DAVID LODGE

Răcane, nu ți-e bine!

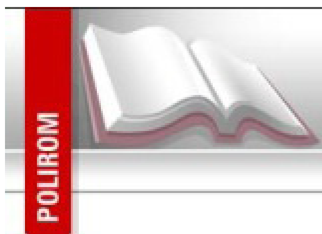
POLIROM

DAVID LODGE

Răcane, nu ți-e bine!

Traducere din limba engleză
și note de Mihnea Gafița

POLIROM
2013

David Lodge, *Ginger, You're Barmy*

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

ISBN ePub: 978-973-46-4076-8
ISBN PDF: 978-973-46-4077-5
ISBN print: 978-973-46-3695-2

Coperta: Radu Răileanu

elefant.ro

DAVID LODGE (n. 1935) a urmat cursurile Colegiului Universitar din Londra, iar după absolvire a obţinut un master şi un doctorat în teoria literaturii. Între 1950 şi 1987 a predat la Universitatea din Birmingham, apoi s-a dedicat în întregime carierei literare. Reputat romancier, dramaturg şi scenarist, David Lodge se numără astăzi printre clasicii în viaţă ai literaturii britanice. La acest statut a contribuit în mare măsură succesul trilogiei campusului universitar, alcătuită din romanele *Schimb de dame* (1975, distins cu Hawthornden Prize; Polirom, 2001, 2003), *Ce mică-i lumea!* (1984; Polirom, 2002, 2003, 2011) şi *Meserie!* (1988; Polirom, 2002, 2003, 2012), ultimele două fiind nominalizate la Booker Prize. La Editura Polirom au mai apărut romanele *Gînduri ascunse* (2001; Polirom 2003, 2004, 2013), *Terapia* (1995; Polirom 2002, 2003, 2012), *Muzeul Britanic s-a dărîmat!* (1965; Polirom, 2003, 2013), *Veşti din Paradis* (1991; Polirom, 2003, 2013), *Răcane, nu ţi-e bine!* (1962; Polirom, 2004), *Cît să-ntindem coarda?* (1980; Polirom, 2004, 2011), *Afară din adăpost* (1970; Polirom, 2005, 2011), *Autorul, la rampă!* (2004; Polirom, 2006, 2011), *Crudul adevăr* (1999; Polirom, 2006), *Mort de surd* (2008; Polirom, 2009) şi *Bărbatul făcut din bucăţi* (2011; Polirom, 2011).

Pentru Mary

Nota autorului

Grosolănia vorbirii şi a comportamentului militarilor este un fapt binecunoscut; reprezentarea ei mi s-a părut necesară scopului meu din acest roman. Să fie deci avertizaţi cititorii cărora această reprezentare li s-ar putea părea ofensatoare sau de prost gust.

Sînt foarte recunoscător pentru sprijinul primit, în materie de informaţie, de la dr. G. Billington, Arthur Harris, John Jordan, Marcus Lefebure şi de la un ofiţer de carieră din Armată, care sînt convins că ar prefera să rămînă anonim. Nici unul dintre aceşti domni nu este răspunzător pentru eventualele erori sau detalii neverosimile rămase în text.

Personajele – inclusiv povestitorul – şi acţiunea inclusă în povestire sînt fictive; dar atunci cînd am făcut referire la un tablou din Legatul Lane, mi-am asociat personajele fictive cu o întîmplare autentică, ale cărei detalii reale îmi sînt necunoscute.

D.L.

Răcane, nu ţi-e bine,
Armata nu-i de tine.
Habar nu ai să-ţi bagi
Cămaşa în nădragi.
Răcane, nu ţi-e bine!

Prolog

Mi se pare curios să citesc ce am scris acum trei ani. Ca şi cum aş citi ce a scris altcineva. E clar că lucrurile n-au ieşit cum mă aşteptam eu. Sau poate că într-adins nu le-am lăsat să iasă cum trebuia? Mă gîndesc că situaţia mea actuală derivă, în ultimă instanţă, din faptul că m-am dus atunci la closet, în trenul de Londra; deşi nici acum nu sînt sigur de ce-a fost în capul meu. Tot ce-mi aduc aminte este că am simţit nevoia să fac ceva. În orice caz, nu mă laud cu toată treaba, pentru că am regretat-o rău de tot mai tîrziu. Dacă mă laud cu ceva, dacă am o părere cît de cît mai bună despre mine acum faţă de părerea pe care o am *acum* despre mine *atunci* – aşa cum mă prezint în paginile de faţă – motivul este unul singur: am înţeles, aşa cred, că o concepţie deterministă despre caracter şi despre destinul individual este cea mai subtilă dintre ispitele care conving un om conştient de propriile defecte şi de nevoile altora să nu mişte un deget în legătură cu ele. Nu cred că sînt mai bun, nici mai fericit; dar poate că un mic pas înainte tot am făcut. N-aş mai putea pentru nimic în lume să scriu ceva atît de puţin măgulitor despre mine însumi cum este relatarea din paginile ce urmează, pentru că s-ar ivi atît de multe şi de cumplite posibilităţi de amendare. Toată povestea miroase de la o poştă a îngîmfare, dar o îngîmfare, curios lucru, orientată invers, inviolabilă.

Tot de la o poştă îmi miroase, mie cel puţin, a izul acela dulceag şi greţos de alge marine, care plutea peste toată staţiunea mediteraneană unde a fost scrisă, în varianta ei originală, mai scurtă, nerevizuită. Scrisă de parcă ar fi fost un pomelnic de confesiuni, în orice moment pe care mi-l puteam rezerva şi în multe altele pe care nu mi le puteam rezerva fără a fi nepoliticos. Scrisă pe plajă, unde foile de hîrtie se coşcoveau la soare şi cerneala se usca în capilarele stiloului; scrisă în dormitorul sufocant de la *pension*, în timp ce tot restul lumii îşi făcea siesta fără nici o grijă; scrisă pînă tîrziu în noapte, la lumina unui simplu bec care pîlpîia şi se legăna ori de cîte ori se lovea de el cîte un fluture mai solid.

Spun „confesiuni“ pentru că, deşi erau prea puţine mustrări de conştiinţă în ce scriam, impulsul care mă îndemna să scriu în continuare, care îmi încleştase degetele pe stilou atîtea ore în şir, nu era unul literar. Abia cînd m-am întors în Anglia şi am recitit paginile pătate de sudoare şi care încă mai aveau nisip pe ele, abia atunci a început demonul Formă să-mi susure în ureche cîte ceva despre anumite modificări şi revizuiri, mai ales despre avantajele de ordin estetic pe care le-aş fi obţinut dacă îmi concentram sejurul la Badmore în doar cîteva zile, iar săptămînile petrecute la Catterick le prezentam într-o serie de flashbackuri. Şi aşa, ceea ce iniţial îşi propusese să fie o încercare de a-mi

pune pe hîrtie propria experienţă şi a mă confrunta cu ea s-a transformat pe neobservate într-un agreabil exerciţiu de jonglerie cu fragmente de viaţă studiată. Am devenit un *voyeur* tot spionîndu-mi propriile experienţe.

Nici măcar acum, din cîte se pare, nu sînt imun la insinuările Formei. Îmi dau seama că notele de faţă, pe care le însăilez pe hîrtie în această dimineaţă memorabilă, ar putea fi utile în postura de prolog şi de epilog ale povestirii principale…

Unu

— Nu mai pot de oboseală. Cred că mă pregătesc să mă bag în pat, a zis Pauline.

— O.K.

Ăsta era deja un ritual. Ceea ce voia să spună era că avea de gînd să se culce îndată ce plecam eu să prind cursa de 12 şi un sfert înapoi spre Badmore. Adevărul este că mai adăuga nişte intimitate şi satisfacţie întîlnirilor noastre regulate de giugiuleală de duminica seara, înainte de despărţire. Îşi lua cămaşa de noapte cu ea în chicinetă, după care se auzeau robinetele curgînd şi şuieratul flăcării de gaz de sub ceainic. Pauline era foarte curată. Fiindcă în toată casa nu era decît o singură baie, nu putea face baie decît de două ori pe săptămînă. În celelalte seri, se spăla de la brîu în sus la chiuveta din bucătărie. Ştiam cît de amănunţite erau abluţiunile astea, pentru că în urmă cu cîteva săptămîni trăsesem cu ochiul în bucătărie prin deschizătura îngustă dintre uşă şi toc.

M-am ridicat de pe divan şi m-am îndreptat către uşă. Dar n-am mai lipit ochiul de deschizătură. Prea mă întorsese pe dos data trecută. Nu-i văzusem decît spatele gol, dar a fost suficient ca să se pună în mişcare mecanismul dorinţei. Un spate şi-atît; dar un spate frumos, bine făcut. Plus că nu-i mai văzusem spatele complet gol pînă atunci. Chiar şi numai cu breteluţele înguste ale sutienului de la costumul de baie şi tot era mare diferenţă, după cum am putut constata. Dacă mă uitam acum, poate că

vedeam mai mult. Dar nu am vrut să văd mai mult, dacă nu puteam atinge mai mult.

— Ce faci, Jonathan? a întrebat Pauline cu o voce parcă înăbuşită de un prosop. Sper că nu tragi cu ochiul?!

— Căutam nişte chibrituri.

— Vezi, ia bricheta mea din cutia de bijuterii de la tine.

Caseta aceea de bijuterii din piele verde ornamentată i-o făcusem cadou de ziua ei, ultima dată. Scormonind printre cerceii din ceramică şi mărgelele de sticlă, am dat peste o brichetă în formă de inimioară. După care, mi-au căzut ochii în fundul casetei, pe un medalion de metal gravat, de genul celor pe care le găseşti la automatele din gări. L-am luat şi am citit ce scria pe el: M.B. IUBEŞTE P.V. Dintr-o dată s-a deschis o uşă din mintea mea pe care o ţinusem ferecată şi un şuvoi de amintiri m-a năpădit din cap pînă-n picioare.

Aşa m-a găsit Pauline, cu medalionul în mînă, cu gîndurile vraişte şi răsuflarea tăiată, cînd s-a întors în dormitorul-salon, îmbrăcată în capot şi dîndu-şi cu peria prin păr.

— Vrei nişte cafea? a întrebat ea, dar, neprimind nici un răspuns, s-a oprit din periat şi s-a întors spre mine: Ce dracu' ai găsit acolo?

I-am arătat şi mi s-a părut că s-a înroşit.

— Nici nu ştiam că-l mai am. Mi l-a dat Michael odată, în glumă.

— Ştiu, eram şi eu acolo.

— Zău?! Nu mai ţin minte.

— Mă uitam din tren. Şi mie nu mi s-a părut că ar fi fost o glumă.

— Ei, în tot cazul, acum nu mai e nimic, a zis Pauline după un moment de tăcere, vag bosumflată.

— Nu mai e?

— Bineînţeles că nu mai e.

— Mă-ntreb unde-o fi acum.

— Cine, Michael? Presupun c-o duce foarte bine. Întotdeauna a căzut în picioare.

— Cred că ăsta-i ultimul lucru care se poate spune despre el. De obicei a căzut în cap.

— Bine, bine, hai să nu ne mai amărîm gîndindu-ne la el acum, cînd mai ai puţin şi trebuie să pleci. Vino-ncoace şi stai jos pe divan.

Asta era de obicei propunerea mea, iar „stai jos“ era un eufemism pentru „întinde-te“. Oricum, am răspuns la chemarea ei fără nici o grabă şi m-am aşezat în capul oaselor.

— Iubire, eu am impresia că tu eşti gelos, a zis Pauline.

— Gelos?! Nu, sînt exact pe dos. Cum se cheamă cînd simţi că nu meriţi să-ţi meargă mai bine decît altcuiva? Nici nu cred să existe un asemenea cuvînt.

— Şi de ce-ar trebui să te simţi aşa? a întrebat Pauline, reluîndu-şi periatul părului.

— Păi, uite, eu te am pe tine şi el nu, de pildă.

— Bine, iubire, da’ noi doi ne potrivim mult mai bine. Michael şi cu mine nu ne-am potrivit niciodată pe bune. Îmi plăcea foarte mult, a fost primul meu prieten stabil, dar n-a fost clipă în care să nu-mi fac griji. Pe cînd cu tine… e mult mai ca lumea. Uite, de pildă Michael nu m-a dus niciodată la nici o piesă serioasă.

— Iar eu nu te-am dus niciodată să dansezi.

— Bine, dar sînt de acord cu tine că mersul la teatru e mai de Doamne-ajută.

Ei da, chiar reuşisem s-o îndoctrinez pe Pauline. Nu numai că o făcusem să facă după cum voiam eu: o convinsesem să-i şi placă. Am tăcut. Ea şi-a pus jos peria.

— Auzi, tu chiar *eşti* gelos, indiferent dacă recunoşti sau nu. Oi fi crezînd că am păstrat capătul ăla de tinichea pe post de suvenir. Ei, să ştii că nu-i adevărat şi, ca să-ţi dovedesc – aici s-a ridicat în picioare –, am să-l arunc.

S-a uitat de jur-împrejurul camerei, cu o privire încurcată şi comică în acelaşi timp, neştiind cum ar fi putut scăpa de medalion într-o manieră suficient de elocventă. Focul din cămin, locul cel mai plauzibil, era cu gaz. Pînă la urmă, a aruncat bucăţica de metal într-un coş de hîrtii.

— De unde ştiu eu că nu-l recuperezi de acolo după plecarea mea? am tachinat-o.

— Bine, bine…

Cu buzele ţuguiate, ca să-mi arate că se simţea vexată, a băgat mîna în coş după medalion, a deschis fereastra de deasupra divanului şi a zvîrlit corpul delict în grădină.

— Şi-acolo poţi să te duci să-l cauţi mîine, am continuat eu.

— Ei bine, uite că n-am de gînd, mi-a întors-o Pauline.

Am rîs şi am tras-o lîngă mine pe divan. După un simulacru de opoziţie, mai întîi s-a lăsat în braţele mele, apoi mi-a răspuns la mîngîieri.

Întotdeauna parcă ea înţelegea mai mult decît mine din ce făceam. Încă de la prima atingere a mîinii mele, pe care i-am strecurat-o pe sub capot şi pe sub bluza de pijama, pe burtă, s-a lăsat să alunece într-un fel de transă senzuală. Şi mie îmi plăcea, iar trupul meu îşi evidenţia răspunsul în maniera obişnuită, dar eu nu încetam nici o clipă să *gîndesc*, pe cînd Pauline aşa făcea. Poate că, dacă am fi ajuns la treaba propriu-zisă, n-aş mai fi gîndit nici eu nimic. Deocamdată, însă, plăcerea mea cea mai mare deriva din sentimentul puterii asupra trupului ei. Mai aveam şi un fel de curiozitate intelectuală: pînă unde eram în stare să merg?

De data asta, parcă am urcat mai sus decît de obicei pe torsul Paulinei, pînă cînd degetele mele au dat peste protuberanţa moale a sînului ei. Mi-am ţinut respiraţia, ca un hoţ care calcă pe o scîndură şubredă din podea, după care i-am pus toată mîna pe sîn. Era bun la pipăit, dar în clipa următoare m-a cuprins tristeţea. Uite, se stabilise un precedent şi totuşi nici un contact ulterior nu mai putea fi atît de intens ca acesta. Pauline a gemut cu o voce stinsă:

— Mai bine nu, iubire.

Iar eu mi-am retras mîna. Dar am continuat s-o sărut, ţinînd-o cu spatele lipit de divan.

Am rămas întinşi unul lîngă altul şi am fumat în linişte o vreme. După care, Pauline a căscat şi s-a întins fericită.

— Iubire, mie nu-mi vine să cred că te întorci la unitate pentru ultima oară.

— Nu, nici mie.

De aproape doi ani, aceleaşi o sută de mile între Badmore şi Londra parcurse dus-întors la fiecare sfîrşit de săptămînă. Mă rog, aproape la fiecare. Numai două scăpasem: unul înainte de Inspecţia Generală şi altul cînd fusesem reţinut, fără drept de apel, la petrecerea de rămas-bun dinaintea concediului de Paştele trecut. Nu-mi convenea că ratasem cele două weekend-uri, dar chiar şi aşa cred că am stabilit un fel de record. Norocul meu, bineînţeles, că la Badmore gărzile din zilele de weekend erau asigurate de subofiţeri de pe la alte unităţi, aflaţi la cursuri. Pînă să fiu avansat, le plătisem unor trupeţi fără bani să facă ei în locul meu gărzile de weekend. Era scump, cincisprezece şilingi[1] o gardă, însă merita.

— Zău că nici mie, am repetat. Sînt convins că duminica viitoare o să mă sui în cursa de Badmore numai aşa, din simplă obişnuinţă.

— Ba n-ai să te sui, iubire, a zis Pauline toată numai zîmbet, pentru că o să fim în Majorca!

— Ai dreptate! Pentru o clipă, uitasem acest adevăr încîntător. La ce oră ziceai că e?

— Şase şi un sfert dimineaţa să fim la aeroport.

— Ce chestie bună că ne dă drumul cu o zi mai devreme de la Badmore.

Joia următoare dimineaţa, chiar în ziua în care m-am liberat din Armată, ne-am luat zborul spre Palma, cu un *charter* ieftin, să ne petrecem acolo vacanţa. Perspectiva mi-era foarte plăcută. Să dau jos de pe mine tot ce era kaki şi să zburd la soare: mi se părea ceva simbolic şi un fel de a sărbători liberarea mea, după doi ani de îngrădire a libertăţii. M-ar fi ajutat să scap şi de sentimentul acela insidios, de vag regret şi nostalgie, cu care te desparţi de orice mediu cu care te-ai obişnuit, indiferent cît de dezagreabil ar fi fost. Îmi făcusem deja planuri să le trimit celor din Compania A, de acolo din Majorca, vreo ilustrată lăcuită şi strălucită, cu un mesaj în care exultam şi jubilam. Sau poate nu, la urma urmei. Ar fi fost pur şi simplu un gest pe linia acelei „camaraderii“ arbitrare, iluzorii, de care vorbeşte lumea cu atîta uşurinţă. Mai bine să rup imediat orice legături cu Armata. Cu excepţia, poate – pentru că memoria este ca o sită care lasă să treacă fărîme de nefericire –, a cîtorva minute de meditaţie, din cînd în cînd, despre cît de plicticoasă şi de anostă şi de exasperantă a fost toată povestea. Iar uneori de-a dreptul împuţită. Primele cîteva săptămîni la Catterick, mai ales. Da, Catterick. Aşa mi-am adus aminte din nou de Mike.

— Ziceai ceva de-o cafea? am întrebat.

Prietenia mea cu Mike Brady a început pe peronul gării din Darlington, într-o joi de sfîrşit de august, pe la mijlocul anilor ’50. Nu mai ţin minte ce zi din august era, dar ştiu că era într-o joi, pentru că toţi noii recruţi încorporaţi în Serviciul Militar Naţional erau chemaţi să se prezinte la regimentele de instrucţie joia, din două în două săptămîni. De-a lungul şi de-a latul Angliei, în dimineaţa aceea, trenurile se urniseră din gări, din marile capete de linie, din haltele comunale, burduşite de tineri necopţi care se luptau cu diverse stări de încredere, aprehensiune şi teamă: elevi de la liceele publice, care se întrebau ce şanse aveau să fie repartizaţi la fostul regiment al lui tata (degeaba îşi făceau griji, doar tata îi scrisese colonelului); elevi de la licee umaniste, ferm hotărîţi să înveţe în continuare ca să se pregătească pentru universitate (abia dacă au mai deschis vreo carte în următorii doi ani); funcţionăraşi de prin birouri, muncitori din fabrici şi tineri de toate categoriile, care se întrebau cum să facă să-şi păstreze prietenele, să-şi plătească benzina la motociclete sau în general să se bucure de prosperitatea de care-i acuzau ziarele (au aflat în scurt timp că nu aveau cum).

Ajunsesem la Darlington venind de la King’s Cross cu un eşantion destul de elocvent. Era un fost elev de liceu public – unul de mîna a doua, mi s-a părut mie – care a preluat frîiele întregii situaţii, şi ale conversaţiei, după ce am intrat în vorbă. Avea părul lins, blond, şi o mutră arătoasă, iar

mie mi-a fost antipatic din prima clipă. Fusese, după cum repede am aflat, sergent în detaşamentele de premilitară de la şcoală şi ne-a subliniat că-şi adusese tresele cu el. Semnificaţia acestui detaliu mi-a scăpat la vremea respectivă, dar mai tîrziu am ajuns să-l invidiez. După ce a reuşit să submineze moralul celor doi băietani de prin sud-vestul ţării de undeva, care stăteau faţă în faţă cu el, rînjeau întruna stînjeniţi şi-şi frîngeau mîinile, s-a întors către mine şi m-a întrebat prin ziarul pe care-l citeam:

— Tot la Catterick mergi?

Era un ofiţer înnăscut. N-am avut ce face, a trebuit să las ziarul în jos şi să-i răspund.

— Da. Nu mergem toţi acolo cu trenul ăsta?

— Nu neapărat, a zis el foarte serios. Ce unitate?

— Ă?!

— La ce regiment mergi?

M-am scormonit prin buzunare, sub privirile lui dispreţuitoare, să-mi găsesc ordinul de convocare.

— Regimentul Regal de Tancuri Două'ş'unu, i-am spus.

— Şi eu la fel. Te-ai înscris la C.R.B.?

— C.R.B.?

— Corpul Regal de Blindate, mi-a explicat el plictisit. R.R.T.-ul face parte din C.R.B.

— Toate iniţialele-astea pe mine mă ameţesc. Nu, m-am înscris la Corpul Educaţional. Sper ca asta să fie numai instrucţia de bază.

— Vrei să stai la căldurică, nu? Să ştii că nu-i rea ideea, dacă nu ţii cu tot dinadinsul să capeţi grad şi funcţie. La Corpul Educaţional te avansează automat sergent. Dar mă-ndoiesc că te primesc ăia la ei. Tipii de la Corpul Educaţional îşi fac instrucţia de bază cu cei de la Infanterie.

L-am înjurat în gînd pentru aerul lui de Domnul-Ştie-Tot, cu atît mai vîrtos, cu cît îmi dădeam seama că s-ar fi putut să aibă dreptate. Ce dracului făceam eu, doi ani de-acum înainte, la Corpul de Blindate?

— Ţi-ai luat atestatul de absolvire? m-a întrebat.

— Tocmai mi-am luat licenţa, am zis eu, sperînd să-l mai dezumflu puţin.

— Aha! Unde?

— La Londra.

A încuviinţat din cap, sigur pe el:

— Şi eu mă duc la Oxford, după ce-mi fac armata.

Da, m-am gîndit eu, sînt convins că te duci. Filosofie-Politică-Economie şi-albastru oxonian. Mi-am ridicat înapoi ziarul în faţa ochilor, să nu-l mai văd. El s-a întors către ultimul rămas din micul nostru grup, un individ destul de şleampăt, cu o mutră de nătărău, care se urcase în compartimentul nostru la Grantham.

— Mergi la Catterick?

— Io?! Năăă! şi a început să hăhăie. Năăă! Mi-a ’juns de-atîta Catt’rick, a mai hăhăit o dată. Mi-a ’juns de-armată.

— Ţi-ai încheiat serviciul militar, nu-i aşa? am întrebat eu.

— Ăhă! Chiar az’!

Am rîs cu toţii, oarecum încordaţi. Pînă şi absolventul de liceu public a rămas fără replică, nemulţumit să constate că, faţă de alţii, şi el era un novice. De fapt, nu era o coincidenţă ironică atît de mare cum ne-am închipuit noi, pentru că – am descoperit după aceea – ziua de încorporare era şi ziua oficială de liberare. Unul dintre noi urma să ia locul lăsat vacant de soldatul acela liberat. M-am uitat la el plin de curiozitate. Nu arăta prea soldăţos. Avea părul lung şi hainele ieftine, bătătoare la ochi – genul de ostentaţie din nordul Angliei, care se află mereu cu vreo doi ani înaintea

sudului. Fruntea lui plină de coşuri s-a încreţit într-un efort de gîndire. După un timp, s-a luminat la faţă şi a zis rînjind:

— Păi, n-aveţi decît şap’ sute treij’ de zile ’nainte!

Trenul a încetinit şi a intrat în gara Doncaster. Fostul soldat s-a ridicat, s-a uitat nerăbdător pe fereastra vagonului, şi-a luat sacul de voiaj din plasa de bagaje şi a ieşit pe coridor.

— Unitatea *ăstuia* trebuie să fi fost o adunătură de terchea-berchea, a comentat elevul de liceu public, reafirmîndu-şi poziţia.

Eu m-am abţinut să mai contribui cu ceva la conversaţie. Felul cum jubilase soldatul proaspăt liberat m-a cam întors pe dos. Mi-am dat seama cît de puţin mă gîndisem efectiv la armată. Pentru mine nu fusese decît o idee sîcîitoare pe care o dădusem la o parte în toată agitaţia învăţatului intensiv pentru examene şi a aşteptării rezultatelor. Abia acum am realizat că nu ştiam nimic despre ceea ce mă aştepta în următorii doi ani. Mi-a părut bine cînd am ajuns la Darlington, pentru că acolo am reuşit să scap de absolventul de liceu public. Iar cînd l-am văzut pe Mike fîţîindu-se în jurul unei maşinării automate, pe peronul gării, am fost de-a dreptul încîntat.

— Mike! l-am strigat. Ce mă bucur să te văd aici!

— Bună, Jon, mi-a răspuns el, mai calm decît mine. Nu-mi spune ce cauţi aici. Ghicesc şi singur.

— Catterick?

A dat din cap că da.

— Ce unitate?

— Ă?!

— Ce regiment?

— A… Nu-ştiu-ce două’ş’unu.

— Şi eu la fel. Eram fericit. Hai să mîncăm ceva. Avem o jumătate de oră la dispoziţie.

Mike s-a întors către maşinăria automată şi i-a tras un şut.

— Chestia asta mi-a înghiţit ultimii şase penny şi nu vrea să-mi dea nici măcar o ciocolată, acolo.

— Hai, că fac eu cinste.

Am intrat în bufetul gării şi ne-am luat două plăcinte făţoase cu carne de porc şi două căni de ceai.

— Să ştii că asta *chiar* este o coincidenţă, i-am spus.

Şi totuşi, ca şi cu soldatul liberat, mă înşelam. Nu era nici o coincidenţă. Numărul de formulare pe care le completai te putea face să crezi că existau anumite considerente şi criterii după care erau repartizaţi recruţii din Serviciul Militar Naţional la diferitele ramuri ale Armelor. În realitate, era limpede ca bună ziua că nimeni nu se sinchisea de ce scria în formulare, că erau îndesate cu teancul într-una sau alta dintre casetele care din întîmplare erau goale în momentul respectiv. Mike şi cu mine absolviserăm, şi unul şi celălalt, acelaşi colegiu al aceleiaşi universităţi, în acelaşi timp, şi nu era, de fapt, nici o surpriză în faptul că fuseserăm repartizaţi pentru instrucţie la acelaşi regiment. Oricum, eram bucuroşi amîndoi să găsim un prieten în mijlocul mulţimii de tineri necunoscuţi, nedumeriţi şi nefericiţi care viermuiau prin gara Darlington.

Întîlnirea noastră a fost mai călduroasă, în condiţiile respective, decît în orice alt loc şi alt moment. Pentru că, deşi Mike şi cu mine am studiat aceeaşi materie principală, engleza, şi am fost colegi de an, n-am avut mai nimic în comun unul cu celălalt în colegiu. Nici el, nici eu nu am fost nişte studenţi în adevăratul sens al termenului. Eu am locuit acasă şi m-am dedicat aproape exclusiv învăţatului. Dar, chiar şi presupunînd că m-aş fi implicat mai mult în „activităţile Ligii“, mă îndoiesc că aş fi avut relaţii mai strînse cu Mike, care se arătase la fel de puţin interesat de activităţile extra-curiculare ale colegiului, ca şi de cele prevăzute în programă. Îl ştiam, în

linii mari, ca fiind un tip ciudat, de genul lasă-mă-să-te-las, care putea fi văzut la orice oră din zi la Barul Ligii, cu cîte o bere în faţă sau aruncînd săgeţi la ţintă, alături de un grup de amici despre care ai fi zis că într-adins îşi petrec timpul la colegiu cît mai ineficient cu putinţă. Mike a publicat cîteva poeme violente şi obscure în revista literară a colegiului din cînd în cînd şi, la un moment dat, a intervenit într-o dezbatere cu o luare de poziţie despre care s-a spus că fusese un discurs fulminant împotriva întreruperii de sarcină (ziarul colegiului a relatat: „Dl Brady a spus că susţinătorii întreruperii de sarcină întotdeauna aşteaptă să se nască mai întîi şi abia după aceea încep s-o susţină“). Cam la atîta s-a ridicat, după ştiinţa mea, contribuţia lui Mike la viaţa universitară.

M-am uitat la el, cum stătea de cealaltă parte a mesei cu tăblie de marmură, şi am început să fac speculaţii, cu sentimentul că mă distram, despre ce avea să scoată Armata din el. Cu ţinuta lui soioasă şi neglijentă, întotdeauna a ieşit în evidenţă, pe fundalul boemei bine calculate şi atent întreţinute a vieţii de colegiu, de parcă ar fi fost un cowboy autentic într-un parc de distracţii. Acum purta o cămaşă sport murdară, descheiată larg la gît din lipsă de nasturi, sub care se vedea că nu avea maiou, o jachetă cafenie veche, roasă la manşete şi la găici, o pereche de pantaloni de catifea reiată, pătaţi şi care stăteau pe el ca două burlane, şi nişte pantofi negri care nu fuseseră lustruiţi niciodată de cînd ieşise cu ei pe uşa magazinului, lăsîndu-le predecesorii – n-aveam nici un dubiu – să se dezintegreze în mîna vînzătorului scandalizat. Părul de un roşu viu îi crescuse mai lung ca niciodată de cînd îl ştiam eu şi-i atîrna lălîu peste fruntea albă pistruiată şi peste ceafă.

— Ţi-ai păstrat părul pînă-n ultima clipă? am glumit eu.

— E chiar aşa de lung? a întrebat el inocent. Am vrut eu să mi-l tai, dar nu mi-am putut permite.

Plutea în aerul dintre noi un subiect oarecum stînjenitor şi, cînd Mike l-a adus în discuţie, eu m-am simţit uşurat.

— Apropo de diplomă…, felicitări, mi-a spus.

— Mulţumesc, i-am răspuns. Tu ai avut ghinion.

Mike picase. Nu credeam deloc ce i-am spus. Nu de ghinion a fost vorba în cazul lui. Mike nu a pus mîna să înveţe nimic şi singura surpriză a fost aceea că Facultatea i-a permis să-şi continue colegiul după primul an.

— Da…, a zis el. Mare porcărie. Mama a suferit cel mai mult – şi a clătinat din cap, cum fac caii vara, parcă ar fi vrut să scape de amintiri dezagreabile.

Îmi părea rău că Mike picase, dar asta din motive pur egoiste. Diploma mea era încă suficient de proaspătă, ca să mă facă să-mi lucească ochii ori de cîte ori mă gîndeam la ea şi m-aş fi bucurat să am ocazia să trăncănesc despre lucrări şi despre rezultatele celorlalţi. Dar, în condiţiile respective, ar fi fost o lipsă de tact din partea mea.

— Nu puteai rămîne să faci cercetare? m-a întrebat Mike.

— Mă duc înapoi după. Am vrut să termin mai întîi cu chestia asta.

— Eu, dacă eram în locul tău, aş fi sărit-o; e vorba să se desfiinţeze în curînd.

— Da, asta *chiar* c-ar fi o porcărie. Dar nici n-am vrut să mă apuc iar de învăţat. Mă gîndesc că mi-ar prinde bine să fac o pauză.

Dumnezeu ştie de unde mai scosesem şi ideea asta, că armata mi-ar fi putut „prinde bine“, că doi ani de sclavie anostă puteau însemna „o pauză“. Presupun că o inventasem ca pe o formă de autoconsolare.

— Hai, că trenul nostru pleacă în cîteva minute, am zis, aruncînd o privire către ceasul de deasupra capetelor noastre. Am face bine s-o luăm din loc.

Darlington nu a fost niciodată pentru mine altceva decît o simplă staţie de cale ferată, un nod de legătură pe drumul spre Londra, un avanpost de frontieră. Aproape că puteai trasa linia frontierei prin mijlocul gării. Acolo unde trăgeau expresurile de Londra, peroanele erau largi, spaţioase, aveau bufete, standuri de cărţi, vedeai călători care arătau prosperi şi fete elegante. Mike şi cu mine am părăsit acest sector şi am trecut în partea cealaltă, mai mică, mai mohorîtă, mai murdară, care era capăt de linie pentru ramificaţia spre Richmond. Ne-am urcat într-un compartiment al unui tren plin de recruţi. Era mai mult fum de ţigară acolo decît aer şi se întretăiau accente din toate colţurile Arhipelagului Britanic. În tren şi pe lîngă tren era o viermuială constantă şi neobosită: uşi care se deschideau şi se trînteau, capete care ieşeau pe ferestrele vagoanelor şi brusc se retrăgeau. Călătorii îşi schimbau locurile, unii se mutau în alte compartimente, alţii treceau val-vîrtej pe culoare, pe urmă la fel de grăbiţi înapoi, se aplecau pe ferestre în afară şi scoteau strigăte guturale unii către alţii. Plutea în aer un fel de ilaritate nervoasă, ca şi cum un grup de vilegiaturişti s-ar fi amestecat cu un detaşament cu destinaţia Siberia şi nimeni nu mai ştia dacă trebuia să ajungă la hotel sau în cutare lagăr de concentrare.

Primele noastre săptămîni în armată sugerau mai degrabă a doua variantă. Am avut o primă indicaţie în acest sens de îndată ce trenul nostru a ajuns la Richmond, după ce a pufăit şi-a zdroncănit pe cîmpiile mustind de apă din Yorkshire timp de trei sferturi de oră. În triajul gării erau parcate mai multe camioane care ne aşteptau pe noi, să ne ducă la diferitele unităţi, lîngă fiecare camion stătea cîte un subofiţer şi fiecare subofiţer avea cîte o pancartă.

— R.R.T. Două'ş'unu, aici!! a strigat un caporal înalt, ţeapăn, care avea o mustaţă subţire blondă.

Mike şi cu mine ne-am cocoţat în spatele unui camion al naibii de înalt. Interiorul ni s-a părut prea întunecat şi jilav, aşa încît am rămas lîngă oblonul din spate. Alţi recruţi s-au căţărat şi ei în urma noastră. Unul şi-a aprins o ţigară.

— Stinge ţigara aia!! s-a răstit caporalul, uitîndu-se urît la el.

Toţi pasagerii de ocazie am început să chicotim nervos cînd vinovatul şi-a aruncat brusc ţigara pe jos şi a călcat pe ea.

— Şi să nu văd chiştoace în camion, a continuat caporalul.

Chiştocul a fost cules imediat de pe podeaua camionului şi aruncat afară. Toată scena a fost o manifestare atît de naivă de stupizenie cazonă, încît Mike şi cu mine ne-am uitat instinctiv unul la celălalt şi ne-am zîmbit.

— Voi doi, ce vă rîdeţi? a lătrat caporalul înspre noi. Primul lucru pe care-l aveţi de învăţat, bibanilor, este că nu se fumează în vehiculele militare.

Am învăţat mai mult decît atît din acest scurt episod, şi anume un cuvînt nou, „biban“, însemnînd recrut proaspăt, neinstruit, un prim detaliu din îmbîrligătura terminologică atît de ciudată care este argoul cazon; plus conştiinţa faptului că, pentru prima dată din copilărie încoace, urma să fim înjuraţi şi beşteliţi fără nici o consideraţie pentru legile scrise şi nescrise care guvernează comportamentul în viaţa civilizată.

— Ei, asta e, de-acum eşti în armată, i-am spus lui Mike, în timp ce caporalul striga „Dă-i drumul“, iar camionul se urnea de pe loc.

— Un individ profund dezagreabil, a comentat Mike. Sper că nu sînt toţi la fel.

Richmond-ul este un orăşel minunat, parazitat de Armată. De-a lungul lui, de-a latul lui şi în jurul lui, Baza Militară Catterick s-a întins ca o ciumă, desfigurînd armonia veche a oraşului şi contururile delicate ale colinelor din Yorkshire cu improvizaţiile ei arhitectonice de doi bani.

Dimensiunile bazei erau înfricoşătoare. Camionul nostru a huruit şi a scîrţîit, de parcă nu mai avea de gînd să se oprească niciodată, printre şirurile de barăci joase, înghesuite unele într-altele în jurul platourilor de defilare pustii, pe lîngă clădirile sumbre ale comandamentelor, printre rîndurile de case de familişti – şi peste tot aceleaşi enervante panouri milităreşti, vopsite în culori stridente şi care arborau un limbaj barbar, plin de abrevieri.

Tabăra Amiens (cu numele pronunţat fonetic), baza Regimentului Regal de Tancuri numărul Douăzeci-şi-Unu, se găsea la periferia Catterick-ului, ceea ce, într-un anume sens, era un dezavantaj, pentru că te aflai acolo la o depărtare considerabilă de comodităţile, atîtea cîte erau, oferite de Richmond, mai ales de staţia de cale ferată. Pe de altă parte, de pe colinele Taberei Amiens vederea se întindea peste un peisaj nobil, încă nestricat de Armată. Partea interioară a taberei, mai veche, avea ceva profund apăsător, pentru că era o mahala cazonă care se lăbărţase la întîmplare, urîtă ca un oraş industrial din secolul al nouăsprezecelea. Nu-i vorba că în Tabăra Amiens ar fi existat ceva nou. Majoritatea barăcilor fuseseră scoase din uz încă din 1939. Dar aveai impresia că degradarea era mai degrabă rurală decît urbană: iarba creştea deasă şi amestecată cu buruieni de jur-împrejurul barăcilor abandonate şi cîteva oi fuseseră lăsate să pască din loc în loc prin tabără, ca să mai rărească vegetaţia.

Am sărit jos din camion şi ne-am revărsat direct în maşinăria care prelucra noii recruţi. În spatele unor mese cu picioare de fier rabatabile stăteau nişte furieri care ne cereau să le spunem şi notau pe hîrtie detalii pe care le mai trecuserăm şi pe diversele formulare către diverse autorităţi, înainte de a fi convocaţi: numele, adresa, ocupaţia, situaţia şcolară, ce sporturi practicam, religia.

— Catolic, a zis Mike, care stătea lipit de mine.

— R.C., a bolborosit furierul, desenînd literele cu dificultate. Pasiuni sau interese speciale?

— Pieile-roşii, a răspuns Mike.

Furierul a ridicat ochii, mirat.

— Auzi, lasă bancurile…, s-a încruntat el.

— Vorbesc foarte serios. Mă interesează foarte mult pieile-roşii. Străbunica mea a fost violată de un indian. Era colonistă în Vestul Sălbatic. Şi *eu* s-ar putea să am sînge de piele-…

— Da, bine, bine…

Eram atît de absorbit de acest schimb de replici, încît n-am fost atent la întrebarea pe care mi-o punea mie furierul de alături.

— Religia?! a repetat el.

— Ă?! A, da, agnostic.

— Ce-i aia?

— Adică nu subscriu la nici o religie.

— Ateu, a zis el.

— Nu, agnostic. E cu totul altceva.

— Tre’ să fii B.A.[2], R.C.[3], A.R. sau ateu.

— A.R. ce înseamnă? am întrebat eu, curios.

— Alte Religii.

— Trece acolo „agnostic“. Pot să explic de ce, dacă trebuie.

S-a gîndit o clipă.

— Cum se scrie?

Pe urmă, am trecut la vizita medicală. Ne-am aşezat de jur-împrejurul pereţilor într-o cameră în care era cald, îmbîcsit şi mirosea a transpiraţie. Nu aveam pe noi decît vestoane şi pantaloni şi aşteptam să fim chemaţi în cabinetul doctorului unităţii. Trei soldaţi îmbrăcaţi cu salopete de doc reparau ceva la instalaţia electrică. Noi stăteam cu toţii acolo deprimaţi, nu

scoteam o vorbă şi speram ca examenul medical să se lase poate cu o amînare de ultim moment, pe cînd cei trei soldaţi, ca şi cum n-ar fi fost conştienţi de prezenţa noastră, purtau în gura mare cea mai obscenă conversaţie din cîte auzisem în viaţa mea. Ai fi zis că era o discuţie organizată chiar de autorităţi pe post de curs introductiv de limbaj militar. Era obscenă nu numai prin folosirea generoasă şi adeseori ingenioasă a înjurăturilor-standard care revin ca un ecou persistent în orice conversaţie purtată în armată, ci şi prin folosirea unor cuvinte a căror obscenitate, în faza respectivă, nu puteam decît s-o bănuiesc şi prin tematică: experienţele sexuale trăite în ultimul weekend sau cele anticipate în weekend-ul următor, avantajele şi dezavantajele fetelor mari ca pradă sexuală („prea mare mizeria"), pericolele sexului cu femei la ciclu („amicu' meu 'ce că i s-au făcut coaiele-albastre") *et caetera*.

Eu ascultam cu un fel de fascinaţie clandestină, fiindcă mă temeam că Mike şi-ar fi putut face o impresie proastă despre mine. Dar el părea cufundat în gînduri.

— Foarte selectă companie, am spus într-un tîrziu.

— Poftim? Cine, ăştia?! Da, chiar că sînt obositori. Dar te obişnuieşti tu.

Meditînd la această remarcă, mi-am dat seama că Mike avusese mult mai mult de-a face cu asemenea lucruri decît mine. La şcoală şi la colegiu, eu dusesem o viaţă protejată. Spre deosebire de majoritatea colegilor mei, eu nu lucrasem niciodată în vacanţe, ci îmi păstrasem cu străşnicie bursa ca să pot studia. Mike, pe de altă parte, îşi luase tot felul de slujbe temporare, prin fabrici, pe şantierele de construcţii – de multe ori şi în timpul cursurilor, fără să ştie autorităţile colegiului. Drept care, el avea deja o vastă experienţă practică în materie de cum se purta şi cum vorbea marele

proletariat britanic bădăran, ceea ce pentru mine, cel puţin în primele săptămîni de armată, a fost o revelaţie.

Unul dintre lucrurile pe care am să le asociez întotdeauna cu instrucţia de bază este corvoada şi umilinţa căratului de obiecte mari şi grele de colo-colo. Parcă tot timpul ne mutam efectele personale dintr-o parte într-alta a taberei, la Catterick. Treaba asta a început chiar din acea primă după-amiază, după vizita medicală superficială, cînd am fost dotaţi cu lingură, furculiţă, cuţit, cană şi cazarmament. Atunci am descoperit că salteaua este un obiect foarte dificil de transportat, pentru că nu o poţi cuprinde cu braţele în nici un fel. Pînă la urmă, după ce mi-am scăpat salteaua pe jos o dată şi mi-am făcut ţăndări cana, am ajuns cu chiu cu vai la o baracă şi m-am prăvălit cu bagaj cu tot pe un pat liber. Imediat după aceea, mi-am aruncat păturile pe patul de alături, ca să i-l păstrez lui Mike.

M-am aşezat pe pat ca să inspectez interiorul dărăpănat al barăcii. Pe jos erau dale de piatră neacoperite cu nimic. Cîteva ochiuri de geam lipseau de la ferestre. Fiecare pat avea alături cîte un dulăpior de tablă ciocnită şi îndoită. Două mese de lemn şi cîteva scaune şi ăsta era tot mobilierul. În mijlocul barăcii, destul de departe de patul meu, era o sobiţă care nu părea să poată face mare lucru. M-am bucurat că eram încă în august.

Baraca era parţial ocupată de noii recruţi de la Trupele Regulate. Aşa era obiceiul, ca ei să-şi facă instrucţia alături de militarii în termen de la Serviciul Militar Naţional, dar să fie încartiruiţi cu cîteva zile mai devreme. Dacă se proceda astfel în mod special, pentru a le da regulaţilor un anumit statut de superioritate, în general cam aşa se şi întîmpla. Pentru că la instrucţia de bază îţi pierzi simţul proporţiei, cel puţin în privinţa timpului. Două săptămîni mai tîrziu, cînd şi-a făcut apariţia un recrut proaspăt sosit, cu părul lung şi îmbrăcat în haine civile, m-am uitat la el cu satisfacţia dublată de invidie a unui vechi ocnaş care vede cum se cască porţile

închisorii ca să înghită vreun nou deţinut cu privirile răvăşite. Iată de ce ne-am simţit oarecum încurcaţi în faţa acestor regulaţi cu trei zile mai vechi decît noi, care stăteau întinşi pe paturi cu un aer de stăpînire de sine şi familiaritate, adresîndu-ne întrebări retorice şi glumind unii cu alţii pe un ton frust şi gîjîit.

Dar supremaţia lor nu avea să dureze prea mult. Cînd a început instrucţia propriu-zisă, am pornit cu toţii de la acelaşi nivel şi, în scurt timp, noi, militarii în termen, am ajuns în avantaj. Adevărul este că Armata greşea punîndu-i pe regulaţi la un loc cu militarii în termen. La orice ceartă sau schimb de înjurături, militarii în termen aveau oricînd la îndemînă riposta imbatabilă:

— Da, da, numai că eu n-am trei ani (sau şase, sau douăzeci şi doi) de amereu[4]!

Paradoxal, soldaţii din Trupele Regulate, care se înrolaseră voluntar, s-au molipsit imediat de la militarii în termen de obiceiul de a număra zilele.

După ce a ajuns şi Mike şi şi-a revărsat cazarmamentul, ne-am dus şi noi cu un grup de regulaţi la popotă, o cavernă sumbră, înaltă, care răsuna de zăngănitul vaselor de metal şi de mestecatul şi plescăitul zgomotos de cîrnaţi, piure de cartofi şi sos. Mie mîncarea mi s-a părut mai mult decît respingătoare la acea primă masă, mai ales sosul, pe care n-am fost destul de iute de mînă ca să-l interceptez cînd mi-a fost trîntit pe farfurie. Mike îşi mînca porţia din faţă cu mişcări mecanice, fără să arate vreo senzaţie de plăcere sau dezgust.

— Tu ai optat pentru C.R.B.? l-am întrebat.

— Nu, n-am optat pentru nimic.

— Eu am optat pentru Corpul Educaţional. Am zis că este singurul corp în care mă gîndeam că aş putea fi de folos. Crezi că m-au trimis aici ca să-mi facă în ciudă?

— Mă îndoiesc că sînt destul de inteligenţi pentru aşa ceva, mi-a răspuns Mike. Nu cred că i se pare cuiva ceva nelalocul lui să te repartizeze la Corpul de Blindate. Eu cred că s-au gîndit că-ţi fac o onoare.

— Sper din tot sufletul să pot obţine transferul, am zis eu, făcîndu-mi ochii roată peste decorul acela sinistru.

Un ofiţer într-o uniformă cu veston negru, cu centura şi catarama lustruite-oglindă, trecea printre recruţii posomorîţi care stăteau la mese şi îşi îndesau cîrnaţi şi piure pe gît în jos. Imediat în spatele ofiţerului mergea foarte îndatoritor un sergent cu eşarfă neagră la brîu, care parcă şi-ar fi condus superiorul printr-o grădină zoologică plină de animale intimidate, dar care ar fi putut deveni periculoase.

— Aveţi vreo plîngere? a întrebat ofiţerul răspicat, cînd a ajuns în dreptul nostru.

Ceilalţi recruţi de la masă au bolborosit „Nu, domnule". Eu n-am avut curajul să mă plîng, dar Mike a zis, cu vocea lui clară şi calmă:

— Cartofii sînt apoşi.

Ofiţerul s-a oprit pe călcîie chiar în momentul în care se pregătea să treacă mai departe. S-a văzut clar cum s-a pus în mişcare mecanismul educaţiei sale cazone, scrîşnind din toate încheieturile. A luat lingura mea de pe masă şi a gustat un vîrf de lingură din piureul de cartofi, controlîndu-şi muşchii încordaţi ai feţei. A înghiţit brusc, după care a spus:

— N-au nimic. Sînt foarte buni.

Sergentul a mai zăbovit o clipă după ce ofiţerul a plecat mai departe.

— Acum aţi sosit? a întrebat el, pe un ton afectat, de ironie combinată cu suspiciune.

— Da, i-a răspuns Mike.

— Aha…, ai face bine să-ţi schimbi atitudinea repede, băiete, că altfel n-o să-ţi fie bine. Şi ţine minte că unui ofiţer i te adresezi cu „domnule" şi

unui sergent cu „dom’ sergent“.

Ceilalţi de la masa noastră se uitau curioşi la Mike.

— Fulgi, a zis unul dintre ei, înfigîndu-şi furculiţa în piure.

— Ă? a exclamat Mike.

— Fulgi de cartofi. De-aia sînt apoşi.

— A, da, am înţeles.

— Cum adică fulgi? l-am întrebat eu pe Mike.

— Cartofi deshidrataţi. Se amestecă la loc cu apă.

Mi-am dat farfuria deoparte scîrbit.

— Ce să ne mai mirăm că au aşa un gust rău? Da’ care-i chestia? Cartofii sînt destul de ieftini.

— Probabil că n-au terminat încă stocurile din războiul trecut.

Ne-am ridicat de la masă şi ne-am dus la tomberonul pentru resturi, în care eu mi-am deşertat aproape toată mîncarea. Atunci am învăţat ca pe viitor să mă uit în altă parte atunci cînd făceam această operaţie. În timp ce ne îndreptam spre ieşire, am zărit o mutră care mi s-a părut cunoscută.

— Ia stai o clipă, Mike. Auzi, cine-i ăla de colo? Doaaamne, n-o fi…

Ba chiar era – Gordon Kemp, un alt fost coleg al nostru de an, care absolvise tot atunci, în vară, ca şi noi. Ceea ce m-a surprins a fost nu atît faptul că ne regăseam toţi trei în acelaşi loc, cît felul cum se schimbase la înfăţişare, de fusesem pe punctul să nu-l mai recunosc. Părul tuns neglijent îi stătea proţăpit în smocuri pe cap, era palid la faţă şi răvăşit, iar gîtul, pe care eu i-l ştiam lung şi subţire, acum răsărea ca un stîlp butucănos din gulerul lăbărţat al salopetei cenuşii, care parcă nu venea în contact cu nici o parte a anatomiei lui Gordon, de la umeri pînă la glezne. Îşi înfuleca mîncarea de zor şi şi-a scăpat îmbucătura din gură cînd l-am bătut pe umăr.

— A, bună, a zis el în cele din urmă. După care a rînjit, văzîndu-ne în haine civile. Acum aţi sosit?

— Da, i-a răspuns Mike. Care-i viaţa ta?

— Nu-i grozavă în momentul de faţă. Sectoare cît cuprinde. Dar de joi înainte scăpăm, slavă Domnului!

— Sectoare?! Ce-s alea? l-am întrebat eu.

— Ai să afli tu curînd, a rînjit Gordon din nou. Pe urmă a ridicat ochii către mine, în timp ce lua o gură din ceaiul dulce arămiu, ca să se ducă mai uşor ultima îmbucătură de piure înecat în sos. Felicitări, mi-a spus, punîndu-şi cana pe masă.

— Mulţumesc, i-am răspuns, arătîndu-mă parcă prea satisfăcut de aluzia lui la „Foarte Bine“-le meu de la absolvire, ca să nu par lipsit de modestie. Tu ai avut ghinion, că puteai să iei şi tu „Foarte Bine“.

Gordon îşi bătătorise drumul către un foarte meritat „Bine“.

— Nooo, am fost foarte mulţumit şi aşa. Nu luam eu „Foarte Bine“ nici într-o mie de ani. Mike aici de faţă ar fi putut lua, dacă îşi bătea capul cîtuşi de puţin să înveţe.

Mike a ridicat din umeri. Ăsta era adevărul, iar francheţea remarcei era tipică pentru Gordon. Dar, după ce a spus ce a spus, Gordon nu prea mai avea ce căuta în micul nostru club de rezistenţă intelectuală faţă de Armată, pe care Mike şi cu mine îl constituiserăm deja în subconştient. Deşi arăta atît de prost, lui Gordon ai fi zis că-i plăceau rigorile instrucţiei de bază; sau, cel puţin, că se străduia să se achite de ele cu aceeaşi tenacitate de cîine cu care abordase studiul modificărilor fonetice în limba anglo-saxonilor sau variantele textuale ale *Zadarnicelor chinuri* shakespeariene *ale dragostei*.

— Tre’ s-o şterg de-acum, a zis el, urnindu-se cu greu de la masă. Mîine am instrucţie cu raniţa plină.

— Şi noi o-ntindem.

Am mers după el pînă afară, la bazinul cu apă călîie şi tulbure în care ne-am clătit farfuriile şi tacîmurile. Baraca lui Gordon era în aceeaşi

direcţie ca şi a noastră, aşa încît i-am ţinut companie o parte din drum. Am aflat şi motivul pentru care era atît de zelos: îşi pusese în gînd să capete grad de ofiţer.

— La ce-ţi trebuie? a întrebat Mike.

Întrebarea asta l-a lăsat fără replică în primul moment.

— Păi… cum adică…, *tu* nu vrei?

— Nu ştiu. Nu m-am gîndit.

— În primul rînd, că ai parte de condiţii de trai mai bune. Plus că o să-ţi folosească după aceea ca să obţii o slujbă.

— O slujbă?! Ce slujbă?!

— Ştiu şi eu? În industrie, în servicii, chestii de-astea.

Ne-am despărţit de el şi am luat-o spre baraca noastră, care era rece şi umedă în aerul serii. Mike s-a trîntit pe pat şi şi-a aprins o ţigară. L-am bîrfit sporadic pe Gordon, în timp ce eu îmi ştergeam de praf dulăpiorul şi-mi despachetam boarfele. Mi-am scos ediţia Pelican a *Infernului* lui Dante, în traducerea engleză a lui Dorothy Sayers, dar nu am reuşit să mă concentrez. Cîţiva militari în termen stăteau posomorîţi pe paturi şi scriau scrisori sau urmăreau cocoşeala zgomotoasă a regulaţilor. Personalitatea dominantă printre aceştia din urmă era un individ pe nume Norman, solid şi bine legat, cu picioare scurte şi cu un cap mare în formă de pară, răvăşit parcă – mi s-a părut mie – de sechelele unei boli venerice: avea ceea ce numeau elisabetanii „cunună galică“[5]. Vorbea într-un grai frust şi butucănos, de prin centrul Angliei, mai spre est. Exclamaţia lui favorită era „bulangiu arab cu petic la prohab“, iar ameninţarea favorită – „ţi-o trag“. Ceea ce însemna, atunci cînd trecea la fapte, că se arunca peste vreunul dintre colegii lui care stătea întins pe pat şi se prefăcea că-l violează, buşindu-şi zdravăn victima cu corpul lui. Era limpede că întregul grup practica sportul acesta şi frecvent se întîmpla ca mai mulţi să se

îngrămădească, rîzînd şi strigînd, peste cîte un nefericit care nu mai putea să respire. După a treia demonstraţie de acest fel, mi-am închis cartea exasperat.

— Nu putem merge în altă parte? l-am întrebat pe Mike.

— Cred că e un bufet NAAFI[6] pe-aici pe undeva, a zis el, ridicîndu-se din pat. Hai să mergem să-l căutăm.

Cînd am ieşit pe alee, se întunecase deja. Mike a început să mediteze:

— Prietenul nostru Norman seamănă oarecum cu Caliban. Un peşte de uscat.

— Ăla-i de fapt Aiax din *Troilus şi Cresida*, am zis eu. „S-a prefăcut într-un peşte de uscat, fără grai – o dihanie.“[7] Tersites, actul trei, scena trei – cred. Văzîndu-l cu coada ochiului pe Mike cum strîmba din nas, m-am grăbit să adaug: Dar i se potriveşte perfect. La fel şi Caliban.

Bufetul NAAFI era o hală înaltă, cu mese rotunde acoperite cu melamină, înşurubate de podea la distanţe egale, şi cu un bar lung pe care tronau două urne mari, nişte gogoşi scofîlcite sub un capac de plastic şi sînii unei fete cu obrajii gălbejiţi, care ne-a urmărit intens cu privirile de cum am intrat pînă ne-am apropiat de ea. Bufetul era aproape gol, dacă nu puneam la socoteală un grup de veterani trecuţi bine, care stăteau în jurul unei mese acoperite de sticle de bere. Lui Mike i s-au luminat ochii cînd a văzut sticlele.

— Ai o liră cu împrumut, Jon?

— Sigur că da.

— Am chef să beau ceva. Adică am chef să beau un whisky, a zis el şi i-a cerut fetei un whisky.

— Da’ ce crezi că-i aici, popota ofiţerilor? i-a întors-o ea, fără să-şi ridice sînii de pe tejghea.

— A, bine, atunci o să iau o bere. Ce ai la halbă?

— Numa’ la sticlă.

— Bass ai? a oftat Mike.

— Da.

— Dă-mi un Triunghi Roşu.

Eu am observat cu bucurie, în spatele barului, mai multe opţiuni în materie de mîncare decît pe bar. Mi-am cumpărat un rulou cu şuncă şi o cafea. Ne-am aşezat la o masă din colţul bufetului. Mike a dat peste cap o treime din sticla de bere şi şi-a aprins o ţigară.

— Dacă-ţi plătesc, îmi spui şi mie la ce te gîndeşti? l-am întrebat.

— Ce să-mi mai plăteşti?! Abia te-am uşurat de o liră, a comentat el. După care a adăugat: Trebuie să scriu să-mi trimită nişte bani.

— Stai liniştit, am eu destui.

Mike a tăcut o vreme. Pe urmă a zis:

— Ştii la ce mă gîndeam de fapt? Dacă aş fi avut mai multă minte, n-aş mai fi ajuns aici.

M-am bucurat să-l aud spunînd asta. Eu tot încercam să-mi ascund de Mike descurajarea din ce în ce mai mare în privinţa perspectivelor care se deschideau în faţa noastră, de teamă să nu mă considere slab.

— Zău, şi-atunci unde ai fi ajuns?

— În Irlanda.

— Dar tu *eşti* irlandez, Mike?

De mult îmi pusesem întrebarea asta. După nume şi după aspectul fizic, mă gîndeam că ar fi putut fi irlandez, dar felul în care vorbea nu se deosebea de engleza sudică standard decît printr-un fel de înmuiere melodioasă a vocalelor.

— Din păcate, nu. Dacă aş fi, n-aş mai fi ajuns aici. Părinţii mei sînt irlandezi, dar eu m-am născut în Anglia.

A început să-mi spună cîte ceva despre mediul lui familial, care era o miniatură însufleţită a istoriei politice recente a Irlandei. Clanul Brady avea o conştiinţă politică fermă, aprig naţionalistă şi anticlericală. Fratele bunicului lui Mike fusese prieten cu Parnell[8]. Tatăl lui, pe atunci student la medicină, fusese băgat pînă în gît în Revolta de Paşti din 1916. Şi acum mai păstra un capăt de aţă impregnată de rugină, cu care îi cususe cîteva copci unui rănit pe nume Pearse. Domnul Brady scăpase de represaliile de după eşecul Revoltei, dar sprijinise în continuare mişcarea naţionalistă, pînă cînd, dezgustat de trădarea de la Împărţire[9], îşi luase nevasta şi emigrase, în 1924 – culmea! –, în Anglia. Aici se recalificase în meseria de doctor şi îşi deschisese un cabinet la Hastings, unde se şi născuse Mike, de altfel, în 1934.

— Şi tatăl tău s-a mai întors vreodată în Irlanda?

— Niciodată.

— Dar tu ai fost?

— Eu, da. Mă duc aproape în fiecare vară acolo. Şi în vara asta am fost la Dublin. Şi acolo am primit ordin de încorporare. L-am ars şi m-am angajat ghid la nişte turişti americani.

— De ce te-ai mai întors?

— Mi-a trimis mama o telegramă în care-mi spunea că tata e grav bolnav.

— Vai, îmi pare rău, Mike. Dar acum e bine?

Mike a strîmbat din nas.

— Răcise, atîta tot. Telegrama a fost o diversiune, ca să mă facă să mă întorc în Anglia. Mama nu putea să accepte ruşinea de a avea un dezertor în familie.

Mi-am scormonit mintea în zadar după un răspuns potrivit. Vorbele laconice ale lui Mike deschiseseră o uşă, dînd la iveală o viaţă de familie

dramatică, violentă, cum eu nici nu trăisem şi nici nu puteam înţelege. De cînd îmi cîştigasem bursa la un liceu umanist, niciodată nu avusesem de-a face şi nici nu mă aşteptasem măcar la vreo obiecţie din partea părinţilor mei în legătură cu felul în care mă comportam. Şi unul, şi altul trecuseră de patruzeci de ani cînd m-am născut eu, singurul lor copil, şi parcă nu reuşeau încă să depăşească senzaţia de uimire. Uneori, mă întrebam dacă nu cumva descoperiseră din întîmplare chestia cu procrearea. Alteori, mă întrebam dacă eu chiar eram copilul lor. Amîndoi se purtau cu mine ca un cuplu de agricultori oneşti de prin miturile străvechi, cărora le era lăsată în grijă cutare odraslă divină. Iar rezultatele mele de-a dreptul excepţionale la învăţătură îi lăsaseră cu gura căscată şi într-o poziţie de supunere timidă în faţa voinţei mele. Iar cum felul meu de a fi înclina de la sine către o existenţă calmă, prudentă şi studioasă, relaţiile dintre mine şi părinţii mei nu aveau motiv să se tulbure.

De-acum mi se făcuse somn şi, cum auzisem că urma să fim treziţi la nu ştiu ce oră imposibilă a doua zi dimineaţa, i-am propus lui Mike să ne întoarcem la baracă. Majoritatea colocatarilor noştri erau deja în paturi: unii stăteau în capul oaselor şi citeau sau scriau scrisori, alţii adormiseră, cu tot zgomotul şi vorbăria regulaţilor, alţii se uitau în gol, cu ochii pironiţi în tavan, visînd probabil la fetele, la costumele şi la pickup-urile care îi aşteptau acasă. Unul, căsătorit şi cu copii, după cum am descoperit mai tîrziu, citea o revistă cu benzi desenate pentru puşti – *Beano*, dacă nu mă înşel.

Mi-am tras pe mine pijamaua pe care mi-o pusese mama în bagaje şi m-am suit în pat. Mike, la fel ca majoritatea celorlalţi, s-a culcat numai în chiloţi şi, la fel ca majoritatea celorlalţi, a continuat să doarmă numai în chiloţi şi după ce ni s-au distribuit pijamale. Acest refuz curios al pijamalei în rîndurile unei părţi importante din populaţia bărbătească a Marii Britanii

s-a numărat printre micile descoperiri interesante pe care le-am tot făcut în acele prime săptămîni de stagiu militar.

Cînd să se liniştească de-a binelea întreaga baracă, a intrat un caporal, urmat de un tînăr ascuns cu totul în spatele unei saltele. Caporalul a trîntit un sac de voiaj pe un pat neocupat şi i-a făcut semn noului recrut să se apropie.

— Uite-aici, a spus el.

Din spatele saltelei s-a auzit un „Mulţumesc“ înăbuşit, după care muntele de cazarmament s-a prăbuşit pe patul gol, scoţînd la iveală cea mai recentă şi mai nefericită adăugire la rîndurile noastre. Era un băiat zvelt, unduios ca o salcie, a cărui apariţie fizică sugera o progenitură de neam aristocratic. Rafinamentul pe care-l puteai deduce din pielea lui netedă, albă, degetele subţiri, delicate era contrabalansat de un aer de nerozie, ba chiar de retardare, pe care i-l dădeau gura cu colţurile întoarse în jos, bărbia teşită şi ochii spălăciţi şi panicaţi. Încă din acele prime cîteva minute, mi s-a părut că nu reuşea să-şi controleze prea bine nici mîinile, nici picioarele. S-a moşmondit neîndemînatic cu bridele sacului de voiaj, a scăpat mai multe obiecte pe jos de mai multe ori, iar picioarele, destul de mari, i se tot împleticeau de picioarele patului. Pe atunci, am pus aceste mişcări pe seama nervozităţii. Tînărul era cu atît mai ghinionist, cu cît singurul pat liber, cel care îi fusese repartizat, se afla în mijlocul grupului de regulaţi, tocmai în fundul barăcii. Regulaţii s-au bucurat de distracţia pe care le-o oferea acest nou-venit întîrziat.

— Pierdu’ trenu’, băiatu’? a întrebat unul din grupul lor.

— Da, l-am pierdut, într-adevăr, a răspuns tînărul, înroşindu-se la faţă.

A urmat un rîs general. Cineva a silabisit: „…în-tr-a-de-văr“.

— Io zi’ să bagi de seam’, băiatu’. Să n-ajungi la corp’ de gard’ pîn’ să-ţ’ pui uniform’ p’ tine.

Alte rîsete şi fluierături.

— Nu-i asculta, ţîcă, a zis Norman, prefăcîndu-se grijuliu. Ăştia-s sensibili ca pizda vacii.

— Poftim?! a exclamat tînărul, neînţelegînd evident nimic, dar sperînd ca fiinţa aceea pocită să fie măcar prietenoasă.

— Nu te-nţelege, Norman, a strigat o voce. Prea eşti ignorant.

— Taci din gură, că ţi-o trag.

— Ce nu i-o tragi lui? Ia ui' ce cur frumuşel are!

Tînărul s-a înroşit ca racul la faţă.

— Cum te cheamă, ţîcă? s-a interesat Norman.

— Higgins.

— Nu, pe numele mic.

— Percy.

Norman a întors capul în partea cealaltă, rînjind triumfător la auzul informaţiilor obţinute. Amicii lui au jubilat de plăcere, pasîndu-şi numele de la unul la altul cu hohote de rîs. Rosteau numele lui Percy de parcă le-ar fi dat un fel de putere asupra lui şi-l bombardau cu întrebări din toate părţile. Dacă ar fi avut ceva minte, băiatul ar fi tăcut şi s-ar fi băgat în pat cît mai repede cu putinţă. Dar el s-a lungit la infinit cu despachetatul şi a răspuns, la toate întrebările pe care le-a înţeles, cu o politeţe instinctivă. La cele pe care nu le-a înţeles au răspuns alţii în locul lui.

— De unde eşti, Percy?

— M-am născut la Lincoln, dar şcoala am făcut-o în Hampshire.

— Şcoala aia era de fete, Percy?

— Nu, era o şcoală de băieţi.

— Percy, tu i-ai tras-o vreodată la vreo fată?

— Nu, Percy le-a tras-o la băieţii ăilalţi.

Cînd Percy a întrebat unde era closetul, s-a auzit un strigăt:

— Norman, du-l pe Percy la căcăstoare, că vrea să se pişe!

Iar cînd bietul băiat şi-a dat jos pantalonii, pregătindu-se, în sfîrşit, să se bage în pat, gălăgia a luat-o razna. Un regulat a început să se scuture în pat, simulînd mai mult decît elocvent orgasmul necontrolat. Noi, militarii în termen de la celălalt capăt al barăcii, îi ţineam partea lui Percy, dar nu am protestat. Adevărul este că nu era nimic propriu-zis rău în tot balamucul; singurul lucru dureros era sensibilitatea acută a lui Percy, delicateţea lui, pe care nici unul dintre noi nu a apreciat-o cum trebuia, pînă cînd băiatul nu s-a făcut stacojiu la faţă şi nu i s-au umezit ochii.

— Doamne, iartă-mă, a zis Mike înspre mine. Ia uite, amărîtul ăla o să înceapă să plîngă.

Amărîtul însă parcă ar fi căutat batjocura cu lumînarea, pentru că nu a găsit altceva mai bun de făcut decît să se aşeze în genunchi să-şi spună rugăciunea. Torţionarii au rămas surprinşi de gestul lui. Un anumit respect atavic faţă de credinţă i-a determinat să-i lase un moment de respiro, dar în scurt timp şi-au revenit. De vreme ce Percy nu le mai răspundea la întrebări, s-au apucat să-l folosească pe post de trambulină pentru propriul lor schimb de insulte. Norman a fost rugat să nu profite de poziţia în care stătea Percy. Drept care, unul dintre regulaţi s-a dat jos din pat şi s-a aşezat într-o poziţie obscenă în spatele lui Percy. Văzînd asta, Mike şi-a azvîrlit păturile deoparte şi s-a repezit la regulat, mergînd în vîrfurile picioarelor pe dalele reci de piatră de pe jos. Corpul lui alb, musculos, era acoperit de un păr discret, roşcat.

— De ce nu-l lăsaţi în pace pe bietul băiat? a întrebat el calm.

Brusc, s-a lăsat o linişte plină de tensiune. Percy era tot în genunchi, dar şi-a ridicat ochii mirat, să vadă cine îi sărise în ajutor.

— Glumeam şi io, băiatu’.

— Foarte bine, gluma s-a terminat. Să fiu în locul tău, eu m-aş băga în pat.

— Da’ cine eşti tu să dai ordine pe-aici, ă? Fac ce vrea sula mea, aia fac! s-a răstit celălalt.

Situaţia tensionată s-a rezolvat în momentul în care a intrat din nou caporalul care îl escortase la început pe Percy pînă la baracă.

— Ce pizda mă-sii se întîmpl-aici? a răcnit el. Se-aude gălăgia de la dracu-n praznic! Apoi, evaluînd dintr-o singură privire sceneta din jurul patului lui Percy, a ordonat scurt: Treceţi în paturi toţi trei!

Percy şi-a făcut cruce şi s-a băgat sub pături. Ceilalţi doi s-au întors fiecare la patul lui în linişte. Caporalul s-a aşezat în uşa barăcii, cu mîna pe comutator.

— Dacă mai aud un singur pîs din baraca voastră în noaptea asta, vă pun pe toţi la corvezi în fiecare noapte, cinci săptămîni de-acum încolo, a ameninţat el. După care, a stins lumina.

1. În sistemul monetar britanic tradiţional, 1 £ (*one pound sterling* – 1 liră sterlină) = 20 s(hillings) şi 1 shilling = 12 p(ence). În prezent, s-a trecut la sistemul centezimal: 1 liră sterlină = 100 p(ence).
2. Biserica Anglicană.
3. Romano-Catolic.
4. De la A.M.R. (= au mai rămas) … zile.
5. Aluzie la faptul că sifilisul era considerat, pe la anul 1500, o boală provenită din Franţa.
6. *Navy, Army and Air Force Institutes* – serviciul care organizează bufete şi cantine în unităţile Marinei, Armatei şi Aviaţiei Militare.
7. *Troilus şi Cresida*, actul III, scena III, traducere de Leon D. Leviţchi, în William Shakespeare, *Opere complete*, vol. 6, Editura Univers, Bucureşti, 1987, p. 63.
8. Charles Stuart Parnell (1846-1891), om politic irlandez, deputat în Camera Comunelor (1875), lider al Partidului Naţionalist (1877) şi al Ligii Agrare Irlandeze (1879).
9. Este vorba de Tratatul de la Londra, din 6 decembrie 1921, prin care Irlanda a fost împărţită în Statul Liber Irlanda, cu capitala la Dublin şi statut de dominion, şi teritoriul Irlanda de Nord, cu capitala la Belfast, parte integrantă a Regatului Unit al Marii Britanii. Tratatul a fost semnat de numai o parte dintre liderii naţionalişti irlandezi.

Doi

Am plecat de la Pauline de acasă la ora obişnuită, 11: 35. Îmi făcusem un ritual: o anunţam că plec încă de la 11: 20, fiindcă îmi făcea plăcere s-o aud cum mă ruga să mai stau puţin, fără să-mi fac griji că aş fi putut pierde cursa. Şi, chiar dacă aş fi pierdut-o, mai era la 1: 30 trenul care transporta laptele de la gara Waterloo, dar acela avea o viteză de melc şi ar fi însemnat să merg mult pe jos, prin frig, de la gară. Am luat metroul pînă la Waterloo, schimbînd la Leicester Square aproape fără să-mi dau seama – doar făcusem drumul de atîtea ori.

Parcarea de peste drum de Teatrul Old Vic era plină de autobuze, deşi cîteva plecau deja, burduşite cu soldaţi, marinari şi aviatori. Chioşcul cu hot-dogs şi cel cu cafea făceau vînzare de zor. Ia uite cît de mulţi sînt cărora o să le pară rău cînd s-o desfiinţa Serviciul Militar Naţional, mi-am spus în sinea mea. De pildă lui Ben Hardy. L-am zărit pe Ben Hardy lîngă namila lui cenuşie de Bedford Duple, stînd de vorbă cu un alt şofer. Cînd m-a văzut în uşa autobuzului, Ben m-a salutat dînd din cap:

— Bun weekend-ul, caporale?

— Foarte bun, mulţumesc. Ultima dată cînd ne vedem, Ben.

— Ce?! Te lasă la vatră?

— Miercurea viitoare.

— Şi?! Nu-i aşa că-ţi pare rău?

— Sigur că da! Am de gînd să mă-nrolez.

— Pleacă de-aici! a exclamat o voce din spatele meu. Ce poate fi mai rău decît ăia de la Trupele Regulate? Un militar în termen care se înrolează.

Am întors capul: era Chalky White, care lucra la depozitele Serviciului Intendenţă. Era un individ curios – cînd isteţ, cînd naiv, cînd lăudăros, cînd timid. Avea bărbia alungită, umerii aduşi în faţă şi picioarele ca nişte fuse, cu care mergea de parcă şchiopăta şi ţopăia în acelaşi timp. De fiecare dată cînd îl vedeam, îmi sugera un bîtlan rănit. Ne-am urcat împreună în autobuz.

— După tine, i-am spus, făcîndu-i semn să ia el locul de la fereastră.

Nu din politeţe am făcut gestul acesta, ci strict din interes personal: se dormea mai comod pe locul din interior, cu picioarele întinse pe culoar.

— Bun weekend-ul, Chalky?

— Excelent. Zău, ex-ce-lent. Am cîntat într-o… asta, într-o cîrciumă, ’nţelegi? Am luat treij’ de biştari de căciulă. Nu-i rău, ă? *Ah, ce-mi vine-acum să cînt un bluu-ues*… – a început el să bată darabana cu vîrfurile degetelor pe muchia ferestrei. Chalky cînta la scîndură într-o formaţie de instrumente neconvenţionale[1]. Da’ tu, Jon? Cum a fost weekend-ul?

— Foarte plăcut. Mi-am făcut toate planurile pentru vacanţă.

— Care, după ce te liberezi?

— Exact.

— Şi cînd e asta?

— Miercurea viitoare.

— *Miercurea* viitoare?! a exclamat el, ridicînd vocea cu cîteva octave. Eu credeam că o să fie abia peste vreo trei sau patru săptămîni.

— Miercurea asta care vine, Chalky. Marţi o să-ţi predau bocancii şi uniforma şi tot restul calabalîcului cu cea mai mare plăcere.

Era greu să te abţii de la acest ritual de a-i săpuni zdravăn cu vestea liberării tale iminente pe toţi cei cu care stăteai de vorbă, cînd tu însuţi

avuseseşi de suportat acelaşi tratament din partea altora timp de doi ani.

— Tu cît mai ai de tras, Chalky?

— Nouă luni nenorocite, a răspuns el sec.

— Bagă armată-n tine, băiete, a zis o voce plată, cu un accent de centrul Angliei.

Era fruntaşul Boon, furier la Cancelarie, care şi-a aşezat cu grijă sacul de voiaj în plasa de bagaje, după care s-a aşezat în dreptul meu, de cealaltă parte a culoarului, şi şi-a pus mîinile cu degetele răşchirate peste coapsele solide îmbrăcate în kaki. De cînd fusese avansat, purta uniforma şi în permisii – ca să se laude cu tresele şi acasă, pretindea Chalky, care comenta: „Îţi dai seama că umblă cîinii cu covrigi în coadă pe la el, dacă ai lui cad pe spate pentr-o amărîtă de tresă“.

— Am văzut că ai fost trecut de gardă mîine-noapte, a zis Boon, întorcîndu-se către mine.

— Iete, căcat! am exclamat eu. Mie nu mi-a spus nimeni.

— Scria în Ordinul de Zi pe Companie de vineri, a continuat Boon cu un aer de mulţumire de sine. Mă rog, presupun că n-ai văzut, din moment ce-ai şters-o dinainte de masa de prînz.

Cum-necum, obţinusem bilet de voie de la superiorul meu, căpitanul Pirie, ca să pot pleca vineri mai devreme, pe motiv că trebuia să mă întîlnesc cu proful de la colegiu pentru stagiatură. Venisem la Londra cu trenul şi-mi reţinusem bilet de autobuz numai pentru întoarcere.

— Nenorocitul de Fotherby mi-a făcut asta, precis, am zis eu plin de venin. Las’ că aranjez eu lucrurile mîine dimineaţă.

— Dar aveai de făcut o gardă, nu? a zis Boon, care privea cu atîta interes Ordinele de Zi pe Companie, în timp ce le multiplica la maşina de copiat, de parcă ar fi fost bunurile lui personale. Şi întotdeauna îi făcea

plăcere să le spună celorlalţi ce corvezi le reveneau, înainte să citească fiecare cu ochii lui. Am observat că n-ai mai făcut nici una de hăt de cînd.

— Doamne, iartă-mă, Boon! i-am spus. Tu înveţi pe dinafară toate nenorocitele de gărzi pe care le facem cu toţii?! N-ai nimic mai bun la care să te gîndeşti?

— Nu te răţoi la mine. Am zis că vrei să ştii.

— Asta da, e cum nu trebuie, chestia asta, s-a băgat în vorbă şi Chalky. Să te pună de gardă-n ultima săptămînă.

— Cum nu trebuie?! am bombănit eu. E caraghios, ce dracului! Da' ştiu cine-i de vină. Sergentul-major Fotherby, noua primadonă. Las', că m-aranjez eu repede şi cu *ăsta*.

În sinea mea, nu eram însă chiar atît de sigur. Întreaga mea strategie la Badmore avusese drept scop să-mi asigur eu propriul confort şi să-mi fac treburile, punîndu-mă bine cu figurile-cheie care deţineau puterea. Pentru superiorul meu nemijlocit, căpitanul Pirie, eram de neînlocuit; în plus, exista o înţelegere tacită între mine şi ofiţerii superiori din unitate, că eu trebuia să stăpînesc tendinţa înnăscută a căpitanului Pirie de a comite gesturi nebuneşti care ar fi putut deveni catastrofale. Dar căpitanul Pirie, pe lîngă faptul că era Şeful de Club al Regimentului (adică răspundea de buna-dispoziţie şi de latura recreativă a vieţii în unitate), era şi comandantul Companiei A. Dar, cu toate că îi ţineam sub un control strict activităţile de S.C.R., fiind eu însumi furier al Clubului, în cealaltă calitate a sa, de comandant al Companiei A, se afla sub influenţa sergentului-major de la Companie. Aproape tot timpul cît mi-am făcut eu stagiul la Badmore, postul cu pricina fusese ocupat de un veteran al războiului din Nordul Africii, sătul de tot şi toate, a cărui bunăvoinţă nu-mi fusese deloc greu s-o trec pe lista mea de cuceriri, din moment ce-i făcusem rost de echipament sportiv pentru fiul lui la un preţ redus la minimum. Şi totuşi, nu era nici o lună de cînd

omul meu fusese mutat, iar în locul lui venise sergentul-major Fotherby, un individ sardonic, înăcrit, a cărui atitudine mai mult decît elocventă faţă de Badmore era un rîs crispat şi batjocoritor. Nu avusesem suficient timp, nici dispoziţia necesară – fiindcă liberarea mea bătea la uşă – să încerc să-l cîştig de partea mea. Şi deşi căpitanul Pirie se temea de mine în anumite privinţe, de sergentul-major Fotherby se temea şi mai mult. Iată de ce am început, împotriva voinţei mele, să mă împac cu gîndul că trebuia să fac o gardă în seara următoare.

Între timp, autobuzul se umpluse. Ben s-a aşezat la locul lui şi a pornit motorul. Ne-am urnit de pe loc, iar eu m-am lăsat comod pe spate. Începea o călătorie lungă, binecunoscută – dar de astă dată ultima pentru mine în direcţia respectivă. Cînd am trecut pe lîngă Aeroportul din Londra, un avion tocmai decola, pe deasupra capetelor noastre, cu un muget asurzitor şi cu luminile pîlpîind la capetele aripilor şi al cozii. De fiecare dată cînd îl vedeam, mă cuprindea invidia. Mi se părea un mod incitant, aventuros, motivant de a călători – diferit ca de la cer la pămînt de naveta stupidă înainte şi înapoi între Londra şi Badmore, pe care o făceam eu. I-am dat un cot lui Chalky şi i-am atras atenţia:

— Uite-mă, ăla-s eu peste patru zile.

Dar Chalky adormise deja şi a dormit pînă am cotit-o brusc de pe Autostrada 30, ca să intrăm în parcarea de la „Cafenoapte“. Am coborît din autobuz ca să ne dezmorţim şi am intrat în zăpuşeala şi fumul barului, clipind de zor din cauza luminii. Chalky s-a îndreptat cu un mers de pinguin obosit spre tonomatul care clipea în culori stridente şi a ales un cîntec:

Te las de-acum, iubire,
Te las, fericire,
Hai, singurătate, vino,

Mai am de trăit un ceas,
Te las, iubirea mea, te las.

Am comandat două ceaiuri şi m-am dus cu ele la o masă. Ca de fiecare dată la ora aceea, barul era plin de soldaţi care se întorceau la unităţi cu maşina, cu motocicleta sau cu autobuzul. Stăteau la mesele soioase uitîndu-se în gol, schimbau cîteva vorbe între ei, ţineau ritmul muzicii bîţîindu-şi picioarele aruncate pe sub mese şi evocau amintiri din permisiile abia consumate, plănuindu-le totodată pe cele viitoare. Plutea în aer un sentiment de înfrîngere, o deprimare ca de armată în plină retragere. Dar pe mine, unul, nu mă mai atingea. Eu aveam să părăsesc cîmpul de luptă în curînd. Eu intram pentru ultima oară la „Cafenoapte". M-am uitat de jur-împrejurul meu mai atent ca niciodată. De cîtva timp, mă surprinsesem observînd gesturile plicticoase, automate, ale vieţii mele de militar în termen cu acea precizie detaşată. Era un ritual interior ciudat, un fel de litanie al cărei refren obsesiv era: „Pentru ultima oară".

Cînd şi-a pornit autobuzul din faţa barului, Ben a stins luminile din interior. Aşa ceva era ilegal, dar pentru noi era un ajutor binevenit ca să dormim. În spatele maşinii, un cvartet de regulaţi încerca să prelungească euforia scăldată în bere a învoirii de weekend fredonînd cîntece deocheate:

Sîntem de famiiiilie, sîntem fete biiiine,
Şi ne mîndrim taaaare că sîntem virgiiiine.

Dar majoritatea pasagerilor erau, ca şi mine, nişte navetişti respectabili de weekend care preferau să-şi consume timpul călătoriei într-o linişte decentă şi, dacă se putea, dormind. După cîteva admonestări, cei patru cîntăreţi s-au potolit şi am reuşit cu greu să aţipesc. Lui Chalky i-a căzut

capul pe umărul meu. Avea părul aproape solidificat de atîta briantină şi praf. I-am dat capul la o parte, dar el se încăpăţîna să vină peste mine. M-am ridicat în picioare, pasămite ca să iau ceva din plasa de bagaje, şi Chalky s-a dezechilibrat, s-a trezit şi a început să mă înjure.

— Să nu-ţi mai pui capul pe umărul meu, i-am atras atenţia. Pentru că nu sînt vreo paraşută de-a ta, să ştii.

— Nooo, mi-a răspuns el. În primul rînd că-aia are ţîţele mai mari.

— De unde ştii că-s pe bune, Chalky? a întrebat o voce de undeva din beznă.

Un freamăt de rîs ne-a cuprins pe toţi călătorii autobuzului.

— Aţi vrea voi să ştiţi, le-a tăiat-o Chalky tuturor, reluîndu-şi poziţia de dormit, dar de astă dată cu capul rezemat de fereastră.

Dar eu n-am mai reuşit să adorm. Schimbul de replici despre Chalky şi prietena lui mi-a readus în minte episodul de pe divanul Paulinei, din seara aceea. Relaţia dintre noi se apropia de un punct critic. Orice legătură amoroasă este ca o roată dinţată cu piedică: nu poţi da înapoi, nu poţi decît să mergi înainte sau să stai pe loc. Iar statul pe loc nu poate fi lungit la infinit. Recapitulînd ultimele cîteva săptămîni, mi se părea că auzeam piedica ţăcănind parcă mai frecvent decît de obicei. La Palma se putea întîmpla orice. Mi-am impus de unul singur mai multă precizie: ceea ce se putea întîmpla era ca Pauline să fie de-acum pregătită să mă primească, să vrea să se culce cu mine. Era foarte important să mă hotărăsc dinainte cum aş fi procedat într-o asemenea situaţie. Altminteri, lucrurile ar fi putut deveni penibile şi jenante şi ne-am fi stricat unul altuia vacanţa.

Am analizat problema la rece. Eram mai mult sau mai puţin hotărît să mă însor cu Pauline – nici nu-mi trecea prin minte că aş fi putut găsi o persoană mai potrivită –, dar aveam anumite ezitări în a folosi metoda iei-acum-plăteşti-mai-tîrziu în legătură cu virginitatea ei. Să zicem că aş fi

dezvirginat-o; nu însemna că n-aş mai fi vrut să mă însor cu ea. Dar mai mult ca sigur că plăcerea anticipării ar fi pălit. Întotdeauna am încercat să evit, printr-o prudentă prevedere, orice ar fi putut da naştere la regrete, care sînt cele mai persistente dintre emoţiile negative. Iată de ce era o chestiune de întors pe toate feţele cu mare atenţie. Pe de altă parte, nu aveam de gînd să mă însor pînă nu terminam stagiatura şi nu-mi găseam o slujbă convenabilă. Asta însemna cel puţin doi ani de atunci înainte. Puţin probabil ca autocontrolul nostru să poată acoperi o perioadă atît de îndelungată; iar dacă era vorba să ne lăsăm duşi de val, oare nu acum erau şi timpul şi locul potrivit – cînd mergeam în vacanţă la Palma? Pe de altă parte, puteam să-i propun Paulinei să ne logodim. Cu o asemenea garanţie palpabilă, rezervele pe care le aveam faţă de sistemul de vînzare în rate erau ca şi depăşite.

Mai rămînea o problemă: cum să mă înarmez cu contraceptive. Îmi părea rău că nu mă gîndisem la toate aceste lucruri mai din timp. Cu atît mai mult cu cît era de datoria mea, ca furier al S.C.R.-ului, să completez din cînd în cînd formularul de comandă pentru prezervative (cu zece la sută reducere), pe care le distribuia frizerul regimentului. Comanda sosea de fiecare dată la mine la birou, sub forma unor pachete învelite într-o hîrtie banală cafenie, cu cîte un bilet înăuntru care ne asigura că produsele aveau să răspundă necesităţilor noastre de planificare familială. Să mai fi avut puţin timp la dispoziţie, aş fi reuşit să obţin prezervativele dorite sub anonimatul confortabil al poştei. Dar livrarea se făcea, de obicei, după patru sau cinci zile, iar eu nu puteam risca să nu le am cînd aş fi plecat de la Badmore. Oricum îmi rămînea puţin timp la dispoziţie între plecarea de la unitate şi suitul în avion; şi nu mergea nici să mă las urmărit prin poştă de un pachet compromiţător învelit în hîrtie cafenie. Era clar că trebuia să fac rost de ele de la Henry-frizerul.

Ajuns cu gîndurile aici, probabil că m-a furat somnul. N-a trecut nici un minut, cel puţin aşa mi s-a părut, şi m-au trezit luminile aprinse din nou în autobuz. Ajunseserăm la destinaţie. L-am scuturat zdravăn pe Chalky, care stătea proptit de fereastră. Şi-a deschis ochii înjurînd şi clipind des de prea multă lumină. Am coborît din autobuz şi ne-am oprit să ne încheiem nasturii de la vestoane, iar Ben a plecat mai departe, să-i lase şi pe ceilalţi pasageri într-o altă parte a unităţii.

Silueta unei carcase de tanc din primul război mondial, care stătea părăsită printre ierburi pe o movilă, dincolo de gard, se profila pe cer deasupra capetelor noastre. Chalky i-a aruncat o privire nervoasă înainte s-o luăm din loc. Legenda spunea că ruina aceea ar fi fost bîntuită de stafia unui soldat german care arsese de viu între fiare. Tancul fusese cucerit de germani şi folosit de ei, după care o patrulă britanică îl recucerise, dîndu-i foc. Doi dintre membrii echipajului scăpaseră cu viaţă, dar al treilea rămăsese blocat înăuntru. Eu, unul, nu ştiam pe nimeni care să fi văzut stafia, dar povestea se bucura de mare trecere şi mulţi soldaţi preferau să ocolească pe departe, decît să intre în unitate pe poarta respectivă, dacă erau singuri şi mai era şi noapte. Iar cei care făceau de gardă în această parte a unităţii aveau mare grijă ca tancul nici măcar să nu intre în cîmpul lor vizual.

Cînd am dat colţul pe lîngă unul dintre hangare, am văzut o gardă care venea către noi, tropăind cu blacheurile de la cizme de parcă ar fi avut picioare de lemn. Era un prieten al lui Chalky şi voia să-i ceară o ţigară. S-a ales cu un Woodbine şifonat. La depozitele Intendenţei, m-am despărţit de Chalky.

Am deschis uşa barăcii numărul 4 şi m-a izbit mirosul acela binecunoscut, dulce-acrişor, de praf, respiraţie puturoasă şi năduşeală. Am aprins lumina, ca să-mi planific un traseu pînă în partea cealaltă a barăcii, în

aşa fel încît să nu mă lovesc de scaune şi de mese. Duminica nu se făcea inspecţie în barăci, drept care era, ca de obicei, o dezordine jalnică. Ziarele de duminică zăceau răvăşite şi împrăştiate pe jos: pozele de femei se uitau de jos în sus la mine cu un aer obosit şi plictisit. Căni pe jumătate pline cu ceai nebăut rămăseseră pe mese, iar altele lăsaseră doar urme în formă de cerc. Toate ferestrele erau închise. Am deschis două dintre ele. Cineva a mormăit ceva şi a tras o înjurătură, aşa încît am stins lumina şi m-am îndreptat pe bîjbîite către celălalt capăt al barăcii, unde aveam un mic separeu botezat „cuşetă“. Mi-am aprins veioza de la capul patului, care lumina un raft cu cărţi şi afişul cu Toulouse-Lautrec prins cu piuneze de perete. M-am băgat în pat cu un sentiment de satisfacţie şi m-am uitat la ceas: trei şi treizeci. Ben scosese un timp excelent. În curînd, cu ceţurile toamnei, avea să facă mai mult. Dar fără mine.

Aşteptînd să mă ia somnul, mă gîndeam la Pauline, la Palma şi la drumul pe care-l aveam de făcut la frizer. Mi-a venit în minte un fragment dintr-un poem al lui Mike, publicat în revista colegiului (al cărei redactor a fost obligat, după aceea, să demisioneze). Era ceva cu „degetele de gumă ale desfrîului“ – ba nu, cu „degetele de gumă ale desfrîului *prudent*“, aşa era. Şi avea chiar şi nişte ecouri din Blake. După vreo zece minute de eforturi epuizante, am reuşit să pun cap la cap şapte versuri:

Nu plînsul vreunei tîrfe,
Ci teaca de păzit concepţia
Mergînd din stradă-n stradă,
Va ţese giulgiul Angliei vechi.
Degetele de gumă ale desfrîului
Nu lasă, prudent, nici urmă
Cînd dau iama-n fetele mari…

Nu stăteau ele prea bine nici la capitolul ritm, nici la rimă, dar, ca unul care cunoşteam esenţa poeziei scrise de Mike, ştiam că de vină nu era neapărat memoria mea. Plin de bucuria reuşitei, m-am aşezat mai bine în pat şi am adormit imediat.

— Brady, Browne, Fallowfield, Higgins, Peterson – drepţi!

Ne-am ridicat toţi în picioare. Mike şi cu mine eram primii doi strigaţi. În lunea de după sosirea noastră la Catterick, am făcut cunoştinţă cu subofiţerul de la Plutonul C, caporalul Baker – acelaşi caporal înalt şi mustăcios care ne întîmpinase la gară. Caporalul Baker nu era, spre ghinionul nostru, un militar tipic pentru R.R.T. Tancurile (spre deosebire de cavalerie, care era împovărată de o tradiţie mult mai veche) aveau tendinţa de a produce un tip aparte de soldat şi de subofiţer: îndesat, butucănos şi tuciuriu, cu un dispreţ sănătos faţă de excesele de entuziasm ale „sectoriştilor". Caporalul Baker căpătase, cum-necum, acel respect fanatic faţă de uniformă şi instrucţie, datorită căruia trecea, în ochii Armatei, drept omul ideal pentru instruirea proaspeţilor recruţi. Era înalt, zvelt şi vînos; pielea îi era întinsă pînă la refuz peste pometii obrajilor şi maxilare şi lustruită de cît de frecvent se bărbierea. Avea uniforma impecabil călcată şi cu toate pliurile perfecte, iar centura îi strîngea sălbatic talia şi aşa subţire. Orice gram excedentar din trupul său parcă ar fi fost topit de energia şi arţăgoşenia care emanau din el.

S-a uitat la noi, cei cinci care ne ridicaserăm în picioare. Ceilalţi din pluton, militari în termen şi regulaţi, se uitau şi ei la noi ca la nişte curiozităţi.

— Ofiţerul de Cadre, a început el, cu un surîs batjocoritor, a găsit că e cazul să vă pună pe voi ăştia în categoria „Potenţiali Ofiţeri“. Vreau să punem la punct cîteva lucruri înainte să începem. Sînteţi consideraţi Potenţiali Ofiţeri fiindcă se cheamă că aveţi şcoală. Deşi dracu’ ştie de ce, că văd că unul dintre voi nu şi-a luat diploma, iar altul n-a fost în stare să obţină nici măcar certificatul de absolvire. Aici s-a uitat către Mike şi Percy. Dar chiar dacă unii dintre voi *se cheamă* că aveţi şcoală, chiar dacă aveţi diplome pentru toate materiile de pe lumea asta şi de pe cealaltă, nu înseamnă că sînteţi mai breji ca soldaţi. Din experienţa mea, vă face şi mai proşti decît sînteţi. Să nu vă gîndiţi că, dacă sînteţi Potenţiali Ofiţeri, v-aşteaptă un trai dulce. Că nu e cazul. Chiar dacă reuşiţi să treceţi de Cosu şi de Cosma, ceea ce nu prea-mi vine a crede, o să aveţi parte de cîteva luni de instrucţie la Mons, de o să ziceţi că astea cinci săptămîni care v-aşteaptă aici sînt grădiniţă de copii. Şi n-or să fie grădiniţă, ascultaţi-mă pe mine ce vă spun. Dacă sînteţi Potenţiali Ofiţeri, m-aştept să aveţi un comportament şi o ţinută ireproşabile. Iar dacă nu aveţi, vreau să ştiu motivul pentru care nu aveţi.

Se uita la noi cu un zîmbet maliţios, din colţurile buzelor ţuguiate, etalîndu-ne două rînduri de dinţi egali şi ascuţiţi şi măsurîndu-ne pe fiecare în parte cu ochii aceia reci, albaştri. Eu am fost primul.

— Numele?

— Browne.

— Browne, *dom’ caporal*.

— Browne, dom’ caporal.

Şi-a coborît ochii pe hîrtiile pe care le avea în faţă.

— Ai scris o mulţime de scrisori către Armată, Browne.

Scrisesem una singură, aşa cum se cerea, pentru a informa autorităţile de rezultatele obţinute la finalul cursurilor şi profitasem de ocazie pentru a-

mi reitera solicitarea de a fi repartizat la Corpul Educaţional. După cum se vedea, scrisoarea mea fusese îndreptată către R.R.T. Douăzeci-şi-Unu.

— Una singură.

— *Dom’ caporal*!

— Dom’ caporal.

— Voiai s-ajungi la Corpul Educaţional, ă? Toţi pămpălăii vor s-ajungă acolo. Stai în cur cît e ziua de lungă şi-i înveţi buchia pe toţi bibanii. Ei, uite că de data asta n-ai avut noroc.

Pe urmă, şi-a mutat ochii către Mike.

— Numele?

— Brady, dom’ caporal.

— Ia uite ce bine-arăţi acum, după ce te-ai tuns. Cînd ai venit, m-am gîndit că recrutaseră ăştia un rac fiert.

A făcut o pauză şi a primit ce aştepta: rîsete. Mike era, ce-i drept, o apariţie cu totul diferită. Se hotărîse să meargă pînă la capăt şi se dusese la frizerul regimentului să-i facă o tunsoare perie, care se încadra în litera regulamentului, dar tot îi permitea să-şi păstreze o anumită individualitate grotescă.

Peste Fallowfield şi Peterson, caporalul Baker a trecut în grabă. Fallowfield era fostul elev de liceu public, blondul spălăcit peste care dădusem în tren la sosire. Noroc că nu era cu noi în baracă. Peterson provenea şi el tot de la un liceu public, dar de Fallowfield îl despărţea dacă nu un abis social, atunci măcar o tranşee ceva mai mare. Peterson era absolvent de Eton şi emana un fel de aură aproape tangibilă de şarm nepăsător şi încredere în sine. Tatăl său făcuse armata la Dragonii Cenuşii[2] şi nu încăpea îndoială că, dacă Peterson se comporta măcar cu o umbră de entuziasm, îşi căpăta postul de ofiţer fără probleme. Şcoala lui Fallowfield, pe de altă parte, abia reuşise să se strecoare în Conferinţa

Rectorilor. Deşi ar fi putut obţine cu uşurinţă un post de ofiţer într-unul dintre regimentele de infanterie mai puţin pretenţioase, sau la Corpul de Intendenţă, nu i-ar fi fost uşor să devină ofiţer în cadrul C.R.B.-ului, care mai păstra încă, în privinţa ofiţerilor săi, ceva din acel sentiment de superioritate, tradiţional şi absolut nejustificat, al vechii cavalerii. Iar Fallowfield tocmai un asemenea post de ofiţer îşi dorea. Ştia ce fel de eforturi se cereau şi, spre deosebire de Peterson, era crispat, nerăbdător şi complet lipsit de simţul umorului. Scria pe feţele lor că, dacă se întîmpla ceva neprevăzut şi nici unul din ei nu se făcea ofiţer, Peterson s-ar fi adaptat vieţii de simplu soldat rîzînd cu gura pînă la urechi, în timp ce Fallowfield ar fi dat din colţ în colţ.

În cele din urmă, caporalul Baker a ajuns şi la Percy.

— Higgins?

— Da, domnule?

— Nu mă lua pe mine cu „domnule“, mă prostule! Eu mă numesc caporal Baker.

— Vă rog să mă scuzaţi, dom’ caporal.

— De ce, Doamne-iartă-mă, te-au făcut ăştia P.O.?

— Nu ştiu, dom’caporal. Ofiţerul a spus că-mi dă o şansă.

— Cîţi ani ai?

— Optsprezece, dom’ caporal.

— Optsprezece ani şi nu ţi-ai luat certificatul de studii?!

— Am cam rămas în urmă la greacă şi latină, dom’ caporal.

Toată lumea a început să rîdă. Caporalul Baker a încheiat discuţia spunînd: „Slavă Domnului că avem şi o Marină“. Ne-am ridicat în picioare într-un vacarm de bocanci care tropăiau şi bănci care se izbeau unele într-altele şi ne-am aliniat în faţa barăcii pentru prima noastră instrucţie de front.

Calitatea de P.O. a lui Fallowfield şi Peterson ţinea, se înţelege, de firea lucrurilor. Mike, Percy şi cu mine nimeriserăm în această categorie fără să fi premeditat nimic. A doua zi după ce am ajuns în Tabăra Amiens, speranţele mele din ce în ce mai jigărite de a fi, totuşi, repartizat la Corpul Educaţional, fie şi în ceasul al doisprezecelea, s-au năruit. Între momentul cînd mi s-au eliberat bocancii şi momentul cînd am fost tuns, am avut o întrevedere scurtă, inutilă, cu un Ofiţer de Cadre ciufut şi supraaglomerat. S-a văzut clar că mi-a răspuns cu aceeaşi monedă la antipatia bruscă pe care am căpătat-o faţă de felul lui de a fi, pentru că mai tîrziu s-a întîmplat să-mi cadă sub ochi comentariile notate de el în ziua aceea pe foaia mea de instrucţie: „Studii pînă la nivel universitar. Părere prea bună despre sine". Ceea ce am citit de pe foaie nu a făcut decît să confirme impresia pe care mi-a lăsat-o întrevederea propriu-zisă. Atunci am început să-mi dau seama, pentru prima oară, cît de ostilă avea să fie Armata din punctul meu de vedere.

Aveam din ce în ce mai tare sentimentul că fusesem smuls dintr-o meritocraţie, în care eram perfect calificat să reuşesc, şi azvîrlit într-o lume a privilegiilor, îngustă şi arhaică, unde nu aveam nici pe departe înzestrarea necesară ca să reuşesc. Mi s-a spus pe un ton răstit să renunţ la ideea cu Corpul Educaţional. Chiar dacă ar fi existat posturi libere acolo, nu puteam fi transferat, pentru că în ierarhie C.R.B.-ul era superior Corpului Educaţional şi nimeni nu putea fi transferat dintr-un corp aflat mai sus în ierarhie într-altul aflat mai jos. Orice argument al meu ricoşa de acest perete granitic de absurditate. Pentru că fusesem repartizat arbitrar, împotriva dorinţei mele, la C.R.B., care nu-mi trezea nici interesul, nici loialitatea, acum mi se interzicea accesul, în numele unei convenţii care nu avea nici un sens, la singura ocupaţie cu care aş fi putut fi de vreun folos oarecare şi Armatei, şi mie însumi şi eram consemnat într-o postură care promitea să ne

fie amîndurora la fel de neprofitabilă. Toate acestea le-am spus, cît de politicos am putut, Ofiţerului de Cadre. El s-a încruntat şi a făcut eforturi evidente să se controleze.

— Ascultăăă… – şi s-a uitat în hîrtii ca să-şi reamintească numele meu – …Browne. Văd că eşti în Armată numai de două zile, aşa încît o să trec cu vederea. O să-ţi spun doar atît: că poţi fi băgat la arest pentru ce mi-ai spus. Las-o baltă cu universitatea. Las-o baltă cu Corpul Educaţional. Eşti aici, la C.R.B., pentru următorii doi ani, drept care fă ce-oi face să-ţi fie bine. Hai să te lămuresc cum stau lucrurile. De luni începi instrucţia de bază, care durează cinci săptămîni. După aceea, treci la pregătirea de specialitate, cu excepţia cazului în care eşti Potenţial Ofiţer. Cele patru specialităţi din care poţi alege sînt: semnalizator-tunar, tunar-şofer, şofer şi furier. Dacă vrei, pot să te trec Potenţial Ofiţer, pentru că văd că ai calificarea şcolară minimă cerută. În cazul ăsta, ai să urmezi un curs de P.O. – unul scurt – aici, după care te prezinţi la Cosu, adică la Comisia de Selecţie pe Unitate. Dacă treci şi acolo, te prezinţi la Cosma, adică Comisia de Selecţia a Ministerului Apărării. Dacă treci şi acolo, te duci la Şcoala de Cadeţi, iar dacă reuşeşti s-o termini, în principiu capeţi un post de ofiţer după vreo zece luni – deşi este foarte puţin probabil să capeţi un post de ofiţer la C.R.B. Mai curînd la un regiment de infanterie sau la Corpul de Intendenţă.

— Iertaţi-mă, domnule, dar tocmai aţi spus că nu pot fi transferat de la C.R.B.

S-a înroşit tot la faţă şi mi-a aruncat o privire piezişă.

— Situaţia este diferită pentru ofiţeri. Nu sînt destule locuri pentru toţi cadeţii care-şi doresc posturi de ofiţeri la C.R.B. Zi, te trec aici P.O. sau nu te trec?

Descurajat şi demoralizat, am stat să cîntăresc în tăcere.

— Haide-odată, Browne, nu mă ţine toată ziua.

I-am spus să mă treacă P.O.

Mike a intrat şi el, imediat după mine. În timp ce Ofiţerul de Cadre îşi consemna pe hîrtie impresia nefavorabilă pe care i-o lăsasem, am avut un scurt răgaz să-i povestesc lui Mike rezultatul deloc satisfăcător al discuţiei avute. După care, a fost strigat şi numele lui, iar eu am rămas în anticameră, să mă perpelesc aşteptîndu-l.

Era de-a dreptul deprimant că ajunsesem într-o situaţie în care toate posibilităţile se dovedeau la fel de greu de acceptat. Nu voiam să mă fac ofiţer. Nu voiam să fiu semnalizator-tunar. Nu voiam să fiu soldat – şi punct. În nevinovăţia mea, totuşi, mă gîndeam că un P.O. putea avea viaţa mai uşoară, de-aceea optasem pentru calitatea de P.O. Ceea ce nu însemna că nu mă simţeam oarecum impostor, din moment ce intrasem într-o competiţie pe care nu voiam neapărat s-o cîştig. Dorinţa mea cea mai fierbinte era ca Mike să facă şi el o opţiune similară şi, deci, să ne ţinem companie reciproc. M-am simţit foarte uşurat cînd am aflat că speranţele mele se împliniseră. Discuţia lui se desfăşurase cu mult mai simplu decît a mea, poate pentru că Mike părea absolut indiferent la ce i s-ar fi putut întîmpla. Sau poate că Ofiţerul de Cadre se emoţionase văzînd că Mike nu reuşise să treacă de sesiunea finală de examene. Cum-necum, ofiţerul îi propusese din primul moment să meargă pe varianta unui post de ofiţer.

A fost limpede ca bună ziua, încă de la acea primă şedinţă de instrucţie, că Percy era abonat la necazuri. N-am făcut decît marş obişnuit şi opriri, dar el nu era în stare să ţină pasul şi la fiecare oprire se ciocnea de cel din faţă. În săptămînile care au urmat, pe măsură ce instrucţia devenea mai complicată, gafele lui Percy deveneau şi ele mai scandaloase. La marşul cu întoarcere sau stînga-mprejur, el în mod invariabil se împiedica şi ieşea în

afara rîndului după o linie tangentă la restul plutonului. La instrucţia cu armament, de multe ori îşi scăpa din mînă puşca şi era un pericol public şi pentru el însuşi, şi pentru oricine se afla la doi metri distanţă de el. În mîna lui, arma îşi descoperea noi valenţe ofensive, mai multe decît visaseră vreodată proiectanţii.

Adevărul este că şi eu am rămas surprins şi oarecum rănit în amorul propriu, cînd am descoperit că instrucţia era grea, nu glumă, şi că îmi solicita din plin concentrarea şi iuţeala minţii. Instrucţia cu armament mi se părea mai sîcîitoare decît toate celelalte, pentru că puşca era prea grea pentru muşchii mei de slăbănog şi mă lovea rău de tot peste claviculă. Cei mai mulţi dintre noi au simţit pe pielea lor, din cînd în cînd, şfichiuiturile limbii ascuţite a caporalului Baker, dar Percy şi-a luat repede în primire postura de cal de bătaie. Cînd îl vedeam cum o zbîrcea fără să clipească la cel mai simplu ordin şi cum suferea de batjocura frustă a subofiţerului, mi se părea o experienţă penibilă, o farsă cazonă de prost gust. Sigur că tot plutonul izbucnea în hohote de rîs, pe care caporalul Baker se prefăcea numai că le descurajează. Uneori ne dădea nouă, celorlalţi, pe loc repaus şi-l punea pe Percy să evolueze solo, spre amuzamentul general. La un moment dat, a oprit un coleg instructor aflat în trecere şi i-a maimuţărit respectivului paşii lui Percy, cum fac animalele de le circ. Celălalt subofiţer a zîmbit stînjenit, de unde am tras eu concluzia că el, unul, nu era de acord. Dar poate cea mai mare cruzime a caporalului Baker era aceea de a pedepsi tot plutonul pentru nerozia unuia. De multe ori, ne trezeam consemnaţi pe ditamai platoul dintre barăci, rămas pustiu după plecarea celorlalte plutoane din seria noastră, şi vedeam cum ni se scurgeau minutele preţioase de mers la NAAFI sau de pauză de masă, pentru că Percy nu era în stare să execute întoarcerea la stînga-mprejur din pas de marş. Pînă şi mie, care într-un fel eram prieten cu Percy, mi se întîmpla, în asemenea momente, să-l înjur în

gînd; cît despre ceilalţi, se înţelege că resentimentele lor erau exprimate mult mai zgomotos.

Este mult spus, de fapt, că eram prieten cu Percy. Îmi părea rău de el, îl compătimeam, dar parcă prea era bleg. Pe de altă parte, după ce Mike îi sărise în apărare atît de eroic în prima seară, s-a legat între ei o relaţie ca un model arhetipal de camaraderie şcolărească, o prietenie ciudată care m-a făcut să fiu mult mai apropiat de Percy decît aş fi fost în alte condiţii.

Încetul cu încetul, mi-am format o imagine a trecutului acestui băiat, în parte din ce mi-a spus el însuşi, dar mai ales din ce mi-a povestit Mike – pentru că Percy nu era nici pe departe atît de închis în sine cînd era singur cu Mike. Provenea dintr-o familie bună, dar nevoiaşă, din Lincolnshire. Părinţii îi muriseră cînd el era foarte mic, aşa încît fusese crescut de un unchi şi o mătuşă. Toţi ai lui erau „catolici vechi“, ceea ce, din cîte mi-a explicat Mike, însemna că făceau parte din acea minoritate de catolici englezi care îşi păstraseră credinţa în condiţii de persecuţie. Am înţeles că era vorba de un grup strîns unit, conservator, de tip clan, care îi privea pe catolicii irlandezi şi pe cei convertiţi cu şi mai multă suspiciune decît pe protestanţi. Unchiul-tutore îl trimisese pe Percy la un seminar din Hampshire, de fapt la o şcoală cu internat afiliată unui seminar. Învăţătura primită acolo avea o tentă vădit religioasă, iar băieţii consideraţi potriviţi erau pregătiţi pentru preoţie încă de mici. În cazul lui Percy, s-a considerat că aceasta ar fi o carieră corespunzătoare, cu care şi părinţii lui ar fi fost de acord. Percy, care era obişnuit să facă pe placul tuturor, a îmbrăţişat ideea cu bucurie. Şi totuşi, după ce a picat şi a treia oară la examenele de nivel standard pentru atestatul de absolvire, profesorii lui l-au informat cu părere de rău pe tutore că nu avea nici un rost să-l mai îndemne să se pregătească pentru preoţie. Treaba asta pe mine m-a surprins. Viaţa de preot mi se părea atît de neatrăgătoare şi de plicticoasă, încît mă gîndeam că autorităţile

ecleziastice ar fi trebuit să ţină cu dinţii de oricine era suficient de prost să se dea pe mîinile lor.

— Blestemaţi fie agnosticii! a pufnit Mike pe nas cînd mi-am exprimat această idee. Slugile Mariei nu se lasă. Presupun că Inchiziţia mai lucrează şi acum, după tine, în beciurile sumbre de sub prezbiteriile din Basingstroke şi Camden Town. Acum, serios vorbind, sînt de acord cu tine că e de mirare cît de greu poţi să te faci preot în ziua de astăzi, dacă stai şi te gîndeşti cît de puţini mai simt chemarea. Şi totuşi, ca politică, nu e rău. În Spania şi Italia, unde e mult mai uşor, ai şi cele mai multe scandaluri legate de Biserică.

Discuţia aceasta am avut-o în sîmbăta care încheia prima noastră săptămînă de instrucţie de bază. În dimineaţa respectivă, ni se făcuse o injecţie ucigătoare trei-într-una, împotriva tetanosului, febrei tifoide şi altei plăgi – nu mai ştiu care –, plus un vaccin anti-varicelă. Cum efectele combinate s-au dovedit mai mult decît neplăcute, fuseserăm trecuţi la „îndatoriri uşoare“ peste weekend. Unii dintre băieţi au făcut febră foarte mare şi s-au băgat sub pături, tremurînd şi năduşind în acelaşi timp. Pe mine m-a durut capul, dar efectul principal al injecţiilor a fost o depresie mentală de nedescris. Şi eu şi Mike am zăcut în paturi, mult prea sfîrşiţi şi amărîţi ca să facem vreo mişcare.

— Şi lui Percy i-a părut rău cînd a fost respins? am întrebat.

— Nu cred, a zis Mike. Atîta doar, că nu voia să-şi dezamăgească rudele care avuseseră grijă de el. Cică au fost destul de negri. Dar aici, la Armată, chiar că trebuie să fie un şoc pentru el.

— Nu numai pentru el, am răspuns eu prompt.

— Da, bine, da’ pentru noi e altceva, Jon. Din anumite puncte de vedere, Percy a dus o viaţă mai spartană la seminar decît ducem noi aici. El e obişnuit cu mîncarea proastă, cu dormitul în hale mari, cu trezitul dis-de-dimineaţă pentru slujbă, cu lipsa de libertate şi-aşa mai departe. Toate astea

pe el nu-l sperie cum ne sperie pe noi. Ce-l sperie este faptul că lumea ţipă la el şi-l înjură, oricît s-ar strădui să fie pe placul tuturor. Seminariştii nu sînt nici ei cu mult mai breji, dar păstrează măcar aparenţele bunei-cuviinţe. Au un anumit respect pentru liniştea şi persoana celui de lîngă ei. Oricum e destul de rău să pleci de la seminar înapoi în lume; frate-meu a trecut prin asta. Dar să pleci de la seminar direct în Armată – nu ştiu, trebuie să fie ca şi cum ai lua o curbă greşită în Rai şi te-ai prăbuşi direct în fundul Iadului.

Nu i-am mai spus atunci lui Mike, dar analogia lui se potrivea ca mănuşa pe sentimentele care mă încercau pe mine. Raiul erau Londra, cu suburbia plicticoasă în care locuiam eu şi colegiul, cu sălile de lectură înghesuite din clădirea care fusese odată depozit, cu holul sumbru care mirosea a stătut. Chiar că erau un paradis. Armata, în schimb, mă gîndeam, rotindu-mi privirile peste baraca tristă, cu paturile de fier în care zăceau nişte tineri pămîntii la faţă şi se frămîntau şi gemeau de durere – da, ăsta era fundul Iadului. Am închis ochii să nu mai văd.

Un obicei pe care toată lumea îl capătă în armată este o poftă de somn demnă de un căpcăun. Pentru tinerii normali, somnul este o simplă cerinţă enervantă de-a naturii, care îţi mănîncă ceasuri întregi de eventuală distracţie sau de studiu. Acelaşi somn este însă opiul soldatului, un drog ieftin şi universal, un anestezic împotriva plictiselii şi a dorului de casă. După ce trece prin experienţa lipsei de somn – de exemplu cînd este de gardă sau pe drumul de întoarcere către unitate după o învoire –, soldatul învaţă cît de valoros e somnul, devine avid de somn, drept care începe să doarmă chiar şi atunci cînd nu este obosit. Dacă nu are bilet de voie sau bani să plece în învoire, el îşi petrece de obicei duminica în pat, chiar dacă săptămîna dinainte a fost una de huzur sau măcar liniştită. Iar noi, în timpul instrucţiei de bază, profitam de orice moment ca să dormim, pentru că eram

epuizaţi după cîte o zi întreagă de tropăituri şi cîte o jumătate de noapte de curăţat efectele.

Ziua începea la ora cinci şi jumătate. Ne smulgeam din braţele narcotice ale somnului cu gemete şi înjurături, după ce trecea caporalul de gardă pe la baraca noastră: izbea uşa de perete la intrare, o trîntea la ieşire şi lăsa cumva să plutească în aer strigătul brutal de deşteptare. Reacţiile erau diferite: unii săreau din paturi direct în picioare, alţii se răsuceau pe sub pături, încercînd inutil să plonjeze înapoi în uitare; iar alţii se ridicau în fund şi se întindeau, se scărpinau, se pîrţîiau. Mike întindea mîna semiconştient după restul de ţigară pe care o fumase pe jumătate în seara dinainte. Eu rămîneam nemişcat în poziţia în care deschisesem ochii, ca şi cum un exerciţiu îndelungat mi-ar fi dat puterea de a opri lumea în loc pentru cîteva minute. Cînd îşi termina de fumat chiştocul, Mike îşi arunca picioarele peste marginea patului, iar eu mă luam după el, ca şi cum membrele noastre ar fi fost conectate prin cine ştie ce sfori invizibile. Cu cît mă simţeam mai nefericit, cu atît încercam să nu-l pierd din ochi. Ne puneam bocancii şi salopetele şi pe urmă ieşeam tîrînd picioarele, fără să scoatem o vorbă, şi mergeam la spălător prin aerul rece al dimineţii care ne dădea fiori pe spate. Dacă aveam noroc, mai curgea încă apă caldă la robinete; dacă nu, urma chinul bărbieritului cu apă rece şi al usturăturilor creionului coagulant cu care-ţi dădeai peste rănile deschise de pe obraz.

În fine, după ce reuşeam să arătăm omeneşte – la micul dejun: o şuncă fleşcăită şi nişte roşii din conservă într-o baltă de sos roşiatic pe o farfurie rece, de parcă ar fi fost resturile unei operaţii complicate, servite de nişte bucătari prost-dispuşi, palizi la faţă, care erau deja în picioare de vreo două ceasuri. Ne întorceam la barăci şi ne goleam maţele cît puteam de repede: closetele erau întotdeauna înfundate şi nu puteai să le foloseşti decît o singură dată fără să dai de necaz. Dar, de cele mai multe ori, nu era timp,

fiindcă erau diversele corvezi de făcut prin baracă şi prin jurul ei: spălatul pe jos, lustruitul ferestrelor şi, pentru cei cu adevărat ghinionişti, „abluţiunile“ – ceea ce însemna să arunci găleţi întregi de apă în budele înfundate, ca să nu-şi dea seama ofiţerul venit în inspecţie că ţevăria nu funcţiona ca lumea. În baracă, activitatea devenea din ce în ce mai febrilă, pe măsură ce se apropia ora prezentării onorului. Ne făceam paturile şi aranjam păturile după litera regulamentului, scoteam şi aliniam efectele cerute la inspecţie, ne strîngeam centurile şi ne lustruiam bocancii.

La ora opt fără cinci, sosea caporalul Baker pe bicicletă, se dădea jos cu mişcări de robot şi ne mîna din baracă afară cu insultele lui atent formulate. Ne conducea în marş pe platoul dintre barăci, unde trebuia să dăm onorul împreună cu ceilalţi faliţi ca şi noi. Ei, şi acum începea pantomima solemnă a inspecţiei: stăteam în poziţie de drepţi în aerul proaspăt, cu maţele neplăcut de umflate dacă nu apucaserăm să trecem pe la closet, în timp ce sergentul Box, cu pielea feţei aspră ca tovalul, păşea rar prin faţa rîndurilor noastre, avîndu-l pe caporalul Baker la un pas în urma lui, înarmat cu un creion ascuţit ca un ac şi pregătit să noteze inevitabilele blamuri ale sergentului la adresa ţinutei noastre. Box ne studia alămurile ca un arheolog care ar fi examinat cutare medalion rarisim de bronz. Întreba, de exemplu: „Ce căcat ai acolo?“, arătînd cu degetul cîte o pată minusculă pe o cataramă.

Subofiţerilor le făcea o plăcere cu totul deosebită să pună întrebări la care nu puteai răspunde, rămînînd în limitele disciplinei militare, decît dacă te autodenigrai. Încerc să ilustrez o asemenea discuţie în cele ce urmează, pasajele cu caractere cursive reprezentînd eventualele răspunsuri sincere, pe care însă trebuia să le păstrezi pentru tine, din motive limpezi.

— Ce căcat ai acolo?

Eu nu văd nici un căcat.

— Nu ştiu, dom’ sergent.

— Îţi spun eu, ai un căcat! Ia uite!

Ba n-am.

— Am, dom’ sergent.

— Ţi-ai curăţat efectele aseară?

Sigur că le-am curăţat şi ştii foarte bine.

— Le-am curăţat, dom’ sergent.

— Înseamnă că le-ai curăţat prost, corect?

Ba nu.

— Corect, dom’ sergent.

— Şi de ce, mă rog?!

În primul rînd, nu accept ideea că echipamentul meu nu este curăţat ca lumea. În al doilea rînd, nu eşti mulţumit de cum l-am curăţat pentru că nici nu ai de gînd să fii mulţumit vreodată. În al treilea rînd, ştii şi tu, cum ştiu şi eu, că este o întrebare fără noimă, că trebuie să te legi de ceva ca să-ţi afirmi autoritatea şi că nu faci altceva decît să îndeplineşti un ritual complicat şi lipsit de sens, pentru a le crea celorlalţi iluzia că faci dintr-unul ca mine un adevărat soldat.

— Nu ştiu, dom’ sergent.

— Aha, nu ştii!! Ei, atunci să faci bine şi să afli pînă mîine dimineaţă. Ştii care-i problema ta? Eşti puturos! Deci cum eşti?

De-o mie de ori mai deştept ca tine, în tot cazul.

— Puturos, dom’ sergent.

Trebuie să spun că Mike inventase un artificiu foarte inteligent, la care apela ori de cîte ori avea de-a face cu formula: „Eşti puturos! Deci cum eşti?“ Răspundea absolut senin:

— Cum aţi spus, dom’ sergent.

Atunci, subofiţerul rînjea dispreţuitor şi insista cu întrebarea, convins fiind că avea să obţină recunoaşterea pe care o voia:

— Şi cum am spus?

— Aţi spus că sînt puturos, dom' sergent.

De obicei, inchizitorul cu cap pătrat se declara mulţumit şi trecea mai departe, deşi pînă şi el era vag conştient că „Aţi spus că sînt puturos“ nu este acelaşi lucru ca „[Eu] sînt puturos“. Îmi pare atît de rău că n-am avut şi eu măcar o dată curajul să-l imit pe Mike.

Sigur că inspecţia era o farsă, dar tot ce puteai face era să constaţi cu amărăciune cît de repede ajungeai s-o iei în serios, să te uiţi cu un fel de nelinişte la sergentul Box, cum se apropia de tine. *Eu*, cel puţin, aşa făceam, iar pe Percy îl vedeam clar cum tremura. Mike, pe de altă parte, sînt convins că nu a tratat niciodată altfel decît cu dispreţ toată povestea.

După inspecţie, urma o scurtă şedinţă de instrucţie, apoi P.F.-ul – pregătirea fizică –, partea cea mai oribilă a zilei, din punctul meu de vedere. Ne schimbam în şorturi şi tricouri şi tropăiam pînă la sala de gimnastică în bocanci, fiecare cu papucii de sport în mînă. Sigur că ofeream un spectacol jalnic, cu şorturile ca nişte saci, cu genunchii noduroşi, cu picioarele păroase, toate încheindu-se cu o pereche de bocanci negri butucănoşi. Dar scopul numărul unu al exerciţiului era de fapt acela de a ne distruge demnitatea. La sala de sport, eram daţi pe mîna grijulie a instructorilor de P.F., ilustrările ideale ale speciei lor: nişte tîrîie-brîu plini de ei, îmbrăcaţi cu bluze de corp albe transpirate, a căror aparenţă de indivizi bine făcuţi, musculoşi, agili abia dacă reuşea să le mascheze comoditatea bolnăvicioasă şi înclinaţiile homosexuale străvezii. Acolo totul se făcea în pas alergător. „Ultimul care intră în sală trece la corvezi!“ Drept care, se isca întotdeauna cîte o învălmăşeală stupidă la scosul bocancilor, în timp ce unul dintre instructori răsucea în joacă un papuc de cauciuc. „Dacă încearcă orice fel de

vice anglais[3] cu mine, o să-i pară rău“ – mi-a şoptit Mike într-una dintre zile. Dar instructorii erau prudenţi în faţa recruţilor mai vechi şi-şi compensau ezitările arătîndu-se peste măsură de zeloşi în sala de sport. Care sală ar fi putut trece în orice moment drept o cameră de tortură igienică: rastele de bare fixate pe pereţi pentru schingiuit membrele, capre de zdrobit abdomenele, frînghii de jupuit mîinile şi nişte saltele dure, care – îţi venea să şi rîzi – cică erau făcute să-ţi amortizeze căzăturile. Eu, unul, care proveneam de la o şcoală dotată cu o asemenea sală de sport, am reuşit să mă prezint destul de bine, cît să nu fiu luat în derîdere. Dar mai erau unii băieţi care se vedea limpede că treceau pentru prima dată printr-o asemenea experienţă. Percy, cel puţin, era de-a dreptul nenorocit.

Eu mă pricopsisem foarte curînd cu o rosătură la călcîi de la mărşăluit, care făcea ca P.F.-ul să şi doară şi mă întrebam în sinea mea dacă să mă declar bolnav şi să cer scutire de P.F. Dar asta ar fi însemnat să fiu scutit de toată instrucţia, iar dacă dura mai mult de cîteva zile, urma să fiu „des-companiat“ – cea mai cumplită sentinţă imaginabilă: adică să trec la o serie proaspătă şi s-o iau cu instrucţia de bază de la începutul începuturilor. Decît să ajungi la aşa ceva, preferai să suporţi orice durere şi adevărul este că foarte puţini dintre noi s-au îmbolnăvit în timpul instrucţiei de bază.

După ce terminam cu P.F.-ul, pentru restul zilei ne rămînea de făcut mai ales instrucţie, întreruptă din cînd în cînd de cîte un instructaj despre armele de foc sau despre B.V.-uri. Uneori, ne aşezam turceşte pe iarbă, făcînd un cerc în jurul unui subofiţer cu degetele mînjite de ulei, care demonta o puşcă Sten cu dexteritatea unui magician, după care persifla tentativele noastre de a o asambla la loc. „Scopul războiului – ne spunea – este să-ţi omori duşmanul.“ Făcea o pauză, ca să lase răgaz cuvintelor să-şi atingă ţinta. „Nu-i ochiţi capul: s-ar putea să nu nimeriţi. Nu-i ochiţi picioarele: s-ar putea să nu-l omorîţi. Îi ochiţi corpul.“ Publicul era străbătut de fiorul

incipient al setei de sînge. Alteori, venea un ofiţer-doctor foarte tînăr şi ne spunea, uitîndu-se fix către un punct de pe peretele din spate al sălii de cursuri: „Cea mai bună metodă de a evita contaminarea cu B.V. este abstinenţa sexuală“. Mai interesant era atunci cînd începea să descrie şi alte metode. Aşa am aflat că, în cazărmile de peste mări, contraceptivele şi săpunul spermicid puteau fi obţinute direct de la corpul de gardă.

Aceste instructaje erau nişte ocazii binevenite de a-ţi mai calma febra musculară. Mike şi cu mine aşteptam însă cu nerăbdare orele de studiu individual, în care noi, cei declaraţi P.O., eram lăsaţi să stăm la bibliotecă. Teoretic, ar fi trebuit să studiem regulamentele militare, dar noi stăteam acolo de vorbă şi citeam paginile culturale ale revistelor săptămînale – această din urmă ocupaţie avînd darul de a isca nostalgii de-a dreptul dureroase. Ştirile despre ultimele cărţi şi piese de teatru păreau să vină de hăt-departe, dintr-o lume strălucitoare, aflată la mii de kilometri depărtare, deci imposibil de atins. Uneori, controversele şi opiniile exprimate acolo păreau banale şi frivole prin comparaţie cu lumea mult mai concretă a nemulţumirilor noastre prezente; dar eu, unul, tînjeam să mă întorc la acele banalităţi şi frivolităţi.

Corespondenţa se distribuia după masa de prînz. Primeam puţine scrisori, şi toate de la părinţi. Foarte binevenite erau pachetele pe care le primeam în mod regulat de acasă, cu mîncare aleasă şi împachetată minunat de mama spre tandra satisfacere a gusturilor mele speciale, dar acelea nu-mi potoleau foamea de scrisori, de comunicare cu lumea din afară. Pentru prima dată în viaţă îmi dădeam seama cît de puţini prieteni aveam şi pentru prima dată îmi părea rău de această realitate. Uneori, simţi mare nevoie de genul de consolare pe care părinţii nu ţi-o pot oferi – cu atît mai puţin părinţii mei, cărora nu m-am putut hotărî pînă în ultima clipă să le spun cît de amărît eram. Nici prietenă nu aveam şi m-am surprins rîvnind la

scrisorile primite de ceilalţi băieţi, cu conţinuturile lor anunţate incitant de ştampilele aplicate cu ruj de buze şi de criptograme gen P.U.S.I. (Parafat cu Un Sărut Iubitor) adăugate peste ştampile. Erau şi cazuri în care primirea unei scrisori se dovedea mai neplăcută decît dacă nu primeai deloc. Cîte scrisori n-au venit din partea unor prietene care „rupeau relaţia“! De obicei, fetele îşi găsiseră alţi admiratori sau se plictisiseră de legătura cu un soldat care era mai tot timpul plecat, iar cînd venea acasă nu avea nici un ban.

Mike primea o dată la două zile cîte o scrisoare învelită într-un plic lung, de culoare mov pal. Eram foarte curios. Scrisorile lui păreau a veni de la o femeie, dar, cît timp fuseserăm împreună la colegiu, nu-l văzusem niciodată cu vreo fată, iar el nu-mi vorbise de nici una. Lui personal rar i se întîmpla să scrie vreo scrisoare. Nu ştiu de ce, dar m-am abţinut să-l iau la întrebări pe tema asta. Mă încerca un fel de sentiment obscur că, dacă s-ar fi dovedit că Mike avea o prietenă, fata respectivă s-ar fi băgat între noi într-un fel sau altul.

În perioada de instrucţie de bază nu exista noţiunea de timp „liber“. Serile şi weekend-urile erau ocupate complet, mai ales de curăţenie şi de lustruitul efectelor – adică, în jargonul cazon, de „sectoare“. Se vedea limpede că această parte a pregătirii noastre fusese gîndită cu mare atenţie. În primul rînd, ni s-au dat alămuri înverzite şi corodate zdravăn, pe care trebuia să le frecăm ore în şir cu hîrtie abrazivă şi abia după aceea să le dăm cu lac „Brasso“ ca să se vadă vreun efect. Bocancii aveau pielea ternă, cu aspect de coajă de portocală, ceea ce reprezintă, bineînţeles, o trăsătură caracteristică a încălţămintei impermeabile de bună calitate, dar noi eram puşi să eradicăm striaţiile şi să obţinem un lustru de pantofi de lac. Metoda recomandată era aceea de a încălzi o coadă de lingură deasupra lumînării şi a freca bocancii apoi cu ea pînă cînd pielea scotea afară grăsimea şi

suprafaţa se lăsa netezită. Sigur că acest tratament distrugea bocancii, în sensul scopului lor de bocanci, dar asemenea consideraţii funcţionale nu aveau nici o importanţă cînd venea vorba de mistica „sectoarelor“. Unii dinte băieţi recurgeau la metode mai drastice, de exemplu frecau bocancii cu cîte un fier înroşit în foc sau îi acopereau cu un strat gros de cremă şi apoi le dădeau foc. Pe lîngă alămuri şi bocanci, mai aveam curelărie de înălbit şi haine de călcat. Cînd ni s-au repartizat la început diverse obiecte care aveau curele, caporalul Baker ne-a ordonat să le frecăm pînă ieşea de tot patina kaki impregnată profund în ele. „Să le văd albe“ – ne-a spus. După vreo patru ore de frecat sub apă rece, se făcuseră de un cenuşiu murdar. A doua zi am fost instruiţi să le vopsim la loc în exact aceeaşi culoare în care ne fuseseră eliberate de la stoc. Batalionul 21-Tancuri, la fel ca toate batalioanele componente ale R.R.T.-ului, etala curele negre, care dădeau tanchiştilor un aspect cu precădere brutal şi sumbru. Noi, în schimb, pînă aveam să fim repartizaţi la cutare sau cutare unitate la sfîrşitul pregătirii, purtam curele kaki. „Sper să nu mă dea la Tancuri“ – mi-a spus o dată Mike. „Aş semăna cu un nenorocit de-ăla de Bonetă-Neagră[4].“ Dar mie curelele negre, tratate periodic cu cremă de ghete, mi se păreau infinit mai uşor de curăţat.

Călcatul mi s-a părut foarte dificil la început, pentru că nu mi se mai întîmplase niciodată să calc vreo haină înainte de a fi încorporat. Tehnica obişnuită de călcat consta în trecerea fierului peste o coală de hîrtie cafenie udată în prealabil cu pămătuful de bărbierit. Mirosul usturător al hîrtiei cafenii opărite şi fîsîitul aburului care se ridica din ea sînt şi astăzi intim legate, în mintea mea, de noţiunea de armată, la fel ca şuieratul obuzelor şi mirosul de cordită în amintirile veteranilor de război. Eu am căutat să reduc la minimum călcatul, purtînd pijamaua şi izmenele mele personale. Efectele primite de la Armată le-am călcat o singură dată conform instrucţiunilor

militare, după care le-am păstrat neatinse pentru inspecţia cazarmamentului tot timpul cît a durat serviciul militar, mutîndu-le cu grijă de colo-colo în pungi de plastic.

Cantitatea de efecte pe care ni se cerea să le prezentăm la inspecţia de dimineaţă a crescut treptat de-a lungul instrucţiei de bază, începînd de la cîteva obiecte şi terminînd cu o serie de inspecţii complete ale cazarmamentului, care ne ţineau într-o activitate febrilă pînă noaptea tîrziu. O altă stupizenie era, din cînd în cînd, aşa-numitul „pichet de incendiu“, o corvoadă cu o denumire cel puţin bizară, care consta în a defila cu căştile de oţel pe cap şi a curăţa cartofi timp de două ore într-o anexă a bucătăriei unde curgea o apă rece ca gheaţa şi peste tot erau numai coji de cartofi. Auzisem de asemenea lucruri, bineînţeles – curăţatul cartofilor devenise mai mult sau mai puţin un clişeu caricatural, un automatism care desemna Armata –, dar mie, unuia, mi s-a părut ceva cumplit cînd m-am trezit că mi se întîmpla tocmai mie. În mintea mea, curăţatul cartofilor fusese pînă atunci un fel de pedeapsă, probabil ieşită din uz, la fel ca flagelarea. Acelaşi lucru era valabil în cazul corvezilor de la bucătărie – atîta doar, că şi mai abitir.

Într-o duminică, s-a ţinut o defilare în onoarea Bisericii. Am presupus că Armata măcar de la treaba asta se va abţine – să mă oblige să asist la slujbă. Aşa i-am şi spus caporalului Baker, pe un ton oarecum revendicativ, de la care probabil că mi s-a şi tras ce-a urmat.

— Poţi să presupui ce vrea sula ta, mi-a răspuns. Defilezi cu toţi ceilalţi din plutonul tău. După inspecţie, părăseşti formaţia şi te prezinţi la mine. Găsim noi ceva de făcut pentru tine cît timp se roagă ceilalţi.

Cînd m-am prezentat la el, m-a trimis la bucătărie. Dacă există un Dumnezeu pe lumea asta şi dacă este adevărat ce spun cîte unii, că Dumnezeu îşi petrece lungile seri liniştite ale eternităţii inventînd pedepse

pentru cei pe care i-a creat, atunci pentru mine unul nu trebuie să se gîndească prea mult ca să aleagă un anume iad personal. Ar trebui să opteze pentru o corvoadă fără capăt la bucătărie. Pînă să treacă duminica respectivă, ajunsesem să plîng de supărare şi de sentimentul nedreptăţii. Cei care au luat parte la toată defilarea pentru Biserică au rămas liberi – relativ liberi – pe la ora prînzului, în timp ce eu am slugărit toată ziua în bucătăria aia împuţită şi greţoasă. Era o construcţie veche, iremediabil murdară: plutoane întregi de soldaţi să fi fost şi tot n-ar fi reuşit să rîcîie mizeria complet, deşi sergentul-bucătar mai avea puţin şi ne punea, pe mine şi pe ceilalţi ca mine, să intrăm cu totul în podeaua acoperită cu gresie tot frecînd. Mi-aduc aminte că am tras un picior într-o ţeavă de apă caldă, ca să-mi vărs furia şi frustrarea, şi am crezut că-mi vărs şi sufletul cînd am văzut un roi de gîndaci negri ţîşnind în toate direcţiile pe perete. Am tras picioare unul după altul în toată ţevăria, ca un masochist în delir, pînă cînd peretele a ajuns să colcăie de scîrbele-alea nenorocite. După care, am borît într-una dintre chiuvete.

M-am dus la sergentul-bucătar şi i-am spus, pe un ton de rugăminte:

— Mi-a venit să vomit. Nu mă simt bine deloc. Pot să plec?

M-a văzut că eram alb la faţă şi mi-a dat voie, zvîcnind dispreţuitor din cap în direcţia uşii. I-am urat numai bine şi am pornit-o spre baracă, abia ţinîndu-mă pe picioare. Cînd am ajuns, m-am prăbuşit pe pat. Mike n-a fost atît de impresionat cît m-aş fi aşteptat eu.

— De-acum încolo, poţi să te numeri printre sfinţii martiri ai agnosticismului, mi-a spus.

Percy, care stătea şi el pe patul meu, a început să rîdă. S-ar fi zis că mersul la biserică avusese darul de a-i înveseli.

— În momentul ăsta, fără să clipesc mă fac şi martor al lui Iehova, numai să scap de corvezile de la bucătărie! le-am retezat-o la amîndoi.

— Foarte bună idee, mi-a întors-o Mike. Dacă te faci martor al lui Iehova, scapi de armată cu totul. Ăia au obiecţii pe motiv de conştiinţă.

— Atunci aia-i religia potrivită pentru mine, am zis eu.

— Cumnată-miu era martor al lui Iehova, şi tot n-a scăpat de-armată, s-a băgat în vorbă un soldat care avea patul peste culoar faţă de al meu. Era un tip mărunţel şi ciudat, dar simpatic, pe nume Barnes, cu un accent pitoresc de Leicestershire. Mă văzuse într-o seară citind *Infernul*. „Ce citeşti? Poizie? Iete-aici nişte poizie bună.“ Şi îmi aruncase pe pat un exemplar şifonat din *Stăpîna lacului*, găsit cine ştie pe unde la mîna a doua. Încurajat de această dovadă de gust literar, chiar dacă nu i-l împărtăşeam cîtuşi de puţin, eu încercasem să duc discuţia mai departe. „Îţi place Scott?“ îl întrebasem. Dar se pare că el nu realizase pînă atunci că poemul respectiv era scris de Walter Scott. „Asta-i poizie bună“, îmi repetase el şi cu asta, basta. Îşi recuperase cartea de la mine şi şi-o aşezase cu grijă înapoi în sertarul dulăpiorului.

— Ce s-a întîmplat cu cumnatul tău? s-a interesat Mike.

— Păăăăi ce, că era în timpul războiului. Şi n-au vrut să-l lase pe-alde Ernie să bage aia cu obiecţiile de conştiinţă. Da’ Ernie le-a zis că el nu-şi pune uniforma aia nenorocită, să-i facă ce vor ei. Aşa că l-au trimis la nu-ş’ ce batalion disciplinar, şi to’ n-a vrut să-şi pună uniforma. Aşa că l-au băgat la carceră în izmene şi maieu şi i-au aruncat şi uniforma înăuntru. Că cică era iarnă şi-ăia şi-au făcut socoteala că o să-i fie atît de frig, că n-o să aibă-ncotro şi-o să-şi pună uniforma.

Barnes a făcut o pauză.

— Ei, şi şi-a pus-o?

— Şi-a pus-o pă dracu’. Cînd au deschis carcera a doua zi dimineaţa, alde Ernie era tot în izmene şi-n maieu şi pe masă trona uniforma făcută bucăţi.

— Cum adică făcută bucăţi?

— Păăăăi, stătuse toată noaptea să-şi facă uniforma bucăţi. Şi-asta, ştiţi cum?! Fără să rupă nimic. A muşcat de cusături cu dinţii. Ciorapii şi-i făcuse două gheme de aţă. Le-a zis că dacă mai avea nişte timp, îşi făcea bucăţi şi bocancii. Şi zău c-ar fi putut – doar lucra în industria încălţămintei.

Povestea lui Barnes ne-a plăcut la nebunie.

— Ar trebui să i se ridice statuie omului ăluia, a zis Mike în semn de respect.

— Şi ce s-a ales de el pînă la urmă? am întrebat eu.

— Cîteva zile după aia, au venit şi i-au spus că mama lui fusese omorîtă de o bombă de-a nemţilor. Şi-a luat cîmpii, nu alta. N-a ştiut cum să-şi pună mai repede uniforma. S-a băgat la paraşutişti şi a terminat războiul cu treişpe medalii.

Am rîs în hohote.

— Trădătorul! a exclamat Mike.

— Doamne, chiar n-ai cum scăpa de Armata asta?! m-am căinat eu.

— Roberts mi-a spus că vrea să se răscumpere, a intervenit Percy. S-o putea face aşa ceva?

— Doamne, Isuse Cristoase! am exclamat. Spuneţi-mi cît costă! Îmi vînd dreptul primului născut, numai să scap de armată!

— Stai jos, ostaş, a zis Mike. Numai regulaţii pot să se răscumpere. Şi n-ai tu grijă, că pe Roberts or să-l cheme înapoi să-şi facă stagiul militar.

— Cică nu, a insistat Percy. Pentru că lucrează în mină. Cică s-a băgat în armată ca să scape de mină, şi-acum abia aşteaptă să plece înapoi.

— Asta e, Jon, mi-a spus Mike. Nu-ţi mai rămîne decît un singur lucru de făcut. Pui mîna pe pistol şi tragi, cum se făcea în primul război.

— Pun mîna şi-o iau pe sectoare, i-am întors-o eu, inspectîndu-mi degetele înroşite şi înăsprite de la frecatul alămurilor şi al bocancilor.

1. În original, *Skiffle-group* – formaţii instrumentale care interpretau un tip de jazz primitiv, folosind instrumente adeseori făcute artizanal, la modă în Marea Britanie în anii ’50.
2. În original: *The Greys*, prescurtare de la *The Scots Greys*, celebru regiment de dragoni (infanterie călare) scoţieni, înfiinţat în 1683.
3. Viciu englezesc (homosexualitate) (fr.).
4. În original: *Black-and-Tan* (textual: negru şi bronz) – membrii unor forţe de poliţie auxiliare care au înăbuşit revoltele irlandezilor după primul război mondial. Denumirea provine de la uniformele kaki pe care le purtau, cu bonete şi brasarde negre.

Trei

— Haide, hai, deşteptarea!

Strigătul caporalului de gardă mi-a zgîriat somnul pe la suprafaţă, dar n-a reuşit să-l penetreze. M-am întors pe partea cealaltă şi am aţipit la loc, pînă cînd m-a trezit, pe la şapte, vocea cuiva care fluiera fals. M-am aplecat peste marginea patului, am dat la o parte perdeaua care acoperea intrarea cuşetei mele şi am întins o cană către soldatul cel mai apropiat.

— Ia-mi şi mie o cană de ceai cînd te duci la micul dejun, liverică[1], i-am spus. Trimite-o printr-unul din băieţii ceilalţi.

— Gata, dom' caporal, mi-a răspuns el, luîndu-mi cana din mînă. Era nou-sosit la Badmore şi mă trata cu un respect de-a dreptul flatant. Apoi a adăugat: Şi io-s tainez[2], nu-s liverică.

— Mă rog, mă rog, niciodată nu fac diferenţa între cătunele-alea de sus, din nord, i-am întors-o eu mecanic.

Niciodată să nu laşi să-ţi scape ocazia de a te lega de cel de lîngă tine în privinţa originilor lui geografice. Geordie, Liverică, Taff, Paddy, Jock.[3] Ştia el Shakespeare ce face cînd îşi construia comedia din piesa lui despre armată, *Henric V*, pe comicul dialectelor.

La şapte şi jumătate, înviorat de ceai, m-am ridicat din pat, m-am spălat, m-am bărbierit. Pe urmă, i-am supravegheat pe cei care făceau curăţenie în baracă. Plutea în aer o proastă dispoziţie de luni dimineaţa, dar eu eram bine

dispus. O fi fost luni, dar pentru mine era ultima. Firele de praf licăreau vioaie în razele strălucitoare ale soarelui.

— Haideţi, haideţi! Măturaţi odată căcatu' ăla, i-am zorit pe cîţiva care mai mult se sprijineau de cozile măturilor.

— Lăsaţi-o mai uşor, dom' caporal. Doar nu mai aveţi mult de tras. Ce vă mai pasă?

— Vedeţi că v-au pus de gardă diseară, dom' caporal, a zis Jock Gordonstone. Vreţi să vă fac eu cizmele?

Buna dispoziţie mi s-a evaporat brusc.

— Mama mă-sii, da, vreau. Am uitat de chestia asta, am gîndit eu cu voce tare. Da, chiar te rog să mi le faci, Jock, dar numai dacă nu-ţi spun eu în pauza de NAAFI să nu le mai faci.

Jock era întotdeauna falit, pentru că în fiecare lună îşi lua o învoire de patruzeci şi opt de ore şi mergea acasă, la Paisley. Scăzînd timpul cît dura drumul pînă acolo şi înapoi, îi rămîneau numai vreo douăsprezece ore de stat efectiv acasă şi biletele îl costau aproape patru lire – dar el tot îşi lua cele două zile. Cînd făceam de gardă, îi dădeam de obicei cîte o jumătate de coroană[4] ca să-mi lustruiască el cizmele.

Raportul de dimineaţă era la opt şi un sfert. Am făcut apelul la plutonul meu, după care i-am dat foaia de prezenţă sergentului-major Fotherby. Predecesorul lui nu se prea omorîse cu primirea raportului de dimineaţă, dar sergentul-major Fotherby era exigent. Sau, mai bine zis, *fusese* exigent: începuse deja să dea semne că realiza şi el că la Badmore lucrurile erau practic imposibil de ameliorat. La primul raport de dimineaţă, inspecţia făcută de el durase o oră întreagă. Acum se uita la plutonul meu cu o resemnare dureroasă şi nu a rupt tăcerea decît o singură dată – i-a spus lui Jock Gordonstone că la cît de lung avea părul, precis că se putea şterge şi la cur cu el.

Badmore era pe atunci şi va fi întotdeauna coşmarul oricărui sergent-major, pentru că sergentul-major este un personaj care operează cu aspectul exterior. Scopul lui este acela de a-i face pe toţi să arate la fel, pentru că, atunci cînd oamenii arată la fel, ei şi acţionează la fel şi, pînă la urmă, şi gîndesc – sau, mai degrabă, nu gîndesc – la fel. Dar sergentul-major trebuie să plece de la o structură fundamentală de uniformitate pe care s-o lucreze. Fără o asemenea structură, este ca un teolog fără dogmă. Analogia nu e deplasată. Un regiment este ca o religie. Tot o dogmă stabileşte felul în care supuşii lui îşi poartă însemnele, unghiul sub care îşi pun bonetele, modul în care execută mişcările la instrucţie. La fel ca în teoria doctrinelor religioase a lui Newman, lucrurile pot evolua. Sergentului-major îi revine, aşa cum îi revine şi teologului, răspunderea de a controla şi supraveghea asemenea evoluţii, de a face diferenţa între adevăratele evoluţii şi erezii, de a le suprima fără milă pe acestea din urmă. De exemplu, la Regimentul de Gardă, sergenţii-majori de la toate batalioanele componente organizează o conferinţă anuală, un fel de Consiliu General pe care-l convoacă pentru a discuta şi reglementa chestiuni de acest fel.

Badmore nu era însă propriu-zis un regiment. Oficial, se numea Baza Specială de Pregătire a C.R.B. şi avea menirea de a antrena ofiţerii şi subofiţerii care aveau să utilizeze noile dezvoltări tehnice în materie de vehicule blindate. La Badmore erau şcolite cadre şi instruiţi soldaţi de la toate regimentele C.R.B.-ului. Cînd a trebuit să defileze toată unitatea la parada militară organizată de ziua de naştere a Reginei, ai fi zis că se adunaseră la un loc rămăşiţele unei întregi armate înfrînte, şi acum formaseră o poteră. Vedeai la bonete embleme de toate felurile: tancul străvechi al R.R.T.-ului însuşi, tigva cu oase încrucişate a Gărzilor-Dragoni, cununa Vînătorilor, harfa Gărzilor Irlandeze, lăncile încrucişate ale Lăncierilor. Cei de la R.R.T. aveau bonete şi curele negre, cei de la

cavalerie – bonete bleumarin şi curele kaki. La R.R.T., însemnele erau negre, simple; la cavalerie, le aveau placate cu argintiu sau auriu. La fel de variate erau şi alămurile de pe epoleţi sau de la revere. Chiar şi de la depărtare, Batalionul 11-Husari – zişi „Cireşarii“ – spulberau impresia de uniformitate cu bonetele lor ciudate cafenii, fără emblemă, tivite doar cu un şnur de culoare roşu-aprins: şnurul era stigmatul vreunui episod dezonorant întîmplat demult, cînd s-o fi oprit toată trupa să culeagă cireşe în drum spre bătălie. Alţi soldaţi, aparţinînd trupelor de Geniu, de Transmisiuni, Corpului de Intendenţă, Artileriei Regale, nu făceau decît să sporească starea de confuzie. Nici nu trebuia mai mult ca să i se frîngă inima unui sergent-major.

Dincolo de faţadă, Badmore arăta şi mai puţin a regiment şi mai curînd a Narkover[5] militar. Aşa-zisele trupe erau, în mare parte, militari în termen sub douăzeci de ani; subofiţerii – nişte regulaţi îmbătrîniţi şi nărăviţi. Unii fuseseră trimişi la Badmore pentru că aveau platfus, sau cine ştie ce motive sentimentale ca să fie încartiruiţi în ţară, sau pentru că nu puteau fi utilizaţi nicăieri altundeva; ceilalţi, pentru că făcuseră varice, sau fuseseră implicaţi în cine ştie ce scandal pe la regimentele lor, sau pentru că nu puteau fi utilizaţi nicăieri altundeva. Relaţiile dintre cele două grupuri semănau foarte bine cu cele dintre băieţii şi profesorii de la Narkover. Subofiţerii-militari în termen – cum eram şi eu – îndeplineau funcţia de monitori. Era imposibil să vezi altceva decît nişte băieţi în trupele de la Badmore. Căpitanul Pirie l-a întrebat o dată pe sergentul-major Fotherby, înaintea unei defilări grozave, neştiind ce altceva să-i spună: „Cum stăm cu starea de spirit a soldaţilor, sergent-major?“ Întrebarea fusese pusă pe un ton de conversaţie, dar ascundea şi preocupare: Compania A era vizibil marcată de proxima vizită la Badmore a unui general de brigadă, care venea în inspecţie. Contrastul dintre imaginea evocată de vorbele căpitanului – şiruri de soldaţi încruntaţi,

cu feţele mînjite cu negru, care aşteptau să se „arunce“ în luptă – şi realitate – o adunătură de băietani cu feţele pline de coşuri, care se fîţîiau pe loc în uniformele de paradă – era de-a dreptul comic.

Am pufnit pe nas aducîndu-mi aminte de scenă. Sergentul-major Fotherby mi-a aruncat o privire suspicioasă, după care ne-a făcut atenţi:

— Compania A, rupeee-eeţi rîndurile!

Ne-am răspîndit în toate direcţiile, fiecare cu treburile lui la birouri, la depozite, la popote, la grajduri. Unitatea noastră era împărţită în două companii: Compania B răspundea de curăţarea şi întreţinerea în stare de funcţionare a vehiculelor folosite la instrucţie; toate celelalte activităţi ale unităţii cădeau în sarcina Companiei A, inclusiv serviciul de gardă – cu atît mai mult, cu cît birourile Companiei A împărţeau aceeaşi clădire joasă, dărăpănată, cu Corpul de Gardă.

Biroul căpitanului Pirie avea trei uşi: una dădea către biroul meu, cealaltă către biroul sergentului-major Fotherby, iar a treia spre coridor. Căpitanul Pirie stătea de obicei pleoştit într-un colţ al biroului său şi aştepta să se deschidă una dintre cele trei uşi: ori era Fotherby care-l chema să inspecteze barăcile, ori era aghiotantul, vice-le lui la comandă, care venea să i se plîngă de echipamentul sportiv, ori eram eu, care-i aduceam să completeze situaţiile contabile. Cînd mă vedea pe mine, făcea o figură mai puţin speriată, pentru că eu îi scriam cifrele în creion, iar el nu avea altceva de făcut decît să le rescrie pe deasupra în cerneală.

Eu împărţeam biroul cu domnul Fry, care era civil şi se ocupa de plata şi asigurarea celorlalţi civili angajaţi pe teritoriul bazei – majoritatea grădinari, îngrijitori ai terenurilor de sport şi magazioneri. Erau o mulţime de civili în Tabăra Amiens, dar nu-i prea vedeai, cu excepţia după-amiezelor de miercuri, cînd se strecurau afară din hrubele şi ascunzişurile unde lucrau şi se înghesuiau în biroul nostru ca să-şi primească leafa,

rînjind, tuşind şi răsucindu-şi cîte o şuviţă de păr de pe frunte de parcă ar fi fost nişte plugari din romanele lui Hardy. Domnul Fry era un conştiincios, dar, oricît de încet şi de meticulos şi-ar fi făcut treaba, tot nu şi-o putea prelungi peste cele patruzeci şi două de ore cîte avea săptămîna lui de lucru. Drept care, de cîte ori intram în birou dimineaţa, îl găseam cu ziarul *Daily Express* întins peste toată masa.

— Bună dimineaţa, caporale Browne.

— Bună dimineaţa, domnu' Fry.

— Cum a fost weekend-ul – plăcut?

— Da, mulţumesc de întrebare – foarte plăcut. Şi-al dumneavoastră?

— Liniştit, după cum ştii, liniştit. Ar fi fost o ştire de senzaţie ca domnul Fry să fi avut un weekend agitat. Am mai plivit cîte ceva, acolo, prin grădină. Vremea – minunată.

— Minunat.

M-am apropiat de fereastră şi m-am uitat afară, către terenurile de sport. O cositoare mecanică huruia şi desena cercuri la o depărtare oarecare, împrăştiind în sus un norişor fin de iarbă cosită. Am deschis fereastra şi am tras în piept mirosul proaspăt.

— Nu mai e mult, nu, caporale Browne?

— Nu, domnu' Fry.

— Miercuri, corect?

— Exact aşa.

— Îmi pare rău că n-o să te mai văd pe-aici, caporale Browne.

— Sînteţi foarte amabil, domnu' Fry. *Eu* însă n-aş putea spune că-mi pare rău să plec.

— Sigur că nu, sigur că nu. Armata-i pierdere de vreme pentru un tînăr ca dumneata. Şi ce faci, te-ntorci la universitate?

— Nu imediat. Mai întîi mă duc în vacanţă.

— A, daaa, sigur că da. Ce prost sînt, am uitat. În Spania, corect?

— În Majorca – o insulă în largul coastelor spaniole.

— Sper că ne trimiţi şi nouă o vedere de-acolo.

— Vă trimit *dumneavoastră*, domnu' Fry.

Undeva, departe, s-a auzit o uşă trîntindu-se, apoi o pereche de bocanci care se apropiau tropăind pe coridor ca nişte concasoare, în acompaniamentul unei melodii de muzică uşoară, fluierată asurzitor. Domnul Fry a tresărit. Motivul numărul unu pentru care îi părea rău că plecam era acela că nu i se părea deloc potrivit înlocuitorul meu, soldatul Ludlow. Uşa s-a deschis brusc şi Ludlow a intrat în birou, clătinîndu-se pe picioare.

— 'Ai noroc, Jonny, băiatule! 'Ai noroc, dom' Fry! a strigat el plin de energie, cu accentul lui de Birmingham. Bun weekendu', ă? m-a întrebat, după care, fără să aştepte răspunsul meu, a făcut semn cu capul către mine, adresîndu-se domnului Fry: Dat dracu', băiatu' ăsta, nu-i? Auzi, să-şi ia un pat'ş'opt chiar 'nainte de liberare!

Domnul Fry a scos un zîmbet forţat, dar s-a abţinut să comenteze.

— Dar tu, Roy? m-am interesat eu. Bun weekend-ul?

— 'Şa şi-aşa. M-am 'nervat sîmbătă seară, a zis Ludlow. Ai un fum?

— Numai cu dop. Cum ţigările cu filtru nu prea erau agreate, eu le adoptasem ca să mă pun măcar în parte la adăpost de milogeala interminabilă. Cere-i lui Boon, l-am auzit acum intrînd.

— Scîrţaru'-ăla?! E mai strîns la pungă decî' la cur. 'Ai să vedem cum o fi una dintr-alea cu dop de-ale tale.

I-am dat o ţigară, i-a rupt filtrul, şi-a aprins-o aşa mutilată şi s-a apropiat cu paşi mari de fereastră, ca să arunce chibritul. Unui soldat care trecea prin faţă i-a strigat dinăuntru: „Pune mîna ş' te tunde, Connolly!“, imitînd destul de fidel timbrul strident al vocii sergentului-major Fotherby. Connolly s-a

uitat precaut de jur-împrejur, a rînjit şi i-a răspuns cu un semn în formă de V. Exact în acel moment a trecut una dintre dactilografele cu nasul pe sus de la Corpul de Gardă. Connolly şi-a transformat brusc semnul într-un scărpinat după ureche. Ludlow, văzînd toată pantomima, a izbucnit într-un hohot de rîs ca un tunet, după care, cînd s-a potolit, a observat ce bucăţică bună era de fapt dactilografa.

— Poa' s-apuc ş' io să i-o trag cînd mi-or da o tresă, acolo, ă, Jonny, ce zici? Cîn' m-avansează ş' pe mine maioru'?

— După auditul următor – eu aşa zic. Dacă ies situaţiile contabile, capeţi şi tu o tresă. Dacă nu, or să vă trimită probabil pe-amîndoi la Curtea Marţială.

— N-ai tu grijă, Jonny, băiatule! Io situaţiile-astea le fac şi cu mîini' legate la spate.

Ca să fiu cinstit, trebuie să spun că Ludlow era mai bun decît mine la cifre – doar ţinuse registrele unui agent de pariuri în civilie.

— Ia uite, vine căpitanul, a zis domnul Fry, împăturindu-şi ziarul.

Ne-am adunat toţi la fereastră. Sosirea căpitanului Pirie merita urmărită, ca de fiecare dată, pentru că existau toate şansele să dea peste ceva costisitor. Bentley-ul lui de modă veche a dat buzna pe poarta bazei, scrîşnind brusc din cele patru roţi, a dispărut în spatele unui şir lung de clădiri, iar după un timp inexplicabil de lung, a reapărut la capătul celălalt, mergînd foarte încet şi – lucru mai mult decît curios – cu spatele.

— O fi călca' vreo baltă de motorină, a sugerat Ludlow, cu un aer de cunoscător.

După o luptă foarte sonoră cu ambreiajul, căpitanul Pirie a reuşit să îndrepte maşina în direcţia bună şi a pornit vijelios înspre noi, cramponîndu-se zdravăn de volanul uriaş îmbrăcat în sîrmă şi holbîndu-se ca un miop prin parbrizul gălbejit. A intrat în parcarea din faţa birourilor

răsucind maşina aproape în loc şi s-a năpustit spre locul lui, trecînd la doar cîteva degete de Jaguar-ul aghiotantului. Namila de Bentley parcă tot se mai scutura şi gîfîia şi după ce îi scosese cheia din contact. Căpitanul Pirie s-a urnit, cît era de mare, de pe locul şoferului şi a coborît. Doi cockeri au ţîşnit şi ei afară din cabina maşinii şi s-au luat după el, care pornise deja, pufnind pe nas, către birouri. Ai fi zis că erau legaţi de călcîiele lui cu nişte sfori elastice, care-i smuceau ori de cîte ori se îndepărtau la mai mult de trei metri de el. Din biroul nostru, am auzit cîinii fornăind pe coridor cînd au trecut cu toţii prin faţa uşii noastre şi au intrat la el. Mi-am adunat un teanc de facturi, am bătut cuviincios la uşă şi am intrat şi eu în biroul lui.

— Bună dimineaţa, domnule, i-am spus şi am salutat.

— Bună dimineaţa, caporal Browne, mi-a răspuns căpitanul Pirie, care tocmai îşi umplea pipa, şi a schiţat un gest vag prin aer, care la el ţinea loc de salut.

Din păcate, cum încă mai avea punga cu tutun în mîna dreaptă, o parte din conţinut a căzut pe jos. Unul din cockeri s-a vîrît imediat sub birou, a recuperat tutunul dintr-o singură mişcare şi i l-a oferit stăpînului, care a luat ghemotocul de fire umezite din botul cîinelui, zîmbindu-i mîndru. Totuşi, cîteva fire au rămas lipite de botul animalului, care şi-a lins fălcile cu o privire meditativă.

— Cîteva facturi de plătit, domnule, i-am spus eu răspicat, punîndu-i hîrtiile pe birou.

— A, aha, mmmda, a bombănit el. N-ar putea să mai aştepte? Cred că sergentul-major Fotherby…

— La două dintre ele a trecut deja termenul de scadenţă, domnule.

— Le-a trecut, zici? Le-a *trecut*?! Mmmda. Ei, mă rog, atunci ar fi bine să le plătim, nu?

— Da, domnule.

— Bun, şi unde-i blestematul de carnet de cecuri?

— Sertarul de sus din stînga, domnule.

— Care? A, da. Mulţumesc.

În timp ce-şi completa cecurile, s-a auzit un ciocănit la uşa care dădea spre biroul sergentului-major. Căpitanul Pirie s-a făcut că nu-l aude, însă Fotherby a intrat oricum, neinvitat. A bubuit pe linoleum cu bocancii lui grei şi a salutat cu o mişcare scurtă şi precisă.

— Puteţi veni o clipă, domnule?

— Mă tem că avem nişte lucruri urgente de rezolvat pentru Club, după cum vezi, sergent-major. Nu-i aşa, caporal? şi mi-a aruncat mie o privire piezişă, conspirativă, pe sub sprîncenele lui stufoase.

— Aşa este, domnule, am răspuns, după care am adăugat, pentru Fotherby: Nu mai durează mult, domnule.

Degeaba încercam eu să-l liniştesc pe sergentul-major Fotherby să aştepte – parcă nici nu m-a auzit.

— Doi militari pentru arest, domnule.

— A, mmmda. Să-i expediem la Comandant? a întrebat căpitanul Pirie, nădăjduind să scape.

— Cred că puteţi lua măsura şi dumneavoastră, domnule.

Căpitanul s-a încruntat. Era un om bun la suflet şi nu-i plăcea deloc să aplice pedepse. Acesta era, nu mă îndoiesc, unul dintre motivele pentru care, la vîrsta lui de patruzeci şi cinci de ani, nu fusese încă avansat maior – şi nici nu avea mari şanse la promovare.

— Vă aduc procesele-verbale de acuzare, a spus Fotherby şi a ieşit val-vîrtej din birou.

— Acolo ar trebui să fie zece şilingi, domnule, nu zece lire, i-am atras atenţia căpitanului Pirie, arătînd spre cecul pe care tocmai îl semna.

— A, aha, ăăă… da, a zis el, vag panicat, şi a tăiat cifrele, dar a făcut şi o pată. Şi-acum ce fac?

— Treceţi cei zece şilingi şi semnaţi lîngă corectură, domnule.

După ce a terminat, a împins carnetul de cecuri cît mai departe, cu un oftat de uşurare.

— Ia zi, caporal Browne, nu mai ai mult şi ne părăseşti.

— Da, domnule.

— Cînd pleci?

— Miercuri, domnule.

— *Miercuri*?! Chiar aşa? Şi Ludlow ştie ce face? I-ai arătat ce şi cum?

— Ştie foarte bine ce face, domnule. Nu vă faceţi griji. Astăzi îi predau inventarul şi banii numerar.

— Bine, bine, a zis el, scotocind prin hîrţogăraia care îi acoperea biroul cu totul, de unde a scos un carnet roz – carnetul meu de lăsare la vatră. Ţi-am scris caracterizarea, caporal Browne, şi mi-a întins documentul cu un zîmbet încurcat. Sper că eşti mulţumit.

Mi s-a părut că voia să citesc ce scrisese, aşa că am citit:

> „Este un subofiţer cinstit, de încredere şi Eficient, care s-a dovedit cu mult peste Medie ca Inteligenţă. Este un bun Organizator, foarte atent cu evidenţele şi contabilitatea. Îi plac Sporturile, este un bun jucător de Hochei şi se înţelege bine cu Colegii de Companie".

Slăbiciunea căpitanului Pirie pentru majuscule făcea ca scrisul lui să aibă un aer vag arhaic. Chiar şi aşa, era cea mai coerentă scriere în proză pe care o aşternuse vreodată pe hîrtie şi precis că făcuse un mare efort ca s-o scrie. M-a emoţionat. N-am avut puterea să-i spun că nu puteam suferi sporturile şi că nu jucasem hochei în viaţa mea.

— Vă mulţumesc, domnule. Foarte amabil din partea…, i-am spus şi i-am înapoiat carnetul exact în momentul în care sergentul-major Fotherby a revenit în birou.

Am salutat şi am ieşit.

În timp ce se făceau formalităţile pentru arest, i-am predat lui Ludlow conţinutul dulapului din spatele biroului meu: 137 de cutii de înălbitor, 23 de seturi de petliţe ale regimentului, 961 de felicitări de Crăciun personalizate pentru Badmore (un tanc cu motive decorative cu frunze de stejar), 8 coifuri de hîrtie, 1 barbă de Moş Crăciun, 1 aparat de fotografiat (stricat), 15 carnete de tichete de vestiar, 1 cleşte de ouă…

— Un *ce*?! a exclamat Ludlow.

— Un cleşte de ouă.

— Ce pizda mă-sii mai e şi-ăla?

— Un cleşte cu care apuci ouăle.

— Aia *ştiu*, că apuci ouă cu el, bă dăşteptule. Ce caută-n dulapu' Şefului dă Club?

— Auzi, dacă ai să te-apuci să mă-ntrebi ce caută toate astea în dulapul Şefului de Club, eu nu mai apuc să plec miercuri. Uită-te şi tu pe inventar şi-ai să vezi cum a fost dat, ca ştafeta, cleştele ăsta de ouă, de la furier de Club la furier de Club. Doar nu vrei să întrerupi tu o tradiţie atît de veche şi de minunată.

— Io nu ş' ce pizda mă-sii to' vorbeşti tu acolo. Bine, hai, dă-i drumu' mai departe.

După ce am terminat cu el, am intrat în biroul sergentului-major Fotherby. Scria Ordinul de Zi pe Companie.

— Mă iertaţi, domnule.

— Da.

— Văd că am fost trecut de gardă pentru diseară.

— Corect.

Atunci şi-a ridicat ochii pentru prima oară.

— Ăăă…, poate vă amintiţi, domnule, că vineri mi-a permis domnul căpitan să plec mai devreme, pentru că…

— Ai şters-o la douăş'pe. Asta ştiu. Şi?

— Aăă…, păi n-am văzut Ordinul de Zi, domnule. Abia azi-dimineaţă am aflat că sînt de gardă.

— Da, şi?

— Mă-ntrebam dacă nu cumva, avînd în vedere condiţiile, n-aş putea fi scutit de gardă.

— Al dracu' tupeu mai ai, caporal Browne. Şi care-ar fi, mă rog, condiţiile-alea?

— Aăă…, n-am avut timp să-mi pregătesc efectele, domnule.

— Ai timp în ora de masă. După care, a plusat la capitolul sarcasm cazon: Şi dacă eşti atît de îngrijorat de cum îţi arată efectele, pot să-l rog pe căpitan să-ţi dea liber mai devreme în după-masa asta. Am rămas fără replică. Altceva, caporal?

— Nu, domnule.

Am ieşit din biroul lui fierbînd de furie. O asemenea înfrîngere nu mai păţisem de mult la Badmore. Tubby Hughes, de la Casierie, stătea de vorbă cu Ludlow cînd m-am întors în biroul meu.

— Înc-o gardă de făcut, ă? m-a luat în primire.

— Mai du-te şi tu-n mă-ta.

Ludlow a început să hăhăiască:

— N-ai reuşi' să scapi, ă?

— Nu, n-am reuşit, i-am întors-o eu ciufut.

— Caporal Browne!! s-a auzit prin uşă vocea căpitanului Pirie, înfundată, dar vag impacientă.

Nu aveam nici un chef să dau ochii cu el.

— Du-te tu, i-am spus lui Ludlow. Fă puţin exerciţiu. Spune-i că nu sînt aici.

S-a dus şi s-a întors roşu la faţă de uimire.

— I s-a căca' nenorocitu' dă cîine. Vrea să şterg io pă jos.

Acum Hughes şi cu mine am rîs pe seama lui Ludlow. Aşa circula întotdeauna rîsul batjocoritor, făcînd noi alianţe şi dizolvîndu-le pe cele vechi.

— Tre' să fie de la tutun, am îngăimat eu.

— Care dracu' tutun?

— Cîinele – i-a mînca' tutunul.

— Atunci să-ş' cureţe singu' rahatu'.

— Tu trebuie să-l cureţi, Roy, dacă vrei să primeşti tresa aia, i-am spus, luîndu-mi bereta din cui. Tubby, nu vii cu mine la NAAFI?

După ghinionul lui Ludlow şi după un mic dejun întîrziat cu crenvurşti fierbinţi şi cafea, parcă îmi venea mai uşor să mă resemnez cu garda. La sala de mese, m-am întîlnit cu Jock Gordonstone şi i-am spus să-i dea înainte cu lustruitul cizmelor.

— Cîteva zile mai ai de tras, ă? m-a întrebat Tubby, amestecîndu-şi cafeaua.

— Da. Sper că-mi faci şi mie plata de demobilizare.

— O să ţi-o fac, băiete, n-ai tu grija asta. Cum ţi se pare-acum?

— Ce anume? Că mai am doar cîteva zile? Vorba aia: na-ţi-o-frîntă-că-ţi-am-dres-o.

Nu era adevărat, dar cum i-aş fi putut răspunde la o asemenea întrebare fără să mă apuc să-i povestesc viaţa mea?

— Adică cum pizda mă-sii?

— Păi, ştii cum e – cînd te simţi lăsat baltă. Prea am aşteptat mult.

— Auzi, Jonny, tu eşti băiat cu carte, nu? De ce nu te-au făcut ofiţer?

— Pentru că n-am vrut să mă fac ofiţer, Tubby. Tu *vrei* să te faci ofiţer?

— Nu m-aş supăra, zău. Nu m-aş supăra să mă piş la Popota Ofiţerilor, în loc s-o iau în mînă.

— A, mi-am adus aminte: cine e Ofiţer de Serviciu diseară?

— Aghiotantul.

— O, Doamne, am bombănit. Ăsta-i norocul meu.

Aghiotantul era un carierist tînăr şi zelos, pe care puteai conta să te bată la cap în gardă. Te trezeai cu el că făcea cîte o inspecţie în toiul nopţii, ca să verifice dacă era totul în regulă. O asemenea conduită nu-ţi prea aducea puncte la Badmore.

Am rămas mai departe în sala de mese şi după ce plecase Tubby, fumînd şi zîmbind mulţumit de unul singur. Mă gîndeam cu satisfacţie că nu aveam nici un motiv de regret că nu mă făcuseră ofiţer.

Armata era ultima relicvă a feudalismului care supravieţuise în societatea engleză, după cum am înţeles, Mike şi cu mine, în scurt timp la Catterick. Suveranul era capul oficial al unei ierarhii care cobora, treaptă cu treaptă de privilegii atent diferenţiate, pînă la rob – la soldatul simplu oarecare. Toată lumea recunoştea din principiu Dreptul Divin al Suveranului: de ziua de naştere a Reginei, ne ridicam toţi la unison ce aveam pe cap şi strigam trei rînduri de urale obligatorii în direcţia aproximativă a drapelului cu trei cruci[6] care flutura pe deasupra platoului cazărmii. Treptele înalte ale ierarhiei erau măcinate de intrigi, invidie şi ineficienţă administrativă, deşi, luate *in corpore*, îşi priveau dreptul la autoritate şi putere ca pe ceva firesc şi indiscutabil, iar poziţia şi-o păstrau graţie unui sistem disciplinar tragi-comic de nedrept, căruia i se spunea Regulament Militar. Robii nu aveau nici un drept şi făceau toate muncile.

Eu şi Mike ne număram acum printre robi şi am căzut imediat de acord că era neplăcut. Dar ocazia care ni s-a oferit, ca Potenţiali Ofiţeri, de a promova în ierarhie nu ne-a stîrnit entuziasmul. Aveai anumite avantaje în timpul instrucţiei de bază, ca P.O., în sensul că ni se mai întîmpla să fim scoşi de la instrucţie ca să luăm parte la cîte o prelegere specială sau la vreun interviu. Dar aceste alte activităţi, deşi binevenite ca alternativă la datul cu burta de pămînt, ne provocau din ce în ce mai multă nelinişte.

În cazul meu personal, neliniştea se compunea dintr-o gamă diversă de intuiţii şi reacţii. Nu-mi plăceau ofiţerii pe care îi întîlnisem la Catterick, iar experienţele prin care am trecut acolo au avut prea puţin darul de a-mi schimba opinia despre ofiţeri – că formau o clasă aparte, de indivizi aroganţi, proşti şi snobi, cu un simţ al propriei importanţe atît de exacerbat, încît devenea grotesc. Nu era cine ştie ce realizare personală să obţii grad şi funcţie în C.R.B. – orice mediocritate cu dosarul corect le putea obţine. Şi totuşi, ofiţerii care se fîţîiau ca nişte cocoşi pe la Catterick, mutîndu-şi nasurile a dezgust de la aspectele mai scabroase ale vieţii de rob, era limpede că se considerau o elită.

Nu ştiu de ce şi cum, dar această superstiţie – că, fiind ofiţer, aparţineai unei elite – se transmitea la cei mai mulţi Potenţiali Ofiţeri, între care se declanşa o competiţie apăsătoare: cine reuşea să dovedească mai mult zel şi entuziasm? Cînd am fost duşi să vedem Sectorul P.O., toţi au tăbărît pe subofiţerii de acolo cu întrebări despre cum aveam să fim pregătiţi să devenim ofiţeri. Răspunsurile pe care le-am auzit pe mine unul m-au umplut de groază. Suna ca un fel de versiune prelungită şi intensificată a instrucţiei de bază. Şi-atunci, merita? am început să mă întreb în sinea mea. Să fi reuşit, şi tot nu ajungeam decît la fundul-fundului unei zone mai înalte a ierarhiei: sublocotenent cu statut de militar în termen. Şi dacă nu reuşeam?

Asta era întrebarea crucială. Toată viaţa mea de pînă atunci reuşisem în toate competiţiile la care mă înscrisesem, pentru că îmi rezumasem intrările în competiţie la domeniul studiilor universitare, la care mă pricepeam într-o oarecare măsură. Nu voiam să trec prin experienţa eşecului şi nu voiam să dau Armatei satisfacţia de a mă face să eşuez. Pentru această competiţie în mod special, nu aveam ce mi-ar fi trebuit: inteligenţa, judecata raţională, cultura – toate, beneficii ale unei formaţii liberale – erau obstacole mai

degrabă decît atuuri, atunci cînd intrai în cursa pentru grad şi funcţie. Nu am reuşit niciodată să aflu *ce* anume ţi se cerea ca să treci hopurile succesive numite Cosu, Cosma şi Mons (şcoala de cadeţi). Părea să fie ceva legat la modul mistic de „vîna de şef“: „Nu trebuie să ai cine ştie ce creier ca să fii ofiţer – ne-a spus mîndru căpitanul care răspundea de Sectorul P.O. –, n-avem nevoie de genii pletoase în Armată. [Ha! Ha!] Dar ceva tot trebuie să aveţi, şi-anume *vînă de şefi*“. Indiferent ce însemna calitatea aceea misterioasă, eu, unul, eram aproape sigur că n-o aveam. La Cosma, se pare că era ilustrată de capacitatea de a mînui furculiţa şi cuţitul şi de a traversa un şanţ lat de doi metri avînd la îndemînă doar două scînduri de cîte un metru. Nu mă vedeam excelînd la nici una din aceste probe.

Neliniştea mea din ce în ce mai mare legată de statutul de P.O. era alimentată de hărţuielile interminabile ale caporalului Baker. Aflasem şi motivul pentru care le purta pică în mod special Potenţialilor Ofiţeri: el însuşi încercase şi nu reuşise să obţină grad şi funcţie. Într-un fel, cu toate că nu-mi plăcea deloc individul, îi înţelegeam necazul. Era crud, spurcat la gură, dar şi substanţial mai inteligent decît majoritatea subofiţerilor, iar după standardele Armatei, un „bun soldat“. Fusese respins după ce ajunsese pînă hăt, la Mons. Mi-l şi închipuiam la Mons, un cu totul alt caporal Baker – umil, circumspect, nesigur pe el, învîrtindu-se stingher printre ceilalţi cadeţi, vorbind cît mai puţin cu putinţă, şi atunci numai dacă era întrebat, ca să-şi ascundă accentul plebeu; excelînd la instrucţie la testele individuale şi la orientarea după hartă, dar stîlcind-o la discuţia de cinci minute şi neştiind cu care lingură să mănînce supa. Puteam să înţeleg de ce ne purta pică nouă, Potenţialilor Ofiţeri, care, în virtutea originii sociale sau a educaţiei noastre, puteam să obţinem în curînd gradul şi funcţia care îi scăpaseră lui printre degete. Dar ajunsesem să-l detest, fiindcă mă usturau insultele lui şi faptul că nu-i puteam răspunde. Şi cred că, dintre toţi cei ca mine, P.O., pe mine

mă detesta cel mai mult. Pe Fallowfield şi Peterson îi trata cu un fel de aversiune respectuoasă, ca un fel de antrenor de box de la un liceu public, care i-ar fi pus la punct pe tinerii domnişori. Faţă de Mike îşi strunea ostilitatea pentru că avea un anumit respect pentru duritatea lui fizică şi psihică. Pe Percy îl chinuia aşa cum un copil sadic se distrează chinuind un animal fără apărare. În cazul meu însă, găsise o victimă pentru care merita să-şi dea el însuşi pe faţă toată măsura duşmăniei. Proveneam din aceeaşi clasă socială ca şi el, dar fusesem propulsat de atuuri de ordin educaţional, pe care el nu le avea; eram îngîmfat şi sigur pe mine ca un cocoş; din punct de vedere fizic, nu impresionam pe nimeni; mă prezentam, la toate capitolele instrucţiei de bază, la nivelul minimului efort necesar cît să nu am necazuri serioase; nu-mi ascundeam antipatia faţă de el şi nu rîdeam la glumele lui. Aşa încît pusese deoparte pentru mine toată sila şi dispreţul de care era în stare, de obicei concentrîndu-se pe pretenţiile mele că aş fi fost P.O.

Toate aceste idei mi s-au conturat de-a lungul primelor săptămîni de instrucţie de bază, dar nu au căpătat proporţii critice decît într-a patra săptămînă, cînd Mike m-a provocat să iau o decizie. Într-o după-amiază din săptămîna aceea, tot grupul de P.O. am fost chemaţi la întrevederi separate cu ofiţerul răspunzător de avansări, sublocotenentul Booth-Henderson. Individul respectiv era în sine cea mai proastă reclamă cu putinţă pentru cine şi-ar fi dorit grad şi funcţie: era gras, flasc, plin de coşuri, nătărău, agitat şi încrezut. Am aflat destul de repede care era povestea lui – nu ştiu precis de unde, dar cred că de la caporalul Baker, care îl antipatiza la fel de mult ca şi noi ceilalţi şi care le povestise cîtorva dintre lingăii lui din pluton: Booth-Henderson încercase de trei ori să capete grad ca militar în termen şi nu reuşise şi, cum el provenea dintr-un mediu social în care un asemenea eşec ar fi fost o ruşine, în disperare de cauză se înrolase pentru un al treilea

an şi fusese recompensat cu un grad şi o funcţie de la Trupele Regulate. Cînd a venit rîndul meu să intru în biroul lui Booth-Henderson, mi-am dat seama că efortul de a-i lăsa impresia corectă era pur şi simplu peste puterile mele.

— Ia zi, Browne, a început el, presupun că te gîndeşti c-o să-ţi fie uşor să devii ofiţer.

— Nu, domnule, i-am răspuns eu.

— Ei, să ştii de la mine că nu e uşor, a continuat el, imperturbabil. E-al naibii de greu. Uite, am aici raportul caporalului Baker despre tine şi trebuie să-ţi spun că nu e deloc mulţumitor. Ştii cumva de ce?

— Un singur motiv îmi vine în minte: caporalul Baker mă antipatizează – nu ştiu de ce.

Am avut impresia că i s-a lungit faţa.

— Cum poţi să spui aşa ceva, Browne? E… e caraghios. Asta-i menirea caporalului Baker aici, să văăă… scoată untul din voi. Şi a repetat expresia, vizibil uşurat că-i venise pe limbă: Să scoată untul din voi. Nu-i vorba de nimic personal. Totul face parte din… astaaaa… din scosul untului. Uite, zice aici că ai de obicei alămurile murdare. Să ştii că asta nu dă bine, Browne. Nu dă bine deloc. Trebuie să iei măsuri.

— Nu-i vorba numai de mine, domnule. La fel procedează cu toţi ceilalţi P.O. Parcă are ceva cu noi. Tot timpul caută să ne facă de rîs în faţa celorlalţi băieţi.

— Ştii ce, Browne? Încetează! Nu te-am chemat aici să vorbim despre caporalul Baker. Te-am chemat să… Ia uite cum arată alămurile-astea!

— Sînt la fel de curate ca ale tuturor, i-am întors-o eu.

— Ahaaa! a strigat el triumfător. Tocmai aici e buba, Browne! Ca P.O., de la tine se aşteaptă să stai mai bine la capitolul uniformă, decît ceilalţi. Ţine minte: săptămîna viitoare te prezinţi la interviu în faţa Comandantului,

ca să vedem dacă te muţi în Sectorul P.O. după ce termini instrucţia de bază. Te sfătuiesc să iei problema-n mînă şi să vezi ce faci cu efectele, dacă vrei să ai vreo şansă să treci de Cosu. Acum zi tu, dacă ai vreo întrebare să-mi pui.

— Am, domnule. Este adevărat că, dacă eşti P.O., trebuie să te prezinţi înapoi la unitate cu douăş'pe ore înaintea celorlalţi, din permisia de şaptej'două de ore?

Mă refeream la permisia de trei zile pe care urma s-o primim la capătul instrucţiei de bază şi pe care o aşteptam cu o nerăbdare greu de pus în cuvinte. Booth-Henderson mi s-a părut oarecum luat pe nepregătite de întrebarea mea.

— Da, cred că aşa se procedează. Şi care-i problema?

— Păăăi, cred că nu e just, domnule. Asta înseamnă să plecăm de acasă duminică dimineaţa. Înseamnă că permisia se reduce la patruş'opt de ore.

Înainte să-mi dea vreun răspuns, a făcut o pauză de rău augur.

— Uite, Browne, a zis în cele din urmă, trebuie să-ţi spun că nu tratezi deloc problema asta aşa cum se cuvine. Sper să fii de acord cu mine că pierderea celor cîteva ceasuri de permisie este un sacrificiu mărunt faţă de cinstea de a deveni ofiţer.

Eu am rămas fără replică, drept care Booth-Henderson, neştiind nici el ce altceva să-mi spună, mi-a dat liber. Pe coridor, în faţa uşii, mă aştepta Mike, care avusese discuţia respectivă mai devreme.

— Ei, ia zi, cum te-ai descurcat cu Dătătorul de Speranţe al Armatei engleze?

— Mă tem că destul de prost. L-am întrebat cum e cu permisia scurtată, dar nu cred c-a priceput care era problema.

— E-un dobitoc. Eu abia am reuşit să mă ţin să nu rîd, a zis Mike.

Am pornit împreună spre barăci, ca să ne luăm ustensilele de mîncat pentru ceai. Afară cădea o burniţă fină şi deasă, iar pe alei se făcuse deja un noroi alunecos. Grupuri compacte de soldaţi obosiţi se tîrau prin ploaie, ca nişte umbre, în direcţia sălii de mese.

— Jon, tu chiar vrei să te faci ofiţer? m-a întrebat Mike.

— Mă tem că nu.

— Nici eu. De cînd m-au făcut P.O., am tot timpul senzaţia imposturii. Detest armata – disciplina, snobismul, ideea de a face orbeşte tot ce ţi se spune şi de a nu pune întrebări. Restul – nu-mi fac probleme pentru *mine*, dar unii dintre băieţii ceilalţi… Şi nu de bulumacii ăia solizi vorbesc – ei se simt ca acasă; e vorba de ăia mai săraci cu duhul, de cei căsătoriţi, de cei nervoşi, de cei ca Percy – au nişte mutre atît de nenorocite, că parcă nici nu-şi dau seama de la ce li se trage. Mi se pare foarte nedrept. Şi am sentimentul că, dacă mă fac ofiţer, iau şi eu parte la nedreptatea asta. Nu ştiu dacă mă-nţelegi.

— Te-nţeleg. Şi eu mă simt exact la fel.

— Ar trebui să ne prefacem că sîntem ca dobitocul de Booth-Henderson. Ar trebui să adoptăm o gamă de atitudini cu totul diferite: gradele inferioare sînt nişte animale, numai ofiţerii sînt nişte domni; gradele inferioare sînt nişte jegoşi, numai ofiţerii au ordonanţe; gradele inferioare nu pot să bea decît bere la sala de mese, ca să nu se îmbete, ofiţerii pot să se-mbete ca porcii cu whisky; gradele inferioare sînt dotate cu căciuliţe la Corpul de Gardă, în schimb ofiţerii sînt mîndri că le rezervă Madam Marie o formă exclusivă de sifilis.

M-a umflat rîsul. Mike pretindea – nu ştiu de unde scotea aceste bancuri – că Madam Marie era matroana unei agenţii selecte de închiriat fete ofiţerilor veniţi în permisie la Londra şi povestea că un tînăr ofiţer de Intendenţă, un cunoscut de-al lui, telefonase la stabilimentul respectiv, de

unde o voce şocată îi tăiase avîntul: „Noi nu aprovizionăm decît regimentele cele mai *bune*“.

— Ai dreptate, soldat.

— Să ştii că eu m-am hotărît să-mi retrag cererea de avansare în grad. Tu ce faci?

— Păăăi, parcă-i cam prea…

Am tot învîrtit-o pe toate feţele în timp ce ne apropiam de baracă. Scrupulele altruiste ale lui Mike pe mine mă lăsau rece. În ceea ce mă privea, problema se punea cam aşa: îmi doream eu suficient de tare gradul şi funcţia, încît să-mi asum riscul – deloc de neglijat – de a nu reuşi să le obţin? În faţa barăcii, ne-a ieşit în cale Fallowfield.

— Ei? ne-a luat el repede.

— Ei? i-a întors-o Mike.

— Cum v-aţi descurcat?

— Nu prea ne-am descurcat. Eu i-am tras căciula peste ochi şi i-am tras cîteva în cap cu un retevei, a zis Mike, cu o figură serioasă. Dar tu, Jon?

— Nu, eu i-am spus atît: să nu-şi mai stoarcă coşurile.

Fallowfield ne-a întors spatele, ridicînd nervos din umeri.

— Inspecţie – tot cazarmamentul – mîine, ne-a strigat el mai mult în silă.

— Ştim, i-a strigat şi Mike, deşi nu ştiam. Ce mare plăcere or fi găsind unii ca Fallowfield să comunice veştile proaste? a bombănit el apoi pentru sine.

În timp ce ne tîram picioarele spre sala de mese, mi-am dat seama că, dacă Mike îşi retrăgea cererea de înaintare în grad, iar eu nu, ar fi urmat să ne despărţim.

— M-am hotărît, Mike, i-am spus. Îmi retrag şi eu cererea. Cum se face chestia asta?

După ce ni se băgase bine şi insistent în cap că era puţin probabil să obţinem vreodată gradul şi funcţia, am descoperit – tipică perversitate pentru Armată – că ne era aproape imposibil să ne retragem cererile. Am fost obligaţi mai întîi, fără nici o tragere de inimă, să ne ducem la caporalul Baker.

— Am băgat spaima-n voi, este? a zis el batjocoritor. Credeam că ai mai multă vînă-n tine, Brady.

— Nu-i vorba de vînă-aici, a răspuns Mike, înroşindu-se. Nu vrem să ne facem ofiţeri, atîta tot. Cum facem treaba asta?

— Trebuie să mergeţi la locotenentul Henderson, a zis caporalul Baker, care într-adins îi ciuntea mereu numele lui Booth-Henderson.

— Atunci ne aranjaţi şi nouă o întrevedere cu el? am întrebat eu.

Şi-a întors capul foarte încet către mine, cu o grimasă de mirare exagerată.

— Al dracului tupeu mai ai, soldat. Eu am lucruri mai importante de făcut decît să mă-nvîrt de colo-colo să aranjez întrevederi pentru de-ăştia ca tine. Şi încă ceva: pentru tine, sînt „dom' caporal“.

— Mă scuzaţi, dom' caporal, am bălmăjit eu.

Atîta îmi înghiţisem mîndria pînă atunci, că o gură în plus nu mai avea nici o importanţă. Oricum, caporalul Baker n-a mişcat nici un deget ca să ne ajute. Cînd l-am prins pe Booth-Henderson, după cîteva zile, a făcut o figură îngrijorată.

— Vă sfătuiesc să nu faceţi gesturi pripite, ne-a spus el. Mai gîndiţi-vă.

— Ne-am gîndit foarte bine şi sîntem foarte hotărîţi, domnule, am zis eu.

— Bine, o să văd ce pot face. Şi s-a întors şi a plecat.

Cîteva zile mai tîrziu, figuram şi noi, alături de toţi ceilalţi P.O., în Ordinul de Zi pe Companie, pentru interviul cu Comandantul. L-am întrebat pe caporalul Baker ce să facem.

— Ce, nu ştiţi să citiţi?

— Ba da, dom' caporal.

— Da, şi? Ce scrie?

— Scrie că trebuie să defilăm prin faţa biroului Comandantului vineri după-masă, înainte de interviu.

— Aşa, păi atunci puneţi mîna şi defilaţi, ce mama dracului! Ce vreţi mai clar de-atîta?

— Dar v-am spus săptămîna trecută că noi nu vrem să mai fim P.O., i-am explicat eu cu duhul blîndeţii.

— Aţi vorbit cu locotenentul Henderson?

— Am vorbit.

— Şi ce v-a spus?

— A spus că o să vadă ce poate face.

— Ei, mie nu mi-a spus nimic şi, dacă vreţi să ştiţi, pe mine mă doare-n cot. Duceţi-vă şi spovediţi-vă la Comandant.

Brusc, mi-a trecut prin minte explicaţia pentru felul curios de evaziv în care au tratat problema şi caporalul Baker, şi sublocotenentul Booth-Henderson: din punctul lor de vedere, nu dădea bine ca doi P.O. din subordinea lor să-şi retragă simultan cererile. Mulţi sînt chemaţi, dar puţini sînt aleşi – aceasta era atitudinea oficială faţă de gradul de ofiţer. Prea multe întrebări stînjenitoare s-ar fi pus, dacă se dovedea că unora nu le păsa de chemare. Şi Baker, şi Booth-Henderson sperau, probabil, că nu am fi avut curajul să-l înştiinţăm direct pe Comandantul unităţii de hotărîrea noastră. Aici însă greşeau. Nici Mike, nici eu nu făcuserăm destulă armată, cît să

căpătăm acel respect dublat de teamă, care trece drept atitudinea firească faţă de un Comandant de Unitate.

Încăpăţînarea noastră îi făcea mare plăcere lui Percy, căruia, nu demult, îi fusese anulată calitatea de P.O., la recomandarea caporalului Baker. Ba chiar, la un moment dat, am crezut că urma să fie lăsat la vatră cu totul. Nici măcar n-ar fi fost o noutate. Un soldat cu deficienţe mintale, de la Compania B, care fusese totuşi recrutat – nu se ştia cum şi de ce –, a fost lăsat la vatră după numai cîteva săptămîni. Mike şi cu mine l-am văzut, într-o după-amiază, cum se bălăbănea pe drumul către poarta unităţii, îmbrăcat în haine civile şi tîrînd după el o valiză.

— Permisie pe motive personale? l-am întrebat eu.

— Năăă. M-au lăsa' la vatră. Gata cu armata, 'n pizda mă-sii.

Am avut destul tact amîndoi şi ne-am abţinut să-l descoasem despre motivul lăsării la vatră, deşi mă întreb dacă măcar el însuşi înţelegea de ce. Mă întreb dacă pricepuse ceva din tot ce i se întîmplase în Armată, în afară de faptul că, timp de două săptămîni care nu se mai terminau, fusese hărţuit, şi pus la munci, şi batjocorit, şi repezit pentru cine ştie ce greşeală cumplită, care acum, din fericire, fusese reparată. Ne-am uitat după el cum se îndepărta şi l-am invidiat – culmea! – pentru că era slab de minte.

Percy, în schimb, cu toate ciudăţeniile şi lipsa lui de concentrare, nu era debil mintal. Nu exista nici un motiv pentru care să fi fost lăsat la vatră. După o a doua întrevedere cu Ofiţerul de Cadre, a fost scos de pe lista de P.O., ceea ce s-a văzut clar că l-a dezamăgit atît de mult, încît i-au dat lacrimile. „Ceva legat de familia lui“, mi-a explicat Mike. Drept care, a fost cu atît mai bucuros să afle că Mike (mai ales el) şi cu mine aveam de gînd să ne retragem cererile.

Este la fel de adevărat însă că acelaşi Percy decăzuse. Avea acum o privire piezişă, hărţuită, care se instalase în ochii lui, în locul acelui aer de uimire inocentă de la început. Sîcîiala venită din partea celorlalţi soldaţi era mult mai blîndă acum decît în primele zile, în schimb, el era mult mai sensibil la orişice, izbucnind de multe ori în crize de furie copilăreşti sau prăbuşindu-se în apatii profunde – ceea ce, bineînţeles, nu făcea decît să trezească în ceilalţi o dorinţă de a-l sîcîi care altminteri poate că ar fi rămas latentă. Nu pot să uit o scenă cu Percy, alb la faţă şi tremurînd tot de furie neputincioasă, în timp ce Norman îl ţinea de guler, fără nici un efort, la o întinsoare de braţ. Uneori, mai intervenea Mike, dar pînă şi el era de părere că Percy nu trebuia protejat prea mult şi că era cazul să înveţe să supravieţuiască şi singur. Mai devreme sau mai tîrziu, tot ar fi luat-o pe drumuri diferite.

Într-o zi, Percy a cedat nervos şi a izbucnit în plîns pe platou. Toată dimineaţa ne frecaserăm în plin soare, încercînd să facem ca la carte întoarcerea din mers, în timp ce caporalul Baker, mai prost dispus ca niciodată, biciuia întregul pluton cu limba lui otrăvită, lăsîndu-şi veninul să dospească şi să ardă pe sub piele. Ca de obicei, Percy s-a abonat la cele mai multe insulte. Pînă la urmă, a oferit un spectacol de-a dreptul grotesc, în sensul că a reuşit să se împiedice cu piciorul drept de cel stîng şi s-a trezit direct pe jos. Caporalul Baker şi-a tras o palmă răsunătoare peste frunte şi a început să înjure în gura mare.

— Futu-ţi Cristoşii mă-tii, Higgins! a exclamat el, ca o concluzie. Parc-ai fi o muiere de-alea în uniformă[7] care se fîţîie prin cazarma asta. Cu picioarele-ncrucişate – aşa mărşăluieşti!

Tot plutonul a izbucnit în hohote automat. Dar Percy, care s-a ridicat cu mare greutate de pe jos, plîngea. Ne uitam la el – unii curioşi, alţii compătimitori.

— Privirea ’nainte! s-a răstit caporalul Baker.

Ne-am pironit cu toţii privirile înainte, ascultînd în continuare smiorcăielile înfundate ale lui Percy. Mike era exact în faţa mea şi am văzut cum i se înroşea ceafa.

— Higgins, a zis caporalul Baker, de la bun început am ştiut că eşti prost. Da’ nu ştiam că eşti şi laş. Plîngi ca un copil de ţîţă, pentru că nenea ăla rău a ţipa’ la tine! Sau te-oi fi lovi’ la poponeţ cînd ai căzu’ pe el?!

— Ba nu…, nu de-aia… Da’ nu mai… spuneţi to’ timpu’… futu-ţi Cristoşii…, i-a răspuns Percy, trăgîndu-şi sufletul printre sughiţuri.

Pînă şi caporalul Baker a rămas interzis, pe moment. S-a lăsat o linişte de mormînt, punctată strident şi nepotrivit de clinchetul clopoţelului de la o maşină de îngheţată care parcase pe o latură a platoului de instrucţie.

— Luaţi o pauză şi fumaţi o ţigară, a spus caporalul Baker.

Am rupt rîndurile uşuraţi. Cîţiva s-au îndreptat spre maşina cu clopoţel să-şi cumpere îngheţate pe băţ. Mike şi cu mine ne-am mai slăbit curelele şi ne-am trîntit pe iarba care mărginea platoul. Mike mi-a aprins o ţigară şi am fumat amîndoi în tăcere o vreme, trăgînd fumul adînc în piept. Ajunsesem deja să fumez şi eu ca un şarpe. Mike i-a aruncat o privire lui Percy, care stătea singur şi izolat de toţi ceilalţi. Bănuind la ce se gîndea, am zis:

— Poate că n-ar fi trebuit să-i spunem.

— Poate că n-ar fi trebuit.

Ne-am adus aminte, şi unul, şi altul, de seara dinainte. Stăteam toţi trei în jurul unei mese la Clubul Tinerilor Creştini[8], amînînd cît mai mult momentul în care ar fi trebuit să ne întoarcem la baraca noastră şi să ne luăm în primire sectoarele. Clubul era o amărîtă de cocioabă, prost mobilată, dar nouă ne plăcea mai mult acolo decît în mediul igienizat de la NAAFI şi, pe urmă, cafeaua era mai bună. Eu lucram la un poem, care era mai degrabă un moft, o tiflă culturală dată Armatei, decît o încercare

serioasă de a scrie ceva, Mike fuma şi citea un ziar şifonat, iar Percy se gîndea la ale lui, ţinîndu-şi cu amîndouă mîinile cana de cafea. La un moment dat, el a rupt tăcerea:

— Ce înseamnă „futu-ţi“?

Întrebarea ne-a făcut să tresărim. Eu am pufnit în rîs şi m-am uitat în jur, să văd dacă auzise careva. Cuvîntul acela, care devenise atît de banal urechilor noastre, suna de-a dreptul şocant rostit de Percy. Mike i-a explicat.

— Şi pizdă?

Şi a luat la rînd, metodic, lista de obscenităţi milităreşti, pe care Mike i le-a explicat cît mai neutru cu putinţă. Concluzia lui Percy:

— Ce dezgustător! Ce nenorociţi pot să fie!

Cred că „nenorocit“ era cuvîntul cel mai dur pe care-l auzisem vreodată spus de Percy.

— Măi Percy, nu-ţi mai fă probleme, a zis Mike împăciuitor. Nimeni nu vorbeşte serios cînd spune lucruri de-astea.

— Ba da, ba da! i-a întors-o Percy prompt. Au toţi nişte minţi atît de murdare, atît de murdare!

Mă simţeam relaxat, pot să spun chiar cu inima uşoară, cînd m-am aliniat alături de ceilalţi P.O. pe veranda din faţa biroului Comandantului. Restul se moşmondeau toţi nervoşi cu uniformele, îşi frecau catarămile cu batista şi-şi lustruiau vîrfurile bocancilor pe cracul pantalonilor. Fallowfield l-a întrebat pe Mike dacă emblema de la bonetă îi venea pe mijlocul frunţii.

— Ca ochiul Ciclopului, l-a asigurat Mike.

Fallowfield s-a uitat la el neîncrezător şi s-a dus să-şi verifice ţinuta într-o fereastră deschisă.

— Aş vrea să se termine mai repede, a comentat el.

— Da’ de ce? am ripostat eu. Cu cît ţine mai mult, cu atît avem mai puţină instrucţie în după-masa asta.

— Nu mi-e de instrucţie, a zis Fallowfield. Pe mine aşteptatul ăsta mă omoară.

Conversaţia ne-a fost întreruptă de apariţia Sergentului-Major pe Regiment, care ne-a ordonat să luăm poziţia de drepţi şi ne-a tratat cu privirea lui fixă, de profesionist prost dispus. După care, am fost puşi să intrăm, unul cîte unul, în acompaniamentul obişnuit de ordine scurte şi răstite, tehnică predilectă folosită în Armată pentru a-i inocula soldatului simplu un sentiment de inferioritate şi nesiguranţă, atunci cînd se prezintă în faţa comandantului ierarhic.

În cele din urmă, a venit şi rîndul meu, înaintea lui Mike. Am intrat în cameră, m-am răsucit pe călcîie şi am salutat. În spatele biroului stăteau locotenent-colonelul Lancing, flancat de căpitanul James de la Sectorul P.O., de Ofiţerul de Cadre şi de Comandantul-Adjunct, toţi rezemaţi de spătarele scaunelor, în posturi nepăsătoare.

— Bună ziua, Browne, mi-a spus Comandantul, politicos. Ia loc aici.

Mi-a arătat un scaun pe care m-am aşezat.

— Nu sta cu picioarele-ncrucişate, Browne, a zis căpitanul James.

M-am conformat. Comandantul a zîmbit către James.

— Un detaliu mărunt, Browne, a zis către mine. Dar detaliile mărunte sînt importante dacă vrei să te faci ofiţer. Aşa, acum spune-mi, te rog, *de ce* vrei să te faci ofiţer.

Şi mi-a zîmbit ca să mă încurajeze.

— Mă tem că nu prea am ce căuta aici în acest moment, domnule, i-am răspuns. Pentru că adevărul este că nu vreau să mă fac ofiţer. Zîmbetul Comandantului s-a evaporat brusc. Am continuat: I-am spus locotenentului Booth-Henderson săptămîna trecută, dar numele meu a fost trecut pe

Ordinul de Zi pentru acest interviu, iar caporalul Baker mi-a spus că trebuie să mă prezint.

Comandantul s-a întors spre căpitanul James:

— Tu ştiai ceva de treaba asta, Ronny?

— Nu, domnule, a spus James, apoi mi s-a adresat mie: De ce n-ai venit la mine să-mi spui, Browne?

— Nu mi-a spus nimeni că trebuia să vin, domnule.

Comandantul s-a întors spre Ofiţerul de Cadre:

— Înţeleg că băiatul ăsta *este* P.O., nu?

— Este, domnule. Mi-a cerut să-l trec pe lista de P.O. cînd am discutat cu el.

Era distractiv acest schimb de replici între ei. Pus în faţa unei situaţii neaşteptate şi poate chiar dezagreabile, locotenent-colonelul Lancing căuta instinctiv să se delimiteze de ea, aruncînd pisica moartă în curtea subordonaţilor săi. Şi totuşi, şi-a recăpătat curînd stăpînirea de sine, gîndindu-se, probabil, că nu i-ar fi fost greu să-mi demonstreze cît de absurdă era atitudinea mea.

— Buuun, bine, Browne. Şi crezi că poţi să-mi spui şi mie de ce te-ai răzgîndit?

Dacă tot ajunsesem pînă acolo, măcar puteam să mă distrez puţin.

— Ăăă…, am să vă spun foarte sincer, domnule: nu-mi place Armata. Ştiu că sînt legat de ea pentru următorii doi ani, dar sînt convins că n-o să-mi placă nici de-acum înainte. Şi nu văd cum aş putea să ajung ofiţer, cu un asemenea punct de vedere. Sper că sînteţi de acord cu mine, domnule.

— Ce nu-ţi place la Armată?

— Aproape nimic, domnule.

Adjunctul a zîmbit discret şi şi-a coborît ochii spre vîrfurile pantofilor. Comandantul avea o mutră din ce în ce mai nervoasă.

— Uite ce e, băiete, eu sînt în Armată de douăş’cinci de ani. Tu eşti de numai patru săptămîni. Ai ceva tupeu să vii aici şi să spui că-n Armată-i totul rău.

— Îmi pare rău, domnule, dar n-am vrut să fiu obraznic. Sînt perfect conştient că poziţia mea trebuie să vi se pară de neînţeles. Mă încălzisem deja destul de bine, aşa încît am plusat: Probabil că educaţia mea e de vină. Am fost învăţat să-mi pun tot felul de întrebări, să-mi formez o părere a mea, independentă. Pe cînd în Armată eşti obligat să accepţi ordinele fără să-ţi pui nici o întrebare. Consider că, dacă ar fi vorba să ajung ofiţer, ar trebui să renunţ la prea multe principii ale mele.

— Cînd o să mai îmbătrîneşti, o să-ţi dai seama, Browne, că trebuie să existe o formă oarecare de autoritate care să se facă ascultată fără comentarii. Dar nu asta e problema acum şi aici. Problema este că, vrei-nu vrei, ai fost chemat să-ţi serveşti patria timp de doi ani. Şi nu cred că ai vreun motiv să cîrteşti pe tema asta. Patria asta a avut ceva grijă de tine pînă acum. Măcar că ţi-a dat o educaţie a naibii de bună. Deci: ai sau n-ai de gînd să dai ce ai mai bun în tine?

— Nu cred că mi s-a dat ocazia să dau ce am mai bun în mine, domnule, i-am răspuns. Eu am cerut să fiu repartizat la Corpul Educaţional, unde cred că aş fi putut fi de folos şi Armatei, şi mie însumi. Aici, la C.R.B., simt că-mi pierd timpul – şi timpul meu, şi timpul Armatei.

— Există vreo posibilitate de a-l transfera pe băiatul ăsta la Corpul Educaţional? l-a întrebat Adjunctul pe Ofiţerul de Cadre.

— Nici una. Ţi-am explicat treaba asta, Browne.

— Bine, Browne, a încheiat discuţia Comandantul. Evident, n-are nici un rost să ne certăm cu tine, deşi eu, personal, cred că faci o mare greşeală. Ce vrei să faci în continuare – faci pregătire de semnalizator-tunar? Dacă tragi tare, poţi să ajungi, eventual, chiar şi comandant de tanc.

Se vedea clar că nu pricepuse o vorbă din tot ce-i spusesem.

— Nu, domnule, cred că aş prefera să fiu furier.

— E vreo problemă, Harold?

Ofiţerul de Cadre a dat din cap în silă.

— Foarte bine. Asta-i tot, Browne.

— Du-te la Sectorul P.O. şi aşteaptă-mă acolo, mi-a spus căpitanul James. Trebuie să semnezi o declaraţie de renunţare.

Am salutat şi am părăsit camera. Pe coridor, Mike aştepta să-i vină rîndul. I-am făcut cu ochiul şi am luat-o agale spre Sectorul P.O. N-a trecut mult şi m-am trezit cu el.

— Ai avut noroc să intri tu primul, mi-a spus. Se frecau pe scaune ca nişte nebuni. Comandantul cică: „Da' ce-i asta, conspiraţie?"

Rîdeam şi exultam.

— Am reuşit să-i băgăm la idei, băiatule! Pe urmă mi-am adus aminte şi l-am întrebat circumspect: Ai spus că vrei să fii furier?

— Da, da. N-am avut de ales, mi-a răspuns Mike plictisit.

Perspectiva unei ocupaţii călduţe, simple, sedentare mie îmi făcea cu ochiul, dar pe Mike îl înspăimînta. Din fericire pentru mine, nu avea de ales. Pentru că Mike suferea de claustrofobie. În ziua în care ne duseseră să vedem parcul de tancuri şi ni se dăduse voie să ne căţărăm în monştrii ăia plini de noroi, el ieşise din cabină palid la faţă şi tremurînd tot. Drept care, specializările tanchiştilor ieşeau din discuţie în cazul lui Mike. Pe mine nu mă tentau cîtuşi de puţin. Tancurile mi se păreau nişte grămezi de fiare urîte, zgomotoase, primejdioase şi care efectiv nu mai aveau ce căuta în războiul modern. Ideea este că mă bucuram de veştile pe care mi le dăduse.

— Bun. Înseamnă că o să facem pregătirea de furieri împreună, i-am spus.

Exact atunci a venit căpitanul James, a trecut ţanţoş prin faţa noastră şi a intrat în birou. Dinăuntru, s-a auzit ţăcănitul unei maşini de scris.

— Trebuie să fie un caz rar pentru el, i-am şoptit lui Mike. Are ceva de bătut la maşină.

Am fost chemaţi înăuntru să semnăm declaraţiile.

— Pentru mine, sînteţi nişte mucoşi obraznici, ne-a spus el. Sper că v-aţi făcut numărul. Gata, liberi!

După sceneta dramatică de pe platoul de instrucţie, caporalul Baker a început să-şi controleze substanţial limbajul. Dar el, spre deosebire de majoritatea subofiţerilor, nu apela numai la blasfemii şi obscenităţi cînd voia să insulte pe cineva. Viaţa lui Percy era la fel de nefericită, din cauza ameninţărilor frecvente ale caporalului Baker că-l pune să ia de la capăt instrucţia de bază. Astăzi îmi dau seama că nu fusese vorba nici o clipă de aşa ceva, pentru că Baker se lăuda cu capacitatea lui de a scoate un soldat adevărat pînă şi din cel mai prost material uman. Dar, cu sadismul lui subtil de inchizitor, lăsa ameninţarea să atîrne deasupra capului bietului Percy. Groaza lui Percy că ar fi putut fi trimis s-o ia de la capăt cu instrucţia nu ni se părea deloc exagerată: trăiam cu toţii într-o stare mai mult sau mai puţin constantă de epuizare fizică şi depresie psihică şi tînjeam după sfîrşitul instrucţiei de bază cum nu mai tînjiserăm niciodată după nimic altceva. Nu ştiam cum aveau să fie pregătirea pe specialităţi şi viaţa propriu-zisă de regiment, dar trăiam cu sentimentul că nu puteau fi mai rele decît instrucţia de bază. Perspectiva de a sări peste mult-aşteptata permisie de şaptezeci şi două de ore de după defilarea de final şi de a o lua de la capăt cu instrucţia de bază era de neconceput pentru noi.

Două imagini ne bîntuiau insistent prin minte în timpul instrucţiei de bază de la Catterick: una era închisoarea, cealaltă – iadul. Sentimentul că

eram într-o închisoare se datora unei multitudini de factori: consemnarea în cazarmă, mîncarea proastă, atitudinea de temniceri a subofiţerilor, salopetele urîte, capetele rase, monotonia şi lipsa de confort a vieţii de zi cu zi – toate ne pătrundeau pe sub piele. De exemplu, fotografia de pe legitimaţia mea de identitate: figura hăituită, părul ca peria, numărul de evidenţă militară înscris pe piept trimiteau imediat cu gîndul la dosarul unui puşcăriaş. Făcutul sectoarelor, seara, ni se părea la fel de inutil şi de abrutizant ca şi cusutul sacilor de poştă. Lira aceea pe săptămînă pe care o primeam parcă întotdeauna era – nu ştiam nici noi de ce – nemeritată şi neşteptată, cînd într-adevăr ni se plătea: nu păreau deloc nişte bani cîştigaţi pentru un serviciu prestat, ci eventual plata unei pedepse.

Sentimentul că trăiam într-o închisoare era, poate, cel dominant, dar se întîmpla uneori ca viaţa să capete accente de suprarealism, de irealitate coşmarescă, şi atunci imaginea închisorii ceda locul unei alte imagini – a iadului. Nu un iad real, bineînţeles, ci un fel de iad de operă bufă, o farsă macabră, în faţa căreia reacţiile oscilau între rîsul isteric şi disperarea metafizică.

O situaţie în care această impresie ni s-a întipărit cel mai profund în minte a fost atunci cînd ni s-a ordonat pentru prima oară să pregătim o inspecţie completă a efectelor. După ce capeţi exerciţiu, devine o treabă relativ simplă, deşi întotdeauna obositoare. Dar nouă ni s-a părut o sarcină disproporţionat de mare. Fiecare părticică a echipamentului trebuia curăţată, lustruită sau înălbită. Toată obiectele de îmbrăcăminte trebuiau călcate exact cum scria la carte, pînă cînd nici n-ai mai fi zis că ai haine, ci un anumit număr de forme lunguieţe, aplatizate. Aveam un singur fier de călcat şi eram cincisprezece inşi. Ora oficială de stingere a fost ignorată, în mod excepţional, de subofiţeri, pentru că ştiau şi ei foarte bine că nu aveam cum să terminăm tot ce aveam de făcut, decît noaptea foarte tîrziu, sau chiar spre

orele dimineţii. Eu, de exemplu, am ajuns să mă culc abia pe la ora 3 dimineaţa, iar alţi cîţiva n-au mai apucat să doarmă deloc. Cînd a sunat ceasul meu deşteptător de voiaj, la 5, i-am văzut tot aplecaţi peste bocanci, cu ochii injectaţi, în timp ce zorii palizi de afară se luau la întrecere cu becurile electrice chioare dinăuntru. Eu m-am sculat la ora 5, pentru că aranjatul tuturor efectelor pentru inspecţie exact aşa cum recomanda regulamentul era în sine o operaţiune anevoioasă. Barnes, individul cel mărunţel, şi-a aranjat toate efectele pe la ora 2: 45, după care s-a înfăşurat într-o pătură şi s-a întins să doarmă direct pe podeaua rece de beton, lîngă pat. El a fost singurul care a recurs la o soluţie atît de spartană, dar alţi cîţiva s-au culcat pe plasa de sîrmă a patului, iar efectele şi le-au aranjat pe saltelele întinse pe jos, pentru ca dimineaţa să nu aibă altceva de făcut decît să ridice tot eşafodajul pe paturi.

Sigur că am scrîşnit din dinţi şi am înjurat, dar tot am făcut-o – toată nebunia, vreau să zic. Şi zău dacă înţeleg de ce ne-am străduit atîta. De frica pedepsei? Poate – în unele cazuri –, deşi mă îndoiesc. Pedeapsa nu putea fi decît bătaia de joc, şi de asta nu scăpai oricît de mult te-ai fi străduit. În tot cazul, nici o pedeapsă nu putea fi mai rea decît corvoada în sine. Mîndria lucrului bine făcut? Sigur că în orice pluton se vor găsi cîţiva mîncători cronici de căcat, dar la cei mai mulţi dintre noi nu despre asta era vorba. Poate că trebuie recunoscut, oricît de dezagreabil ar fi, că autoritatea despotică a Armatei îşi face uneori efectul pînă şi asupra temperamentelor celor mai nestăpînite, că omul se poate obişnui foarte repede să răspundă mecanic la orice ordin, oricît de absurd. Iar dacă ajungi să recunoşti acest lucru, îţi vine foarte greu să mai ierţi Armata că te-a făcut să recunoşti, iar pe tine însuţi te ierţi şi mai greu. Mike şi cu mine, care eram măcar pe jumătate conştienţi de această realitate, ne-am dat şi noi peste cap la fel de heirupistic, toată noaptea aia care parcă nu se mai termina, dar am încercat

să arborăm o detaşare ironică de absurdul întregii nebunii. Nu ne-a fost uşor.

Ritmul activităţii a fluctuat pe măsură ce noaptea înainta. Pe la ora 10: 30, parcă toată baraca a fost lovită de melancolie. Cineva a început să fredoneze *Unchained Melody – Melodia nelegată*, un cîntec de muzică uşoară foarte în vogă pe atunci, şi toţi ceilalţi l-au preluat şi ei, unii fredonîndu-l, alţii cîntînd. Melodia în sine era ceva plîngăcios, melancolic, o serie de cadenţe care se repetau curios şi care presupun că inspiraseră şi titlul. Cuvintele sunau cam aşa:

Ah, iubirea mea,
Drăguţa mea,
Mi-e dor de sărutarea ta
De mult de tot,
De-atîta
Timp.
Timpul
Vezi cum trece,
Atît de încet.
Dar timpul trece pentru noi
Cît vei mai fi
Doar a mea.
Dă-mi iubirea ta,
Adu-mi iubirea ta,
Doar mie.

E greu de crezut – şi cam jenant – că s-ar putea găsi cineva care să fie realmente mişcat de nişte cuvinte atît de banale şi de goale. Dar sînt

anumite momente, în care viaţa ocoleşte redutele de apărare ale rafinamentului şi te lasă descoperit în faţa atacurilor perfide, sub centură, ale sentimentului ieftin şi vulgar.

N-a durat mult însă şi această stare de spirit melancolic-blegoasă a fost spulberată de Norman, care ne-a stîrnit cîntîndu-ne o baladă trivială cu vocea lui frustă, profund disonantă:

Mary, fecioara cu veşnic trusou,
Şi-a dat singură cep c-un stilou.
Copilul din flori – i-a spus Flora,
Copilul din flori – i-a spus Flora,
Copilul din flori – i-a spus Flora,
Fiindc-aşa se chema şi cerneala!

Percy ne-a aruncat nişte priviri pline de reproşuri, mie şi lui Mike, fiindcă am rîs. Pentru mine, un etern motiv de mirare era faptul că obscenităţile păreau a scoate la iveală isteţime şi inteligenţă în rîndurile cele mai de jos ale Armatei, despre care altminteri ai fi zis că abia ştiau să scrie şi să citească. În răstimpul cît mi-am satisfăcut stagiul militar, s-a întîmplat de multe ori să-mi cadă sub ochi cîte un petic de hîrtie pe care era scrisă cîte o măscare sinistră sau obscenitate care-ţi întorcea maţele pe dos, dar care dovedea, totuşi, chiar şi aşa, atîta ingeniozitate şi spirit, încît nici la Rochester n-ar fi dat prea rău.

Pe măsură ce vedeam noaptea scurgîndu-se către dimineaţă – cine ar fi crezut? –, epuizarea şi disperarea îşi dădeau mîna şi produceau o stare de isterie în baraca noastră. În loc să ne terminăm corvoada cît mai repede cu putinţă, ne agăţam orbeşte de orice distracţie sau întrerupere. Au izbucnit şi cîteva conflicte scurte, spontane. Norman şi amicii lui s-au încălecat de mai

multe ori unii pe ceilalţi şi „şi-au tras-o“. Un băiat, care-şi lăsase baltă efectele şi încerca să doarmă, i-a înjurat fiindcă făceau atîta zgomot, drept care ei s-au răzbunat: l-au luat pe sus cu pat cu tot şi l-au purtat aşa pe umeri de jur-împrejurul barăcii, ca să-l răstoarne, pînă la urmă, pe bietul nefericit peste un teanc de pături.

Pe la ora 2 noaptea, Norman s-a apucat să măture pe jos în partea lui de baracă. Cîteva dintre dalele de piatră erau crăpate şi lipseau din ele bucăţi destul de mari, care lăsau la vedere cavităţi de diverse mărimi. Norman a măturat mizeria într-o asemenea gaură, ca să nu se mai obosească s-o ducă afară.

— Norman, nu po’ să laşi to’ căcatu’-ăl’ acolo, a protestat careva. Lu’ Pox şi Faker n-o să le placă delo’ treaba-asta.

Sergentului Box şi caporalului Baker li se spunea în băşcălie „Pox şi Faker“, plus că „Faker“ se preta, evident, şi la alte distorsiuni.[9]

— Pizda mă-sii, hai că-i dau foc, a replicat Norman şi a aruncat un chibrit aprins peste gunoi.

Cum era o mulţime de hîrtie de ziar şi de ambalaj în gaura din podea, flăcările s-au înălţat alarmant, iscînd o sclipire de plăcere infantilă, răutăcioasă în ochii spectatorilor. Cîţiva au dat fuga să alimenteze şi ei focul cu alte hîrtii şi cîrpe.

Barnes cel mărunţel a simţit prin somn mirosul de ars şi s-a ridicat brusc în fund, la un moment dat, strigînd: „Foooc!“ Efectiv ne-am stricat de rîs cînd l-am văzut cît de panicat era, ni s-au umplut ochii de lacrimi – lacrimi de rîs, lacrimi de fum înecăcios, lacrimi care erau în acelaşi timp *lachrymae rerum*.

Norman împreună cu doi dintre ciracii lui au început un dans ritual grotesc în jurul focului, zbierînd şi chiuind în gura mare. Ceilalţi băteau toba pe dulăpioare cu cuţitele şi furculiţele. Parcă îi apucase pe toţi o

frenezie demonică, iar eu, cu toate că nu făceam decît să asist, eram cu totul absorbit de spectacol, pînă cînd l-am zărit pe Percy, făcut covrig în patul lui, cu mîinile peste urechi, palid la faţă şi tremurînd tot, de ai fi zis că făcuse o criză de friguri.

— Ce-ai păţit, Percy? am strigat înspre el, dar s-a uitat la mine şi n-a făcut decît să scuture din cap.

Flăcările s-au stins destul de repede, în schimb, fumul era din ce în ce mai dens.

— Norman, stinge focu'-ăla, 'n pizda mă-sii! a strigat o voce.

— Dă, bă, nişte ap'-atunci, a răcnit Norman ca o fiară şi s-a repezit la masa de călcat, pe care Joe Matthews, un londonez mic şi-al naibii, îşi adusese o cană de apă ca să-şi netezească boarfele.

— Ia mai ia-ţi şi singur apă, Norman! a zis Joe şi i-a smuls din faţă cana cu apă.

— Hai, bă, băiatu', a zis Norman. N-am timp să mă duc-acu' dup' apă. Ia dracu' foc toată baraca, 'ntr-un minut.

— Atunci pişă-te pă el.

Propunerea i-a plăcut lui Norman, care s-a desfăcut la şliţ dintr-o singură mişcare şi şi-a golit ditamai vezica peste rămăşiţele mocnite ale focului.

— *Călătoriile lui Gulliver*, i-am spus lui Mike, iar el mi-a zîmbit larg, adică da, pricepuse aluzia[10].

Dar zîmbetul i-a pierit cînd a început să inhaleze şi aburul puturos care se amesteca, de-acum, cu fumul înţepător. Care rîzînd, care înjurînd, au năvălit toţi să deschidă ferestrele şi s-au bulucit pe uşă afară, dar uşa s-a desfăcut din singura balama care o mai ţinea şi a căzut la pămînt, în afara barăcii. Au călcat pe ea, huiduind şi chiuind către interior, unde Norman încerca să stingă focul de tot cu bocancii.

— Norman, nenorocit şi tîmpit mai eşti!

— Norman, pizdălău prost ce eşti!

— Tacă-ţi, bă, gura, că ţi-o trag! a sărit şi el.

Pînă la urmă, fumul s-a risipit, starea aceea efemeră de exaltare s-a stins şi ne-am întors la corvezile noastre, şi mai storşi de vlagă decît înainte. Percy a venit şi s-a aşezat la picioarele patului meu, moşmondindu-se fără nici un spor cu un bocanc.

— Nu pot să fac bombeul ăsta să lucească, a zis el deznădăjduit.

I-am inspectat eu bocancul: parcă îi împrăştiase cineva pe bombeu sute de zgîrieturi minuscule.

— În primul rînd, îţi trebuie o altă cîrpă de şters praful, i-am spus. Aia a ta probabil că are nişte fire de nisip în ea care-ţi zgîrie suprafaţa.

— Uite, ia-o pe-a mea, a zis Mike şi şi-a aruncat cîrpa lui de praf din patul de alături. Mie mi-a ajuns pentru noaptea asta. După care, şi-a scos bocancii, s-a băgat între pături aşa îmbrăcat cum era şi a început să-şi fumeze chiştocul obişnuit dinainte de culcare. Hai, că nu mai avem mult, şi terminăm cu frecangeala asta continuă, a zis.

— Da, vouă vă convine, a zis Percy, dar pe mine probabil c-or să mă pună s-o iau de la început.

— Lasă, Percy, că nu te pune Baker s-o iei de la început, l-am asigurat eu.

— Ba da, ba da, o să mă pună. Aşteaptă pînă în ziua dinainte de final, şi-atunci o să mă anunţe.

— Mă rog, dacă te-ncălzeşte cu ceva, am insistat eu, căutînd să-l consolez, măcar n-o să mai ai de-a face cu Baker la noul pluton.

— Nu-i vorba numai de Baker, mi-a retezat-o Percy vehement. Crezi că aş putea suporta să mai trec încă o dată prin toate astea? Şi a făcut cu mîna un gest larg, în care a inclus toată scena: baraca dărăpănată şi prost

luminată, soldaţii încruntaţi care se aplecau peste bocanci sau care gemeau în somn, putoarea persistentă de arsură şi urină de-a lui Norman. Mai bine mor, a conchis el.

Adevărul este că Percy chiar a murit – în marţea din ultima săptămînă de instrucţie de bază. În ziua respectivă, am fost duşi la poligonul de trageri. Ploua, de fapt burniţa fin şi încăpăţînat, dar în autobuzul care ne ducea printre dealuri plutea o atmosferă de sărbătoare. Eram obosiţi, fiindcă în ajun avuseserăm de trecut o serie de probe de pregătire fizică. Rezultatele care ni se cereau nu erau imposibile, dar, cum toate probele se ţinuseră într-o singură după-amiază – mila, suta de iarzi, săritura în înălţime, săritura în lungime, căţăratul pe frînghie şi alte cîteva –, consumul total de energie se dovedise parcă prea mare. Şi totuşi, asta fusese în ajun; finalul instrucţiei şi permisia de trei zile se apropiau; iar prezentul, expediţia aceea în natură, măcar era o noutate. Înăuntru, în autobuz, era cald şi fum; la radio se dădea „Ce aleg nevestele“; pînă şi caporalul Baker, care se aşezase lîngă şofer, părea mai bine dispus ca de obicei şi nu ne reteza exuberanţa nouă, pasagerilor – o singură dată i-a spus „Mai încet, sulă obsedată“ lui Norman, care a mugit ca un taur în plin rut, cînd a văzut două fete care mergeau pe drum.

Am lăsat repede în urmă Tabăra şi am trecut printr-un peisaj lunar de coline accidentate, zdrenţuite şi brăzdate de tancurile care se tîrau peste ele zi şi noapte, ca nişte monştri greoi preistorici. Într-un tîrziu, am ajuns la poligonul de trageri, situat într-o vale: de o parte a văii erau ţintele, de cealaltă parte – locurile de tragere. Un adăpost propriu-zis nu exista, numai un acoperiş sprijinit pe nişte piloni de fier ruginit şi o latrină dărăpănată, evident fără canalizare. Ploaia cădea întruna, uşor dar fără milă, şi

perspectiva de a petrece o zi întreagă în locul acela neospitalier, al nimănui, devenea din ce în ce mai sumbră.

Ne-am împărţit în două grupuri: noi, plutonul C, am fost instruiţi cum să mînuim ţintele, iar celelalte două urmau să tragă; mai tîrziu, făceam rotaţie. Ne-am înfăşurat în foile de cort şi am plecat, tîrîndu-ne picioarele prin iarba pleoştită de ploaie, înspre ţinte. Zona ţintelor însemna o tranşee largă, betonată, pe jumătate inundată de ploaie, în care ne adăposteam de tirul celorlalţi. Fiecare ţintă era mînuită de doi inşi. O ridicam cu nişte scripeţi, iar cei din partea cealaltă trăgeau. După fiecare foc, semnalizam cu diverse steguleţe: „nimerit“, „în interior“, „pe margine“, „în afară“, „ratat“. După cinci focuri trase, coboram ţinta şi lipeam peste găuri bucăţi de hîrtie colorate corespunzător. Era o treabă lentă şi migăloasă. Scorul fiecărui trăgător era notat, de pe partea cealaltă a văii, de cîte un subofiţer încruntat, care-şi trecea creionul chimic peste limbă. Întrebările şi le puneau la telefonul străvechi de campanie. Ineditul primelor cîteva minute, cînd am avut sentimentul primejdiei, fie şi pentru moment, tot auzind gloanţele care ne şuierau pe deasupra capetelor, s-a transformat într-o plictiseală murată. Buna dispoziţie a caporalului Baker s-a topit şi ea în ploaie, o dată cu dungile de la pantaloni, lăsînd locul unei încruntări teribile. Nu-i vorba că aş fi avut vreun avantaj căutînd explicaţia toanelor negre ale lui Baker, dar l-am surprins masîndu-şi falca de mai multe ori şi, cum părea să i se fi umflat, m-am gîndit imediat la o durere de măsele.

— Cred că-l doare măseaua pe Baker, i-am spus lui Mike, în timp ce ne ridicam ţinta din şanţ.

— Nu-mi mai spune, că mi se rupe inima, a răspuns el.

La ora douăsprezece şi jumătate, ne-am mîncat sandviciurile cu carne de vită din conservă şi am băut ceaiul fierbinte adus de maşina de la NAAFI. Pe la două şi jumătate, ne venise şi nouă rîndul să tragem.

— Ai mai tras vreodată cu puşca? m-a întrebat Percy, în timp ce ne tîram picioarele înapoi de-a latul văii, cu pelerinele îmbibate de apă, care ne udau pantalonii de la genunchi în jos.

— Afară de doi-zero-doi-urile de zilele trecute, nu.

Ar fi trebuit să exersăm tirul cu calibrul trei-zero-trei[11] cu cîteva zile înainte de ieşirea în poligonul de trageri, dar în ultimul moment se dovedise că muniţia nu era suficientă. Aşa că, pentru cei mai mulţi dintre noi, era prima experienţă de tragere cu o armă autentică. Şi, culmea, se aştepta de la noi să atingem un anumit standard de precizie înainte de finalul instrucţiei.

— Sper să mă descurc, a zis Percy. Sper să nu mă urmărească Baker. Deşi precis că aşa o să facă. O să mă lichideze cu totul.

— Lasă că te descurci tu, Percy. Numai să ai grijă la umărul drept. Cică reculul poate să-ţi facă o vînătaie zdravănă.

— Eu sînt stîngaci, a zis el.

— Bine, atunci umărul stîng. Dar tu, Mike? l-am întrebat şi m-am întors către el. Ai ieşit destul de bine la calibrul mic.

— Am mai tras cîte ceva prin Irlanda, mi-a răspuns. Da’ nu cu fierătăniile-astea greoaie. Credeam că le-au scos din uz după războiul cu burii[12].

— Higgins, Browne, Brady! Mai lăsaţi gura! ne-a admonestat caporalul Baker de undeva din spate. Şi mişcaţi-vă dracului mai repede, că n-om sta aici toată noaptea!

Am aruncat o privire peste umăr: îşi ţinea o batistă kaki la falcă şi se vedea pe figura lui că-l durea.

Cînd am ajuns la locul de tragere, ne-a explicat procedura scurt şi răspicat:

— Cînd vă vine rîndul să trageţi, sînteţi strigaţi după nume. V-auziţi numele, mergeţi la sergentul Box, care vă dă un încărcător cu cinci cartuşe.

Luaţi poziţie la zece paşi în spatele unuia dintre cei care se pregătesc deja să tragă. Termină ăla de tras, avansaţi şi luaţi poziţia culcat. La comanda „Încărcaţi!“, introduceţi încărcătorul în magazia lui. La comanda „Coborîţi piedica!“, fiecare coboară piedica de la arma lui. La comanda „Ochiţi!“, luaţi în cătare centrul ţintei voastre, avînd grijă să le aliniaţi – cătarea şi centrul ţintei. La comanda „Foc!“, trageţi un singur cartuş, pe urmă trageţi de percutor, ca să scuipe-afară tubul gol. În acelaşi fel trageţi toate cele cinci cartuşe. *Nu* trageţi pînă n-auziţi comanda. *Nu* trageţi decît foc cu foc. După ce aţi tras toate cinci cartuşele, v-adunaţi tuburile goale şi vă-ntoarceţi imediat la sergentul Box. Oricine încearcă să scoată din poligon vreun cartuş activ riscă s-ajungă la Curtea Marţială. S-a-nţeles? Bine. Haideţi, să terminăm dracului odată cu toată povestea asta.

Burniţa nu te ajuta deloc să tragi cu precizie, aşa încît rezultatele au fost în general slabe. Caporalul Baker se enerva şi-i înjura pe trăgătorii de doi bani. Stăteam proţăpiţi pe versantul văii, uzi leoarcă, aşteptînd să ne vină rîndul şi moşmondindu-ne crispaţi cu puştile alea grele.

Mike şi cu mine, care trăgeam imediat după ce termina Percy, stăteam în spatele lui şi sufeream alături de el. L-am văzut cum tremura tot, de agitat ce era, cînd s-a întins pe pămînt. Primul lucru – nu s-a descurcat să introducă muniţia în magazie. A încercat s-o forţeze, i-a alunecat mîna şi s-a ales cu o julitură adîncă pe spatele palmei.

— Ce, Doamne iartă-mă, Higgins, nici atîta lucru nu poţi, să-ncarci asta, ’n pizda mă-sii? s-a răstit caporalul Baker şi, smulgînd arma din mîinile blegi ale lui Percy, a împins încărcătorul la locul lui fără nici un efort, numai cu podul palmei, după care i-a dat-o înapoi.

A rămas însă la picioarele lui Percy, care acum se încurca în propriile mîini cu piedica: maneta respectivă îi venea „pe mînă greşită“, el fiind stîngaci.

— Ţi se mişcă ţinta, Higgins? a întrebat Baker în bătaie de joc, în timp ce Percy ochea.

— Nu, dom' caporal.

— Şi-atunci de ce ţi se bîţîie nenorocita aia de ţeavă-n toate părţile?

Percy şi-a încordat braţul şi s-a văzut clar cît de hotărît şi concentrat era, după cît de ţeapăn stătea.

— Foc!

A urmat o rafală de gloanţe. După cîteva momente, au început semnalizările din zona ţintelor. Ţinta lui Percy a indicat că nu nimerise. Caporalul Baker a făcut o grimasă de durere şi şi-a dus mîna brusc la falcă.

— Fii atent ce faci, Higgins, a zis el cu o voce profundă, ameninţătoare. Sînt cu ochii pe tine.

Percy a continuat să tragă. De fiecare dată, acelaşi steguleţ roşu-cu-alb a fluturat trist peste ţinta lui. Caporalul Baker era din ce în ce mai furios. A ordonat „Foc!“ pentru ultima oară. În timp ce gloanţele răpăiau, un soldat regulat s-a apropiat de Baker să-i spună ceva.

— Sergentul Box spune că au sunat de la ţinte că sînt şapte găuri în ţinta numărul doi şi că ce mama dracului facem, ne jucăm?

Baker s-a albit de furie. Cu bocancul l-a răsucit pe Percy cu faţa în sus.

— Higgins, pizdă proastă ce eşti! Ai tras în altă ţintă! Gata – mi-a ajuns, n-am văzut asemenea calamitate de cînd sînt! O iei de la-nceput – toată instrucţia! Să mai încerce şi-alt pîrlit să te facă soldat. Mie mi-a ajuns. Pleacă de-aici, să nu te mai văd! Haide, pleacă!

Amărîtul de Percy a trecut împiedicîndu-se printre mine şi Mike şi a luat-o orbeşte prin ploaie, mai mult tîrîndu-se, pe deal în sus. Nu puteam să ne ducem după el, pentru că ne venise rîndul şi nouă şi caporalul Baker ne-a strigat să avansăm şi să luăm poziţia de tragere.

— Jones, adună-i pizdălăului ăluia tuburile goale! i-a ordonat el regulatului care venise cu mesajul mai devreme.

M-am întins pe foaia de cort udă leoarcă şi am încercat să mi-l scot pe Percy din minte, ca să mă pot concentra şi să nimeresc ţintele cît mai precis. Nu voiam s-o iau şi eu de la început cu instrucţia. Mă mai enerva şi soldatul Jones, care scormonea prin iarbă pe lîngă mine şi-mi distrăgea atenţia.

— Hai mai repede, Jones, a zis Baker.

— Numa' patru tuburi am găsit, dom' caporal, a răspuns soldatul.

— Doamne, Dumnezeule! Du-te după…

A rămas cu vorba-n gură însă, fiindcă de undeva din spatele nostru s-a auzit o bufnitură surdă, urmată de un geamăt disperat – cu atît mai cumplit, cu cît părea să vină de undeva de departe, şi totuşi s-a auzit perfect. Toată lumea a încremenit în tăcere. Mike a fost primul care a sărit în picioare, şi-a aruncat puşca pe jos şi a pornit în fugă, ţopăind ca un cerb, pe deal în sus.

— Brady! Ce p…, a dat să strige caporalul Baker, dar în clipa următoare fugea şi el pe deal în sus – fugeam cu toţii pe urmele lui Mike.

L-am găsit pe Percy în dosul latrinei împuţite. Zăcea pe o rînă, căzut peste puşcă, şi pe iarba din jurul lui se lăţea văzînd cu ochii o băltoacă oribilă. Mike îngenunchease lîngă el, cu lacrimile şiroindu-i pe obraji, şi încerca să-i ţină capul deasupra ierbii ude.

— Mărturisirea păcatelor, Percy, îi spunea el insistent. Trebuie să-ţi mărturiseşti păcatele: „Doamne, Dumnezeul meu, din suflet mă căiesc pentru păcatele mele…“

Ştiam de ce se temea Mike: de sinucidere. Păcatul de neiertat. Şi se pare că Percy înţelesese şi el, pentru că încerca să scuture din cap. Nu scotea nici un sunet, numai ochii îi ieşeau din orbite, ca şi cum ar fi fost uimit de cît de tare putea să doară.

— Porc ordinar, a zis Mike încet, ridicîndu-şi ochii spre caporalul Baker.

Baker parcă îmbătrînise brusc şi se făcuse galben la faţă şi plin de riduri.

— Accident… A fost un… accident, a zis el cu o voce stinsă.

Mike a dat să-i răspundă ceva, dar, în momentul acela, Percy a şoptit:

— Accident…

Caporalul Baker şi-a revenit vizibil în simţiri.

— Aţi auzit ce-a spus – c-a fost un accident, a zis el pe un ton sec, de nerăbdare, către grupul de soldaţi îngroziţi. Higgins, a spus c-a fost un accident. Sînteţi martori toţi c-aşa a spus.

Percy a deschis gura să mai spună ceva, dar, în loc de vorbe, i-a ieşit un şuvoi de sînge. Eu am întors capul şi m-am rezemat de peretele latrinei, încercînd să smulg cu unghiile bucăţi din fierul ruginit. Mi-am vărsat şi sufletul din mine. Cînd m-am întors, l-am văzut pe sergentul Box care le ordona soldaţilor să părăsească scena oribilă; doi dintre ei leşinaseră şi acum li se dădeau palme peste faţă ca să-şi revină; caporalul Baker se ţinea cu mîna de falcă; Mike îşi făcea cruce; iar Percy zăcea mort.

Ca o ironie a sorţii, moartea lui Percy ne-a adus nouă, celorlalţi, un ultim serviciu: cu ea s-a încheiat instrucţia noastră de bază.

Sigur că tragerea a fost lăsată baltă imediat, dar nu s-ar fi zis că ştia cineva ce să facă. Cîţiva subofiţeri înnebuniţi fluturau din mîini ca nişte găini zburătăcite. L-am văzut pe sublocotenentul Booth-Henderson, care fusese chemat din zona ţintelor cu telefonul de campanie, cum alerga împiedicat pe deal în sus, înspre noi. Pînă la urmă, s-a suit într-un jeep şi a plecat să caute un telefon public. Soldaţii se fîţîiau de colo-colo prin ploaia care cădea întruna, trăgînd din ţigările umede şi aruncînd pe furiş priviri speriate spre cadavrul lui Percy, care fusese acoperit cu o foaie de cort udă.

— Moarte de soldat, a zis Mike, abătut. Moarte-a naibii, de soldat. După care, a amuţit.

Booth-Henderson s-a întors după vreo douăzeci de minute şi ne-a spus că primise ordin să ne întoarcem cu toţii în Tabără. Ne-am încolonat, ne-am urcat în autobuze şi am pornit înapoi spre Catterick într-o linişte de mormînt. În căldura din autobuz, hainele noastre kaki ude leoarcă emanau un miros ciudat, greţos, de vegetaţie intrată în putrefacţie. La un moment dat, o ambulanţă şi două maşini de poliţie au trecut în direcţie opusă.

— Uite-o ambulanţă, a strigat o voce, cînd am trecut pe lîngă ea. Îl iau să-l ducă la spital. Poate că totuşi nu e mort.

— Nu fi prost, bă, a exclamat altcineva. Trebuie să-i fac-autopsie. N-ai tu grijă, c-a murit, amărîtu'.

Peste curăţatul puştilor s-a sărit. Le-am dat înapoi, aşa murdare şi mînjite cum erau, celor de la arsenal, care s-au uitat urît la noi. Pe urmă, ne-am răspîndit fiecare la baraca lui. În linişte, parcă simţindu-se vinovaţi, toţi ceilalţi soldaţi şi-au luat ustensilele de mîncat din dulăpioare şi au pornit spre sala de mese. Eu m-am trîntit pe pat. După criza de vomă din poligon, mă simţeam slăbit şi ameţit şi, spre ruşinea mea, în clipa aceea mă preocupa mai mult starea mea oribil de proastă, decît moartea lui Percy. Ori de cîte ori revedeam în minte sîngele care gîlgîia din gîtul lui Percy ca un izvor fierbinte, îmi venea din nou să vomit. Era dureroasă senzaţia de vomă pe stomacul gol, dar nu mă simţeam în stare să mănînc în seara aceea. Am încercat să nu mă gîndesc la Percy mort, care stătea ca o santinelă cu faţa împietrită între stomacul meu şi sentimentul de compasiune. Nu l-am putut împiedica însă pe Mike, care stătea şi el întins în patul lui, să rupă tăcerea cînd am rămas numai noi doi în baracă.

— Ia zi, ce crezi despre toată povestea?

— Nu ştiu. E oribil. N-am mai văzut pe nimeni murind pînă acum. Mă simt… nu ştiu cum – amorţit.

— Da, bine, eu am mai văzut morţi. Obicei de familie, mi-a răspuns Mike, cu umorul lui negru, zărghit. Dar o moarte ca asta nu vreau să mai văd. A fost ca o crimă. Baker l-a ucis pe Percy. A făcut tot ce trebuia, mai puţin să apese pe trăgaci.

— Crezi că s-a sinucis?

— Nu, nu cred. A fost un accident. Dar nu s-ar fi întîmplat, dacă Baker nu l-ar fi adus pe Percy în aşa hal de nervi şi disperare, încît să nu mai ştie ce făcea.

— Cum poţi fi atît de sigur că nu s-a sinucis?

— Păi, de pildă, fiindcă el a zis, Percy, că a fost un accident.

Am stat să mă gîndesc puţin, după care i-am spus:

— Nu spun aşa toţi sinucigaşii? Nu-ncearcă să lase impresia că moartea lor e întîmplătoare?

— Da, bine, ştiu, s-a încruntat Mike. Motivele pentru care cred că a fost vorba de un accident probabil că ţie nu-ţi spun mare lucru. Pur şi simplu pentru că Percy era catolic. Era un catolic convins şi practicant. Ştia că sinuciderea este păcatul suprem al disperării, ştia că-şi risca sufletul nemuritor. Dar nu m-aştept să-nţelegi toate astea.

— Ba înţeleg, i-am întors-o eu, vag înţepat.

Oare de ce îşi închipuie catolicii întotdeauna că teologia lor e mai presus de înţelegerea oricui?

— Uite ce e, Jon, a zis Mike, ridicîndu-se brusc în fund şi azvîrlindu-şi picioarele peste marginea patului. Într-un anume sens, m-aş bucura să aflu că *într-adevăr* s-a sinucis. Poate că atunci am avea o şansă oarecare să-l vedem pe Baker că răspunde pentru crimele lui. Dar nu s-a sinucis – sînt convins de asta. Şi singurul lucru pe care-l mai putem face pentru Percy

acum este să facem în aşa fel, încît ancheta Procuraturii să nu ajungă la concluzia că s-a sinucis.

— Şi ce dracului putem face noi pentru chestia asta? l-am întrebat eu, surprins.

— Sîntem martorii principali. Mîine, probabil – în orice caz, foarte curînd – o să vină poliţia sau altcineva şi-o să ne ia la întrebări şi să adune probe. Noi nu trebuie să venim cu probe care să susţină ideea că s-a sinucis.

— Adică ce propui, să depunem mărturie mincinoasă?

— Nu, sigur că nu. Da' depinde ce scoţi în evidenţă. Nu trebuie pomenit nimic despre cum l-a persecutat Baker pe Percy. Trebuie lăsate deoparte orice motive plauzibile de sinucidere. Nu e normal aşa – ştiu; şi nimic nu mi-ar plăcea mai mult decît să-l văd pe Baker în fundul Iadului. Dar aşa trebuie să procedăm.

— Ştiu şi eu…, am bălmăjit a îndoială. Motivele lui Mike, atîta cît i le înţelegeam eu, păreau a fi produsul unui amestec bizar de materialism şi escatologie. Adică, am continuat, nu văd cum l-ar mai putea afecta pe Percy orice-am face noi de-acum încolo…

— Sigur că nu-l afectează – din punctul tău de vedere, m-a întrerupt Mike tăios. Pentru tine, e mort şi gata, asta e.

— Nu, eu vorbesc din punctul *tău* de vedere. Sper că nu vrei să-mi spui, din nu ştiu ce motive teologice, că *noi* aici hotărîm ce s-a-ntîmplat şi asta-i afectează lui destinul pe lumea-ailaltă, presupunînd că există aşa ceva.

Mike a început să scotocească nerăbdător într-un pachet de ţigări. Mie a omis să-mi ofere una.

— Necazul cu voi, ăştia, agnosticii, este că priviţi teologia ca pe un fel de ştiinţă rece, a cifrelor, un fel de economie. Nu este deloc aşa. În primul rînd, te rog să mă-nţelegi foarte bine că nu încerc să maschez o sinucidere. Nu cred că Percy s-a sinucis, deşi la fel de bine cred că există riscul, deloc

neglijabil, ca autorităţile să ajungă la această concluzie. Tu spui că asta n-o să afecteze soarta eternă a lui Percy. Bun, într-un fel, ai dreptate. O să trebuiască să răspundă de faptele lui indiferent cum le prezentăm noi. Dar nu-i atît de simplu. Biserica noastră este făcută din Biserica militantă, din Biserica suferinţei şi din Biserica triumfătoare – adică din credincioşii de pe pămînt, din credincioşii din purgatoriu şi din credincioşii…

— …din Rai. Da, da, mai cunoaştem şi noi cîte ceva despre creştinism, să ştii.

Mike a zîmbit şi s-a mai destins. Mi-a întins pachetul să iau o ţigară.

— Ei, şi aceste trei părţi ale Bisericii sînt foarte strîns legate între ele prin rugăciuni şi ajutor reciproc. Îi pomenim pe sfinţi ca să intervină în favoarea noastră; facem slujbe pentru odihna sufletul celor credincioşi; care, cînd ajung la Cer, intervin în favoarea noastră. Dacă un singur suflet se sustrage acestui sistem de rugăciune şi ajutor reciproc, e mare păcat. Dacă Percy este stigmatizat ca sinucigaş, n-o să aibă parte de slujbă de iertare a păcatelor, nici de slujbă pentru odihna sufletului. O să fie îngropat în pămînt nesfinţit, fără nici o rugăciune spusă la căpătîiul lui. O să fie privit ca un capitol ruşinos în istoria unei familii catolice foarte vechi şi credincioase. Noi ne iubim morţii foarte tare. Ar fi tragic ca Percy să nu aibă parte de iubirea noastră, a conchis el şi s-a oprit.

— Da, bine, am zis eu, ca să ne împăcăm odată. Nu pot să spun că te înţeleg, dar o să fac tot ce pot, pînă la minciună.

— Bun băiat! a exclamat Mike, s-a ridicat în picioare şi şi-a luat pelerina udă.

— Unde te duci?!

— La biserică.

— Păi, nu-ţi trebuie bilet de voie?

— Dă-l în pizda mă-sii de bilet de voie.

Atunci a fost prima – şi ultima – oară cînd l-am auzit pe Mike rostind cuvîntul acela. Mi-am adus aminte de cum îi explica lui Percy ce înseamnă. Şi-a aruncat pelerina pe umeri şi a dispărut în ploaie. L-am auzit pleoscăind în bălţile din faţa ferestrelor.

Colegii de baracă au început să se întoarcă de la masă. Unul dintre ei a trecut printre rînduri şi le-a restituit tuturor banii de bere adunaţi pentru o băută de final de instrucţie plănuită pentru seara următoare. Eu m-am hotărît să mă duc la Clubul Tinerilor Creştini să beau o cafea. Cînd m-am întors, numai pe cei cîţiva „sectorişti“ incorigibili i-am găsit în plină activitate. Nimeni nu avea chef să stea să-şi lustruiască alămurile, cînd patul lui Percy rămăsese gol şi deja se răspîndise zvonul că defilarea de sfîrşit de instrucţie fusese anulată. Am adormit înainte de întoarcerea lui Mike.

Defilarea de a doua zi dimineaţa s-a ţinut mai tîrziu decît de obicei. Am rămas pe lîngă baracă pînă la ora 8: 30, cînd a venit sergentul Box şi ne-a mînat din urmă pe platou. Dar inspecţie nu s-a mai făcut. Cîţiva dintre noi am fost strigaţi, printre care eu şi Mike, şi ni s-a ordonat să ieşim din rînduri şi să ne aliniem într-un colţ al platoului. După aceea, am fost duşi la Corpul de Gardă, în timp ce restul plutonului au plecat să facă o alergare pe teren accidentat, sub comanda unuia dintre instructorii de P.F.

Caporalul Baker aştepta în faţa Corpului de Gardă, încordat şi palid. Aghiotantul ne-a explicat din verandă că urma să fim interogaţi de procurorul-delegat în legătură cu moartea soldatului Higgins. Baker a intrat primul şi a rămas înăuntru mult timp. Noi, ceilalţi, ne-am aşezat cît mai comod pe verandă, ca nişte curiozităţi la care căscau ochii soldaţii aflaţi în trecere pe acolo. Un arestat mic de statură, cu capul în formă de glonţ, aduna cu mîna frunzele de pe pajişti şi dintre răsadurile de flori mărginite

de pietre date cu var alb, care înconjurau pe toate părţile Corpul de Gardă. Cum-necum, s-a apropiat de verandă.

— Aveţi un fum, băi ăştia? a şoptit către noi.

Mike şi-a dus mîna la buzunar, dar poliţistul militar care-l supraveghea pe deţinut a lătrat o comandă şi arestatul s-a îndepărtat de noi cu un rînjet de amărăciune.

Pe fereastra din dreapta mea, am văzut două stenografe drăguţe care-şi făceau ceaiul de dimineaţă. Într-o unitate militară, femeile arată atît de apetisante, că-ţi iau minţile. Poate că de-asta şi optează pentru un asemenea loc de muncă: trebuie să fie excitant pentru ele să ştie că sînt violate, în mintea tuturor celor care le văd, de o sută de ori pe zi. Părea plăcut în biroul lor. Aveau un radiator electric în funcţiune. Una dintre fete şi-a netezit fusta pe coapse în timp ce se aşeza pe scaun, ca o mîţă care se linge satisfăcută. Cum stăteam acolo, pe istmul acela îngust dintre stenografele delicate, îngrijite şi amărîtul de soldat care scormonea în praf, mi-am dat seama cît de multe nedreptăţi, cîte inegalităţi erau pe lumea asta.

După cîteva minute, arestatul a fost dus de acolo, poliţaiul care tropăia în spatele lui strigîndu-i cadenţa de marş într-un ritm absurd – „stîngdreptstîngdreptstîngdreptstîngdrept“ –, iar el, amărîtul, străduindu-se la modul grotesc să ţină pasul. Toată povestea cu disciplina militară mi se părea profund stupidă. La fel ca şi vechiul Cod Penal atît de depăşit, parcă îşi propunea să genereze crima, ca s-o poată pedepsi. Crima şi pedeapsa, nişte concepte pur abstracte în viaţa civilă – parcă mă loveam de ele la fiecare pas în Armată. O scăpare măruntă, un gest necugetat, nu-ştiu-ce regulă prostească trecută cu vederea, şi brusc deveneai delincvent, erai încarcerat, bruftuluit, stigmatizat. În cazul soldaţilor mai săraci cu duhul, totul lua amploare, ca la bulgărele de zăpadă pornit la vale: iată că într-o noapte, la sfîrşitul permisiei, nu mai voiau să se întoarcă la unitate şi stăteau

la gura sobei pînă după plecarea ultimului tren; a doua zi, erau mult prea speriaţi să se mai ducă înapoi şi se ascundeau; erau declaraţi dezertori, vînaţi cu tropăituri pe stradă în toiul nopţii şi bătăi viguroase în uşă, arestaţi, duşi înapoi la unitate sub escortă şi azvîrliţi într-o celulă.

Sistemul îl degrada nu numai pe arestat; îl degrada şi pe gardianul lui. Poliţiştii militari din Tabăra Amiens, cu curelele lor negre, cu centura lor cu diagonală, care-i deosebea de soldaţii obişnuiţi, aveau un aer de gestapovişti, orice ar fi făcut. Meseria lor era să zbiere şi să bruftuluiască, deşi majoritatea îşi făceau, ca şi mine, serviciul militar. Armata le dădea prea multor oameni prea multe posibilităţi de a-şi cultiva sadismul.

Într-un tîrziu, caporalul Baker a ieşit şi a trecut pe lîngă noi fără să ne arunce nici măcar o privire. Cu următorii trei soldaţi a durat mai puţin, dar Mike a stat înăuntru mult timp. Abia după aceea mi-a venit şi mie rîndul.

Procurorului-delegat i se dăduse biroul Aghiotantului. Era un individ solid, între două vîrste, cu părul grizonat şi în general prietenos. Cînd am intrat, tocmai îşi îndesa tutun în pipă.

— Închide uşa, te rog. Mulţumesc. Dumneata eşti soldatul Browne, nu-i aşa? Stai jos şi fă-te comod. Eu mă numesc Adams. Presupun că ştii cine sînt. Şi ştii şi despre ce este vorba.

— Ştiu, domnule.

M-a pus să jur, după care mi-a pus cîteva întrebări de rutină: numele, vîrsta – lucruri de-astea. Pe urmă:

— Ai fost prieten cu soldatul Higgins?

— Într-un anume sens, cred că da. Adică ne vedeam destul de des, dar nu pot să spun că eram propriu-zis prieteni.

— Nu-ţi plăcea în mod deosebit?

— A, ba da, de plăcut îmi plăcea. Depinde la ce vă referiţi cînd spuneţi „prieten“. Nu aveam prea multe în comun.

— Înţeleg, a zis el, trimiţînd în sus o gură de fum. Bine, spune-mi acum, cu cuvintele dumitale, ce s-a întîmplat ieri după-masă, din momentul în care soldatul Higgins s-a pregătit de tragere. O să te rog s-o iei încet, pentru că trebuie să notez declaraţia dumitale în clar.

I-am relatat, pe scurt şi la obiect, tot incidentul. Din cînd în cînd, mă mai întrerupea ca să-mi pună cîte o întrebare.

— Poţi să descrii mai precis poziţia puştii în raport cu trupul lui Higgins?

— Da, domnule, era culcat peste puşcă, cu faţa în jos. Poate dacă v-aş face o schiţă…?

— Ar fi de mare ajutor, mulţumesc.

Mi-a întins un creion şi o foaie de hîrtie peste birou. După ce a studiat desenul meu, şi-a ridicat ochii blînzi şi cenuşii spre mine.

— Adică patul puştii se vedea de sub rîna lui dreaptă?

— Da. Şi, cum vă spuneam, degetul mare părea înţepenit în garda trăgaciului.

A încuviinţat din cap.

— Mai am cîteva întrebări: ţi s-a părut cumva că Higgins era într-o stare de spirit mai deosebită marţi?

— Nu, n-am observat nimic deosebit.

— Nu era nervos, nu era încordat?

— Tot timpul era nervos şi încordat.

— Şi de ce crezi că era aşa?

— Păăăi, pentru că viaţa în Armată nu-i plăcea deloc. Mi-am căutat cuvintele, ca să-i ofer mai multe explicaţii; discuţia se apropia de teritoriul de care mă înţelesesem cu Mike să ne ferim. I-am spus: După cum probabil ştiţi, voia să se facă preot înainte să fie luat în Armată.

— Da, aşa am înţeles. Spune-mi, cum îţi explici faptul că a păstrat glonţul de care a şi murit?

— Presupun că n-a mai tras ultimul foc, am răspuns eu, după o clipă de gîndire. După cum v-am spus, soldatul Jones a venit să transmită un mesaj imediat după ce au început să tragă. Poate că Percy – soldatul Higgins – n-a mai apucat să tragă pentru că voia cu tot dinadinsul să nimerească ţinta cu ultimul foc. Caporalul Baker presupun că a crezut că trăsese şi că ratase din nou, cînd i-a ordonat să plece de-acolo.

— Treaba asta cu „luatul instrucţiei de la început“, cu care-l ameninţa caporalul Baker pe Higgins – la ce se referă, mai exact?

I-am explicat.

— Şi? E ceva important?

— Nu…, dar nu se întîmplă foarte des… cred.

— După ştiinţa dumitale, Higgins a spus sau a scris vreodată ceva legat de sinucidere?

— Nu. De spus, sigur n-a spus niciodată nimic. De scris, n-am văzut nimic din ce-a scris el. De fapt, nu-mi aduc aminte să-l fi văzut vreodată scriind ceva.

— Nici măcar scrisori?

— O dată, poate de două ori.

— De primit, primea multe scrisori?

— Nu, nu multe.

— Avea vreo prietenă?

— Cine, Percy?! am zîmbit. M-aş mira tare mult să fi avut aşa ceva.

Adams a tuşit adînc şi şi-a scuturat pipa de cenuşa adunată în ea.

— Care a fost prima explicaţie a morţii lui Higgins care ţi-a venit dumitale în minte, soldat Browne?

— Că a fost un accident, i-am răspuns.

Acesta şi era adevărul. Numai după ce mi-am dat seama de ce era în mintea lui Mike, cînd l-am auzit şoptindu-i lui Percy despre mărturisirea păcatelor, numai atunci mi-a trecut prin cap ideea sinuciderii, şi-mi venea destul de greu s-o mai alung. Şi totuşi, Mike susţinea că el nici vorbă să se fi gîndit la sinucidere – pe oricare alt catolic muribund l-ar fi îndemnat acelaşi lucru: să-şi mărturisească păcatele.

— De ce te-ai gîndit că fusese un accident?

— Nu ştiu exact de ce. Probabil pentru că Percy era atît de împiedicat, parcă ar fi atras accidentele, dacă se poate spune aşa ceva, deşi ştiu că sună anapoda. Tot timpul se lovea degeaba. Dovadă că s-a rănit la mînă chiar şi cînd încerca să-şi încarce puşca.

— A, da, mi se pare că *avea*, într-adevăr, o tăietură la mînă. Aşa, uite, acum nu mai vreau decît să-ţi citesc pe scurt declaraţia dumitale…

După-amiază, ne-a vorbit Comandantul. Toată seria ne-am adunat în faţa biroului lui. Noi, camarazii soldatului Higgins, ne-a spus, trebuia să fim cu toţii profund şocaţi de nenorocirea care se întîmplase. Poate că ne bucuram să aflăm că se transmisese rudelor decedatului o telegramă din partea întregului regiment, în care se exprima regretul profund şi întreaga compasiune pentru acestea în momentele lor de grea pierdere. O anchetă a Procuraturii urma să aibă loc în regim de urgenţă, după cum şi o anchetă pe linie militară. Şi la una, şi la cealaltă, unii dintre noi urma să fim solicitaţi ca martori. În tot cazul, întregul incident trebuia să ne inoculeze în minte, pentru tot restul serviciului militar, cît de important era să manifestăm cea mai mare grijă în mînuirea armelor de foc şi a muniţiei de război. În condiţiile date, defilarea de sfîrşit de instrucţie, planificată pentru după-amiaza care urma, fusese anulată. Comandantul era conştient de faptul că această măsură venea ca o mare dezamăgire atît pentru noi, cît şi pentru

instructorii noştri, după săptămînile de eforturi prin care trecuserăm, dar, din păcate, era o măsură inevitabilă. Drept care, urma să plecăm în permisie chiar din după-amiaza aceea, îndată ce predam la magazie efectele şi cazarmamentul. O parte dintre soldaţii interogaţi de procurorul-delegat chiar în dimineaţa respectivă, însă, erau solicitaţi ca martori în anchetă, prin urmare erau consemnaţi în cazarmă pînă după finalizarea anchetei şi aveau să-şi primească permisia atunci. Numele respective erau…

Dar eu ştiam, încă dinainte să-mi rostească numele, că mă număram printre ghinionişti. Să fiu privat, în ultima clipă, de permisia pe care o aşteptam de atîta timp, başca de ziua în plus – pentru că eram convins că nu mai vedeam noi ziua aia în plus de care beneficiau ceilalţi pe motiv de anulare a defilării: nici nu-mi trebuia mai mult ca să mi se evapore aproape cu totul orice durere sinceră aş fi resimţit în legătură cu moartea lui Percy. Mike a fost consemnat şi el, bineînţeles, iar dezamăgirea mea era cu atît mai amară, cu cît îmi dădeam seama că trebuia să-mi ascund de el sentimentele, din respect faţă de memoria bietului Percy. Nici nu-mi venea să vorbesc cu el în timp ce ne îndreptam amîndoi spre baracă, de teamă să nu-mi pierd statutul de prieten al lui Percy, care ajunsese să fie intim legat de orice pretenţie aş fi avut la prietenia lui Mike.

— Mă gîndeam eu că trebuia să fie ceva în neregulă cu ce-avea Comandantul să ne spună, a comentat el. Partea aia cu mînuitul armelor de foc, de pildă: parcă voia să spună că avem aici un caz tipic de moarte accidentală. E destul de clar cum vor *ei* să sune verdictul. Fără scandal şi dezvăluiri în presă, fără întrebări în Cameră.

— Păi, şi-asta-ţi convine ţie, nu-ţi convine? am replicat eu, nervos.

— Presupun că da, a ridicat el din umeri.

— Porcăria mare-i chestia cu permisia, am zis eu, care nu mi-am mai putut ţine gura.

Dar Mike parcă nici nu m-a auzit. În baracă domnea o stare de entuziasm mocnit. Mike şi cu mine stăteam pe paturi şi ne uitam la ceilalţi băieţi cum îşi aruncau boarfele în saci, care urmau să fie depozitaţi în magazie. Mă gîndeam cît de fericit aş fi fost şi eu în postura lor. Percy era mult mai apreciat acum, mort, decît fusese viu. Cineva a început să fluiere. Liverică Miller, un băiat glumeţ şi prietenos, l-a strigat pe prietenul lui de-alături.

— Auzi, Albert!

— Ă?

— E şi-un pi’ de noroc în treab-asta, e? O s-ajung acas’ numa’ bine să-m’ du’ muierea la film.

— Ăhă. Şi-unde mergeţi? La „Regal“? Maică-mea mi-a scris că e-un film bun acolo săptămîn-asta.

— Habarnam. Ce contează? N-o duc io ca să vă’ porcăria dă film.

Toată lumea a început să rîdă.

— GURA! a urlat Mike, care se ridicase în picioare, alb la faţă şi încordat. Nu pricepeţi *de ce* vă duceţi acasă-n seara asta?! Pentru că un băiat a murit. Ieri. Unul de-al nostru. Un băiat cu care-aţi fost *atît* de amabili toţi – din prima seară cînd a venit. Măcar atîta lucru puteţi face, să păstraţi o tăcere decentă, nu să vă frecaţi mîinile de ce-o să le faceţi femeilor… Doamne, mi se face *greaţă*…

Miller s-a înroşit la faţă şi s-a oţărît şi el:

— Ştiu că Percy era prieten cu tine, racule. Şi-mi pare rău pentru bietu’ de el. Da’ nu *eu* l-am omorît. Aşa că n-ai de ce să-mi sari *mie* la gît…

Mike începuse să lase garda jos, dar exact în momentul acela s-a găsit cineva să spună:

— Lasă, băi liverică. N-ai auzit? Permisia lu’ racu’ s-a dus dracu’. Ghinion, ă? Ce pizda mă-sii?

Pe mine m-a trecut un fior premonitoriu cînd mi-am dat seama a cui era vocea: a lui Hardcastle, soldatul din Trupele Regulate cu care Mike se luase la harţă încă din prima seară, de cînd cu îngenuncheatul lui Percy. De atunci şi pînă acum, păstrase o atitudine de indiferenţă batjocoritoare şi faţă de Percy, şi faţă de Mike. Ce draci puseseră stăpînire pe el, cîtă prostie putea să aibă-n cap, de se găsise tocmai *acum* să-şi ia revanşa?

Hardcastle era un tip mare, voinic, un scandalagiu de mîna-ntîi, la prima vedere. Dar Mike aducea în luptă indignarea şi spiritul de dreptate ale cruciatului, plus o hotărîre nemiloasă mai degrabă de a pedepsi decît de a învinge. El a dominat confruntarea, pentru că a evitat să lupte corp la corp şi l-a forţat pe Hardcastle să lupte cu pumnii, şi-a încercuit adversarul, s-a ferit din calea loviturilor lui greoaie şi l-a pocnit metodic numai la mutră. Bătaia dintre ei s-a desfăşurat într-o tăcere bizară, dublată de ruşine. Toţi cei de faţă se simţeau ruşinaţi pentru că îşi dădeau seama că toţi erau pedepsiţi în persoana lui Hardcastle – şi anume pedepsiţi pentru vina de a nu-l fi iubit pe Percy. Pînă la urmă, cîţiva dintre spectatorii de ocazie i-au despărţit: Hardcastle s-a prăbuşit pe patul cel mai apropiat, năucit de durere şi fără grai, iar Mike a ieşit ţanţoş din baracă, în aceeaşi tăcere încurcată.

Poate că a fost chiar mai bine că Mike a avut ocazia să-şi reverse pe Hardcastle sentimentele de furie şi de milă acumulate, pentru că probabil numai aşa a reuşit să suporte cu stoicism jubilarea nedisimulată a celorlalţi din seria noastră. Plutoanele aveau prea puţin sau nimic în comun unul cu celelalte, iar moartea lui Percy nu afecta aproape deloc plutoanele A şi B – poate doar în măsura în care dusese la anularea defilării de sfîrşit de instrucţie şi la prelungirea permisiei peste cele şaptezeci şi două de ore. Drept care, veselia şi bucuria dădeau pe dinafară din barăcile ai căror locatari se pregăteau să plece în permisie. Mă temeam că Mike era în stare

să sară din nou la bătaie, în care caz eu m-aş fi simţit obligat să-i iau apărarea. Dar el parcă nici nu mai băga în seamă provocările.

Ceilalţi n-au plecat însă atît de repede cît îşi închipuiseră ei. Cînd am mers la ceai, i-am văzut stînd la coadă în faţa biroului Companiei, ca să intre în posesia ordinelor de deplasare. Am avut un sentiment de măruntă satisfacţie la gîndul că liverică Miller, pînă la urmă, nu mai ajungea să-şi ducă muierea la film în seara aceea. În schimb, cînd ne-am întors la baracă, ni s-a părut sumbră şi părăsită: paturi fără saltele şi fără pături, dulapuri goale cu uşile bălăbănindu-se, mizerie şi hîrtii pe podea. Ne-am aşezat fiecare în patul lui şi ne-am aprins cîte o ţigară.

— Ei, măcar bine că putem sta şi noi între patru ochi, am comentat eu, mimînd veselia.

Vocea mi-a făcut ecou în camera goală. Exact în momentul acela a băgat capul pe uşă sergentul Box.

— A, uite-vă. Umblu după voi doi de-o oră-ntreagă. Unde-aţi fost?

— La ceai.

— Şi ce pizda mă-sii v-a trebuit atîta? Haideţi, luaţi-vă efectele şi cazarmamentul. Vă mutaţi.

— Unde, dom’ sergent?

— Toţi martorii sînt mutaţi la Sectorul Tranzit pînă se finalizează ancheta.

— Şi ce facem acolo?

— Corvezi, ce altceva? a zis el, rînjind sadic.

Sectorul Tranzit era un fel de Purgatoriu, unde erau încartiruiţi soldaţii care îşi terminaseră instrucţia şi acum îşi aşteptau repartiţiile. Aşa cum profeţise sergentul Box, ca să nu ne pierdem timpul, am fost puşi la muncă, să dăm cu lopata la cărbuni. Era o viaţă seacă, deprimantă, şi totuşi ceva

mai puţin neplăcută decît instrucţia de bază, pentru că măcar nu aveam de făcut sectoare, iar inspecţiile de dimineaţă erau numai de formă.

În sîmbăta respectivă, ne-am dus la Richmond şi am gustat din plăcerile îmbătătoare oferite de cele două cinematografe, de barurile „la bani mărunţi“ şi de Clubul NAAFI, unde tocmai avea loc o serată dansantă. Uşile turnante se învîrteau întruna, alimentînd sala de dans cu un şuvoi continuu de cărnuri femeieşti urîte-foc, din Richmond şi Darlington, pe care imediat le înhăţau soldaţii care se aţineau ca nişte vulturi pe lîngă pereţii holului de la intrare. Cum bărbaţii se găseau într-o majoritate de cinci-la-una, n-a durat mult şi femeile au ajuns să arate ca nişte stîrvuri bătute de soartă rău de tot.

La Clubul NAAFI nu prea aveai cum să te destinzi. Femeile nu erau singurul produs suprasolicitat: camera cu televizorul dădea pe dinafară de lume; pentru tenis de masă se stătea la coadă; la cantină – altă coadă; dacă eliberai un loc în camera de lectură, se aşeza altcineva pe el pînă să ajungi tu propriu-zis în picioare; iar dacă terminai de citit ziarul, nici nu apucai să-l pui pe masă şi ţi-l şi smulgea altcineva din mînă. Dar Clubul era probabil locul cel mai călduros din Catterick şi, fiindcă se răspîndise o răcoare de toamnă peste toată regiunea, cele mai multe seri ni le petreceam acolo. Am descoperit că avea şi băi – evident, numai două la cele cîteva mii de soldaţi –, aşa încît eu, unul, am încetat să mai folosesc duşurile capricioase de la Tabăra Amiens, unde mai stăteai şi în curent.

Zilele s-au scurs încet. Anularea permisiei noastre s-a dovedit, pînă la urmă, absolut inutilă, pentru că nu ne-a mai întrebat nimeni nimic pînă după ce s-a întors la unitate restul seriei noastre. Iar al doilea interogatoriu a fost foarte scurt – un singur lucru am fost întrebaţi: dacă Percy era stîngaci sau dreptaci. Nici măcar atunci nu ne-am dat seama care era ideea.

Procurorul şi-a dres glasul şi a început rezumatul final:

— Domnilor membri ai juriului. Moartea care face obiectul cercetării de astăzi pune multe probleme. Dovezile care v-au fost prezentate sînt extrem de complexe şi este de resortul meu să încerc să ordonez puţin aceste dovezi, ca să vă ajut să formulaţi un verdict.

În primul rînd, cred că puteţi exclude posibilitatea omuciderii. Glonţul care l-a ucis pe Higgins a fost tras cu propria lui armă, de la distanţă foarte mică. Nu există nici o dovadă că în acel moment s-ar mai fi aflat cineva lîngă el. După cum cred că nu trebuie să zăboviţi foarte mult nici asupra verdictului de omor din culpă. Nu există nici o îndoială că, oricare ar fi fost motivul morţii lui Higgins, aceasta nu ar fi avut loc dacă victima nu ar fi fost lăsată să părăsească punctul de tragere cu unul dintre cartuşe netrase. Există reglementări militare stricte – şi ele v-au fost explicate – pentru a preveni orice asemenea situaţie. Este limpede că subofiţerul care conducea tragerea în acel moment, caporalul Baker, a dat dovadă de o neglijenţă crasă în acest caz; şi poate că dumneavoastră veţi ajunge la concluzia că şi în alte privinţe comportamentul său nu a fost ireproşabil. Se pare că el şi-a pierdut cumpătul faţă de Higgins, deşi există anumite circumstanţe atenuante: în acea zi anume, caporalul Baker suferea de o durere de măsele. Totuşi, vreau să subliniez un punct important, şi anume că, pentru a formula verdictul de ucidere din culpă, trebuie să fiţi convinşi că moartea a fost provocată de neglijenţa *criminală* a unei persoane, de dispreţul voit, deliberat al acesteia faţă de viaţa celuilalt; iar dacă veţi ajunge la un asemenea verdict, persoana în cauză va avea de răspuns unei acuzaţii într-adevăr foarte grave. A fost vorba de neglijenţă în acest caz, domnilor, şi fără îndoială că autorităţile militare îşi vor desfăşura propria anchetă şi vor adopta măsurile disciplinare care se impun. Dar eu, personal, nu cred că se poate spune că a fost vorba de o neglijenţă *criminală*.

Explicaţiile alternative posibile în acest caz sînt două: că arma lui Higgins s-a descărcat singură în mod accidental şi că Higgins şi-a luat singur viaţa.

Unele dintre dovezile care v-au fost prezentate par să sprijine prima explicaţie – că arma s-a descărcat în mod accidental. Despre decedatul însuşi se spune că ar fi rostit cuvîntul „accident“ cu cîteva momente înainte să moară. De asemenea, Higgins a fost descris ca fiind un individ cu o slabă coordonare a mişcărilor – „parcă ar fi atras accidentele“, cum s-a exprimat unul dintre martori. Pe de altă parte, este primejdios să se pună prea multă bază pe ultimele cuvinte ale decedatului. Acesta poate avea vreun motiv pentru care doreşte ca moartea lui să fie considerată accidentală – de exemplu, ca să ascundă faptul că a încercat să se sinucidă. Şi l-aţi audiat pe inspectorul Jordan, care v-a explicat şi demonstrat că ar fi extrem de dificil pentru oricine să-şi producă o asemenea rană în mod accidental, ducînd arma aşa cum a fost văzut Higgins pentru ultima oară ducîndu-şi arma, adică, de fapt, ducînd arma în orice mod considerat normal.

Trebuie să luaţi în considerare, aşadar, posibilitatea ca Higgins să se fi sinucis. Higgins era un băiat ruşinos, sensibil, care fusese aruncat în „groapa cu lei“ a vieţii din Armată, după ce pînă atunci dusese o viaţă protejată în familie şi la şcoală. Este posibil ca dificultăţile instruirii unui proaspăt recrut, cărora tinerii mai robuşti le fac faţă cu brio, să fi avut un asemenea efect asupra unui asemenea temperament cum era cel al lui Higgins, încît să-l împingă spre sinucidere. În acest caz însă veţi observa că nu există prea multe dovezi concrete care să susţină o asemenea concluzie, ci numai impresiile de ordin general, unele dintre ele contradictorii, ale camarazilor, subofiţerilor şi ofiţerilor lui Higgins. Sublocotenentul Booth-Henderson a declarat că în nici un moment nu a observat, la Higgins, semnele vreunui stres ieşit din comun. Dar se întîmplă foarte rar ca recruţii

să vorbească deschis cu ofiţerii lor, iar camarazii lui Higgins mie, personal, mi-au risipit orice îndoială că el era profund deprimat şi nefericit în Armată. Şi totuşi, nu există nici o dovadă că această deprimare şi nefericire a lui Higgins ar fi ajuns pînă acolo, încît el să-şi caute scăparea în felul acesta cumplit şi tragic. Nu a lăsat nici un bilet scris, nu a pomenit despre o asemenea intenţie în nici una dintre scrisorile lui şi nici nu a vorbit cu nimeni despre aşa ceva. Dovada cea mai elocventă care susţine ipoteza sinuciderii este faptul că Higgins a fost găsit cu degetul mare de la mînă înţepenit în garda de la trăgaciul armei sale; pentru că atunci cînd cineva îşi îndreaptă arma către propria persoană, îi vine mai uşor să apese pe trăgaci cu degetul mare, decît cu arătătorul. Împotriva ipotezei sinuciderii pledează alte două dovezi. Pe de o parte, Higgins era un catolic foarte credincios, pentru care sinuciderea ar fi reprezentat un păcat foarte grav, poate chiar cel mai grav dintre toate. Acest lucru nu constituie o explicaţie în sine, dar merită avut în vedere. Pe de altă parte, s-ar putea dovedi elocventă o a doua dovadă, şi anume că Higgins a fost, într-adevăr, găsit cu degetul mare înţepenit în garda trăgaciului – dar era vorba de degetul mare de la mîna *dreaptă*, iar Higgins era *stîngaci*. Putem să ne gîndim că un stîngaci care este pe punctul de a se sinucide îşi foloseşte în mod firesc mîna stîngă. Şi-atunci, ce motiv ar fi putut avea Higgins să apese pe trăgaci cu degetul mare de la mîna dreaptă? Singura explicaţie care îmi vine în minte – şi care fără îndoială că v-a trecut şi dumneavoastră prin minte în timp ce v-au fost prezentate dovezile – este aceea că Higgins a avut intenţia de a se împuşca în mîna stîngă, de a-şi reteza degetul trăgător.

Acest tip de automutilare nu este ceva neobişnuit – desigur, pe timp de război. Se cunosc cazuri de soldaţi aflaţi în serviciu activ, care au recurs la asemenea gesturi extreme, ca să fie declaraţi invalizi şi demobilizaţi din Armată. Sigur că, în condiţii de luptă reală, poţi pretinde că ai fost, de fapt,

rănit, pentru că automutilarea este un delict grav, din punct de vedere militar. Poate că Higgins nu ştia acest lucru sau poate că spera să-i facă pe ceilalţi să creadă că nu se mutilase, ci se accidentase. Oricum ar fi, presupunînd că aceasta a fost intenţia lui Higgins, l-aţi audiat pe inspectorul Jordan, care v-a prezentat cea mai plauzibilă ipoteză. Puşca, după cum aţi văzut, este o armă lungă şi grea. Probabil că Higgins a proptit patul armei în pămînt, apoi s-a aplecat – sau a îngenuncheat –, ca să-şi poată pune degetul mare pe trăgaci, în timp ce mîna stîngă şi-o ţinea întinsă în dreptul gurii ţevii, sau chiar proptită pe gura ţevii. Pe urmă, datorită nervozităţii, stîngăciei sau cine ştie cărui alt motiv, probabil că a alunecat, s-a dezechilibrat, sau arma i-a alunecat pe iarba udă, în aşa fel, încît, atunci cînd arma s-a descărcat, ţeava era îndreptată nu spre degetul, ci spre trupul lui Higgins. Probabil că acesta era „accidentul“ despre care a vorbit Higgins cu ultima lui suflare.

Cum se potriveşte o asemenea ipoteză cu celelalte dovezi? Iată, avem un tînăr profund nemulţumit de Armată şi, fără îndoială, nerăbdător să scape de ea cît mai repede. Nu e suficient de disperat pentru a recurge, în ultimă instanţă, la gestul sinuciderii, de la care îl reţin, probabil, scrupule de ordin religios sau general-umane. Dar tot e în stare să recurgă la orice altă metodă, oricît de drastică. În ziua tragerii, nemulţumirea lui ajunge la maximum. Proba de tragere se dovedeşte pentru el un nou eşec umilitor. Este sancţionat cu brutalitate de superiorul lui ierarhic: i se spune că urmează „s-o ia de la capăt“, adică să treacă din nou prin tot procesul de instrucţie, care lui i-a displăcut atît de mult. În acelaşi timp însă rămîne singur şi are la îndemînă o armă cu un cartuş de război netras. Este puţin probabil, cred eu, ca ideea automutilării să-i fi venit atunci, pe loc, în situaţia şi în momentul respectiv. L-aţi audiat pe prietenul lui, soldatul Brady, care şi-a amintit că a vorbit, întîmplător, despre automutilare în

prezenţa lui Higgins. Este limpede că această menţiune a fost făcută în derîdere: Brady şi alţi cîţiva soldaţi glumeau în legătură cu eventualele modalităţi de a scăpa de Armată. Dar este posibil ca sugestia să-şi fi găsit locul în mintea lui Higgins, avînd consecinţa tragică pe care o cunoaştem. Presupunînd că este aşa, nici nu mai trebuie spus că soldatul Brady nu are nici un motiv să se simtă cîtuşi de puţin răspunzător. Numai o minte vag dezechilibrată poate lua în serios o asemenea glumă.

Aşadar, domnilor juraţi, am prezentat înaintea dumneavoastră, cît mai clar cu putinţă, explicaţiile posibile ale morţii soldatului Higgins. Este posibil ca, pe dumneavoastră, nici una dintre aceste posibile explicaţii să nu vă convingă în mod indubitabil. În acest caz, nu vă rămîne decît să declaraţi verdict nedecis…

După deliberări care au durat trei sferturi de oră, juriul s-a întors cu verdictul nedecis. Dar nici eu, nici Mike nu mai aveam nici un dubiu: Percy îşi găsise moartea încercînd să-şi zboare degetul trăgător şi – tipic pentru el – greşind prosteşte pînă şi treaba asta.

Pentru Mike, vestea a fost un şoc; pe mine m-a luat numai prin surprindere. Mi-era ciudă, mai ales, că nu-mi dădusem seama de ce mă întrebaseră dacă Percy era stîngaci. Ancheta amănunţită şi pătrunzătoare făcută de Procuratură mi-a impus un anumit respect – de care nu m-aş fi crezut capabil – faţă de „instituţiile noastre britanice“. Fusese o experienţă interesantă, dar acum mă bucuram că moartea lui Percy, cu toate inconvenientele pe care le adusese cu ea, era de domeniul trecutului. Dar dacă nu era? m-am gîndit, văzîndu-l pe Mike cum stătea ghemuit într-un colţ al camionului cu care ne întorceam la unitate. Fuma – nu-i păsa de interdicţii – şi se încrunta de fiecare dată cînd trăgea adînc din ţigară. Nu era prudent să stăm de vorbă în prezenţa celorlalţi soldaţi chemaţi ca

martori în anchetă, dar bănuiam eu ce se putea învîrti prin mintea lui: pentru prima dată avusese revelaţia, stînd acolo, în văzul tuturor, în boxa martorilor, că se putea foarte bine ca Percy să se fi agăţat de gluma lui nevinovată cu zburatul degetului trăgător şi să fi ales această cale de scăpare din infernul lui cazon personal, care însă îl dusese la moarte. O asemenea glumă ar fi putut face oricine altcineva, iar dacă aş fi făcut-o eu, nu aş fi avut acum mustrări de conştiinţă. Dar mintea lui Mike funcţiona altfel decît a mea şi mă temeam, văzîndu-l cum se încrunta, să nu fi cochetat deja cu un complex de vinovăţie.

Dar nu era adevărat; cel puţin Mike aşa m-a asigurat, că nu era adevărat. Abia cînd am plecat spre Londra, pentru mult-amînata permisie de şaptezeci şi două de ore – de fapt în trenul care ne ducea de la Richmond la Darlington –, ni s-a ivit ocazia să putem vorbi pe şleau. Fiind într-o joi seara, nu erau mulţi călători în tren, iar noi ne-am nimerit singuri în compartiment.

— Sper că nu-ţi faci probleme pentru ce i-ai spus lui Percy, nu? l-am întrebat, pe un ton cît am putut de neutru.

— Ce i-am spus lui Percy?

N-am reuşit să-mi dau seama dacă într-adevăr nu se prinsese de ce voiam să spun, drept care i-am reformulat întrebarea mai precis, iar răspunsul lui a avut darul să mă liniştească:

— A, nu, nu. Nu „mă consider răspunzător“, dacă asta te frămîntă. Dacă Percy era atît de disperat…, ce mai contează de unde i-a venit ideea?

— Şi-atunci, ce te frămîntă pe *tine*? Nu pari deloc fericit. La urma urmei, n-au dat verdictul cu sinuciderea, nu? Şi tu, nu asta voiai?

— Bine, da’ tu chiar nu-nţelegi? a izbucnit Mike, smulgîndu-şi boneta de pe cap şi trecîndu-şi nervos mîna prin peria roşie de păr de pe cap. Tu nu vezi? Nu vezi ce proşti am fost? Ca să-l protejăm pe Percy, să nu fie scos

sinucigaş, a trebuit să-i luăm apărarea lui Baker. Chestia asta a fost absolut anapoda: Baker e de vină pentru moartea lui Percy; dacă nu era el, Percy n-ar fi încercat în vecii vecilor să se mutileze. Şi-acum Baker o să iasă curat ca lacrima.

— N-aş fi chiar atît de sigur. Ţine minte ce-a spus procurorul. Şi mai e şi-ancheta pe linie militară.

— Om vedea, a conchis Mike şi a tăcut din nou, uitîndu-se în gol. Pe urmă, a zis doar: Ce mic şi prost!

— Cine?

— Percy. Ce-o fi crezut că rezolvă trăgîndu-şi în deget? Ar fi ajuns una-două la Curtea Marţială. Cum ar fi putut explica un asemenea gest?

Eu am abordat problema din punct de vedere ştiinţific:

— Da, mai bine era sfătuit să se împuşte în degetul mare de la picior. Din cîte ştiu, se practica treaba asta, în timpul războiului. E şi mai uşor de dat vina pe un accident.

Mike s-a uitat la mine cu suspiciune: i se părea, probabil, că sînt prea detaşat. Am schimbat repede placa:

— Toată povestea e plină de ironii tragice. La urma urmei, dacă în ţinta de-alături erau şapte găuri, cel puţin trei dintre ele îi aparţineau, probabil, lui Percy. Ceea ce înseamnă că nu trăgea chiar atît de prost, nu?

— Stai şi te gîndeşti, a comentat Mike, încruntîndu-se din nou, cîţi dintre ceilalţi martori or fi avut destul sînge-n ei să-i spună procurorului cît de porceşte s-a purtat Baker cu Percy de la bun început.

Aici mi s-a părut atît de iraţional, încît m-am abţinut să-i mai dau vreun răspuns. Trenul se tîrîia ca melcul printre dealurile întunecate, cufundate în pîclă. Pe mine m-a cuprins brusc nerăbdarea de a ajunge acasă.

— Ajungi la Hastings în seara asta? l-am întrebat.

— Nu mă duc acasă în weekend-ul ăsta, mi-a răspuns. N-aş putea face faţă.

— Da' nu te-aşteapt-ai tăi?

— Nu le-am spus de permisie. O să rămîn la nişte prieteni, la Londra.

— Aha, am zis eu, luat prin surprindere. Ce zici să ne-ntîlnim undeva, în Londra, duminică seara şi să ne-ntoarcem împreună?

— Bună idee.

— Unde, atunci? Şi la ce oră?

— Vino să bei ceva cu mine duminică. La ora două e bine?

— Nu ştiu, am ezitat eu.

Îmi doream foarte mult să mă întîlnesc cu Mike, dar ştiam că părinţii mei s-ar fi supărat dacă lipseam de la ritualul mesei de duminică seara.

— Mă găseşti la Clubul O'Connell. Ăsta-i chiar pe şoseaua spre stadionul Tottenham. Îţi spune portarul unde mă găseşti.

— O.K., încerc să ajung. Doar că s-ar putea să-ntîrzii puţin.

— Mă găseşti acolo pînă pe la trei.

Gara Darlington mi s-a părut, mai mult ca niciodată, un avanpost de frontieră: pe peronul lat şi aglomerat la care trăgeau expresurile de Londra, parcă trăgeai în piept şi libertatea, o dată cu aerul cu miros de sulf. Tare uşurat m-am simţit să văd, pentru prima oară după săptămîni întregi, oameni care nu aveau nici o legătură cu Armata. Pe de altă parte, cînd vedeai toată scena de acolo, deveneai şi mai conştient, dureros de conştient, de faptul că erai exclus din lumea liberă. Cu uniformele aspre, care cădeau prost pe noi, cu bocancii noştri butucănoşi, nu mai aveam dreptul să ne numim persoane – eram etichetaţi ca fiind „soldaţi“, adică o subspecie inferioară a speciei umane. În compartimentul trenului de Londra în care ne-am aşezat, o femeie între două vîrste ne-a aruncat nişte priviri vag alarmate, peste marginea *Harper's Bazaar*-ului din care citea, ca şi cum s-ar

fi aşteptat să fie violată în orice moment. Dată fiind prezenţa femeii, am renunţat să mai stăm de vorbă, ceea ce pe mine m-a bucurat. Obosisem tot încercînd să-i ţin isonul lui Mike în legătură cu moartea lui Percy. Moleşit de canapeaua încălzită pe care stăteam şi de zăpuşeala din compartiment, mi-am permis să adorm.

M-am mirat şi eu de cît de agitat eram, pe măsură ce ne apropiam de Londra. Prin suburbiile din nord am trecut în plină viteză, pe urmă din ce în ce mai încet, prin împrejurimile înnegrite de fum şi de cenuşă ale gării King's Cross. Am ieşit pe coridor şi am scos capul pe fereastră, urmărind namila de locomotivă care îşi alegea cu gingăşie drumul printre macazuri. Mi se părea de neconceput că lipsisem numai două luni.

— Bă, Core, nu-i al dracu' dă grozav să vii-napoi la smogu' tău d-acas'? a întrebat un soldat ca şi mine de undeva din spate.

Ba da, era.

1. În original, *Scouse* – locuitor din regiunea oraşului Liverpool; de la denumirea dialectului nord-englezesc vorbit în Liverpool şi în împrejurimi.

2. În original, *Geordie* – denumire dată locuitorilor din regiunea rîului Tyne şi a oraşului Newcastle-upon-Tyne, din nordul Angliei.

3. Taff – diminutiv anglicizat al numelui Dawfydd, varianta galeză a lui David; Paddy – diminutiv de la numele Patrick, foarte răspîndit în Irlanda; Jock – variantă mai ales scoţiană a numelui John.

4. Monedă în valoare de 5 şilingi, pe care era imprimată o coroană.

5. Aluzie la filmul *Boys Will Be Boys* (1935), realizat de Will Hay, după personajele create de J.B. Morton. Narkover este numele unei şcoli publice de băieţi, ai cărei elevi sînt delincvenţi de toate felurile: cartofori, falsificatori, hoţi.

6. În original, *Union Jack* – denumirea populară a drapelului Regatului Unit al Marii Britanii, pe care sînt unite cele trei cruci ale sfinţilor Gheorghe (George), Andrei şi Patrick, patronii Angliei, Scoţiei, respectiv Irlandei.

7. În original, *WRAC*: *Women's Royal Army Corps* – Corpul Regal de Armată – Femei.

8. În original, *YMCA*: *Young Men's Christian Association* – Asociaţia Tinerilor Creştini.

9. În limba engleză, *pox* este numele generic al mai multor boli infecţioase şi, în particular, desemnează sifilisul; *faker* – cel care se preface; distorsiunea la care face aluzie autorul este

fucker – futangiu.

10. Este vorba de episodul din *Călătoriile lui Gulliver*, de Jonathan Swift, în care personajul stinge în acelaşi mod incendiul care cuprinsese palatul regelui din Lilliput.

11. Calibrele (*doi-zero-doi* şi *trei-zero-trei*) sînt date în ţoli (1 ţol = aprox. 2,54 cm).

12. Conflict din anii 1899-1902, în care armata britanică i-a înfrînt pe aşa-numiţii *buri* (*Boers*), coloniştii sud-africani de origine olandeză.

Patru

După masa de prînz, m-am aşezat pe pat să-mi lustruiesc alămurile pentru serviciul de gardă. Era o zi toridă, iar ceilalţi locatari ai barăcii stăteau întinşi pe burtă, fiecare în patul lui, şi pendulau pe muchia somnului, ascultînd muzică de dans de la radioul portabil al nu ştiu cui. La ora două fără un sfert, programul de muzică s-a terminat şi a început emisiunea „Ascultaţi cu mama". Am ascultat cu toţii, foarte concentraţi, poezioarele pentru copii mici şi poveştile cu locomotive antropomorfe.

În după-amiaza aceea, am luat toată unitatea la picior, eu şi Roy Ludlow, ca să verificăm inventarul Şefului de Club: foile de geam din atelierul de tîmplărie; maşinile de cosit iarba din şopronul grădinarilor; aspiratoarele de praf din muzeul tehnic; fotoliile din Sala de Lectură a unităţii; mormanele de aparatură electrică defectă dintr-un depozit Nissen[1] părăsit… De mult nu mai avusesem o zi atît de aglomerată la Badmore.

Cînd ne-am întors la birourile Companiei A, Henry frizerul lucra de zor.

Henry făcea şi el turul unităţii în fiecare săptămînă, mergînd în fiecare zi la alt sector. Era un tip mic de statură, spilcuit, onctuos, cu o mustaţă neagră, subţire şi cu părul rar, negru, uns cu ulei şi pieptănat drept spre spate de la marginea de sus a frunţii. Frizerul tipic din Armată este un fel de tunde-oile ceva mai răsărit, dar Henry era un reprezentant autentic al străvechii lui meserii: eram convins că, pe la fundul lădiţei în care îşi ţinea

foarfecele şi pieptenii, se găseau puse bine un brici şi bolul de frecat spuma. Locul lui firesc ar fi fost într-un centru comercial luxos, între pereţi placaţi cu marmură, unde ar fi practicat artele misterioase ale jonglatului cu prosopul fierbinte şi vibromasajului, explicînd cu discreţie, la cîte o ureche, efectele benefice ale unor loţiuni de păr cu denumiri exotice şi culori pastelate. Diversele locuri în care lucra el la Badmore erau exact la polul celălalt: Compania A, de exemplu, o tundea la depozitul de materiale sportive al unităţii, care se învecina cu birourile Companiei, printre grămezi de tricouri de fotbal scorţoşite de la noroiul uscat pe ele, luîndu-şi uneltele direct din lădiţă, pe măsură ce avea nevoie de ele. Clienţii nu-i plăteau direct: fiecăruia ni se opreau din soldă cîte şase penny pe săptămînă pentru un tuns, indiferent dacă ne tundeam sau nu. Aşa încît Henry nu era cointeresat în nici un fel să-şi dea silinţa la modul individual, şi totuşi el şi-o dădea. Înălţîndu-se pe vîrfurile picioarelor, ne ajusta părul cu mişcări precise, adaptînd discret preferinţele personale ale fiecăruia la exigenţele reglementărilor militare. Şi asta în timp ce revărsa, din colţurile gurii, un şuvoi neîntrerupt de zeflemele, bîrfe, insinuări, plus – pentru toate gradele peste cel de caporal – linguşeli servile. Cum Henry era plătit de Şeful de Club, se purta cu mine foarte respectuos.

În mod special am lăsat să se facă mai tîrziu, ca să mă duc şi eu să mă tund. Voiam să rămîn ultimul client al lui Henry. Cînd am intrat în depozitul de sport, am găsit acolo alţi doi: pe Roy Ludlow, care stătea proţăpit pe scaun, şi pe amicul lui, Connolly, care îşi aştepta rîndul. Henry tocmai le spunea o anecdotă de-a lui, deochiată:

— …şi-ăla-i dădea de zor: sus-jos, sus-jos – cum îşi dau chelneriţele jos chiloţii…

Connolly, care nu mai auzise expresia asta, a izbucnit în hohote de rîs.

— Ziua bună, caporale! m-a întîmpinat Henry. Nu m-aşteptam să te mai văd.

— Nici eu nu m-aşteptam să te mai văd, Henry. Da’ m-au pus nenorociţii ăştia de gardă la noapte.

Henry a ţîţîit din buze a compătimire.

— Altă bătaie de cap, treaba asta, a zis. Dacă te mai şi liberezi miercuri.

— Zi mai departe, Henry, a intervenit Ludlow, care era nerăbdător să audă restul poveştii.

— Nu pot, îmi pare rău, a zis Henry hotărît. Caporalul Browne este un tînăr cu sufletul curat. Nu-mi pot permite să-l scandalizez.

— Dă-o-n pizda mă-sii, a protestat Connolly scîrbit.

— Tu cîţi ani ai? l-a întrebat Henry.

— Optş’pe. De ce?

— Optsprezece ani şi-auzi cum vorbeşte, a oftat Henry, clătinînd din cap şi mimînd preocuparea din toate trăsăturile feţei. Ce-ar spune mama ta să te-audă?

— Ce ştie mama dă treaba asta? Cîn’ mă duc acasă, nu-njur, i-a răspuns Connolly. Ce chestie…, a continuat el meditativ. Aici, la unitate, -m’ bag şi-m’ sco’ to’ timpu’, şi cîn’ mă duc acasă, nu zi’ nici pîs, poate doar „dracu’“, da’ maică-mea cică şi ea mai zice „dracu’“ cîn’ i să arde potolu’ sau nu-ş’ ce.

— Mulţumesc, Henry, a zis Ludlow şi s-a ridicat de pe scaun, trecîndu-şi un deget printre gît şi guler. Hai, noroc, i-a spus lui Connolly.

În timp ce paşii lui apăsaţi se îndepărtau, eu mă gîndeam cît adevăr avea în ea remarca lui Connolly. Pentru noi ăştia, soldaţii-navetişti, „acasă“ şi „la unitate“ erau două lumi complet separate, fiecare suficientă sieşi, cu propriile obiceiuri şi reguli. Săptămînă de săptămînă, treceam dintr-una într-alta şi înapoi, schimbîndu-ne ca nişte cameleoni, ca să ne potrivim mediului

în care ajungeam. Acasă beam ceaiul fără zahăr; la unitate beam fiertura aia banală, îndulcită din greu. Parcă ar fi fost nişte băuturi total diferite. Iar aspectul anume de care se legase Connolly avea implicaţii mult mai grave. Pe măsură ce trecusem prin serviciul militar şi pînă acum, cînd ajunsesem la sfîrşitul lui, înjuratul devenise la mine din ce în ce mai mult o obişnuinţă. La Catterick, printr-o înţelegere tacită, Mike şi cu mine ne abţinuserăm să folosim limbaje obscene – într-adins făceam acest gest, era un mod de a semnala rezistenţa noastră în faţa forţelor abrutizante ale Armatei. Acum, în schimb, faptul că foloseam obscenităţi oricînd şi oricum era un semn de cît de mult lăsasem în urmă zilele acelea de nonconformism încăpăţînat.

— Haide, caporale, a zis Henry, scuturînd pe jos, de pe capa lui, cîrlionţii blonzi ai lui Connolly.

M-am aşezat pe scaunul tare, de lemn, iar Henry mi-a înfăşurat capa în jurul gîtului, cu degetele lui reci şi umede.

— Nu mă lua prea mult, Henry.

— Ştiu, ştiu. Atîta cît să treci de inspecţie diseară. Cine-i ofiţer de serviciu?

— Aghiotantul.

— Aha. Atunci să te iau puţin pe-aici, pe la tîmple. Are şi el o obsesie, aghiotantul: să nu te vadă cu tîmplele mai late decît urechile.

— O.K., Henry, tu ştii mai bine. Numa' nu uita că miercuri mă liberez.

— Ai încredere-n mine, caporale. Nimeni n-o să ştie c-ai fost în armată.

— Ei, aicea nu ştiu ce să zic. Cred c-o să simt nevoia să strig în gura mare pe stradă.

— Te bucuri că pleci, este? Mă rog, nici nu mă mir. Eu, unul, nu pot spune că nu m-am distrat cît am făcut armata. Numa' c-atunci era cu totul altceva. În Franţa şi Belgia, la sfîrşitul războiului.

— Atunci, poate mă luminezi şi pe mine ce era atît de distractiv. Presupun c-ai prins nişte campanii destul de dure, nu?

— A, nu, că eu m-am ţinut deoparte de alea. Am fost ordonanţa unui căpitan din Statul-Major. Am ajuns la Paris după eliberare, pe urmă la Bruxelles. Minunat. Franţuzoaicele-alea erau atît de recunoscătoare, că se băteau între ele care să se culce cu noi. Epuizant, pînă la urmă.

— Dacă tot a venit vorba, Henry…, am zis eu, profitînd de ocazie. Aş vrea şi eu nişte căciuliţe de la tine.

Foarfecele care făceau ţaca-ţaca pe după urechile mele au tăcut brusc. Mi-a părut bine că nu era nici o oglindă în care Henry să fi văzut cum mă înroşisem eu la faţă de surprinderea lui.

— Sigur că da, caporale, sigur că da, a şoptit el complice, după cîteva momente.

— Mi le-ai putea da acum? l-am întrebat, ascultînd atent, fiindcă mi se păruse că aud cum se apropia un alt client.

Henry a lăsat deoparte foarfecele şi a scos o cutie de carton din lădiţa lui.

— Cîte, caporale?

— Ăăă…, nu ştiu. Două? Nu, dă-mi şase.

Oare de cîte ori se puteau folosi? m-am întrebat în sinea mea.

— Simple sau cu moţ?

— Simple.

Nu mi-am mai bătut capul să-l întreb care era diferenţa. Deja mă trecuseră toate apele tot încordîndu-mă ca să par degajat. Henry mi-a dat pliculeţele, iar eu le-am vîrît în buzunarul port-hart de pe coapsă, pentru că acolo ajungeam cu mîna cel mai uşor. Atunci m-am gîndit că, uite, buzunarul ăla nu-l folosisem niciodată, nici pentru hartă, nici pentru nimic altceva.

— Cît îţi datorez, Henry?

— Nici o problemă, caporale.

— Nu, nu aşa, Henry…

— Şi tu mi-ai făcut mie cîteva servicii, caporale – mai demult. Mi-ai scos banii mai devreme la Crăciunul celălalt. Ia-le aşa, de la mine – cadou de despărţire.

Nu era nimic glumeţ în vocea lui, ba chiar un fel de gravitate care aluneca spre sentimentalism. M-a tuns mai departe, dar în tăcere, iar eu am reuşit, pînă la urmă, să mă destind.

Îmi spuneam în sinea mea că jucăriile primite de la Henry chiar erau atît de simplu de utilizat cum se spunea că sînt. Şi că Pauline nu ar fi avut nimic împotrivă. La acest capitol efectiv nu-mi făceam probleme. Nu spusese ea odată că pretenţiile catolicismului în materie de căsătorie erau nişte „mizerii“? Fără îndoială că aceasta fusese una dintre cele mai spinoase probleme în relaţia ei atît de îmbîrligată cu Mike. Cînd spusese treaba asta? De mult de tot, pe vremea cînd Mike mai era încă elementul de legătură dintre ea şi mine, pe vremea cînd eram – şi eu, şi ea – nerăbdători să discutăm şi să ne scriem scrisori despre el. Parcă am fi stat amîndoi de veghe şi de vorbă la căpătîiul cuiva grav bolnav, iar degetele noastre s-ar fi căutat discret, în penumbra camerei de suferinţă. Unul dintre acele weekend-uri dulci-amare, inutil de încordate, pe care le smulgeam sclaviei de la Catterick.

Prima mea permisie s-a dovedit o inevitabilă dezamăgire. Trei zile, mari şi late, petrecute la Londra nu-mi puteau îndeplini toate aşteptările pe care mi le pusesem în ele de atîtea săptămîni. Pe măsură ce orele acelea nepreţuite se scurgeau fără nici un beneficiu pentru mine, mi-era din ce în ce mai ciudă – şi pe mine însumi, şi pe cei din jur. Sigur că era o prostie din partea mea să-mi închipui că lucrurile ar fi putut sta altfel. Cele trei zile nu le spuneau mare lucru familiei şi cunoştinţelor mele, care nu-şi dădeau seama că pentru mine erau trei zile de preţioasă eliberare condiţionată, că aveam nevoie de sprijinul lor pentru a stoarce dintr-un timp atît de scurt esenţa vieţii în libertate, pe care s-o pot lua înapoi cu mine ca pe un stimulent, şi cu acela să mă consolez în captivitate. Undeva, în sinea mea, ascunsă bine, cochetasem cu speranţa absurdă că toată lumea avea să mă întîmpine ca pe un veteran de război, dînd pe dinafară de compătimire şi admiraţie, străduindu-se din răsputeri să mă facă să mă simt bine şi aruncîndu-se (fetele) cu generozitate în braţele mele. Nici nu mai trebuie să spun că nimic din toate acestea nu s-a întîmplat. Fete nu cunoşteam, iar prieteni aveam prea puţini. Lăsasem în urmă o viaţă ştearsă şi anostă la plecarea în Armată, iar acum regăseam aceeaşi viaţă ştearsă şi anostă. Şi nu e deloc de mirare că nimănui nu i-a părut deosebit de rău pentru mine, din moment ce mi-am ţinut coada pe sus şi n-am pomenit nimic despre cît de nefericit mă făcuse Armata. Oricum, la vremea respectivă, am fost foarte

dezamăgit de ceea ce mi se părea a fi egoismul şi nepăsarea celor din jurul meu.

Prima seară, cea de joi, a fost destul de plăcută. M-am schimbat de uniformă de cum am intrat în casă, deşi era deja tîrziu. Mîngîierea blîndă a pantalonilor mei de lînă, a cămăşii de poplin, savoarea mîncării de-acasă şi salteaua mea săltăreaţă Dunlopillo – datorită lor mi-am petrecut seara şi noaptea într-o stare de euforie senzuală.

A doua zi dimineaţa, m-am dus în vizită la fostul meu colegiu. Mare greşeală. Trimestrul abia începuse, de cîteva săptămîni. Mutrele neliniştite şi zeloase ale bobocilor, aerul de siguranţă plină de sine al studenţilor din anii mai mari, atmosfera de autoapreciere degajată şi superficială – toate s-au amestecat într-un cocteil de emoţii agravante pentru starea mea: invidie, regret, nostalgie, nerăbdare, însingurare. O dată în plus lipsa prietenilor parcă mă ardea. Îmi doream din tot sufletul să mă întîlnesc cu cineva care să mă cunoască, să văd că vine cineva la mine şi mă bate pe umăr, mă felicită pentru diplomă şi mă invită la o cafea. Dar cei din promoţia mea plecaseră o dată cu mine, iar în afară de ei, nu prea mai ştiam pe nimeni. Am încercat să zîmbesc celor cîteva figuri pe care le-am recunoscut, dar mi-au răspuns neatente sau mirate, aşa că am renunţat – mă făceau să mă simt prost. M-am dus la Facultatea de Engleză: era puţină lume pe-acolo, fiindcă era vineri, şi vinerea nu se ţineau prea multe cursuri. Pe profesorul meu, cu care mă gîndisem să discut un proiect de cercetare, nu l-am găsit. Am stat de vorbă despre una şi alta cu cîţiva membri ai catedrei. Tuturor li s-a părut că arătam bine, ceea ce m-a înfuriat. Îndrumătorul-şef, căruia i se ceruse de la Ministerul Apărării să-mi facă o evaluare, m-a întrebat dacă fusesem deja avansat ofiţer şi s-a arătat foarte prost impresionat cînd i-am spus că-mi retrăsesem cererea. După aceea, am luat-o pe scări în sus, în căutarea lui Philip Meakin.

Presupun că Meakin fusese prietenul meu cel mai apropiat în anii de colegiu. Lipsa de şarm personal şi interesul exclusiv pentru studiu ne atrăseseră şi pe mine, şi pe el într-un soi de prietenie călduţă, de felul celor care se leagă între şcolarii tocilari şi care se bazează pe un singur ingredient puternic, şi anume pe o jumătate-rivalitate-jumătate-gelozie. Mă bucurasem peste măsură aflînd că Meakin obţinuse opt plus la sesiunea finală, în loc de zecele la care se aştepta. De atunci însă norocul trecuse de partea lui: fusese scutit de serviciul militar pe motive medicale, iar profesorul îi oferise un post de asistent-cercetător. Asta însemna că mai primea şi salariu – e drept, mic – pentru că îndruma cîţiva studenţi din facultate şi avea şi timp să înveţe pentru grade didactice mai înalte.

Două studente boboace se hlizeau de nervozitate, proţăpite în faţa uşii lui. Mi-am făcut socoteala că Meakin le era, probabil, îndrumător şi că aşteptau să intre la el. Consideraţia pe care păreau s-o aibă pentru el mie mi părea absurdă şi am fost tentat să le informez că fostul meu coleg nu avea nici un fel de calificare să le înveţe ceva cît de cît folositor. În schimb, am ridicat mîna ca să bat la uşă.

— Domnul Meakin e ocupat, m-a repezit una din fete, înţepată.

Credea, probabil, că şi eu eram vreun îndrumat de-al lui Meakin. Simpla idee că m-aş fi putut lăsa îndrumat de Meakin în legătură cu orişice m-a făcut să zîmbesc. Am bătut la uşă, dar exact în momentul acela Meakin a deschis-o dinăuntru, ca să conducă o altă fată – foarte frumoasă fată.

— Mulţumesc, domnule Meakin, a zis ea, fluturînd din gene.

— E foarte bine, domnişoarăăă… – şi s-a holbat la mine prin ochelari. Jonathan! Cu *tine* ce e pe-aici? Nu erai în Armată?

— Pînă şi Armata îţi mai dă drumul cîteva zile, din cînd în cînd, i-am răspuns eu acru. Pot să intru?

— Sigur că da. Nu, stai o clipă: te superi dacă le iau întîi pe-aceste două studente? Trebuie să le dau o listă de cărţi, atîta tot.

Să-l fi tot aşteptat vreo zece minute pînă cînd au ieşit cele două fete, cu ochii coborîţi respectuos, de parcă uite-atunci ar fi fost primite în audienţă de T.S. Eliot. Cu greu m-am abţinut, fiindcă îmi stătea pe limbă să-i strig lui Meakin „Păcat de optul ăla plus al tău“, cît nu se îndepărtaseră prea mult, ca să audă şi ele.

— Ia zi, m-a întrebat Meakin după ce ne-am făcut amîndoi comozi. Care-i viaţa în Armată?

— Consum de spirit conjugat cu pierdere de vreme, am zis eu. Vorba asta de duh o tot cizelam de cîtva timp, şi uite că o irosisem pe unul ca Meakin. Am adăugat: Nici nu ştii cît de norocos eşti.

— Presupun că ne porţi ceva pică, ăstora ca mine.

— A, nu, am minţit eu. Toată stima şi respectul meu pentru oricine reuşeşte să se fofileze pe lîngă serviciul militar.

— Eu nu m-am fofilat, a protestat el. De cînd mă ştiu sînt astmatic.

Chiar dacă vorbele mele erau spuse cu maliţiozitate, nici nu se comparau cu ce-mi trecea prin cap. Să fi putut să-l ung cu smoală şi să-l tăvălesc în pene de gîscă – şi tot n-ar fi fost suficient ca să mă simt răzbunat pe Meakin. M-a cuprins un acces irezistibil de autocompătimire. *Eu* ar fi trebuit să ocup biroul acela tapetat cu cărţi de sus pînă jos, să mă las copleşit de admiraţia boboacelor drăguţe, şi nu el – în tot cazul, nu Meakin. M-am uitat, peste umărul lui, pe fereastră. Chiar dacă afară era umezeală şi ceaţă, în cameră era cald şi tihnit. Meakin rămînea acolo, la căldură şi tihnă, spiritualiceşte izolat de lumea dezlănţuită de afară de cărţile pe care le avea în jurul lui, de statutul lui şi de sistemul străvechi de încălzire centrală, care scotea gîlgîituri şi pocnituri pe ţevi. Iar *eu* – eu nu vedeam înaintea ochilor decît o perspectivă sumbră: o cazarmă bătută de vînturi, apa rece dis-de-

dimineaţă, ordinele răstite ale unor superiori tîmpiţi, monotonia cenuşie a zilelor care abia se mişcau. Am plîns cu lacrimile uscate, nevăzute ale deznădejdii.

Umbra Catterick-ului s-a întins peste tot restul permisiei mele. Vineri seara am văzut o piesă de teatru; sîmbătă – un film. Dar, în mijlocul unei scene dramatice, mintea mea pleca hai-hui şi începeam să anticipez cu amărăciune întoarcerea la unitate. Neavînd nici un prieten cu care să stau de vorbă, eram dezarmat în faţa acestor gînduri negre. Duminică, mi se făcuse deja dor de Mike. Aşa încît, am ignorat ca un netrebnic dezamăgirea părinţilor mei, mi-am înfulecat pe nerăsuflate friptura de vacă, le-am azvîrlit la amîndoi în grabă cîte un rămas-bun şi m-am repezit afară din casă, rîgîind, la ora două fără un sfert. Din păcate, fusesem nevoit să mă îmbrac cu uniforma, pentru că nu aveam de gînd să mai trec pe-acasă. Speram să mă aţin pe lîngă Mike pînă la trenul de 11: 15 noaptea, din gara King’s Cross.

O’Connell era o cîrciumă irlandeză deschisă într-un subsol sărăcăcios care dădea pe o alee îngustă, chiar la capătul şoselei spre stadionul Tottenham. Cînd am intrat, un individ în cămaşă cu mînecă scurtă, încins cu bretele, a ridicat ochii spre mine dintr-un ziar care se chema *Irlandezul unit*.

— Michael Brady? Ăhă, te-aşteaptă. Îl găseşti jos.

Am coborît pe scara şubredă şi mi-am rotit privirile peste sală. Ai fi zis că acolo, în loc de aer, se respira fum de ţigară şi vorbire tipic irlandeză. L-am zărit pe Mike, cu pieptănătura lui perie, care sclipea ca un cărbune înroşit la o masă de lîngă bar. Mi-am croit drum prin mulţime, destul de plin de mine, fiindcă aşa cum eram, în uniformă, cu jambiere şi bocanci, atrăgeam o serie de priviri curioase. Mike era îmbrăcat cu o jachetă de piele de căprioară, precis foarte scumpă, şi cu o cămaşă atît de curată, cum eu,

unul, nu mai văzusem niciodată pe el. Stătea la masă cu alţi doi tineri: unul rotofei, cu părul cîrlionţat, care clipea mereu din ochi; celălalt lung, slab şi taciturn, avînd o şuviţă de păr negru lipită de-a latul frunţii.

— Jon, mă bucur să te văd, m-a salutat Mike, ridicîndu-se în picioare. Vino şi stai jos. Ce bei?

— Pot să iau o cafea? am întrebat eu.

— Sssst. Cuvîntul cafea-i pornografie pe-aici, a zis rotofeiul. Ia un pahar de porter.

— Ce-i aia porter? am insistat.

— *Ce-i aia porter*?! Şi s-a răsucit înspre Mike: Ce soi de sălbatic mai e şi-amicu' ăsta al tău? Mike a rînjit, iar el s-a simţit încurajat. Ce e porter-ul? Da' nectarul ce e? Să-ţi spun eu ce-i ăla porter: este un soi cu totul excepţional de Guinness şi este importat în mod special din Irlanda de O'Connell însuşi – iar dacă-ndrăzneşti să mă-ntrebi acum ce-i ăla Guinness, eu mă ridic şi plec pe loc.

Am rîs şi m-am resemnat cu un porter, deşi nu mi-a plăcut niciodată Guinness-ul. Mike s-a băgat în vorbă:

— Jon, dă-mi voie să fac prezentările: Jonathan Browne, Brendan Mahoney, Peter Nolan. Ei ştiu cine eşti tu.

Mike s-a îndepărtat de masă către bar, iar eu m-am mirat observînd că ţinuta lui strălucită se termina cu bocanci milităreşti. Cît timp a lipsit, Brendan Mahoney, amicul lui ca un poloboc, mi-a servit o dizertaţie despre ingredientele şi proprietăţile berii Guinness. Părea să fie un adevărat expert în această chestiune. În primul rînd, m-a asigurat că apa din care era făcută provenea dintr-un singur puţ special. Mike s-a întors, spre disperarea mea, cu o cană de-o pintă[2] plină cu lichidul acela negru, neatrăgător. Mi s-a părut bine dispus.

— Cum ţi-a fost permisia, bună? l-am întrebat.

— Minunată, mi-a răspuns el. Şi la tine?

— Aşa şi-aşa. Liniştită. Nu prea ai chef să te-ntorci la unitate, este?

A făcut o grimasă şi şi-a dat băutura peste cap.

— Să nu mai vorbim.

— Eu nu ştiu cum suporţi tu, Mike, a zis Nolan, cel înalt, pe care atunci l-am auzit vorbind pentru prima oară. Pe mine nu pun ei mîna pentru nenorocita lor de-armată.

— Cum te ştiu eu, Peter, mă-ndoiesc c-or să pună vreodată mîna pe tine, l-a îngînat Mike, cu un zîmbet lat. Pe urmă s-a întors către mine: Ţi-aduci aminte de tabloul ăla din Legatul Hugh Lane[3] care s-a furat de la Tate acum cîtva timp?

Mi-aduceam aminte. Un student irlandez ieşise pur şi simplu, din Galeria de Artă Tate, cu tabloul sub braţ, pe sub ochii întregului public prezent şi ai personalului Galeriei. Acoliţii lui merseseră pînă acolo, încît mituiseră dinainte un fotograf de la Presă, care l-a fotografiat pe student cum cobora scările nepăsător, cu tabloul sub braţ. Îndrăzneala unui asemenea jaf, ziua în amiaza mare, provocase un mic scandal în presă, dar, curînd după aceea, tabloul a fost descoperit în Irlanda şi restituit.

— Auzi, să nu mai spui nimănui, dar Peter aici de faţă a fost unul dintre creierele din spatele operaţiunii, a zis Mike.

Nolan şi-a îngăduit să zîmbească din colţurile gurii.

— Eu n-am înţeles niciodată prea bine ce-a fost cu toată treaba aia, mi-am permis să declar.

Nolan şi Mahoney m-au luat imediat în primire şi au început să-mi explice, dezlînat, cum era cu toată povestea juridică în materie de Legatul lui Hugh Lane şi cu perfidia englejilor care interpretau legea după cum le convenea lor.

— Bine, şi de ce-aţi mai dat înapoi tabloul? am întrebat eu a neînţelegere.

— Nu asta era ideea, mi-a spus Nolan încruntat. Noi…

— …n-aveam ce face cu el, i-a luat vorba din gură Mahoney. Locul lui e-ntr-un singur loc: la Galeria Municipală din Dublin. Care e numai bună şi pregătită să le primească pe toate. E o camer'-acolo unde scrie, pe uşă, „Legatul Hugh Lane“. Intri, şi înăuntru nu găseşti nimic altceva decît portretul lui Lane. Camera aia aşteaptă restul de tablouri, şi-ntr-o bună zi, or să vină. Le-am dat oamenilor de gîndit, cînd am şutit tabloul ăla de la Tate.

Mi-am sorbit porter-ul încet şi cu neplăcere. Începusem să mă cam satur de tot vacarmul de-acolo, de fum, de fanatismul celtic al amicilor lui Mike. Aşa că mie mi-a părut bine cînd ne-am ridicat să plecăm. Am dat mîna toţi cu toţi. Nolan i-a luat mîna lui Mike şi nu i-a dat drumul imediat.

— Nu uita, Mike, poţi oricînd să contezi pe noi.

— Cum să nu, Peter, a zis Mike. Hai, că ne mai vedem noi.

— Şi-acum, 'ncotro? am întrebat eu, cînd am ieşit la aer curat, plecînd de la ideea preconcepută că nu se putea să nu rămînem împreună.

— Vrei să vii să bei un ceai la o prietenă de-a mea?

— Cu dragă inimă. Da' ce, m-aşteaptă şi pe mine?

— Nu te-aşteaptă, dar nu-i nici o problemă.

— N-o fi cumva cea care-ţi trimite plicurile-alea lunguieţe şi movulii?

— Una şi-aceeaşi, a zîmbit Mike.

Abia aşteptam s-o cunosc şi eu pe fata aceea misterioasă.

— Nu ştiam că ai o prietenă, Mike, am comentat eu, în timp ce ne îndreptam spre staţia de metrou.

— De unde să fi ştiut? Eu nu ţi-am spus, iar de cunoscut, ne cunoaştem numai de vreun an.

— Cum o cheamă?

— Pauline Vickers. Oribil, nu?

— Ce e, studentă?

— Fostă. Acum e bibliotecară. Am cunoscut-o la o petrecere. Tu ai vreo prietenă, Jon?

— Nu în mod special, am zis eu, nevrînd să recunosc – oare de ce? – că-mi lipseau cu desăvîrşire cunoştinţele feminine. Ca să schimb subiectul, i-am spus: Te-ai tras la patru ace.

— Toate de împrumut, mi-a explicat Mike. Afară de bocanci. N-am reuşit să găsesc pantofi pe măsura mea. Deşi nu prea-mi place pielea asta de căprioară. Mă scîrţîie pe piele.

— Mie-mi pare rău că trebuie să port uniforma asta, am zis eu.

Îmi doream foarte mult să-i fac o impresie bună prietenei lui Mike – de teamă să nu-i stea în gît prezenţa mea. Iar kakiul nu mi se potrivea.

Am luat metroul de la Holborn spre nord, în direcţia Piccadilly, şi am coborît la Turnpike Lane – Aleea Barierei. Cînd am ieşit din staţia de metrou, un grup de puştani s-au luat după noi pe trotuar, cîntînd:

Răcane, nu ţi-e biiine,
Armata nu-i de tiiine…

Mike s-a repezit la ei: copiii s-au împrăştiat ţipînd în gura mare.

— Măcar de-ar fi adevărat, a zis el, cu un rictus de silă.

Ne-am reluat drumul. Copiii au început din nou, dar de la o distanţă sigură:

Răcane, nu ţi-e biiine,
Armata nu-i de tiiine.

Habar nu ai să-ţi ba-agi
Cămaşa în nădra-agi.
Răcane, nu ţi-e biiine!

Pauline locuia într-o garsonieră dublă, la mezaninul unei clădiri mari, victoriene, fragmentată în locuinţe mici. Cînd ne-a deschis uşa, primul sentiment pe care mi l-am conştientizat a fost mirarea. Pauline mi s-a părut mult prea convenţional de drăguţă şi normală, ca să atragă un tip ca Mike sau să se simtă atrasă de el. După cum mi s-a părut puţin ofuscată cînd ne-a văzut pe amîndoi la uşa ei, dar i-a trecut destul de repede, şi atunci mi-a trecut şi mie stinghereala. În orice caz, s-a bucurat cînd i-am spus că fusesem coleg de promoţie cu Mike.

— Chiar mă bucur să cunosc un prieten de-al lui Michael, care nu are nimic de-a face cu cîrciuma aia irlandeză oribilă, a zis ea.

— O vorbă să mai scoţi împotriva irlandezilor şi te pun cu fundu-n sus pe genunchi şi-ţi trag o mamă de bătaie, a ameninţat-o Mike.

Eu mi-am coborît privirile, involuntar, către fundul perfect rotund al Paulinei. Cînd s-a aşezat, şi-a trecut palmele peste fese şi mi-am adus aminte de stenografa de la Corpul de Gardă.

— Pot să-mi dau jos bocancii? a întrebat Mike.

— Cu condiţia să te speli pe picioare mai întîi.

— Bună idee. Şi dacă tot sînt acolo, cred c-o să fac şi o baie.

— Ţi-aduc un prosop, a zis Pauline. Să nu faci băltoacă-n baie, că sare madam Partridge cu gura pe mine. Fă-te comod, a adăugat ea, întorcîndu-se către mine. Dă-ţi bocancii jos. Sînt convinsă că *tu* eşti curat pe picioare – şi s-a hlizit, înroşindu-se la faţă.

— Nu, nu, mi-e foarte bine, m-am grăbit să-i răspund.

În timp ce Mike îşi făcea baia, am avut suficient timp s-o studiez şi să aflu diverse lucruri despre ea, după doar cîteva întrebări bine ţintite. Pauline e destul de greu de descris – fizic vorbind –, tocmai fiindcă nu are nimic special care să sară în ochi. Pur şi simplu rămîi cu impresia nedefinită că este în general drăguţă: părul şaten deschis, puţin ondulat; faţa rotunjoară, vag asimetrică; nasul şi gura discrete; formele în rotunjimi line; picioarele fără excese şi fără cusur; măsura la pantofi, medie. Rochia de pe ea, în după-masa aceea, era frumoasă, fără să fie elegantă, chiar dacă avea tivul cu cîteva degete mai jos de lungimea care se purta. Cum stătea aşa, în faţa mea, pe unul din cele două fotolii care flancau şemineul cu arzătoare, mi s-a părut o imagine agreabilă, pe care să-ţi fi tot plimbat privirile. Un lucru am mai observat şi mi-a plăcut din primul moment: că stătea înfiptă adînc în fotoliu, şi nu proţăpită pe margine, cum stau majoritatea femeilor.

Am aflat că-şi luase licenţa în istorie, cu nota şapte, la colegiul de fete Westfield al Universităţii din Londra, după care făcuse o specializare în biblioteconomie. Familia ei era din Essex, dar ea preferase să trăiască pe cont propriu la Londra. Părinţilor nu le plăcuse ideea la început, dar ea reuşise să-i convingă şi, pînă la urmă, acceptaseră.

Conversaţia a alunecat înspre Armată.

— Michael nu-mi spune niciodată nimic, aşa că uite, îmi spui tu acum.

Nici nu se putea invitaţie mai bine primită. În sfîrşit, aveam parte de publicul după care tînjisem tot weekend-ul. I-am povestit despre mizeriile şi stupizeniile vieţii cazone, adoptînd un ton zeflemitor şi degajat, dar avînd grijă să obţin nişte minunate gemete de consternare, scepticism şi compasiune din partea ascultătoarei mele.

— Ţi-a povestit Mike despre Percy, băiatul care a murit?

— Da, a zis ea, cu o figură gravă. Oribil a fost, nu? aşa am înţeles. În tot cazul, prea multe nu mi-a spus.

Pleoscăitul surd al apei, de partea cealaltă a coridorului, ne-a anunţat că Mike era aproape gata cu abluţiunile.

— Cred că ar fi mai bine să evităm subiectul ăsta, i-am spus calm Paulinei. Mike e foarte întors pe dos de toată povestea, fiindcă s-a ataşat foarte mult de Percy. Pentru că Percy era catolic, înţelegi tu. Apropo, tu eşti catolică?

— Nu, a zis ea, încruntîndu-se vag. Dar tu?

— Nici eu.

Atunci a intrat Mike pe uşă, roşu şi lucios ca un rac fiert, cu broboane de transpiraţie pe frunte.

— A-oleooo! Nu mai pot! a zis el, trîntindu-se cu faţa în jos pe divanul Paulinei.

— Ţi-ai făcut-o prea fierbinte, Michael, aşa faci de fiecare dată, a zis ea. Geamul l-ai deschis?

— Cred că da.

Pauline a ţîţîit din limbă şi s-a dus să inspecteze baia. Mike mi-a zîmbit larg:

— Pari şi tu mai normal acum.

Aşa era. Dacă Pauline se arătase atît de prietenoasă, mă mai destinsesem şi eu, îmi dădusem jos vestonul şi-mi desfăcusem nasturele de la guler. Ca să mă fac într-adevăr comod, am profitat de absenţa ei şi mi-am dat jos şi bocancii.

Seara s-a scurs liniştită şi agreabilă. Ne-am luat ceaiul, am spălat vasele şi am ascultat discuri la pick-up. Pauline colecţiona mai mult LP-uri cu muzicaluri şi muzică tradiţională spaniolă. În vara aceea, tocmai fusese în Spania cu părinţii.

— Mi-ar plăcea să mai merg, a zis ea. Dar nu în excursii dintr-alea oribile, cu autocarul.

— Mergem împreună cînd scap de Armată, i-a promis Mike.

— Nu prea ştiu ce-or să zică mami şi tati în privinţa asta.

— A, las' că-i convingi tu cumva.

— Oricum, mai sînt doi ani pînă atunci. Eu ce fac, între timp? Mă simt de pe-acum ca o călugăriţă.

— Foarte bine, aşa şi trebuie să te simţi, a zis Mike.

— Las' că ştiu eu că nu-ţi pasă, s-a alintat Pauline.

În ceea ce mă priveşte, un singur lucru mi s-a părut un fel de muscă în laptele şi mierea acelei seri: bănuiala – care nu-mi dădea pace – că Mike şi Pauline ar fi preferat, cum era şi normal, să rămînă singuri. Ca un egoist mi-am ignorat acest gînd pînă pe la ora zece, cînd Pauline s-a dus în bucătărioara ei minusculă, să facă nişte cafele.

— Auzi, Mike, i-am spus, sper că nu ţi-am stricat ultima seară ţinîndu-mă după tine. Adicăăă, oamenii vor să stea în doi, chestii d-astea…

— Nu-ţi face probleme, Jon. Special te-am invitat. Ca să se ia cu altceva şi să nu se-ntristeze, cînd o veni momentul să plec. Da' dacă tot a venit vorba, poate găseşti un motiv să pleci cu cîteva minute înaintea mea…

Drept care, pe la zece şi zece, i-am explicat Paulinei că trebuia s-o sun pe mama înainte de-a pleca din Londra şi că-l aşteptam pe Mike la staţia de metrou. Ea mi-a zîmbit, plină de recunoştinţă: cînd am văzut telefonul din holul clădirii, mi-am dat seama că înţelesese manevra. Nu ştiu de ce, dar am fost plăcut impresionat de reacţia ei. Scrîşnind cu ţintele de metal de pe tălpile bocancilor pe trotuarul acelei străzi pustii duminică noaptea, am aruncat o privire lacomă spre fereastra de la camera Paulinei. Am văzut cum s-a stins lumina din tavan şi a rămas numai licărirea roşiatică a focului de gaz de la şemineu.

Staţia de metrou era destul de aglomerată. Printre călători, am observat mulţi alţii din aceeaşi specie ca şi mine – tineri deprimaţi, cu uniforme care

nu li se potriveau la măsuri, şi soldaţi cu state mai vechi de serviciu militar, cărora li se permitea să poarte haine civile în afara unităţii. Pe ăştia din urmă îi recunoşteai mai ales după desăgile din pînză de cort, pe care le purtau după ei şi în care aveau, probabil, ustensilele de bărbierit, cîteva sandviciuri, ca să aibă ce mînca pe drum şi o pereche de ciorapi spălaţi şi cîrpiţi de mama peste weekend. Mike parcă nu mai venea. Am început să mă uit la ceas din ce în ce mai îngrijorat şi mi-a trecut prin minte să plec de unul singur, dar în ultimul moment a apărut, îmbrăcat în uniformă. Cu alte cuvinte, şi-o păstrase la Pauline; m-am întrebat, vag tulburat în sinea mea, dacă nu cumva îşi petrecuse ultimele trei nopţi la ea. Dar tot eu am ajuns la concluzia că-mi făceam idei degeaba: el avea religia lui, iar Pauline – aşa un aer degajat de fată mare. Acum, Mike avea colţurile gurii lăsate în jos şi mi-a bombănit nu ştiu ce cînd l-am luat la rost de ce întîrziase. A trebuit să-l trag după mine ca să alergăm după un tren pe care a fost cît pe-aci să-l pierdem. Dădea atîtea semne că despărţirea de Pauline fusese dureroasă, încît m-am gîndit să dau dovadă de tact şi să-l las în pace.

Cu fiecare staţie, numărul de soldaţi sporea şi ceilalţi călători din metrou se răreau. La King’s Cross, deşi era duminică noaptea, colcăia de soldaţi: stăteau în picioare sau pe jos pe toate peroanele, îşi aşteptau trenurile îmbrăcaţi în uniforme încreţite sau în costume şifonate, fumînd, luptîndu-se cu maşinăriile automate de tot felul sau pur şi simplu fîţîindu-se de colo-colo prin tot balamucul, privind în gol cu ochii pleoştiţi, din care zburase orice speranţă. Parcă erau nişte umbre neconsolate pe malurile Stixului, care aşteptau să fie trecute cu barca în partea cealaltă, în Infern. Mulţi erau conduşi de prietenele lor şi m-am bucurat că eu măcar nu eram legat de nimeni – atît de amărîte păreau să fie perechile acelea: glumeau fără să zîmbească, se ţineau de amîndouă mîinile într-o disperare mută ori se chinuiau să uite de tot şi toate cu cîte un sărut – mai curînd încleştare –

de despărţire. Am urmărit un băiat şi o fată care se zvîrcoleau într-o îmbrăţişare pătimaşă, proptiţi de peretele closetului pentru bărbaţi: la un moment dat, brusc s-au despărţit, iar fata a plecat fără să scoată o vorbă şi fără să mai arunce vreo privire înapoi. Cînd am realizat că şi unul, şi celălalt mestecau gumă, chiar am fost şocat. În toată gara aceea, oamenii demonstrau cît de nepricepuţi puteau fi în materie de luat rămas-bun.

Am avut timp să observ atîtea amănunte, pentru că în gară am aflat că trenul pleca la 11: 30, şi nu la 11: 15. Eroarea de calcul s-a dovedit a fi în avantajul nostru: am avut tot timpul să ne găsim un compartiment gol la capătul din faţă al trenului şi am tras perdelele la ferestrele dinspre culoar. Ne-a sărit inima la amîndoi cînd cineva a smucit uşa, dar pe respectivul l-a strigat unul dintre amicii lui, şi-atunci a renunţat. Aşa încît am avut parte de norocul incredibil de a rămîne singuri în tot compartimentul. Am putut stinge lumina complet, lăsînd numai becul albastru de veghe, care pîlpîia chior din tavan, colorînd părul lui Mike într-o nuanţă bizară, violacee. Îndată ce trenul s-a pus în mişcare, ne-am întins fiecare pe cîte un rînd de locuri, rumegînd cele cîteva mere din punga cu mîncare pe care mama mi-o strecurase, prevăzătoare, în bagaj.

Lumina aceea chioară, zdroncănitul metalic al roţilor de tren, plus tristeţea comună legată de mersul înapoi la Catterick m-au încurajat să risc o întrebare indiscretă:

— Sînteţi logodiţi – tu şi Pauline?

— Prea multe probleme…, a scuturat Mike din cap. Familia, religia… – a muşcat adînc din măr, a molfăit şi a înghiţit dumicatul –, eu…

— Pauline nu-i catolică, l-am întrerupt, căutînd o intonaţie care să fie ceva între afirmaţie şi întrebare.

— Nu e. Am vrut s-o duc la muncă de lămurire, da’ se teme, nu ştiu de ce.

Eu am căzut într-o pasă meditativă, iar Mike a adormit fără nici cel mai mic efort. Mi-am rememorat seara pe care o petrecusem cu ei. Liniştitoare şi tulburătoare în acelaşi timp. Liniştitoare, pentru că-mi mai domolise foamea pe care o resimţeam ca pe o durere în vintre de atîta timp, încît ajunsesem să mă împac cu ea, să nici nu-i mai dau atenţie, şi anume foamea de femei. Nu era vorba numai de *sex* – sigur că şi acela îmi lipsea –, ci de *feminitatea* de care-mi doream să am parte în viaţă.

Ajunsesem la colegiu tînăr, plin de coşuri, timid, dar cu mintea mustind de poezie erotică şi cu o dorinţă arzătoare de fete frumoase şi fără prejudecăţi. Era plin de ele, şi la colegiu, şi în cartierul din jur, însă eu eram mult prea lipsit de experienţă ca să le produc vreo impresie celor dintîi şi mult prea speriat ca să mă dau pe lîngă celelalte – dilemă care a avut darul să-mi terfelească mîndria de mascul în aşa hal, încît am preferat să mă refugiez într-o existenţă de pustnic şi să-mi dedic toată energia studiului, în loc să mă consolez cu fete din acelea normale, prietenoase, care nu rup gura tîrgului prin nimic, dar pe care le găseşti întotdeauna, dacă ai răbdare să le cauţi. Deşi locuiam la mine acasă, nu mi-am compensat asemenea refulări cu figura mamei. Nu ştiu cum se face, dar pe mine complexul lui Oedip m-a sărit. Relaţia dintre mine şi mama mea, încă din şcoala primară, parcă ar fi fost, mai curînd, relaţia dintre un celibatar cu gusturi excentrice şi femeia care „avea grijă“ de el.

Iată de ce liniştitoare, în seara aceea, mi se păruse nu Pauline în sine, cît feminitatea ei, care emana din ea ca o esenţă, revărsîndu-se de jur-împrejurul ei. Parfumurile amestecate de pe masa ei de toaletă, ursul de pluş în care-şi ţinea pijamaua – Mike îi trăsese în jos fermoarul de pe burtă, ca să văd cu ochii mei –, reproducerile de pe perete, cu dansatoarele lui Degas, dresurile şi furourile agăţate la uscat pe sfoara din bucătărie erau tot atîtea lucruri incredibil de noi şi de plăcute pentru mine.

În schimb, elementul tulburător al serii a fost Pauline ca persoană. Mi-o doream. Nu ajunsesem deocamdată pînă acolo, încît să fiu conştient că o doream, dar voiam neapărat să fie a mea. Voiam s-o ştiu la braţul meu, să constat că-mi scrie, să mă bucur şi eu de familiaritatea aceea firească, de solicitudinea aproape conjugală de care văzusem că se bucura Mike. Nu sînt un tip invidios în sensul obişnuit al cuvîntului. Sînt – eu aşa cred – în egală măsură conştient de defectele, ca şi de meritele mele şi nu-mi irosesc timpul şi energia rîvnind la lucruri care-mi depăşesc în mod evident posibilităţile, fie că este vorba de o maşină pe care trebuie să dai mulţi bani sau de o femeie pentru care trebuie să ai mulţi bani. La mine, invidia se manifestă, de fapt, ca un sentiment acut că lumea din jur e nelalocul ei, că ordinea firească a lucrurilor s-a dat cumva peste cap. De exemplu, mi se părea nu numai neindicat, dar şi *nedrept* ca Meakin să se bucure de slujba comodă de la Facultatea de Engleză, şi eu nu. Relaţia dintre Mike şi Pauline nu-mi stîrnea sentimente de invidie sau de gelozie de ordin erotic. Pur şi simplu recunoşteam în ea un nou exemplu de ineficienţă a maşinăriei birocratice a cosmosului, care le oferise lor prilejul de a deveni apropiaţi, înainte ca eu să mai fi avut vreun cuvînt de spus. Asta pentru că Mike şi Pauline erau în mod evident nepotriviţi unul cu celălalt – Pauline cea frumuşică şi cuminte şi Mike cel frust şi altfel-decît-toată-lumea. În timp ce cu *mine* Pauline s-ar fi potrivit precum o mănuşă cu perechea ei. Mi-am petrecut o bună parte din orele acelea lungi ale drumului de întoarcere la Catterick încercînd să mi-o imaginez în diverse ipostaze alături de mine. Da, s-ar fi potrivit minunat.

La ora şase dimineaţa m-am trezit dintr-un somn agitat. Trenul se oprise. Am ridicat colţul perdelei şi am aruncat o privire afară. La York ajunseserăm. M-am dus la WC-ul din capătul vagonului. Era acolo o plăcuţă pe care scria că nu aveai voie să foloseşti closetul cît timp staţiona trenul în gară. M-am rezemat de uşă, aşteptînd s-o ia din loc, şi am trecut în

revistă ce se mai găsea în cămăruţa aceea înghesuită. O altă inscripţie zicea: A SE RIDICA SCAUNUL PENTRU DOMNI. Sfat sau dispoziţie – ce-o fi fost? Nu m-am putut hotărî. Am scos un creion şi am mîzgălit ŞI OFIŢERI[4] după ultimul cuvînt.

Cînd m-am întors în compartiment, am mai găsit un al treilea soldat. Mike şi cu mine n-am vorbit cu nou-venitul, şi nici între noi, pînă am ajuns la Darlington. Celălalt tren, arhiplin, a pornit legănîndu-se agale printre dealurile umede şi oprind în toate haltele ca să distribuie laptele şi poşta. Cînd am ajuns la destinaţie, am găsit camioane care ne aşteptau să ne transporte pe toţi la unităţile de care aparţineam. Ne-a costat cîte un penny transportul. Deşi era preferabil aşa, decît să fi mers pe jos ori să fi dat bani pe taxi, solicitudinea cu care Armata ne punea la dispoziţie mijloace de transport avea ceva oarecum sinistru, ca şi cum ar fi vrut să ne recupereze în captivitate cît mai eficient cu putinţă. Stînd acolo, în fundul camionului, legănaţi şi zdroncăniţi după cum lua şoferul curbele, văitatul ascuţit al transmisiei pe patru roţi ni se părea sunetul cel mai sfîşietor de pe lume.

Personalul aflat în pregătire la Sectorul Furierat al Taberei Amiens era o colecţie cel puţin bizară. Parcă tunase şi ne adunase: fiecare dintre noi se dovedise nepotrivit pentru scopurile fireşti ale C.R.B.-ului şi din două, una: ori că optase de unul singur să se facă furier, ori că fusese cooptat cu japca în categoria respectivă, din moment ce tot timpul se vorbea că n-ar fi fost suficienţi furieri la C.R.B. Nivelul mediu de inteligenţă era surprinzător de înalt, pentru că se numărau printre noi şi cîţiva foşti P.O. care picaseră fie la Cosu, fie la Cosma, iar dintre aceştia cîţiva erau licenţiaţi. Sigur că majoritatea ştiau doar să scrie şi să citească, dar la noi găseai mai mult creier decît oriunde altundeva în unitate, inclusiv la popota ofiţerilor. Ai fi zis că autorităţile îşi propuseseră în mod special să aleagă, din seriile

succesive de proaspeţi recruţi, pe oricine avea o brumă de inteligenţă sau de personalitate, să adauge dobitocii cronici sau psihopaţii şi pe toţi aceştia să ne supună celei mai ridicole şi mai inutile forme de pregătire pe care o putuseră inventa – numai ca să ne învăţăm minte care ne era locul.

Cursul de pregătire dura o lună. În primele două săptămîni, te concentrai pe deprinderea cîtorva lucruri simple legate de procedurile militare, pe care orice şcolar isteţ le-ar fi putut învăţa cu brio în zece minute. Celelalte două săptămîni ţi le petreceai, în primul rînd, străduindu-te să înveţi să scrii la maşină la teribila viteză de cincisprezece cuvinte pe minut.

Instructorii erau în număr de trei, mari şi laţi: sergentul Hamilton, caporalul Wilkinson şi caporalul Mason. Hamilton era un tip mic de statură şi demn de milă, cu fizionomia cea mai urîtă pe care îmi fusese dat s-o văd în viaţa mea. Dinţii i se aglomerau obscen în gură – cînd îşi desfăcea buzele ca nişte felii de pepene ca să zîmbească, i-ai fi putut număra cu sutele – şi creşterea lor sălbatică îi deformase falca, proiectîndu-i-o în spaţiul înconjurător de parcă ar fi fost un promontoriu accidentat. Cînd vorbea, cuvintele aveau tendinţa de a se rătăci în jungla aceea dentară, din care nu reuşeau să scape decît sub forma unor horcăituri guturale cavernoase, împroşcînd cu salivă pe oricine se aventura la mai puţin de trei metri de el. Puţini erau cei care se puteau abţine să rînjească atunci cînd îl auzeau vorbind, iar faptul că eu am reuşit era singura explicaţie care îmi venea în minte, pentru atitudinea suspect de binevoitoare a sergentului Hamilton faţă de mine.

Măcar avea suficientă minte cît să lase instructajul în seama celor doi caporali. Wilkinson era un fecior răsfăţat de familie mic-burgheză, cu o mutră de bebeluş, care-şi căpătase cele două trese fiindcă se dovedise bun la crichet în Brigada XI. Mult mai interesant era caporalul Mason, din Trupele Regulate. Mai tîrziu mi s-a ivit ocazia să-i verific vîrsta şi am aflat cu

surprindere că nu avea decît nouăsprezece ani. Arăta cu cel puţin zece ani mai bătrîn. Avea o mutră palidă şi depravată, cu buzele decolorate, golite de sînge, şi ochii duri, aproape incolori şi aceia. Mi s-a părut că-i plăcea ce făcea. Îi plăcea senzaţia de putere şi avea un fel speculativ de a gîndi. Primul gest pe care-l făcea după ce ne îngrămădeam în baraca Nissen care era aşa-zisa noastră clasă: ordona unuia din grupă să facă focul mai mare în sobă (deşi camera era ţinută în mod constant la o temperatură sufocantă, iar pe ferestrele închise zdravăn curgeau rîuri de condens). Pe urmă, scria cîte ceva pe tablă, iar noi copiam în caiete. Tot restul zilei, stăteam să „învăţăm“ cîte-ceva-ul respectiv, în timp ce el, caporalul Mason, purta un fel de dialoguri socratice cu diverşi membri ai grupei. Ne punea întrebări indiscrete, presupunînd, cu un aer de indiferenţă, că nimeni nu i-ar fi putut contesta dreptul de a proceda astfel. Primul lucru pe care ni l-a spus, în prima dimineaţă de cursuri, a fost:

— Cîţi dintre voi sînteţi virgini? Haideţi, mîinile sus. A numărat mîinile ridicate şi s-a întors către caporalul Wilkinson: Trei mai mulţi decît data trecută.

Probabil că se lansase într-un fel de studiu Kinsey[5] pentru amatori. După care, a început să ne interogheze pe fiecare în parte mai amănunţit despre cum stăteam cu experienţa sexuală. Din cîte am observat, Mike nu ridicase mîna, ceea ce mi-a trezit un oarecare interes; dar, cînd Mason a comentat acest fapt, Mike i-a spus ţîfnos că refuzase să răspundă la o asemenea întrebare. Atunci mi-a părut şi mie rău că ridicasem mîna.

Într-o altă zi, Mason ne-a întrebat pe fiecare cu ce ne ocupaserăm înainte de încorporare. Cîţiva am spus că fuseserăm la universitate. Era tocmai în perioada cînd se recrutau absolvenţi. Mason s-a întors spre Wilkinson:

— Să mă fut, ia ui’ ce poame-avem aici. Plouă cu d-ăia pletoşii.

Pe mine m-a întrebat:

— Tu ce-ai studiat?

— Engleza, dom' caporal.

— Engleza?! Ce treabă ai să mai studiezi la ea? N-ai supt-o de la mă-ta? Da' tu?

Cel întrebat i-a mărturisit că terminase psihologia la Manchester.

— Psi'olog, ă? To'deauna am vru' să cunosc şi io un curis' d-ăsta. Crez' că ştii ce gîndes' toţi ăilalţi, ă? Cu un gest de lehamite i-a închis gura psihologului care a dat să protesteze. Ştii la ce mă gîndesc io acum?

— Nu, dom' caporal.

— Mă gîndes' că eş' bun dă nu mai poţi dacă nu ştii la ce mă gîndesc! şi a izbucnit în rîs.

— Eu sînt psiholog, nu clarvăzător, a insistat celălalt.

Dar caporalul Mason s-a făcut că nu-l aude.

— Auz', io cre' c-atunci cîn' te sui pă muiere, stai şi te gîndeş' ce caută ea acolo. Da' te gîndeş' vreodată ce pizda mă-sii cauţ' *tu* acolo?

Genul de dialog unilateral practicat de Mason ajungea să fie iritant, uneori chiar penibil, dar cu toţii ne arătam cooperanţi la prostiile care ni se dădeau „de lucru“ – nu de alta, dar ne plictiseam copios. Vorba vine toţi: Mike făcea excepţie, stînd întruna ciufut şi duşmănos. Ştiam că nu putea să sufere tot circul de la Cursul de Furieri şi mă uitam la el cu o anumită circumspecţie. Mă temeam să nu facă vreun gest disperat ca să scape, de pildă să-şi schimbe specializarea sau să se ofere voluntar la trupele de desant. Mie, personal, plictisul şi umilinţele mi se păreau un preţ acceptabil pe care-l plăteam ca să scap de rigorile instrucţiei de bază.

Mason şi Wilkinson mai înviorau cîteodată ostilităţile: îl provocau într-adins pe cîte unul din grupă să dea răspunsuri insolente şi-l pedepseau în consecinţă. Pedeapsa lor preferată consta în a-l pune pe nefericitul respectiv

să stea la capătul barăcii, rezemat de uşă, după care aruncau cu mingi de tenis în el. Lui Wilkinson, care fusese un bun aruncător, sportul acesta îi făcea o plăcere sadică.

Uneori, aveam şi „ore de seară“, care ne erau impuse pentru a alinia Cursul de Furieri, pe cît posibil, cu cele de transmisionişti şi de şoferi care presupuneau şi exerciţii pe timp de noapte. Sigur că orele *noastre* de seară erau inutile la modul absurd: nu eram învăţaţi şi nu învăţam nimic în plus faţă de orele de zi. Pe de altă parte, nici Mason, nici Wilkinson nu ne ţineau, de obicei, cîte o oră întreagă, iar joia, cînd era zi de plată, orele de seară nu se mai ţineau deloc, dacă se găseau suficienţi voluntari care să rişte vreo liră de-a Reginei într-o partidă de poker cu cei doi instructori.

La cîteva zile după ce începuserăm cursul, am fost uimiţi să ne trezim cu Norman în mijlocul nostru. Fusese dat afară de la Cursul de Şoferi după ce făcuse praf, cu un tanc Centurion, o cabină telefonică, iar autorităţile militare, cu sminteala lor inspirată, găsiseră cu cale să-l facă furier. Măcar ne-a oferit un divertisment: cînd te uitai la el cum îşi lua notiţe în caiet, strîngînd vajnic tocul, ca pe o daltă, în pumnul lui mare, cum i se prelingea cerneala încet pe mîini, pe încheieturi, pe uniformă, pe faţă, era clar că nu mai uitai multă vreme o asemenea imagine. Norman s-a adaptat repede la capriciile despotice ale caporalilor Mason şi Wilkinson, ajungînd să justifice descrierea pe care i-o făcuse Mike la început de tot, adică se comporta precum Caliban în faţa unora care aduceau cu Prospero şi Ariel[6], făcînd-o, rînd pe rînd, pe sclavul, pe clovnul şi pe victima: Norman aprindea şi aţîţa focul în sala de clasă, Norman le furniza lui Mason şi Wilkinson ipostazele cele mai scandaloase şi Norman sfîrşea de obicei ziua de curs răstignit de uşa de la ieşire, răcnind şi mugind de durere mimată, atunci cînd mingile de tenis bufneau în pieptul său bombat.

Dacă instrucţia de bază ne evocase imagini de tip tradiţional ale Infernului, Cursul de Furieri trimitea cu gîndul la versiuni mai sofisticate, de pildă aceea a lui Sartre din *Cu uşile închise*, în care chinul se compunea din *ennui*[7], din sentimentul futilului şi din senzaţia că timpul trecea cu o lentoare de nesuportat. Şi toate înmulţite cu doi ani. Nici nu mă gîndeam să fac socoteala!

Poate că din cauza moralului meu prăbuşit la cote atît de joase, Pauline mi-a pus în aşa măsură stăpînire pe imaginaţie. Fidelitatea faţă de Mike ar fi trebuit să-mi spună să mi-o scot din cap – şi bunul-simţ la fel –, pentru că nici măcar eu nu aş fi pariat pe mine însumi că eram în stare s-o cîştig în faţa lui, presupunînd că aş fi fost dispus să-i trădez prietenia. Dar nu reuşeam să-mi alung din minte imaginea ei vag simpatică, nici amintirea feminităţii ei insidioase. Somnul, aşa cum am mai spus, este opiul soldatului, dar eu abia aşteptam să ajung în pat pentru un motiv anume: cum stăteam acolo între pături – mi-era şi mie, în sfîrşit, cald şi bine –, închideam ochii, ca să nu mai văd realităţile sordide ale existenţei din jurul meu, şi mă lăsam legănat de fantezii cu mine însumi şi cu Pauline, fantezii de care acum mi-e jenă să-mi aduc aminte. Înţeleg de ce oamenii cu sufletul curat sînt în general credincioşi. Dacă ajungi să crezi că undeva în mintea ta există o lucarnă prin care trage cu ochiul în permanenţă un bătrîn cu barbă, şi că îşi mai ia şi notiţe, atunci te mai gîndeşti înainte de a pune de-o orgie chiar sub ochii lui.

M-am văzut nevoit să-mi disciplinez aspru dorinţa constantă de a vorbi cu Mike despre Pauline, străduindu-mă să-l las pe el, de fiecare dată, să aducă în discuţie subiectul. Numai că el nu prea discuta despre asta, nici măcar atunci cînd primea cîte un plic morganatic, lung şi mov.

— Scrisoare de la Pauline? îl întrebam eu, cînd ieşea din biroul unde se distribuia poşta.

— Îhîm, mormăia Mike, vîrîndu-şi scrisoarea în buzunarul de la piept.

— Citeşte-o, dacă vrei. Nu mă băga-n seamă.

— Poa' să mai aştepte.

Mi-am cenzurat singur tentaţia ieftină de a presupune că relaţia dintre ei evolua cu hopuri (deşi o asemenea ipoteză mi-era de folos atunci cînd îşi intrau în rol fanteziile mele nocturne): probabil că Mike încă mai suferea după Percy.

În prima săptămînă de Curs de Furieri, şi eu şi el am fost chemaţi să depunem mărturie la ancheta pe linie militară legată de moartea lui Percy. Mike a venit cu ideea că acum ar fi trebuit să încercăm să atragem atenţia asupra responsabilităţii caporalului Baker, dar eu, cu toate că i-am dat oarecum dreptate, am rămas la aceeaşi variantă pe care i-o spusesem procurorului. Mi s-a părut imprudent să procedez altfel. Mike a ieşit nervos, cu o privire hăituită, de la porţia lui de interogatoriu. Am înţeles că toate încercările lui de a devia discuţia, de la circumstanţele specifice ale morţii lui Percy, către comportamentul general al caporalului Baker faţă de soldatul Higgins au fost înăbuşite din faşă ca nefiind la obiect. Toată ancheta pe linie militară lui i se părea o acţiune de muşamalizare, al cărei scop era acela de a scoate Armata basma curată. Fără îndoială că aşa şi era, dar – cred eu – numai la nivelul subconştientului. Fără îndoială că ofiţerii direct interesaţi aveau tendinţa să-i ţină partea lui Baker, dar numai fiindcă habar n-aveau ce efecte putea să genereze instrucţia de bază la persoane atît de sensibile cum era Percy. Oricum, Baker tot a fost găsit vinovat în urma acestei a doua anchete.

— Nu s-au putut fofila, a comentat Mike, mai ales după tot ce-a spus procurorul. Întrebarea este: de ce anume a fost găsit vinovat. Ar trebui trimis la Curtea Marţială.

Nici pînă astăzi n-am aflat de ce a fost găsit vinovat caporalul Baker; în orice caz, la Curtea Marţială n-a fost trimis. A fost convocat în faţa Comandantului de Regiment şi rezultatul a fost că şi-a pierdut o tresă. Lui Mike i s-a făcut silă de o soluţie atît de nelalocul ei, de fapt, o insultă la adresa mortului.

În seara aceea, s-a aşezat la masa din mijlocul barăcii, ca să scrie o scrisoare şi a rupt mai multe ciorne pînă s-o compună. În dimineaţa următoare era programată inspecţia efectelor şi toată lumea – cu excepţia lui Mike – era ocupată să mături podelele, să lustruiască ferestrele şi să şteargă de praf abajururile veiozelor. Sergentul Hamilton ne avertizase că următoarea noastră învoire de patruzeci şi opt de ore depindea de cum avea să arate baraca, şi un asemenea stimulent trebuia tratat cum se cuvenea, chiar dacă scrîşneam din dinţi. Refuzul lui Mike de a-şi face porţia a fost înfierat cu voce tare, dar lui parcă nici nu-i păsa de zeflemelele şi nemulţumirile celorlalţi. M-am gîndit că poate îşi descărca sufletul într-o scrisoare către Pauline, dar, cînd a terminat de scris, am observat că lipise două plicuri. După care, a ieşit.

S-a întors după vreo zece minute şi s-a pus imediat pe curăţat tot ce-i stătea în cale, plin de zel, chiar dacă se făcuse deja tîrziu. Mie îmi crăpaseră mîinile şi mă dureau de cît ştersesem pe jos, aşa încît am fost foarte bucuros să-i predau lui cîrpa. M-am aşezat pe un pat şi mi-am aprins o ţigară.

— Tocmai am pus la poştă două scrisori, m-a informat Mike.

Platitudinea anunţului contrasta cu o anume exaltare din glasul lui.

— Şi care-i graba? Oricum nu vine nimeni să le ia pînă mîine dimineaţă.

— N-am vrut să-mi las timp să mă răzgîndesc. I-am scris tutorelui lui Percy şi am scris la *Times*.

— Despre ce, Doamne iartă-mă?! am exclamat, căscînd ochii mari către el.

— Despre Percy, ce altceva? Şi despre mizeria asta de anchetă militară.

Am fluierat a pagubă.

— Te-ai găsit ce să faci. Doamne, Doamne, cîte reguli n-oi fi încălcat? În primul rînd, scriind presei.

— Pe-aia n-am semnat-o, a zis Mike, deşi părea mai degrabă ridicol decît viclean.

M-am mai liniştit. Eram aproape sigur că *Times*-ul n-ar fi publicat o anonimă, iar tutorele lui Percy, cu puţin noroc, poate că nici nu băga în seamă cealaltă scrisoare. Mi-a venit chiar să rîd.

— Bun, şi de ce la *Times*? Toată lumea ştie că acolo taie şi spînzură foşti ofiţeri din Regimentul de Gardă. Aveai mai multe şanse dacă scriai la *Mirror*. Doar e pe-aceeaşi stradă, puţin mai sus.

— Aşa zici tu? a întrebat el fără pic de umor. Poate c-atunci o să mai scriu…

— Pentru Dumnezeu, nu! i-am luat vorba din gură. O să-ţi petreci tot restul stagiului la batalionul disciplinar, dac-o ţii tot aşa. Eu, în locul tău, m-aş duce la poştă mîine dimineaţă, cînd se goleşte cutia, şi aş încerca să-mi iau scrisorile-napoi.

— Nu, asta nu fac, mi-a răspuns el obstinat. Şi oricum, la ora aia o să fim la defilare.

După care, şi-a stors cîrpa şi a început să frece podeaua în duşmănie.

Baraca noastră s-a prezentat bine la inspecţie şi ne-am primit învoirile de patruzeci şi opt de ore. Speranţele mele de a o revedea pe Pauline s-au spulberat cînd Mike şi-a anunţat intenţia de a o lua cu el la Hastings, la părinţii lui. Mi-am petrecut weekend-ul bosumflat, văduvit de orice plăcere,

cu excepţia unei scurte impresii de evadare la început. Sîmbătă seara, m-am dus să văd cel mai sexy film de pe continent pe care l-am putut găsi, dar aşa-zisele scene fierbinţi, care întotdeauna se schimbau, spre disperarea mea, chiar înainte de actul în sine, n-au făcut decît să-mi agraveze frustrarea. După film, m-am plimbat prin Soho, uitîndu-mă lung după curve, dar, cînd s-a apropiat una de mine şi m-a acostat, am zbughit-o spre şoseaua Shaftesbury, puternic luminată, care gemea de scoţieni chercheliţi şi amărîţi, pentru că echipa lor de fotbal pierduse. Cînd am ajuns acasă, în noaptea aceea, am stat treaz pînă tîrziu de tot şi am citit ultimul capitol din *Ulise* de Joyce pentru porcării, ceea ce, în felul meu de a înţelege moralitatea, este un păcat fatal.

Duminica a trecut ca un strigăt în pustiu. Mi-am dat seama cu groază că eram aproape nerăbdător să mă întorc la Catterick. Dacă eliberarea condiţionată nu-ţi oferă nici o plăcere, mintea nu are de ce să se agaţe pentru a mai uita de angoasa întoarcerii la închisoare, şi-atunci îţi doreşti să scapi cît mai repede cu putinţă de corvoada în sine.

Am ajuns la King’s Cross cu trei sferturi de oră mai devreme şi mi-am pus în gînd să fac rost de un compartiment numai pentru mine şi Mike. Cînd colo, spre surprinderea şi neplăcerea mea, Gordon Kemp s-a apropiat de fereastra pe care scosesem capul, încercînd să-l zăresc pe Mike. A trebuit să-l invit şi pe el în compartiment. Cînd m-am întors pe culoar şi am scos din nou capul pe fereastră, l-am văzut pe Mike venind pe peron, cu Pauline de mînă. I-am făcut semn cu mîna cît puteam eu de energic, iar Mike mi-a răspuns la semn cu un gest apatic. Aveau amîndoi nişte mutre pleoştite. L-am văzut pe Mike cum îi spunea ceva Paulinei, care a zîmbit cu jumătate de gură în direcţia mea. Tot făcînd slalom printre mormanele de bagaje şi sacii de poştă, pînă la urmă au ajuns în dreptul ferestrei mele. Am sorbit-o din

ochi pe Pauline. Părea mai apetisantă ca niciodată, dar nu atît de reţinută ca atunci cînd o văzusem pentru prima oară.

— Bună, Jonathan, mi-a spus.

Îmi plăcea refuzul ei de a prescurta numele. Am schimbat cîteva remarce anodine. Mike – n-am înţeles de ce – n-a scos o vorbă. Pe urmă, deşi n-aveam nici un chef, m-am retras în compartiment, ca să-i las să-şi ia rămas-bun.

Gordon avea un tiv alb la epolet, ceea ce însemna că trecuse de Cosma. Era tot foarte slab, dar nu mai arăta atît de tras la faţă ca atunci, în prima noastră seară la Catterick.

— Felicitări, i-am spus, recunoscînd un vag ecou al aceleiaşi prime seri.

— Mulţumesc, a zis el, cu un zîmbet pregătit dinainte.

Vorbea – cum altfel? – numai despre Cosma şi nu părea deloc afectat de lipsa mea de interes în materie.

— Mike o să piardă trenul dacă nu se grăbeşte, am zis eu, uitîndu-mă la ceas şi invocînd această scuză ca să arunc o privire pe fereastră.

Stăteau amîndoi lîngă o maşinărie din acelea care-ţi imprimă numele pe o plăcuţă de metal, contra modestei sume de un penny. Mike apăsa pe mîner cu un fel de brutalitate direcţionată şi foarte concentrat, iar Pauline îl urmărea, tristă şi tăcută. Ceva nu merge, m-am gîndit eu, bucuros şi vinovat în acelaşi timp. Dar iată că Mike a extras din maşinărie plăcuţa de metal şi i-a întins-o Paulinei. Ea a citit ce scria acolo şi a zîmbit. Conductorul de tren a fluierat din toate puterile. S-au sărutat. Mike s-a urcat în vagon cînd trenul se urnise deja din loc şi s-a răsucit, ca să se aplece pe fereastră. Pauline a dus plăcuţa de metal la buze şi i-a trimis o bezea. Trenul a luat viteză şi a lăsat-o pe Pauline undeva în urmă. Mike a intrat în compartiment şi şi-a aprins o ţigară.

— Auzi, Gordon, a zis el, făcînd semn cu capul către tivul alb, să înţelegem că ştii să mănînci cu furculiţa şi cuţitul?

Gordon a zîmbit, netulburat. Pînă la urmă, am renunţat să-l mai tachinăm în legătură cu viitoarea lui promovare, fiindcă era genul de băiat serios şi inofensiv, pentru care promovarea ca ofiţer nu însemna, de bună seamă, decît o nouă încercare din lunga serie de probe la care fusese supus încă din şcoala primară şi pe care le abordase – pe toate – cu aceeaşi tenacitate mută şi neobosită. Conversaţia a început să treneze. Fiecare dintre noi a spus că-i priise învoirea, deşi aveam eu ca o presimţire că numai Gordon spunea adevărul. Abia aşteptam să-l descos pe Mike despre weekend-ul petrecut la Hastings, dar nu puteam, cu Gordon de faţă. Ca să am la ce mă gîndi, mi-am propus să analizez sărutul la care fusesem martor, încercînd să distilez din el stadiul relaţiei dintre Mike şi Pauline. Cel mai bine reuşeam să-l definesc prin negaţie: nu fusese un sărut pasional, dar nici rece; nu fusese un sărut prelungit, dar nici scurt; nu fusese un sărut furat – doar se mai sărutaseră –, dar nici nu antrenase acel joc de tehnici observabil numai la amanţii între care există o adevărată intimitate fizică. Am tras concluzia că fusese un sărut tandru, cuminte, între doi oameni pentru care sărutul nu se demonetizase încă prin obişnuinţă sau exces. Nu eram sigur însă dacă această concluzie trebuia să mă consoleze sau nu. În sinea mea, eram conştient că, indiferent cît aş fi cugetat, tot nu-mi puteam alina sentimentul de iremediabilă atracţie către Pauline – poate doar cu timpul şi de la distanţă. Drept care, m-am hotărît să încerc să obţin o repartizare în Orientul Îndepărtat şi am alunecat într-un somn contorsionat, visînd la tinere gheişe delicate, încîntătoare şi destrăbălate peste măsură.

Toată farsa numită Curs de Furieri a luat, într-o dimineaţă, o nouă întorsătură: am început orele de dactilografie. Ele se ţineau într-o casă

veche, transformată în săli de curs, şi erau prezidate de domnişoara Hargreaves, o fată bătrînă blîndă, între două vîrste, cu părul grizonat. Şi ea, şi metodele ei pedagogice aveau ceva ce ţinea de farmecul antichităţilor, ceva ce amintea de personaje literare din pagini de demult. Dacă aş fi stat să mă gîndesc, înainte de încorporare, la posibilele experienţe prin care aveam să trec în armată, în vecii vecilor nu mi-ar fi trecut prin minte că-mi era scris să stau, într-o bună zi, într-o clasă îmbîcsită, în mijlocul unei colecţii caraghioase de tembeli, nătărăi şi absolvenţi de universitate, îmbrăcat în uniformă de soldat, aplecat deasupra unei maşini de scris şi să bat la maşina aceea anumite serii de litere într-un anumit timp, ţinînd ritmul după melodia şuierată de un pick-up străvechi şi ascultînd-o pe domnişoara Hargreaves cum spunea, pe un ton invariabil bine-dispus, „Întoarceţi carul", după fiecare a douăsprezecea măsură. Ineditul situaţiei s-a consumat însă repede şi mulţi dintre cursanţi s-au plictisit una-două, stăpînindu-şi nervozitatea numai şi numai din politeţe faţă de domnişoara Hargreaves. Care domnişoară, deşi peste măsură de răbdătoare şi entuziastă, în faţa lui Norman tot a cedat nervos. Norman a reuşit să strice trei maşini de scris în tot atîtea zile, iar într-a patra zi, să se rănească urît de tot la mînă, cînd a dat cu pumnul în măruntaiele maşinii şi a mai apăsat şi clapa de tabulator. A înjurat zdravăn, după care şi-a dus mîna plină de sînge la gură, în semn de căinţă frustă, şi totuşi oarecum emoţionantă, că-i ofilise urechile domnişoarei Hargreaves care a văzut sîngele, s-a albit la faţă şi s-a aşezat urgent pe un scaun.

— Soldat Norman, a zis ea, cu o voce pierdută – pentru că la început, cînd îl întrebase pe Norman cum îl cheamă, el îşi dăduse, în bătaie de joc, numele de botez, după care o lăsase într-ale ei, să creadă că acela era numele lui de familie –, soldat Norman, mă tem că nu mai poţi rămîne aici.

Şi-aşa a rămas Norman, o dată în plus, fără specialitate, de unde s-a şi născut, printre noi, ceilalţi, o întrebare oarecum academică: oare ce mai putea născoci Armata, ca să-l întrebuinţeze şi pe el la ceva?

Cursul de Furieri avea măcar o calitate: era mai scurt decît celelalte cursuri de pregătire de specialitate, care durau de două ori mai mult. Zilele treceau foarte greu, dar treceau, şi m-am trezit, mai curînd decît mă aşteptam eu, că se apropiau şi sfîrşitul cursului, şi despărţirea mea de Mike, prin repartiţie. Perspectiva despărţirii de Mike – pentru că nu era de crezut că ne-ar fi repartizat pe amîndoi la acelaşi regiment – crea ambiguităţi în mintea mea. Nu mă îmbătam eu cu apă rece că prietenia noastră ar fi fost una profundă şi instinctivă; dimpotrivă, ne fusese indusă aproape artificial de repulsia comună faţă de Armată. Pe de altă parte, nu-mi surîdea cîtuşi de puţin viaţa în armată fără sprijinul moral pe care l-aş fi avut din partea lui Mike. Şi spun „moral“ în sensul strict al cuvîntului: ostilitatea lui Mike faţă de Armată părea să aibă un temei esenţialmente moral, care pondera, într-o anumită măsură, nemulţumirile mele mai curînd de ordin personal. Din ce în ce mai clar îmi era însă că „moralitatea“ lui Mike nu putea fi un ghid de conduită, pentru că nu voiam să mă implic în nu ştiu ce cruciadă donquijotescă îndreptată împotriva Armatei. Factorul decisiv aici era Pauline: cu siguranţă ar fi fost mai bine pentru mine dacă reuşeam să mă desprind şi de el, şi de ea. În ultima săptămînă de curs, m-am prezentat la ofiţerul care răspundea de repartiţii şi m-am interesat de un post în Orientul Îndepărtat. Mi-a spus că nu erau decît două regimente ale C.R.B.-ului în Orientul Îndepărtat şi că nu credea să fi avut posturi libere de furieri, dar mi-a promis că avea să se intereseze.

Cînd mă întorceam de la această întrevedere, l-am văzut pe Mike îndepărtîndu-se de panoul pe care se afişa Ordinul de Zi pe Companie. S-a apropiat de mine şi mi-a spus:

— Ne-au pus de gardă joi.

Am înghiţit în sec. Făcuserăm deja o dată de gardă, iar eu sperasem să ne lase în pace cu garda pînă terminam Cursul de Furieri.

— Mă rog, bine măcar că ne-au pus pe-amîndoi, i-am răspuns.

— Da, dar ghici cine-i subofiţerul?!

— Cine?

— Caporalul Baker.

— O să fie-al dracului de amuzant, m-am strîmbat eu.

Ne-am dus la sala de mese ca să ne luăm ceaiul şi am descoperit că în meniu era „Plăcintă de cioban“[8]. Cum-necum, mai mîncaserăm şi altă dată aşa ceva, iar Mike jura că era făcută chiar din ciobani: „Păi nu? zicea –, doar sîntem în Yorkshire, regiune de oi“. I-am împrumutat şi lui nişte bani şi ne-am dus împreună la Clubul Tinerilor Creştini. De multe ori mă felicitam, în sinea mea, că economisisem o sumă importantă din bursa de studii, care, uite, îmi permitea să-mi ofer un anumit grad de confort, sub formă de mîncare şi ţigări. Îi împrumutam şi lui Mike, de cîte ori era cazul, şi de fiecare dată îi primeam înapoi cu promptitudine. Eram convins că Pauline îi dădea bani de tren ca să vină la Londra, şi probabil că şi bani de buzunar. Gîndul acesta îmi displăcea profund.

La sfîrşitul săptămînii, urma să primim o nouă învoire de patruzeci şi opt de ore, după ce ne dădeam testul de specialitate, programat pentru joi. Numărul de învoiri de care se bucurau furierii era motiv de cumplită gelozie printre cursanţi, dar, cum caporalii Mason şi Wilkinson erau primii care-şi luau învoiri, trebuia să le smulgă şi pentru noi, ceilalţi. Singurii soldaţi şi mai favorizaţi erau fotbaliştii profesionişti – categoria cea mai privilegiată, poate, în materie de serviciu militar. Nici nu erau bine încorporaţi, că şi sărea pe ei regimentul de pregătire sportivă, şi nici unul nu s-ar fi putut plînge că viaţa cazonă îi afecta viaţa în general: în timpul săptămînii jucau

fotbal pentru Armată, şi în fiecare weekend primeau cîte o învoire de patruzeci şi opt de ore, ca să poată juca la cluburile lor.

— Te duci iar la Hastings, săptămîna asta? l-am întrebat pe Mike, în aşteptarea crenvurştilor comandaţi.

— Nu, mi-a răspuns. Data trecută n-a fost tocmai un succes.

— Da' de ce?

— Mama n-o place pe Pauline.

— Mie mi s-a părut mai mult decît prezentabilă ca prietenă, am zis eu, alegîndu-mi cuvintele cu grijă.

— Mama mea nu cunoaşte cuvîntul „prietenă", a zis el, făcînd o grimasă. Nu există prietene. Numai Potenţiale Neveste.

După care, a schimbat brusc subiectul, invitîndu-mă să ies cu el şi Pauline în sîmbăta din weekend-ul următor. Am acceptat, deşi sentimentele mele erau confuze.

— Şi ce te gîndeai să facem? m-am interesat.

— Ei…, nu ştiu… Să mergem la vreun dans, ceva.

Ideea nu-mi plăcea deloc, din mai multe motive. I l-am invocat pe cel mai inatacabil:

— Eu nu ştiu să dansez.

— Aaa… Bine, atunci propune tu.

I-am propus să mergem la o piesă de teatru şi pe urmă să mîncăm ceva undeva. A fost de acord. I-am spus că luam eu biletele sîmbătă dimineaţa. Ce piese mai văzuseră? l-am întrebat. Am aflat cu surprindere că nu prea se duceau la teatru.

— Sînt mult prea leneş să mă ocup, mi-a explicat. Deci, facem ce facem şi ajungem ori la dans, ori la film.

Pe drumul de întoarcere de la Club, Mike s-a oprit la Sala de Lectură a unităţii, care ţinea de Corpul Educaţional, ca să verifice rubrica de

corespondenţă din *Times*. Bineînţeles că scrisoarea lui nu fusese publicată. Nici de la tutorele lui Percy nu primise nici un semn de viaţă.

Dat fiind că regimentul se ocupa cu instrucţia, serviciul de gardă se făcea, în Tabăra Amiens, cu multă pompă şi ritualuri complicate, special concepute pentru a-i impresiona pe proaspeţii recruţi, inoculîndu-le un sentiment de respect combinat cu groază. Inspecţia dinainte era interminabilă şi meticuloasă, iar la miezul nopţii, garda era chemată la o nouă inspecţie. Posibilitatea de a fi sancţionat pentru cîte un nasture lustruit prost plutea în aer tot timpul; dar în joia aceea, cînd Mike şi cu mine ne-am prezentat la Corpul de Gardă, parcă era mai palpabilă ca niciodată. Ofiţer de serviciu era vechiul nostru prieten, sublocotenentul Booth-Henderson, despre care gurile rele spuneau că ar fi fost prins cu o curvă din Darlington în camera lui; oricum, călcase el pe-alături cumva, iar Comandantul îl pedepsise punîndu-l Ofiţer de Serviciu zece nopţi la rînd. Aceasta era a şaptea şi deja îi mersese vestea că era irascibil şi că împărţea sancţiuni în dreapta şi-n stînga.

Mi-am netezit uniforma şi curelele, nervos, de teamă că am fi putut rata învoirea. Cînd am întors capul să mă uit peste umăr, m-am trezit ochi în ochi cu caporalul Baker, care mă urmărea cu priviri batjocoritoare, cum făceam eforturi să-mi îmbunătăţesc imaginea. Mi-am înfundat amîndouă mîinile în buzunarele mantalei, fiindcă îmi ţiuiau urechile de umilinţă şi de furie.

— Uite-l şi pe Baker, i-am şoptit lui Mike, care s-a oprit – îşi fasona bocancii cu o batistă –, s-a îndreptat şi s-a uitat şi el spre Baker.

Caporalul îşi recăpătase din plin siguranţa de sine: stătea perfect drept, fără să dea impresia că ar fi făcut vreun efort, şi arăta spilcuit, de parcă ar fi pozat pentru un afiş de recrutare. Singura tresă pe care o mai avea, vopsită

recent cu alb, îi ieşea în evidenţă de pe braţ ca o cicatrice proaspătă. Timp de cîteva momente, el şi Mike s-au uitat fix unul la celălalt, ca şi cum ar fi încercat să se desfiinţeze reciproc din priviri. Pe urmă însă a venit sergentul şi ne-a ordonat să ne aliniem. Baker a scuipat într-adins şi s-a răsucit pe călcîie.

Nu-l mai văzusem la faţă după anchetă, deşi, de zărit, îl mai zărisem de cîteva ori din întîmplare. Era cu totul alt om acum faţă de Baker cel palid ca foaia de hîrtie, cu falca umflată, care tremura de frică şi se uita şocat la cadavrul lui Percy. Răutatea precis şi-o recăpătase, pentru că ne aruncase nişte priviri inconfundabil ostile. Atunci mi-a trecut prin minte, pentru prima oară, că se putea foarte bine ca el să considere că pierderea tresei, care nouă ni se părea o sancţiune mai mult decît simbolică, fusese de fapt necuvenit de severă şi imputabilă nouă, mie şi lui Mike – doar noi fuseserăm martorii-cheie. Nu-mi mai tihnea deloc perspectiva gărzii din noaptea aceea.

Inspecţia sublocotenentului Booth-Henderson a fost aşa cum ne aşteptam: plină de cîrcotăşenii rău-voitoare. Pe unul dintre soldaţi l-a pus să-şi dea jos centura şi l-a sancţionat pentru că alama de pe partea interioară a cataramei nu era lustruită la fel ca faţa; un altul a fost sancţionat pentru că avea murdărie pe dosul emblemei de la bonetă. De toată lumea s-a legat copios – de fapt, de toată lumea, mai puţin de caporalul Baker.

Ei, şi Booth-Henderson a ajuns şi la mine. Am luat poziţia de drepţi şi mi-am turuit numele şi numărul matricol, sperînd că uitase şi de mine, şi de discuţia absurdă pe care o avuseserăm în timpul instrucţiei de bază. S-a uitat la mine, încruntîndu-şi sprîncenele, s-a dat doi paşi înapoi şi m-a măsurat din cap pînă în picioare, cu capul înclinat pe-o parte. La un moment dat, s-a repezit la mine şi mi-a săltat umerii mantalei. M-am şi speriat.

— ’ţiune!! a răcnit sergentul de serviciu, căruia Booth-Henderson îi transmisese o parte din irascibilitatea lui nervoasă.

— Nu ţi-e bună mantaua, a zis ofiţerul.

— Nu, domnule.

— Să ţi-o schimbi mîine.

— Am mai încercat, domnule. Cei de la Stoc nu vor să mi-o schimbe.

— Sergent!

— O’d’naţi!

— Vezi ce faci ca soldatul ăsta să primească altă manta mîine.

— ’Ţeles!

Sergentul de serviciu mi-a trecut numele şi numărul matricol în caietul lui, iar eu am înjurat cît am putut în sinea mea. O manta nouă însemna să stau să lustruiesc nasturii cocliţi şi să calc pliurile. Booth-Henderson l-a luat apoi pe Mike în primire, care a scăpat însă numai cu o prelegere despre cataramele de la curelele jambierelor.

Rolul caporalului Baker era să escorteze santinelele la posturi şi să verifice modul în care îşi făceau datoria. Ne-a citit ordinul, ne-a înmînat faruri de bicicletă, fluiere şi bastoane şi ne-a repartizat „plantoanele“. Serviciul de gardă se făcea de la ora 6: 30 seara pînă la 6: 30 a doua zi dimineaţa – cîte două ore în post, patru ore de odihnă pentru fiecare santinelă. Mike şi cu mine am fost repartizaţi planton doi, considerat, în general, mai neplăcut: ne venea rîndul la post între orele 8: 30-10: 30 seara şi 2: 30-4: 30 dimineaţa.

Timpul trecea incredibil de greu. Cînd am ieşit din primul planton, eu mă simţeam deja epuizat. Cina, care ni se adusese la Corpul de Gardă încă de la ora nouă, se răcea şi se sleia în canistrele de aluminiu. M-am forţat să înghit cîteva guri şi le-am ajutat să coboare pe gît în jos cu nişte ceai călîu. Apoi, m-am trîntit pe patul tare. Caporalul Baker stătea lîngă sobă şi citea

Tit-bits[9] cu o concentrare de sfinx – cum-necum, lectura a durat toată noaptea; în schimb, sergentul şi-a tras mantaua peste cap şi a început să sforăie. Mie îmi venea greu să adorm cu luminile aprinse, purtînd bocanci şi jambiere şi pantalonii înalţi pe talie, care mă strîngeau dezagreabil între picioare. Cînd am reuşit, totuşi, să adorm, am şi fost trezit – imediat, mi s-a părut mie – de ordinul de a ieşi pe veranda Corpului de Gardă, ca să ne inspecteze Booth-Henderson din nou. După asta, mi-a fost imposibil să mai adorm pînă la ora 2: 30, cînd Mike şi cu mine ne-am început al doilea planton.

Statul de gardă, la ora două şi jumătate noaptea, este un nadir fizic şi psihic pentru oricine. În nici un alt moment nu eşti mai copleşit de absurditatea serviciului militar. Stăteam acolo, păzind nimicul împotriva nimănui; sau, presupunînd că s-ar fi găsit cineva suficient de nebun încît să rîvnească la barăcile Nissen pline cu vopsea mucegăită şi saltele umede pe care le păzeam noi, oricum eram echipaţi ridicol de prost pentru a le apăra: soldaţi ai unei Armate moderne, înarmaţi cu ciomege de lemn, la care nici omul cavernelor nu s-ar mai fi uitat.

Se făcuse deja noiembrie şi era frig, nu glumă, dar noi eram mult prea obosiţi ca să ne dezmorţim picioarele mergînd energic. Abia ne mişcam printre clădirile sumbre, legănîndu-ne dintr-o parte într-alta de oboseală şi tîrînd bastoanele după noi pe pămînt. Cu mult efort am urcat colina care domina toată tabăra, fiindcă pe ea erau amplasate cîteva depozite şi voiam să le verificăm încuietorile. Erau încuiate, deşi ivărele ruginiseră şi ar fi cedat dacă trăgeam de ele mai tare. În apropiere, era o baracă dezafectată, fără uşi şi fără ferestre. Înăuntru am găsit două scaune vechi, unul fără un picior, celălalt cu speteaza smulsă. Pe amîndoi ne-a pălit o dorinţă irezistibilă de a sta jos. Baraca mirosea a rahat de oaie, aşa încît am tras

scaunele în cadrul uşii, le-am proptit cumva şi ne-am aşezat pe ele cum am putut. Mike a scos un pachet de ţigări şi mi-a oferit şi mie una.

— Şi dacă Baker sau altcineva – oricine – vine să dea tîrcoale pe-aici? am întrebat eu.

— N-ai tu treabă. E foarte bună poziţia asta. Vedem pe oricine ar veni, înainte să ne vadă oricine pe noi. Principiul numărul unu de strategie militară: ocupi înălţimile.

Mi-am aprins ţigara şi am fumat amîndoi în tăcere o vreme, ţinîndu-ne ţigările între buze, ca să ne ţinem mîinile, chiar şi înmănuşate, în buzunare. Tabăra Amiens se lăbărţa înaintea ochilor noştri, dormind buştean. Prin barăci, unde mirosea acru a transpiraţie şi a cremă de ghete, soldaţii gemeau şi se zvîrcoleau întruna visînd urît, în timp ce conştiinţa lor şi realitatea cenuşie a unei noi zile de armată se furişau pe nesimţite printre ei dinspre orizontul răsăritean. La sala de mese, unde bucătarii cu feţele gălbejite aveau să se apuce, în curînd, să încălzească pentru micul dejun cîrnaţii de aseară, numai gîndacii tulburau liniştea deocamdată, fîţîindu-se de colo-colo pe podeaua murdară. Am zis cu voce tare:

Aş fi vrut să fiu o pereche de gheare inegale
Şi s-alerg pe fundurile unor mări tăcute…

— Asta ce-i? a întrebat Mike. Eliot, nu?

— Cîntecul de lebădă al soldatului J. Alfred Prufrock[10], am confirmat eu.

Mike a repetat versurile acelea meditativ.

— Ce înseamnă? a întrebat el.

— N-am idee.

— E bine. Ţi se întîmplă vreodată să-ţi dai seama brusc că nu ştii cine eşti sau de ce eşti aici?

— În armată, adică? Frecvent.

— În cutare zi, mărşăluieşti către ora de bătut la maşină, sau mai ştiu şi eu ce altă idioţenie de doi bani, şi la un moment dat nu mai ştii de ce dracului mai pui un picior înaintea celuilalt. Parcă n-ar mai exista nici un motiv să nu te opreşti pur şi simplu şi să-i laşi pe ceilalţi să treacă peste tine sau să te ocolească.

— Un motiv ar fi că după aia te-ar pune la o corvoadă.

— Dar asta n-ar conta cîtuşi de puţin. Ar însemna să cedezi. Faptul că te-ar pedepsi pentru că nu faci ceva ce ţi se pare lipsit de sens este cel mai prost ales motiv pentru a face acel ceva. Adică vreau să zic că *ştiu* că n-am fost lăsat pe lumea asta ca să port bocanci militari şi să pun picioarele unul înaintea celuilalt numai fiindcă se găseşte cineva care să-mi spună să fac treaba asta şi să mă opresc fiindcă îmi spune cineva să mă opresc.

— Şi pentru *ce* ai fost lăsat pe lumea asta, atunci?

Mike a făcut o pauză, apoi a spus, pe tonul ciudat de pedant pe care ai fi zis că şi-l păstra pentru asemenea declaraţii:

— Ca să-mi exercit liberul-arbitru şi să-mi mîntuiesc sufletul. După o altă pauză, a adăugat, de astă dată pe un ton mai de conversaţie: În momentul de faţă, nu am liberarbitru, iar sufletul meu e din ce în ce mai uscat, ca o prună. Armata e ceva rău, Jon. Şi e de neconceput, nu?, ca pacifismul să fie considerat singurul motiv acceptabil pentru obiecţia de conştiinţă. Eu nu am obiecţii faţă de război – faţă de un război just. Am obiecţii faţă de serviciul militar obligatoriu, am obiecţii să fiu forţat să port uniformă şi să fiu transformat într-un robot uman, numai ca să pot fi împins în linia întîi a frontului atunci cînd nu ştiu ce politician hotărăşte să

pornească la un război pe care el poate că-l consideră just, dar eu poate că nu.

Am şoptit ceva ce ar fi vrut să fie un asentiment din partea mea. Şi eu aveam obiecţii faţă de serviciul militar obligatoriu, dar nu din aceleaşi motive. Aveam obiecţii să mi se întrerupă studiile, să mi se îngrădească libertatea, să fiu privat de confortul meu. Aveam obiecţii să fiu trezit la ora 5: 30 dimineaţa, să mi se dea să mănînc porcării, să fiu pus să fac munci degradante. Problemele teoretice legate de război şi conştiinţă ridicate de Mike pe mine prea puţin mă atingeau. Iar eventualitatea că aş fi avut, într-adevăr, *de luptat* în armată mi se părea infinit de îndepărtată.

— Hai, mai bine, să ne mai mişcăm, am zis eu, ridicîndu-mă ţeapăn în picioare. Că altfel degerăm aici.

Am coborît dealul şi ne-am reluat preumblările inutile. Era încă beznă. M-am uitat la ceas: numai 3: 25. Mai aveam o oră şi mai bine.

Ne uitam în lungul drumului, spre Corpul de Gardă, şi deodată s-a deschis uşa şi am văzut o siluetă proiectată pe lumina dinăuntru. Uşa s-a închis la loc.

— Baker era, am zis eu. Vine să ne spioneze. Noroc că l-am văzut la timp. Hai, mai bine, să ne despărţim.

Ideea era ca santinelele să nu patruleze împreună.

— Care-l somăm? a întrebat Mike.

— Somează-l tu, i-am spus.

Nu mă vedeam pronunţînd toată somaţia cu seriozitatea necesară. Nu ştiu de ce, dar „Stai! Cine eşti? Prieten sau duşman?“ îmi suna atît de arhaic. Şi pe urmă, riscam să-mi pierd vocea de nervozitate, pentru că nu-mi plăcea ideea că Baker se ţinea după noi prin beznă.

— Ce-ar fi să-i întindem noi lui o capcană? a zis Mike. Să-l frecăm noi pe el puţin.

— Cum adică? am întrebat eu circumspect.

— Păi, uite, tu mergi pe drum pe sub felinare, ca să te vadă, pe urmă o coteşti brusc pe după depozitul de cazarmament, ca şi cum ai avea de gînd să tragi un fum sau o pişare. El se ia după tine, sperînd să te prindă aţipit. Eu îl pîndesc din umbră şi, cînd trece, urlu o somaţie de să-i sară inima din loc.

— Ştiu şi eu? am zis, nu foarte convins. Nu e cam riscant?

Mike mi-a servit un zîmbet cu colţurile gurii parcă prea ridicate. Să fi reuşit oare să penetreze masca mea de siguranţă-de-sine sardonică şi să fi descoperit sufletul timid şi precaut din spatele ei?

— *Tu* n-ai de ce să te temi. Tot ce trebuie să faci este să…

— Da, bine, bine, m-am grăbit să accept. Am înţeles.

Am ieşit pe drum şi am pornit agale prin mijlocul lui. Cu greu m-am abţinut să arunc o privire peste umăr: mă temeam că Baker ar fi putut să-l păcălească pe Mike, iar eu să mă trezesc cu el, în orice moment, că-mi şuieră vreo remarcă sarcastică de-a lui în ureche sau chiar că mă apucă de gît pe la spate. Am luat-o pe după depozitul de cazarmament, dar fără să mă prefac că mă furişez, aşa cum îmi recomandase Mike. Pe urmă, m-am răsucit pe călcîie şi am luat poziţie lîngă colţul depozitului, ţinînd strîns în mîini farul de bicicletă şi ciomagul. Îmi bubuia inima în piept. Bineînţeles că nu vedeam nimic şi nu auzeam nimic. Mi-a trecut brusc prin minte că Baker ar fi putut face un ocol, ca să mă ia pe la spate, din partea cealaltă a barăcii. M-am întors din nou şi am încercat să dibuiesc ceva spre fundul barăcii. Era ca la v-aţi-ascunselea, un joc pe care întotdeauna îl detestasem în copilărie. Deja îmi vîjîia capul şi parcă mi s-ar fi rotit pe umeri de atîta uitat în două direcţii deodată. L-am înjurat în gînd pe Mike, cu schemele lui aiurite.

La un moment dat, linişte s-a spulberat. Am auzit ceva trosnind înfundat, pe urmă o bufnitură. Am ieşit repede de după colţul depozitului şi m-am uitat pe drum în sus. La vreo cincizeci de metri de mine, l-am văzut pe Mike stînd călare peste silueta căzută la pămînt, cu faţa în jos, a lui Baker şi sprijinindu-se în ciomag precum un războinic primitiv care jubila deasupra duşmanului înfrînt. Şi-a ridicat privirile către mine. La lumina felinarului, am văzut cît de alb era la faţă. Atunci a strigat într-adins, ca să spulbere liniştea:

— Stai! Cine eşti? Prieten sau duşman?

După o scurtă pauză, şi-a dus fluierul la buze şi a suflat în el de trei ori, cît putea de tare. Am luat-o la fugă pe drum înspre el.

— Dumnezeule mare, ce-ai făcut?! am îngăimat eu.

— Nu mi-a răspuns la somaţie, a zis Mike foarte calm.

— Da' l-ai somat *după* ce l-ai lovit!

În depozitul din imediata apropiere, s-a aprins o lumină, iar pe drum mai încolo s-a deschis uşa de la Corpul de Gardă, revărsînd lumina dinăuntru afară. Am auzit şi o tropăială de bocanci pe veranda de lemn.

— Nu, Jon, m-ai auzit foarte limpede cînd am strigat somaţia, şi *după* aceea l-am lovit. Pentru că nu mi-a răspuns.

Mi-am ieşit şi eu din pepeni.

— Uite ce e, Mike, dacă tu vrei s-ajungi la Curtea Marţială, treaba ta. Eu cred că eşti un tîmpit şi jumătate, dar n-am de gînd să mă las tîrît în chestia asta.

De data asta, colţurile gurii lui Mike s-au înălţat mai tare ca niciodată:

— Poate că nu ştiu ce-i aia virtutea răbdării creştine, mi-a spus el apăsat, dar cu păgînii…, să mă ierte Dumnezeu.

Ne-am uitat lung unul la celălalt, deveniţi brusc adversari. Dinspre Corpul de Gardă, cineva a strigat să întrebe ce se întîmplase.

— Mike, zău aşa, am apelat la el, în disperare de cauză. Ce-aştepţi de la mine să fac? Fii şi tu rezonabil…

Mike a aruncat o privire scurtă peste umăr.

— Foarte bine. Nu trebuie să faci nimic altceva, decît să spui că tu n-ai văzut nimic. Atîta – că m-ai auzit strigînd somaţia. Să-şi bată ei capul să demonstreze…

Dar s-a oprit brusc, fiindcă uşa depozitului s-a deschis şi dinăuntru a apărut paznicul, frecîndu-se la ochi, cu mantaua trasă peste pijama şi cu picioarele goale în bocanci.

— Ce mai e şi-asta? a bombănit el. Doamne, Dumnezeule! a exclamat după aceea, cînd a zărit trupul lui Baker căzut la pămînt.

Cînd am ieşit din staţia de metrou Turnpike Lane, ploua, aşa că mi-am tras peste cap gluga de la pardesiul de molton. Mi-am coborît ochii cu satisfacţie, în lungul pliurilor pardesiului, către pantalonii cafenii din catifea reiată de Bedford şi tot cu satisfacţie mi-am adus aminte că, pe sub pardesiu, purtam jacheta de velur albastru-ardezie. Ce bine că de această dată nu mă prezentam în faţa Paulinei cu ţoalele-alea milităreşti, de culoarea bălegarului.

Am lăsat în urmă strada principală, care viermuia de lume ieşită la cumpărături sîmbătă dimineaţa, şi am luat-o – curios ce uşor mi se părea să păşesc încălţat în pantofi – pe strada cenuşie, parcă părăsită, pe care locuia Pauline. Apropiindu-mă de casa ei, îmi spuneam răspicat, în sinea mea, că nu venisem într-o vizită de plăcere. Pentru Pauline, eram fie aducător, fie confirmator de veşti proaste, după cum primise ori nu primise vreun semn de viaţă de la Mike. Şi totuşi, nu-mi puteam stăpîni o anumită pornire de a jubila şi a-mi freca mîinile în gînd, în faţa perspectivei de a mă întîlni cu Pauline de unul singur. Am deschis poarta şuie, avînd grijă să-mi compun o

figură cît mai adecvată situaţiei grave cu care veneam; abia apoi am intrat pe aleea pietruită. Şi a fost foarte bine că am procedat aşa, pentru că, apropiindu-mă de uşa de la intrare, involuntar am ridicat ochii spre fereastra Paulinei şi am văzut-o ţinînd în mînă, deasupra capului, o cîrpă cu care ştergea, probabil, geamul: încremenise în poziţia aceea şi se uita surprinsă la mine. Am ridicat o mînă şi i-am zîmbit încurcat. Ea a dispărut de la fereastră, iar eu am aşteptat să coboare şi să-mi deschidă uşa.

Cînd mi-a deschis, am văzut că era îmbrăcată cu pantaloni şi cu un pulover vechi, împletit de mînă – ambele plăcut de strîmte, cum sînt, de obicei, hainele vechi ale femeilor.

— Jonathan! Ce surpriză! Spunea Michael, în scrisoare, că trebuia să ne întîlnim cu tine în seara asta…

— În care scrisoare? am întrebat eu.

— Cea pe care am primit-o miercuri. De ce? Oricum, intră. Scuză-mă pentru hainele-astea oribile, dar făceam nişte treburi prin casă.

— Aha, înţeleg. Probabil că ţi-a mai scris una de-atunci, dar n-ai primit-o încă, am zis eu, intrînd în hol, în timp ce mă ştergeam pe picioare. Îmi făcea un fel de plăcere perversă că eu eram cel care avea să-i dea vestea. Pe la mijlocul scărilor, am adăugat: Mă tem că Mike n-o să vină în weekend-ul ăsta.

— Nu vine?! De ce? şi s-a oprit chiar acolo, pe scări, şi s-a întors către mine.

Îi căzuse faţa brusc şi se citea pe ea dezamăgirea, ceea ce pe mine m-a făcut să mă simt deopotrivă gelos şi ruşinat.

— N-ar fi bine să urcăm, mai întîi? am propus eu, diplomat.

Nici n-a închis bine uşa de la garsonieră, că m-a şi luat la întrebări, nerăbdătoare:

— N-a păţit nimic Michael, nu-i aşa? N-a avut şi el vreun accident sau mai ştiu eu ce?

— Nu, n-a avut nici un accident. Da' mă tem că nici bine nu e cu Mike. Are necazuri.

— Ce fel de necazuri?

— A fost băgat la arest pentru că a agresat un subofiţer, am zis eu, simţind brusc nevoia să rîd în hohote.

Pentru prima oară şi în momentul cel mai prost ales cu putinţă, îmi dădeam seama de esenţa comică a gestului făcut de Mike, de a-l păli pe caporalul Baker cu ciomagul. Pauline şi-a acoperit faţa cu palmele şi s-a prăbuşit pe primul scaun care i-a venit la îndemînă.

— Aoleu, nu! şi-a şoptit ea în palme.

I-am povestit pe scurt ce se întîmplase în noaptea de joi spre vineri. Învîrtisem pe toate părţile în minte versiunea pe care urma să i-o spun ei despre implicarea mea în acel incident şi ajunsesem la concluzia că trebuia să-i spun ceea ce aveam să spun şi la acuzarea oficială a lui Mike. Două motive aveam – unu: să-mi repet povestea ca lumea şi doi: să-mi asigur mie însumi o poziţie cît mai favorabilă cu putinţă în ochii Paulinei. Acest al doilea aspect nu era nici pe departe simplu. Dacă îi spuneam adevărul – că ştiam că Mike îl lovise pe Baker mai întîi şi abia după aceea îl somase –, dar că aveam de gînd să spun, ca prieten ce-i eram, că auzisem somaţia şi-atît şi că nu puteam preciza dacă o auzisem înainte sau după lovitură, atunci cu siguranţă că m-aş fi vîrît pe sub pielea Paulinei, ca fiind apărătorul lui Mike. Pe de altă parte – se putea gîndi ea –, dacă mă arătam dispus să merg pînă acolo cu minciuna, oare nu se putea la fel de bine să merg pînă la capăt şi să depun mărturie că sigur auzisem sau văzusem că somaţia fusese înaintea loviturii? Răspunsul cel mai potrivit la o asemenea suspiciune din partea ei era că, în cazul în care Mike ar fi fost găsit vinovat, ceea ce era

foarte posibil, eu însumi aş fi putut fi bănuit de mărturie mincinoasă; dar un asemenea răspuns, dacă i-l dădeam Paulinei, ar fi însemnat o anumită lipsă de autentică fidelitate şi preocupare faţă de Mike. Aşa încît, am adoptat varianta cea mai simplă şi i-am spus Paulinei că auzisem somaţia, dar că nu aveam cum să precizez care fusese succesiunea evenimentelor. Nu mă puteam lăuda cu aşa ceva, dar m-am trezit într-o postură favorabilă mai tîrziu, cînd Pauline a sugerat că aş fi putut să susţin ceea ce pretindea Mike, şi anume că nu l-ar fi recunoscut pe caporalul Baker, că-l somase şi că, neprimind nici un răspuns de la acesta, îl izbise cu parul.

— Îmi pare rău, Pauline, am zis eu pe un ton grav. Aş face orice să-l ajut pe Mike…, pînă la mărturia mincinoasă.

Ea şi-a coborît ochii şi s-a înroşit fermecător la faţă.

— Iartă-mă, Jonathan, n-ar fi trebuit să…

— Nu-i nimic. Înţeleg cum trebuie să te simţi şi tu.

— Vai de mine, vai de mine…, a zis ea, ridicîndu-se cu greu în picioare şi scuturînd din cap, …ce aiurit mai e şi băiatul ăsta… Un pui sălbatic de irlandez, care nu mai creşte odată…, n-are pic de minte… Iartă-mă, Jonathan, dar nici nu te-am invitat să-ţi scoţi haina. O fi şi udă. Hai, dă-ţi-o jos, şi eu mă duc să fac o cafea.

— Lasă-mă s-o fac eu, i-am spus serviabil şi m-am ridicat de pe scaun.

— Nu, nu, o fac eu – aoleu, uite că se stinge gazul. N-ai cumva un şiling la îndemînă? Că mie mi s-au terminat.

Am scotocit prin buzunar.

— Uite c-am găsit unul. Unde-i aparatul?

— Mai bine lasă-mă pe mine. E-al naibii de complicat, dacă nu-i ştii rostul.

S-a aşezat în genunchi lîngă bufet şi a început să umble la ceasul de gaz, care era amplasat undeva jos, foarte incomod. Fermoarul stricat de la şoldul

pantalonilor i s-a căscat, scoţînd la vedere o porţiune din chiloţii albaştri de nailon. M-am gîndit că nu se făcea să mă bucur de privelişte, în condiţiile date, şi m-am uitat în altă parte. Pe urmă, tot eu m-am gîndit: ce mama dracului, măcar să mă satur cu uitatul cînd mi se oferă ocazia. Dar, pînă să-mi întorc eu privirile înapoi, moneda căzuse în aparat făcînd un zgomot sec, flacăra se mărise la loc, iar Pauline se ridicase deja în picioare.

Cînd s-a întors din bucătărioară cu cafeaua, m-a întrebat:

— *Tu* ce crezi, Jonathan? Crezi că Michael l-a lovit într-adins pe omul ăla? Şi de ce să facă aşa ceva?

— „Omul ăla“ era caporalul Baker. Nu ştiu dacă ne-ai mai auzit vorbind despre el.

— Baker… Nu era caporalul care s-a purtat oribil cu voi doi la instrucţia de bază?

— Oribil s-a purtat cu Percy Higgins. Cred că de-aici ar putea reieşi motivul lui Mike. Probabil ca răzbunare – vreo idee zărghită dintr-asta. Mike era de părere că Baker a scăpat mult prea ieftin, asta ştiu sigur.

— Şi deci tu crezi că l-a lovit într-adins?

Mi-am luat un răgaz de gîndire înainte de a-i răspunde.

— Da, Pauline, mă tem că da. Sigur că n-o să spun aşa ceva cînd m-or întreba, dar din felul cum s-a comportat Mike imediat după, eu cred că aşa a fost. Dumnezeu ştie ce a crezut că rezolvă cu gestul ăsta.

Sau cînd i-o fi venit ideea. O fi pîndit, de-atunci şi pînă acum, să i se ivească ocazia de a răzbuna moartea lui Percy? Sau, cum stătea acolo, în beznă, l-o fi apucat brusc şi irezistibil tentaţia de a-i crăpa capul lui Baker, cînd l-a văzut trecînd prin faţa lui şi căzînd în capcana pe care i-o întinseserăm, din dorinţa arzătoare de a ne prinde pe picior greşit? Mi-a trecut prin cap să întreb:

— Ştii cumva dacă Mike a avut vreodată vreo cădere nervoasă, ceva de felul ăsta?

— Nu. De ce?

— Mă gîndeam că i-ar putea servi ca apărare.

— Nu. A fost întotdeauna un băiat nestăpînit, cu năbădăi. N-a lucrat niciodată nicăieri – asta presupun că ştii. N-a avut niciodată bani. Nu s-a gîndit niciodată la ce-l aşteaptă. Dar căderi nervoase n-a avut, nimic de felul acesta.

Timp de cîteva minute, ne-am sorbit cafelele în linişte. Pauline stătea proţăpită pe marginea scaunului, cum nu mai stătuse pînă atunci. Dar nu-mi dădeam seama dacă stătea aşa din cauză că era tulburată, sau pentru că se simţea sfioasă îmbrăcată cu pantalonii de pe ea. La un moment dat, i-au căzut privirile pe un vraf de rufe murdare: şi-a cerut scuze, le-a luat în braţe pe toate odată şi le-a dus în bucătărioară. După ce s-a aşezat înapoi, m-a întrebat ce urma să se întîmple acum.

— Păăăi…, Mike a fost băgat la arest strict, sub bănuiala de a-l fi agresat pe Baker. Presupun că nu-i vor putea aduce vreo acuzaţie pînă cînd Baker nu-şi recapătă cunoştinţa.

— Da’ ce, e-n *comă*?!

— Da, are traumatism cranian.

Pauline a început brusc să plîngă, bălmăjind printre sughiţuri:

— Putea să-l omoare…, ce-or să-i facă?… O să intre la-nchisoare… ani de zile…

Ideea unui braţ aşezat consolator pe după umăr mi s-a părut un gest mult prea siropos. În schimb, m-am aplecat înspre ea cît am putut de mult, fără să mă ridic propriu-zis de pe scaun.

— Nu mai plînge, Pauline. N-o fi chiar atît de rău cum pare. Poate că mă-nşel eu. Poate că Baker într-adevăr nu i-a răspuns la somaţie. N-am vrut

să te întristez chiar aşa. M-am gîndit numai că e cazul să fii pregătită pentru varianta cea mai pesimistă. Şi pe-urmă, sînt şanse destul de bune ca Mike să scape basma curată. La urma urmei, este cuvîntul lui contra cuvîntului lui Baker.

— Dar n-or să-l creadă niciodată pe Mike în locul caporalului, nu?

— Nu-i neapărat aşa.

Nu eram nici eu prea convins, dar Pauline s-a uitat la mine cu un licăr de speranţă în ochi. A scos din buzunar o batistă de hîrtie şifonată şi şi-a suflat nasul discret. După care, mi-a zîmbit încurcată.

— Îmi pare rău că m-am făcut de rîs în faţa ta. Eu am bombănit ceva ce voia să spună „nu contează“. Dar eu ţin foarte mult la Michael, să ştii.

N-am mai zis nimic. Tăcerea s-a prelungit. Am sorbit şi zaţul de-acum rece al cafelei şi am spus că era cazul să plec. N-aş fi vrut să plec, dar nu găseam nici un pretext să mai stau.

— Da, sînt sigură că trebuie să ai multă treabă. A fost atît de drăguţ din partea ta să vii pînă aici ca să-mi povesteşti tot ce s-a-ntîmplat…

— N-am treabă, am zis eu, nădăjduind. Dar sînt sigur că *tu* ai.

— Mă rog, trebuie să ajung pînă la spălătorie. Dacă poţi să mă aştepţi o clipă, te conduc pînă la staţia de metrou. Spălătoria e chiar acolo – alături.

Cînd am ieşit din casă, tot mai ploua. Eu am luat bocceaua de dus la spălat, iar Pauline a deschis o umbrelă. O ţinea cu stîngăcie, încercînd s-o ţină pentru amîndoi, fără să se apropie de mine prea mult. I-am spus că mie nu-mi trebuia umbrelă şi mi-am ridicat gluga de la pardesiul de molton.

— Crezi că părinţii lui Mike ar trebui să afle ce s-a întîmplat? am întrebat-o.

S-a băţoşit brusc.

— Spune-le *tu*, dacă vrei. Eu nu le spun. Văzînd cît de surprins eram, a adăugat: Sînt în stare să dea vina pe mine.

— Deci am înţeles bine de la Mike, am zis eu, că nu prea le-ai căzut cu tronc părinţilor lui. Trebuie să-ţi spun că asta m-a mirat.

— De ce? a zîmbit ea.

— Păi, pentru că, aşa cum i-am spus şi lui Mike cînd i-am spus, mie mi s-a părut că eşti mai mult decît prezentabilă ca prietenă. Pauline a rîs sfioasă, deşi se vedea clar că-i plăcea să audă ce auzea. Cum ţi s-au părut? am întrebat-o, ca să schimb subiectul.

— Cine? Părinţii lui Michael? Păi, sînt amîndoi irlandezi, bineînţeles. Au amîndoi nişte accente irlandeze sănătoase, spre deosebire de copiii lor, care nu au – nici unul.

— Adică Mike mai are fraţi şi surori?

— Sigur că mai are – doi fraţi şi trei surori. Şi mai erau doi, dar au murit. Eu nu i-am cunoscut decît pe Sean, care e student la medicină, şi pe Dympna, care a rămas acasă şi lucrează ca secretară la cabinetul tatălui. Tatăl e medic – asta ştii, nu? Celelalte fete sînt măritate, iar fiul cel mare e profesor în Africa.

— Mike e cel mai mic?

— Din păcate, da.

— De ce „din păcate“?

— Cum de ce? Nu ştii cum sînt mamele cu copiii cei mai mici? Tot timpul îşi face griji pentru el. Şi pe bună dreptate, asta trebuie să recunosc. Michael mi-a spus o dată: „Ai văzut şanţul ăla adînc din fruntea maică-mii, exact deasupra nasului? Ei bine, ăla-i şanţul meu“. Şi ştii ce? Avea dreptate. Mi-a arătat o dată albumul de familie. Pînă să se nască el, nu-l avea.

Ajunseserăm aproape de staţia de metrou. Pauline a zărit un ceas.

— Doamne, Dumnezeule! E unu fără zece! Nici nu m-am gîndit… Îmi pare atît de rău… Probabil c-ai să întîrzii rău de tot la prînz.

— Nu-i nimic. Oricum nu mă duceam de prînz acasă. Mă gîndeam să mă duc în după-amiaza asta pe şoseaua Charing Cross, ca să mai arunc o privire prin librării. O să mănînc ceva pe drum.

Pauline s-a oprit în mijlocul trotuarului, încruntînd uşor din sprîncene şi cumpănind, în sinea ei – ce altceva? – dacă să mă invite sau nu înapoi la masă. Ca un maestru am evitat să arborez o figură prea nerăbdătoare: m-am uitat după troleibuzele care zdroncăneau din toate încheieturile pe caldarîmul ud, mi-am trecut rufele de spălat dintr-o mînă în cealaltă…

— Auzi, Jonathan, nu vrei să stai să mănînci cu mine? Îl aşteptam pe Michael şi am cumpărat o friptură mare şi plăcintă de organe. Nu pot să mănînc eu atîta.

Am jucat puţin comedia ezitării, după care i-am acceptat invitaţia. Am intrat amîndoi la spălătorie, am cîntărit rufele şi am luat un pacheţel de detergent praf. Pauline a deschis una dintre maşini şi a început să aranjeze hainele omogen în bazin. Mă uitam cu un sentiment de admiraţie la cît de iute şi de eficient se mişca. La un moment dat, a scos un sutien murdar din sacoşa de rufe şi l-a aruncat înapoi înăuntru.

— Jonathan, dacă nu te superi prea tare pe mine, nu vrei tu să iei nişte legume congelate pînă fac eu treaba asta, aici? Ca să cîştigăm timp.

Cînd m-am întors cu misiunea îndeplinită, am găsit-o stînd în faţa maşinii şi uitîndu-se fix la fereastra rotundă în spatele căreia se rostogoleau rufele, ca şi cînd ar fi fost un glob de cristal care i-ar fi putut spune ceva despre viitorul ei sau al lui Mike.

Am mîncat cu poftă partea lui Mike de friptură şi de plăcintă de organe. Pauline ciugulea nepăsătoare din porţia ei. N-am avut decît un singur subiect de conversaţie. Era foarte important să vorbim numai despre Mike,

dacă voiam ca vizita mea prelungită să rămînă respectabilă. Dar eu tot încercam să deviez discuţia către Pauline însăşi.

— Deci mama lui Mike este problema, am zis eu, în timp ce spălam vasele.

— Da. Domnul Brady e foarte de treabă. Cu el mă înţeleg foarte bine. Poate chiar prea bine. O dată m-a ciupit.

— Cum te-a ciupit?

— Ei…, cum se ciupeşte, a zis ea, înroşindu-se.

Eu am rîs şi am explicat ce voiam să ştiu:

— Cum, adică în ce condiţii. Adică l-a văzut cumva doamna Brady? Asta i-ar putea explica ostilitatea.

— Nu, n-a văzut, slavă Domnului! Eram pe picior de plecare. Nu, problema e că doamna Brady e-atît de credincioasă. Se duce la biserică în fiecare dimineaţă, pînă să se trezească toţi ceilalţi, după care-i face pe toţi ceilalţi să se simtă vinovaţi la micul dejun. Pînă şi *eu* m-am simţit vinovată.

— Da' domnul Brady nu e credincios?

— Ei, ba e şi el credincios, în felul lui: merge la biserică duminica – la ultima slujbă, în tot cazul. Dar nu face atîta circ din treaba asta, cum face doamna Brady. În anumite privinţe, ai zice că nici nu-i place biserica de care aparţine. Mereu face bancuri, duminica, la cină, despre parohul lor de-acolo, iar doamna Brady se înfurie tare de tot, pentru că zice că n-ar trebui să spună asemenea lucruri de faţă cu ne-catolicii.

— Cu tine, adică.

— Da, cu mine.

— Dar tu te simţi atrasă de catolicism?

— Nu, asta-i problema. Dacă m-aş simţi, totul ar fi bine şi frumos. Doamna Brady şi-ar găsi liniştea, iar Michael ar fi încîntat. Mereu încearcă

să mă convertească. Şi o dată m-a pus să-i promit că merg la un fel de lecţii – ştii cum le spun? „Muncă de lămurire“.

— Şi cum a fost?

— Nu ştiu. Cînd am ajuns în faţa casei preotului, mie mi-a pierit cheful şi n-am mai vrut să intru. Ne-am certat îngrozitor atunci.

Pauline şi-a agăţat la uscat cîrpa de vase udă şi ne-am întors împreună în cameră. I-am oferit o ţigară şi, pentru prima oară, şi-a luat una. Se vedea însă că nu era ceva ce făcea prea des, fiindcă închidea ochii cînd sufla fumul.

— Tu eşti creştină, Pauline? am întrebat-o.

— Nu. Adică, nu tocmai. Părinţii mei ţin de Biserica Anglicană şi se mai duc, din cînd în cînd, la biserică. Şi eu mai mergeam, cînd eram mai mică. Şi-acum mai merg, la Crăciun, ca să le fac lor plăcerea şi fiindcă-mi plac colindele. Dar nu *cred* propriu-zis. Dac-aş crede, tot la Biserica Anglicană m-aş duce. Mi se pare mai normală, mai rezonabilă. Te lasă-n pace, nu-şi bagă nasul prin mintea ta, cum face catolicismul. Plus că e şi mult mai simplă. Zău aşa, catolicismul este *atît* de complicat. Adică, după ce că-ţi vine şi-aşa destul de greu să crezi în Dumnezeu, ce rost are să mai complici lucrurile cu transsubstanţialitatea, cu imaculata concepţie, cu indulgenţele, cu mai ştiu eu ce? Parc-ar fi la algebră. Şi ştii ce? Îi rod chestiile-astea. Nu pot să se abţină să vorbească despre ele – familia lui Michael, vreau să zic. Şi le mai amestecă şi cu politică irlandeză, de nu mai înţelegi chiar nimic. De fiecare dată s-au legat de mine, fiindcă sînt englezoaică şi fiindcă englezii s-au purtat cică atît de crud cu ei, cu irlandezii, de-mi vine cîteodată să-i întreb de ce trăiesc toţi în Anglia, dacă ne urăsc atît de mult.

Am rîs compătimitor, amintindu-mi de propria mea experienţă la cîrciuma lui O’Connell. Am băut şi un ceai, după care m-am ridicat să plec.

Nu-mi mai venea în minte nici o scuză ca să mai stau, iar Pauline n-a mai făcut nici un gest de a mă reţine. Mi-a spus că avea de gînd să-i scrie o scrisoare lui Mike în seara aceea.

— Dar ştii, Jonathan, a adăugat ea, nu cred că Michael o să-mi scrie despre toată povestea asta în scrisorile lui, ca să nu-mi fac griji. Oricum, nu-mi scrie niciodată prea mult. Aşa că pe tine mă bazez să-mi comunici şi mie dacă se întîmplă ceva important. Altfel, o să-mi fac şi mai multe griji. Te superi dacă te rog?

I-am promis că vom ţine legătura.

Cînd mi-am predat biletul de voie, am fost înştiinţat că sergentul Hamilton voia să mă vadă, aşa încît m-am grăbit să ajung la aşa-zisul lui „birou", de fapt o anexă a sălii de curs a furierilor, cu dale de piatră pe jos şi care nu conţinea nimic altceva decît o masă de lemn, cu picioarele în consolă, şi un scaun. Soba din mijlocul încăperii fusese aprinsă de curînd şi dădea prea puţină căldură. Din burlanul fisurat scăpau înăuntru vălătuci de fum. Sergentul Hamilton stătea la masă cu mantaua pe el şi avea mănuşi cu degetele tăiate.

— M-aţi chemat, dom' sergent?

— Slavă Domnului că te-ai întors, Browne, a zis el, ridicînd ochii. Era să-m' pierd o tresă din cauza ta.

— De ce, dom' sergent?

— Pentru că trebuia să ţi s-anuleze-nvoirea, după povestea cu Brady. Eşti martor ocular.

— N-am văzut nimic, dom' sergent.

— E povestea ta şi te ţii de ea, nu? a zis Hamilton scoţînd la iveală pădurea de dinţi, într-un rînjet viclean. Eu m-am dat înapoi o jumătate de pas, ca să ies din raza de acţiune a jetului fin de salivă ţîşnit din gura lui. Mă

rog, a continuat el, Brady o să fie oricum pus sub acuzare. Baker şi-a recăpătat cunoştinţa sîmbătă, la spital.

— Şi cum e – bine?

— Da. Norocu' lui că avea bereta pe cap, că altfel amicu' tău îl omora. Aşa, o să ia numa' doi ani pentru ce-a făcut.

Doi ani! M-a trecut un fior din cap pînă în picioare.

— Timpul petrecut la batalionul disciplinar se echivalează cu serviciul militar, dom' sergent?

— Se echivalează pe pizda mă-sii. Una-i una, alta-i alta. Cîn' iese de-acolo, o ia de la capăt.

Dezvăluirea lui m-a năucit mult prea tare, ca să-i mai pot răspunde ceva. Hamilton a răsfoit printre hîrtiile de pe masa din faţa lui.

— Dubios individ şi Brady ăsta, a continuat el. Mi-am dat eu seama că se-arunca aşa, cu capu-nainte. Pînă şi-n testul de specialitate s-a băga' cu picioarele.

— Da' l-a luat, nu? am întrebat eu.

Asta nici măcar Mike nu putea face – să pice testul de specialitate.

— L-a luat, a răspuns Hamilton fără nici o tragere de inimă. Dar l-a luat aşa, la mustaţă. Şi-a măscărit lucrarea cu o mulţime de glume proaste. (Dintr-un teanc de hîrtii, a scos foaia lui Mike.) Uite, de pildă mostra de proces-verbal de acuzare: a făcut-o pe numele Comandantului şi l-a acuzat de comportament care a prejudiciat ordinea şi disciplina militară, prin aceea că a luat parte la defilare cu nasturii desfăcuţi la şliţ. (Am rîs.) Sigur că s-a acoperit: n-a scris „locotenent-colonel Algernon Lansing“, a scris „soldat A. Lansing“. Dar e destul de străveziu, nu crezi?

Am fost de acord cu el că era destul de străveziu. Sergentul Hamilton a scos din teanc şi lucrarea mea şi a netezit-o cu palma pe masă.

— Ei, Browne, măcar *tu* nu te-ai băga’ cu picioarele-n lucrare. Ai ieşit primul, cu sută la sută.

Mi-am compus o figură demnă de un laureat Nobel, în care se împleteau în proporţii ideale mîndria şi modestia. Hamilton părea să se fi aşteptat la aşa ceva.

— Mulţumesc, dom’ sergent, i-am spus.

— Armat-are nevoie de mai mulţi furieri, Browne, are mare nevoie de ei. Cu puţină experienţă, ar trebui s-ajungi un furier clasa-ntîi.

— Mulţumesc, dom’ sergent, am repetat.

Unde puteam să ajung pe calea aceasta? Chiar mă întrebam: să mi se atribuie vreun titlu? Să-mi scriu numele urmat de iniţiale? Soldat Jonathan Browne, Licenţ. Onor. (Lond.), Furier B III (Catt.)[11]?

— Ce părere ai de posibilitatea de-a cîştiga nişt-experienţă înainte de repartizare?

— Adică cum, dom’ sergent?

— Corpu’ de Gardă e oarecum suprasolicitat în momentul de faţă. M-au întreba’ pe mine dacă n-am să le dau un om să-i ajute o vreme. Ce zici?

Era ceva emoţionant în naivitatea sergentului Hamilton. El chiar credea că eu abia aşteptam să fiu furier în Armată. Stimulentul pe care mi-l propunea era de-a dreptul caraghios, dar n-am ezitat nici un moment să-i accept oferta. Asta însemna să scap de plictiseala şi corvezile de la Sectorul Tranzit. În loc să dau cu lopata la cărbuni în aerul tăios de noiembrie de afară, aş fi stat instalat comod într-un birou încălzit.

Aşteptările nu mi-au fost înşelate. Corpul de Gardă era, probabil, slujba cea mai confortabilă din Tabăra Amiens. Paradoxal, în Armată, cu cît te apropii mai mult de miezul autorităţii, cu atît ai viaţa mai uşoară şi mai tihnită. Disciplina era blîndă, nimeni nu-şi bătea capul cu defilările, puteai purta pantofi în loc de bocanci, luai ceaiul cînd voiai şi puteai să mai şi

flirtezi cu stenografele. De la această ultimă distracţie eu am fost exclus, pentru că fetele respective nu se uitau la nimeni care nu avea măcar două trese. Dar şi aşa am fost mulţumit: să nu ies cîtuşi de puţin în evidenţă, dacă era posibil, şi să-mi consum ultimele săptămîni la Catterick într-un confort relativ.

Am fost trimis la Biroul Dosare, ca să-l asist pe caporalul Gordon, un scoţian fluşturatic şi jubilant, căruia data de liberare – 15 ianuarie – i se apropia văzînd cu ochii. Am stat şi am ascultat răbdător cu cîtă satisfacţie tot punea în balanţă situaţia lui faţă de situaţia mea, pînă cînd s-a plictisit. Rămînea deocamdată un mister de ce mai fusesem cooptat şi eu în Corpul de Gardă, din moment ce Gordon nu părea deloc depăşit de cît avea de lucru. Adevărul este că ore întregi nu făceam nimic altceva decît să stăm de vorbă sau să citim ziarele, cu cîte un ochi atent la uşă. Din cînd în cînd, mă mai amuzam căutînd prin fişele personale ale unora şi altora de prin unitate şi descoperind diverse lucruri despre trecutul lor. Aşa am aflat vîrsta caporalului Mason; aşa am ajuns să citesc notele Ofiţerului de Cadre de la prima mea discuţie cu el. Am mai aflat şi că picasem la trasul cu pistolul în timpul instrucţiei de bază, ceea ce mi s-a părut destul de anapoda, pentru că nu trăsesem, de fapt, niciodată cu pistolul – nici înainte, nici după încorporare.

L-am revăzut pe Mike atunci cînd a fost adus în faţa Comandantului. Era frig rău de tot. Ne-am adunat toţi trei – adică Mike, caporalul Baker şi cu mine –, pe veranda din faţa biroului Comandantului şi stăteam fiecare în legea noastră, într-o tăcere ciudată, oarecum artificială. Baker avea un pansament gros de ghips de jur-împrejurul capului. Nu i-am văzut, pe el şi pe Mike, să-şi arunce nici măcar o singură privire. În schimb, Mike mi-a aruncat mie o privire şi mi-a zîmbit, dar sergentul de la Poliţia Militară

care-l escorta i-a spus să-şi ţină ochii îndreptaţi înainte. Zîmbetul lui Mike mi s-a părut forţat: avea o figură îngrijorată, chiar speriată.

Mi-am adus aminte de un incident petrecut la colegiu, cu mai mult de un an înainte. Ne-am întîlnit întîmplător în faţa biroului unuia dintre conferenţiari. Veniserăm, şi unul şi celălalt, să ne recuperăm lucrările de examen dintr-un teanc trîntit pe un scaun chiar acolo, pe coridor. Am dat amîndoi din cap şi am bălmăjit ceva pe post de salut. Eu mi-am frunzărit lucrarea şi am luat cunoştinţă de notă cu satisfacţie. Îi luasem faţa lui Meakin – nu cu mult, dar i-o luasem. Cînd să mă întorc să plec, Mike m-a întrebat: „Cît ai luat?“ Pe moment, m-am simţit stingherit, dar i-am spus: „Nouă“. El precis luase mult mai puţin; în tot cazul, mi se părea oarecum deplasat să-şi compare notele cu ale mele. M-am abţinut să-i pun, la rîndul meu, aceeaşi întrebare, dar m-a informat el, din proprie iniţiativă, că luase cinci. Stătea acolo şi-şi învîrtea lucrarea pe toate părţile, cu o figură mirată şi lezată, ca şi cum ar fi fost profund nedreptăţit. Îmi părea rău pentru el, dar mă gîndeam, în sinea mea: „La ce te-aşteptai, Doamne iartă-mă? Nu mi-ai spus tu, cu gura ta, cînd am intrat în sala de examen, că nici n-ai pus mîna pe carte?“ Am invocat o scuză oarecare şi am plecat, dar întîlnirea cu Mike, nu ştiu nici eu de ce, îmi stricase toată plăcerea lui nouă al meu.

La fel şi acum, cînd stăteam pe veranda aceea, cu ochii umeziţi de la vîntul rece şi scoţînd norişori pe gură şi pe nas – acelaşi sentiment m-a cuprins: Mike se băgase, cum-necum, în toată nebunia asta, cu care eu nu aveam nimic de-a face, şi totuşi necazul lui avea darul să-mi roadă mie starea de relativ confort şi siguranţă, ca un vierme al conştiinţei. Doi ani la batalionul disciplinar! Şi alţi doi ani în care să ia de la început stagiul militar! Mă treceau pe mine fiorii, de fiecare dată cînd îmi făceam aceste socoteli, de parcă aş fi fost în locul lui.

Sigur că nu mai puteam ignora implicaţiile posibilei arestări a lui Mike. Această eventualitate mi-ar fi creat mie, vorba aceea, cale liberă spre Pauline. Să fi fost, oare, atît de simplu? Rolul de cel-mai-bun-prieten-al-arestatului-face-dragoste-cu-prietena-acestuia ar fi însemnat pentru mine o etichetă mult prea melodramatică de nemernic. Şi-mi închipuiam că persecuţiile ar fi făcut-o pe Pauline să-l îndrăgească şi mai tare pe Mike.

Comandantul a coborît din maşină şi a trecut val-vîrtej pe lîngă noi, ca şi cum am fi fost invizibili.

— Dă-ţi jos boneta şi centura! i-a spus sergentul-poliţist lui Mike.

Pentru cine ştie ce motiv, soldaţii acuzaţi trebuiau să-şi scoată centurile de la brîu şi bonetele de pe cap atunci cînd erau aduşi în faţa unui ofiţer. N-am reuşit să-mi dau seama dacă scopul era, la fel ca tot ritualul cu zbieretele şi tropăiturile, să-l distrugă psihic pe acuzat sau dacă era, de fapt, o precauţie, cum susţineau cîte unii, pentru ca acuzatului să nu-i vină ideea să-l atace pe Comandant cu catarama de la centură sau cu emblema de la bonetă, folosindu-i muchia pe post de lamă. În orice caz, în ipostaza aceasta, Mike arăta deja ca un puşcăriaş condamnat. Avea părul atît de scurt, încît i se vedeau umflăturile craniului.

După întrevederea cu Comandantul, Mike a fost reţinut în arest, pentru a fi deferit Curţii Marţiale. Eu i-am scris Paulinei şi i-am explicat că era ceva inevitabil, în condiţiile date, dar că ea nu avea, de fapt, de ce să dispere. Cu cît erau mai oficiale şi mai deschise deliberările, îi argumentam acolo, cu atît mai bune erau şansele lui Mike de a scăpa uşor (pentru că nu-l vedeam scăpînd chiar basma curată). În continuare tot de cuvîntul lui Baker contra cuvîntului lui Mike era vorba şi, chiar presupunînd că juriul ar fi fost dispus să-l creadă pe Baker mai mult decît pe Mike, tot mai rămînea, din punctul de vedere al Curţii Marţiale, problema spinoasă a lipsei unui motiv pentru care Mike l-ar fi agresat pe Baker – cu excepţia situaţiei în care s-ar fi găsit

cineva din plutonul C, care să-i toarne vreunui ofiţer adevărul despre legătura în triunghi dintre Baker, Mike şi Percy Higgins. Baker însuşi evident că nu avea nici un interes să facă aşa ceva, pentru că n-ar fi reuşit decît să repună pe tapet întreaga problemă a morţii lui Percy.

Un vizitator frecvent al Biroului Dosare din Corpul de Gardă era caporalul Weston, şoferul Comandantului, un tip înalt, bine făcut, cu o mustaţă foarte dichisită. Vestonul lui de la uniformă era garnisit cu o mulţime de medalii din tot atîtea campanii, iar pe mînecă avea aripi de paraşutist, deşi acum, bineînţeles, făcea parte din R.R.T. Era un veston făcut la croitor, special pentru el, şi trebuie să spun că Weston era singura persoană pe care am văzut-o vreodată arătînd elegant într-o asemenea vestimentaţie bizară. Era foarte bine văzut de stenografe, care-şi scoteau în mod vizibil fundul în afară cînd treceau pe lîngă el, ca şi cum ar fi vrut să provoace o ciupitură sau o palmă. Şoferul îşi petrecea mai tot timpul aşteptîndu-l pe Comandant în birourile Corpului de Gardă, mai ales la noi. După ce termina de citit *Mirror*, începea să ne delecteze cu anecdote din viaţa lui de militar – exclusiv pe teme sexuale. Ne-a povestit despre bordelurile de campanie organizate în nordul Africii în anii celui de-al doilea război mondial, descriind în culori vii cum ieşeau soldaţii împleticindu-se din corturi, în zorii zilei, şi se duceau să capete un „tacîm complet“, la preţul de şase penny, înainte de micul dejun; ne-a povestit despre obiceiurile curioase ale prostituatelor din Coreea; ne-a povestit despre străzile din Hamburg, cu bariere la ambele capete, unde femeile îşi expuneau trupurile în vitrine cum se expune carnea la măcelărie – toate cu lux de amănunte, încît caporalul Gorman, care-şi petrecuse cei doi ani numai în Anglia, făcea spume la gură de invidie şi frustrare şi s-a declarat dispus să se înroleze în continuare, pentru încă un an, doar-doar avea să fie

trimis şi el în străinătate. O singură dată a mers cam prea departe Weston, pînă şi pe gustul lui Gorman: cînd ne-a povestit despre o arăboaică din nordul Africii, care ar fi venit la el şi i-ar fi oferit-o pe fetiţa ei de zece ani în schimbul unei tablete de ciocolată.

— Uite-atî’ de-naltă era, ne-a arătat, ţinîndu-şi palma orizontal, la un metru şi ceva înălţime de la podea.

— Să nu spui c-ai…, a zis Gorman.

— N-a însemnat nimic pentru ea, a continuat Weston apologetic. Nici măcar nu era fată mare.

— Nenorocit ordinar ce eşti! a exclamat Gorman. Pe urmă, curiozitatea dovedindu-se mai presus de silă, a adăugat: Şi cum a fost?

Pentru mine, Weston ilustra paradoxul eroismului cazon. Era un om pe care ţara îl decorase pentru bravura lui; un om căruia îi datoram cu toţii libertatea. Şi totuşi, ceea ce-l mînase pe el prin nenumăratele campanii sîngeroase fusese un barbarism fundamental, un dispreţ absolut faţă de viaţa şi de buna-cuviinţă umană. Nici măcar nu era mîndru de reuşitele lui militare. Weston era un animal în uniformă, care lupta şi se regula, un autentic descendent al mercenarilor din Antichitate. Era o pasăre destul de rară în Armata modernă, iar eu îl găseam fascinant la modul pervers.

Ca şofer al Comandantului, caporalul Weston avea nenumărate ocazii de a auzi ce discutau între ei Comandantul şi ceilalţi ofiţeri de rang înalt, deci era o mină de informaţii pentru tot ceea ce privea regimentul.

— Şi ziceai că tipu-ăsta, Brady, a fos’ colegu’ tău?

— Da, am răspuns eu. De ce?

— Ei, să ştii că n-o să-l prea mai vez’, vro cîţ’va ani buni, m-a anunţat Weston, cu un rînjet malefic.

— De ce?

— Curtea Marţială scrie pe el, nu? C-a sări’ la Baker.

— Da, da’ poate scapă.

— Nu mai, gata, nu mai scapă.

— Şi de ce, mă rog? am întrebat eu, pe un ton mai calm decît eram de fapt.

Dacă m-aş fi arătat curios sau nerăbdător, n-aş fi reuşit decît să-l incit pe Weston să mă fiarbă puţin înainte de a-mi da informaţiile pe care se vedea clar că le deţinea.

— Nu că l-aş acuza io pe el că l-a croi’ pe Baker, pe căposu-ăla nenorocit. Ce aia-a mă-sii a făcut el pîn-acum să fie mîndru? N-a făcu’ dăloc armată. Armată *pe bune*. Ce, c-a alerga’ nişte-amărîţ’ de coloraţ’ d-ăia prin Kenya, aia-i armată?

Am tăcut. Weston i s-a adresat lui Gorman, arătîndu-mă pe mine cu o zvîcnitură din cap.

— Nu se prea omoară cu grija pentru-amicu’ lui, este?

— Aştept s-aud ceva ce nu ştiam, atîta tot, am spus eu răbdător.

— O.K., hai să-ţi spun: ţii minte pe pizdă-proastă ăla care s-a-mpuşcat acu’ cîteva săptămîni – cum îi zicea?

— Higgins.

— Aşa, Higgins. Ei, se pare c-amicu’ tău i-a scris o scrisoare lu’ ta-su lu’ Higgins.

— Tutore, am corectat eu mecanic, ştiind ce urma. Taică-său a murit.

— Bine, tutore, dacă vrei tu. Deci, Brady i-a scris o scrisoare la tutorele-ăsta, zicîn’ că Baker era vinova’ că s-a-mpuşca’ Higgins ăla micu’. Şi boşorogu’ ştii ce-a făcut? A trimis-o-aici, la Comandant.

— De unde ştii?

— L-am auzi’ pă Comandant az’-dimineaţă, cum îi spunea la Aghiotant, în maşină.

M-am întors cu spatele la ei şi m-am uitat pe fereastră. Un pluton trecea chiar atunci, în pas alergător, către sala de sport. Toţi arătau înfriguraţi şi zgribuliţi în ţinuta subţire de P.F. Mike nu mai avea nici o speranţă de-acum. Weston i-a spus lui Gorman:

— Brady i-a scris cui nu trebuia. Boşorogu' cic-a fos' căpitan de Cavalerie-n primu' război!

Au izbucnit amîndoi în rîs, iar eu am sărit la ei:

— Al naibii de amuzant, este? le-am spus, cît de sarcastic am putut. Oare ce poate fi mai amuzant decît un tip care ia doi ani de batalion disciplinar?

Probabil că erau de acord cu mine, pentru că au început să rîdă în hohote.

— Nenorociţi tîmpiţi şi egoişti ce sînteţi! am zbierat şi eu, mai tare decît rîsul lor din ce în ce mai sonor. „Du-te tu-n pizda mă-tii, că mie mi-e bine" – asta e, nu? Ştiţi…

În momentul acela, s-a deschis uşa. Era Sergentul-Major pe Regiment, cu mutra lui sangvină şi irascibilă.

— Ce-i cu toată gălăgia asta? Weston!

— O'd'naţi!

— Te-a chemat Comandantul. Capu' sus, gîndu' la patrie!

— 'Ţeles!

Weston a ieşit în grabă, strîngîndu-şi cravata la gît. S.M.R.-ul a intrat în cameră şi s-a uitat lung şi urît la mine:

— Tu cine mai eşti?

— Soldat Browne, domnule.

— Ce cauţi aici?

— Sergentul Hamilton m-a trimis aici ca ajutor, domnule, pînă primesc repartiţia.

— Zău? După cum se vede, nu prea ajuţi pe nimeni. Şi cine ţi-a spus că poţi să porţi pantofi?

— Am crezut că toţi furierii poartă pantofi, domnule.

— O să porţi, cînd o să fii şi tu personal permanent. Pîn'atunci, porţi bocanci. S-a-nţeles?!

— Da, domnule.

A dat să plece, după care m-a oprit.

— Ai făcut de gardă săptămîna asta?

— Nu, domnule, am zis eu, cu inima cît un purice.

— Foarte bine, faci mîine. Ne mai lipseşte un om. La Camera de Gardă, ora 2 după-masă.

— Da, domnule.

S.M.R.-ul a ieşit. Gardă de douăzeci şi patru de ore. Şi eu care sperasem s-o şterg alte patruzeci şi opt, cu ajutorul sergentului Hamilton.

— Pizda mă-sii de Armată! am zis.

Caporalul Gorman rîdea cu lacrimi.

Abia a doua zi dimineaţă, în timp ce-mi lustruiam bocancii în pregătirea gărzii, mi-a trecut prin minte că, intrînd în post chiar la Camera de Gardă, mi s-ar fi putut ivi ocazia să-l văd pe Mike, poate chiar să stau de vorbă cu el. Fără să ezit prea mult, am hotărît să-i spun veştile proaste aflate de la Weston: măcar să fie pregătit pentru cînd i s-ar fi pus în faţă noile dovezi.

Numai doi soldaţi mai erau în baracă: toţi ceilalţi erau ori la NAAFI, ori învoiţi peste weekend. Unul din ei, ca şi mine, îşi lustruia bocancii, scuipînd peste crema de ghete şi apoi frecînd bine bombeul cu mişcări în cerc; celălalt îi scria prietenei lui, muşcînd întruna din vîrful tocului, drept care avea buzele pătate de cerneală.

— Niciodată nu ştiu ce pizda mă-sii să-i spun la păsărica-aia a mea, a mărturisit el într-un tîrziu.

— Spune-i că dac-are de gîn’ să te lase baltă, măcar să-ţi spună treab-asta cînd eşti în permisie, a zis celălalt, abătut. E-al dracu’ de urî’ cînd îţi spune treab-asta-ntr-o scrisoare.

S-a dovedit, dacă mai era nevoie, că *el* primise, de curînd, o asemenea scrisoare de la prietena lui. A scos-o şi ne-a citit-o cu voce tare: „Dragă Alan, mulţumesc pentru ultima scrisoare, pe care-am primit-o ieri. Mă tem că ce-ţi scriu eu aici o să te rănească, Alan, da’ trebuie să-ţi spun. Prea ai crezut, Alan, că ţi se cuvine totul…“ Fata repeta de mai multe ori această ultimă observaţie, fără să spună şi la ce se referea. Motivul declarat pentru care voia să rupă relaţia cu el era: „Nu cred că e cazul să rămînem legaţi unul de altul doi ani, cît stai tu în Armată“. În schimb, de două ori îi sugera că ar fi fost bine să-şi scrie, ca prieteni vechi ce erau, şi încheia rugîndu-l, din tot sufletul ei, să-i răspundă la scrisoare.

— Şi ai de gînd să-i scrii? l-am întrebat.

— Nu. Da’ cînd iau prima-nvoire, aflu eu cu cin’ şi-o trage şi-mi strîn’ gaşca şi-l luăm p-ăla la omor.

Celălalt soldat ne-a povestit ca pe-o anecdotă ce păţise fratele lui mai mare, care era în Malaiezia cînd logodnica i-a scris că voia să rupă logodna. Le arătase scrisoarea tuturor colegilor lui şi toţi îi scriseseră fetei în acelaşi timp – vreo treizeci erau în total –, spunîndu-i ce credeau despre ea. Ştiind cît de bine se pricep soldaţii la măscări, m-am cutremurat şi-am compătimit-o pe fata respectivă.

— N-a fost, totuşi, prea dur pentru biata fată? am întrebat.

S-au uitat amîndoi la mine mai mult decît miraţi.

— Dac-o fată nu te poate-aştepta pînă-ţi faci armata, a zis cel care citise scrisoarea, scuipînd încă o dată peste crema de ghete, nu e bună de nimic. Şi-atunci, ce dă, aia primeşte.

L-am văzut pe Mike de îndată ce am intrat în Camera de Gardă: mătura pe jos. Mi-a zîmbit, dar sergentul-poliţist l-a încuiat imediat în celulă, aşa încît n-am apucat să stăm de vorbă. Un singur arestat mai era, în afară de el, care urma să fie deferit Curţii Marţiale: un subofiţer cu o mutră hăituită, despre care am aflat că era acuzat de pederastie, comisă cu un proaspăt recrut din plutonul lui. Lăsînd la o parte relaţia mea personală cu Mike, apropierea de toţi arestaţii de acolo pe mine mă tulbura. Cîţiva dintre soldaţii tineri din gardă îi priveau cu un fel de fascinaţie respectuoasă, în schimb ofiţerul şi subofiţerii păreau să adopte fără nici o problemă atitudinea temnicerilor de profesie.

Prima mea gardă de douăzeci şi patru de ore s-a dovedit chiar mai rea decît anticipasem eu. Sîmbătă după-amiază, seara, timpul s-a tîrît dureros de încet. Mîncarea era greţoasă, dar trebuia să mănînci. Zile întregi mi-a rămas în gît gustul de omletă sleită, fasole arsă şi ceai dulce. Pe măsură ce garda avansa, mă simţeam din ce în ce mai obosit şi din ce în ce mai puţin reuşeam să-mi înving oboseala. Mi-era imposibil să adorm în cele patru ore de pauză între plantoane. Paturile erau tari şi incomode, luminile te orbeau indiferent de poziţia în care ai fi stat, iar radioul portabil al caporalului mergea întruna, potrivit invariabil pe Radio Luxemburg.

Am ieşit din plantonul al treilea duminică la ora 4 dimineaţa, aproape leşinat de oboseală. Slavă Domnului, în Camera de Gardă era linişte. Sergentul sforăia şi toţi ceilalţi soldaţi din gardă dormeau. Caporalul ieşise, ca să escorteze la post pe careva. M-am dus la sobă şi mi-am turnat o cană de ceai fiert şi răs-fiert.

— Jon…, s-a auzit o şoaptă dinspre celula lui Mike.

M-am apropiat de celule, urmărindu-l încordat pe sergent. Nu ştiam cum să calc pe podeaua de lemn, fără să fac un zgomot infernal cu bocancii mei ţintuiţi cu fier. Mike s-a apropiat de gratii – era atît de palid – şi s-a apucat

cu amîndouă mîinile de bare, cum fac, probabil, toţi prizonierii. Am început să vorbim în şoaptă.

— Bună, Jon. Ai vreo ţigară? I-am dat o jumătate din pachetul meu. Mulţumesc. Aici nu ne dau decît trei pe zi.

În celula de alături, vecinul lui Mike a gemut şi mormăit ceva în somn. M-a mirat faptul că Mike vorbea despre el însuşi la persoana întîi plural. Ai fi zis că adoptase deja sentimentul de solidaritate al puşcăriaşilor.

— Care-i viaţa ta? l-am întrebat.

— Căcăcioasă rău. Abia aştept să treacă şi chestia asta, Curtea Marţială…

— Mike, am zis eu, am să-ţi dau nişte veşti proaste.

— Ce? şi parcă a strîns barele şi mai tare.

— Scrisoarea pe care-ai trimis-o tutorelui lui Percy. Ăla i-a trimis-o Comandantului de-aici.

— Al dracu', aia nu-i bine – şi Mike şi-a muşcat buza de jos.

După cîteva momente de tăcere, am adăugat:

— M-am gîndit să-ţi spun.

— Da. Mulţumesc.

— Îmi pare foarte rău.

— Da.

— Dar să nu renunţi la speranţă.

— Nu.

Deodată, am auzit cum se întorceau caporalul şi santinela, scrîşnind cu bocancii pe aleea cu pietriş.

— Se-ntorc, Mike. Mă duc şi eu.

Am ajuns înapoi lîngă sobă în momentul în care cei doi au intrat pe uşă. M-am întins pe pat şi am închis ochii, dar n-am putut să adorm. Am auzit

sfîrîind un chibrit în celula lui Mike. Pe urmă, nici nu mi-a venit să cred, am simţit o bătaie pe umăr şi am auzit o voce care mi-a spus:

— Hai, băiatu', rîndu' tău.

Cînd am ieşit din gardă, la ora zece, toţi erau treji; nu vedeam cum aş mai fi putut vorbi cu Mike. Iată însă că, în timp ce-mi umpleam cana din ceainicul aflat pe sobă, s-a auzit vocea lui Mike din celulă:

— Dom' sergent, pot să capăt şi eu un ceai?

— Dă-i o cană de ceai, a zis sergentul, fără să ridice ochii din *News of the World*[12].

M-am apropiat de celulă, iar Mike mi-a întins cana.

— Goleşte-o tu, te rog, băiatu', a zis el.

M-am uitat în cană: în fundul ei era un plic îndoit de mai multe ori.

— Ce crezi, bă, că e-aici, 'otelu' lu' tac-tu? s-a răţoit sergentul.

— Nu fi rău, dom' sergent, a zis Mike.

Dincolo de formulările glumeţe şi împăciuitoare, mi-am dat seama din vocea lui că era încordat. M-am dus cu cana la toaletă, am scos plicul şi l-am vîrît cît mai adînc în buzunarul meu. Pe urmă, am clătit cana în chiuvetă, cu toate că era deja curată. Cînd i-am întins ceaiul, Mike a spus:

— 'Ţumesc, băiatu'.

Am scos plicul să mă uit la el abia după ce am ieşit, la ora două, din serviciul de gardă. Precis conţinea un mesaj pentru mine, aşa că voiam să-l citesc fără să mă vadă nimeni. Am luat autobuzul pînă la Centrul Taberei şi acolo m-am dus la Clubul NAAFI să fac o baie. În timp ce apa curgea, am scos plicul din buzunar şi l-am întins bine. Nu-mi era adresat mie, ci, curios, unui anume „Gordiano Bruno“, la o adresă din cartierul Camden Town. N-am înţeles nimic. Mike nu-mi spusese niciodată că ar fi avut vreun prieten italian. Şi de ce atîta bătaie de cap ca să trimită plicul fraudulos? Din cîte

ştiam eu, scrisori avea voie să scrie. După ce mi-am făcut baia, am pus timbru pe scrisoare şi am aruncat plicul în cutia poştală. Apoi, m-am dus la Sala de Lectură şi am scris şi eu o scrisoare – Paulinei.

Mai tîrziu, în timp ce mîncam la sala de mese, au intrat Fallowfield, Peterson şi Gordon Kemp. Toţi purtau haine civile, privilegiu rezervat Potenţialilor Ofiţeri care trecuseră de Cosma. Ţinutele lor mi s-au părut, nu ştiu de ce, semnificative şi elocvente, după ce ne obişnuiserăm să-i vedem în anonimatul kakiului comun. Peterson purta o jachetă de călărie minunat croită şi pantaloni din tul de cavalerie strînşi pe gambe, Fallowfield – o haină bleumarin şi pantaloni gri-fer, iar Gordon – o jachetă sport din tweed de Burton şi pantaloni de flanelă gri-perle. Nu-mi doream în mod deosebit să stau de vorbă cu ei, dar Gordon, cu felul lui prietenos de a fi, i-a condus şi pe ceilalţi la masa mea, care s-a umplut de tăvi cu mîncare.

— Noroc, am zis eu. Purtăm „muftí“, mai nou?

— Da, a răspuns Fallowfield, ignorînd accentul meu sarcastic pe cuvîntul respectiv. O concesie al naibii de utilă. Înseamnă că nu-ţi strici efectele cele mai bune în weekend-uri. Mai ales în permisii.

— Doar nu vrei să zici că pîn’acum ai avut scrupule şi nu ţi-ai pus ţoalele civile-n permisie? Şi voi la fel?

Gordon, care înfuleca de zor, a dat din cap că nu.

— Eu nu, bătrîne, a zis Peterson, nu pot să sufăr hainele soldăţeşti. Îmi vine să mă scarpin to’ timpul de la ele.

— Ei, hai, că nu mai e mult şi-o să puteţi să purtaţi gabardină de-aia frumoasă, moale, de ofiţeri, am comentat eu.

— Nu e chestie de scrupule-aici, a zis Fallowfield, vag iritat. Chestia este să execuţi un ordin atunci cînd nu e nimeni în jur care să te verifice, exact la fel cum l-ai executa dacă ar fi cineva în jur care să te verifice.

— Păi, asta cum se cheamă? Scrupule, am zis eu.

După un moment de tăcere, Fallowfield s-a lansat într-o discuţie cu Peterson despre un exerciţiu recent de citire a hărţilor. Gordon m-a întrebat:

— Ce mai face Mike, Jon? L-ai mai văzut, de curînd?

— Ca să fiu sincer, l-am văzut chiar azi-noapte. În gardă. Se vede clar că e stresat.

— Şi normal să fie. Foarte rău mi-a părut cînd am auzit ce s-a-ntîmplat. Ce crezi, are vreo şansă?

— Nu prea.

— De fapt, *ce* s-a-ntîmplat în noaptea aia, Jon? Erai de gardă cu el, nu?

Fallowfield şi Peterson şi-au întrerupt conversaţia şi au ciulit şi ei urechile la ce vorbeam noi.

— Aş prefera să nu intru-n detalii acum, Gordon, nu te supăra. Pentru că, ştii şi tu, e *sub iudice*[13] şi-aşa mai departe.

— Acum cine are scrupule? a întrebat Fallowfield.

— Bine, atunci să punem problema altfel: nu-mi propun în mod special să le dau celorlalţi ocazia de a jubila în faţa necazurilor lui Mike.

— Eu n-aş jubila, a zis Gordon.

— Ştiu că tu n-ai jubila, Gordon, i-am răspuns, ridicîndu-mă brusc de pe scaun. Asta e, acum, trebuie să plec. N-aş vrea să deranjez o discuţie atît de fascinantă despre cum se citesc hărţile. Să ne vedem cu bine.

Cînd am ajuns la uşă, Gordon m-a prins din urmă.

— Jon, mă-ntrebam… dacă n-am putea face şi noi ceva pentru Mike.

— *Ce* anume să facem?

— Mă gîndeam…, poate dac-ar scrie Profu' o scrisoare de sprijin pentru el…

— Măi Gordon, ştii bine că Mike n-a fost tocmai băieţelul-minune al Profului. Treaba asta n-ar face decît să-i confirme opiniile.

— Da…, mă rog… Presupun că nu putem decît să sperăm alături de el.

— Cam aşa…

A urmat un moment penibil de tăcere. După care, Gordon a schimbat subiectul:

— Auzi, Jon, să ştii tu de la mine c-ai făcut alegerea corectă. Cînd ai refuzat promovarea, vreau să zic.

— N-am fost chiar atît de viteaz, Gordon. Am refuzat să mă-*nscriu* la promovare.

— Da, mă rog…, în orice caz, eu m-am cam săturat de Sectorul P.O. E de speriat ce poame snoabe pot să fie toţi. Şi jumătate din ei sînt poponari. Cînd m-am întors în dormitor, aseară tîrziu, doi se băgaseră-n pat împreună.

— Sper că nu Fallowfield! am exclamat eu. Nu pot să cred că s-ar găsi cineva, indiferent de sex, care să se bage-n pat cu Fallowfield!

— Nu, nu Fallowfield, a semizîmbit Gordon. Să ştii că e chiar un băiat de treabă.

— Sigur că e băiat de treabă. Numai că e şi dobitoc, plin de el şi bătut în cap. Dacă ţi se pare atît de nesuferită toată treaba, de ce n-o laşi baltă?

— Ei, ştiu şi eu… Dacă tot am ajuns pîn-aici… Plus că părinţii mei n-ar înţelege. Oricum, probabil c-or să mă dea afară de la Mons.

— Las’ c-o să fie bine, Gordon, i-am spus, bătîndu-l pe umăr. Nu te dă nimeni afară. Cînd pleci?

— Săptămîna viitoare.

— Ei, îţi urez toate cele bune.

— Mulţumesc. La fel şi ţie.

Ne-am despărţit. Începusem să simt deja efectele gărzii prelungite şi abia aşteptam să mă culc devreme. În faţa Clubului, am văzut Morris-ul roşu cu care-i adusese Peterson pe Fallowfield şi pe Gordon.

Gordon ăsta era un băiat simpatic. Dar de ce venise, oare, cu mine pînă afară, ca să-mi spună că „făcusem alegerea corectă“? Doar nu credea că-l

invidiez?!

Joia următoare, dimineaţa, caporalul Weston a intrat în Biroul Dosare cu figura aceea mulţumită de sine, care la el însemna că aflase ceva nou. Cînd să ne spună, i-am luat vorba din gură:

— Ştim: a evadat azi-noapte.

În seara aceea, am sunat-o pe Pauline prin interurban. Mi-a răspuns o voce de femeie – m-am gîndit că era proprietăreasa –, care s-a dus s-o cheme pe Pauline. A urmat o pauză lungă. Apoi am auzit, foarte slab, vocea Paulinei. Cînd să zică *alo*, n-am mai auzit-o, drept care a repetat.

— Alo, Pauline?

— *Da*?

— Jonathan sînt.

— *Cine*?

— Jonathan. Jonathan Browne.

— *A*!

A urmat un rîs nervos, aproape isteric. Receptorul a fost trîntit pe o masă. Am auzit o încurcătură de voci. Voci de bărbaţi. Ce dracului se-ntîmpla acolo? Pînă la urmă, a intervenit o voce răguşită, care mi-a spus:

— *Alo. Aici este Poliţia Militară. Cu cine vorbesc, vă rog*?

— Mă numesc Browne şi…

— *Am înţeles că sînteţi militar. Gradul şi numărul, vă rog.*

— 53174979. Soldat Jonathan Browne. Cu *e* la coadă.

— *Cinci-trei…*?

— Cinci-trei, unu-şapte…

— *…unu-şapte…*

— …patru-nouă, şapte-nouă. Auziţi…?

— *…patru-nouă, şapte-nouă. Soldat Browne. Cu* e *la coadă. Regimentul*?

— R.R.T. Două'ş'unu. Auziţi, convorbirea asta mă costă bani grei. Vreau să vorbesc cu domnişoara Vickers.

În momentul respectiv, am auzit ţîrîitul din centrală.

— Am înţeles. Aşteptaţi un moment. Centrala!

După o vorbărie interminabilă, poliţistul militar a reuşit s-o convingă pe centralistă să comute convorbirea, cu taxă inversă, în contul Armatei. Apoi a revenit pe fir cu mine.

— Îl cunoaşteţi pe soldatul Michael Brady?

— Îl cunosc. Despre el voiam să vorbesc cu domnişoara Vickers.

— Ştiţi unde este?

— Nu ştiu.

După alte cîteva întrebări, mi-a dat-o la telefon pe Pauline.

— Alo, Pauline. Văd c-ai aflat deja despre Mike ce era de aflat.

— Da. Credeam că el era, cînd ai sunat… E cumplit… Ce-o să…

— Iartă-mă, nu te-am auzit.

— Ce-o să se-ntîmple cu el?

— Nu ştiu. Presupun c-or să-l prindă, mai devreme sau mai tîrziu. Şi mai bine mai devreme, decît mai tîrziu. Nu face decît să-şi înrăutăţească situaţia.

— Ce-o să se-ntîmple cu el? a repetat ea, ca şi cum nu m-ar fi auzit. În oglinda din cabina telefonică, mi-am zărit propria figură, contorsionată de efortul pe care-l făceam ca s-o şi aud, să-i şi vorbesc. A continuat: Am crezut că el era. M-au pus să le promit că o să-ncerc să aflu unde e.

— Porcii… De ce nu-i dai afară?

— Ce spui?!

— Nu contează. Auzi? Uite, nu putem vorbi ca lumea la telefon. Pot să vin să te văd acum, în weekend?

— Da, Jonathan, chiar te rog.

— Sîmbătă? *Eu* te invit la masă, de data asta.

— Da, mi-ar face plăcere.

— Bine, atunci pe sîmbătă.

— Da, la revedere, Jonathan.

Am aşteptat să pună ea prima receptorul în furcă, dar nu l-a pus, aşa încît i-am mai spus o dată:

— La revedere şi nu-ţi fă griji…

şi l-am pus eu în furcă. A doua zi dimineaţa, m-am dus la sergentul Hamilton şi i-am cerut un bilet de voie pentru patruzeci şi opt de ore. În timp ce-l completam, mi-a spus:

— Şi deci amicu' tău a şters-o.

— Da.

— Pros' mai e. Agresiune asupra unui subofiţer. Evadare din arest. E-n rahat pînă peste cap. Ţi-e clar c-or să-l prindă.

— Presupun că da.

— Încotro crezi c-a luat-o?

— N-am nici cea mai vagă idee.

— Ce-i al lui e pus deoparte – şi-a făcut o ieşire clasa-ntîi. Auzi, să spargă-n bucăţi acoperişu' de la Camera de Gardă. Nimeni nu s-a mai gîndi' la aşa ceva.

— Poate c-atunci n-o să fie chiar aşa uşor de prins, am comentat eu.

— Ei, cîndva tot îl prind ei.

I-am pus în faţă, pe masă, biletul de voie completat.

— O să trebuiască să obţii-ntîi apostila Furierului-şef pe el.

— O.K., dom' sergent, chiar acum mă duc.

M-am întors spre uşă, iar el m-a întrebat:

— Îţi place la Corpul de Gardă?

— A, e foarte bine – după care am adăugat, cu un oarecare efort: E chiar interesant, zău aşa.

— Nu ţi-ai primit încă repartiţia, nu?

— Nu.

— Ai vreo preferinţă?

— M-am oferit să merg în Orientul Îndepărtat.

— Nu ştiu ce-aveţi, toţi ăştia – a oftat el –, de vreţi să mergeţi în Orientu-ndepărtat. Ce credeţi c-o să găsiţi-acolo – numa' bere şi bordeluri? Le găsiţi şi pe-alea, nu zic nu – da' numa' două săptămîni pe an, cît aveţi concediu. În rest, n-aveţi parte decî' de muşte, căldură, patrule şi dizenterie.

— Mă rog, oricum nu prea cred eu să mă trimit-acolo. Poate prin cine ştie ce viroagă uitată de Dumnezeu prin Germania.

Sergentul Hamilton a scotocit din nou printre hîrtiile de pe masa lui.

— Uite, am primi' de curînd o scrisoare de la un prieten bun de-al meu, a zis el. E Furier-şef la Badmore, la Baza Specială de Pregătire a C.R.B.-ului. Are nevoie de-un furier nou şi mi-a ceru' mie să-i trimit unu' bun. Te-ar tenta să te duci acolo?

— Unde vine asta?

— Hampshire, Dorset – pe-acolo pe undeva. A făcut o pauză, apoi a adăugat, viclean: La o sută cincizeci şi ceva de kilometri de Londra.

O sută cincizeci şi ceva de kilometri de Londra… O distanţă comodă pentru învoirile de patruzeci şi opt de ore, acceptabilă pentru cele de treizeci şi şase, dacă aveai legăturile bune.

— Probabil că te-ar pune-acolo ca R.R.T.-ist, fără să te-ataşeze la vreun batalion anume. Ei, vezi şi tu, mai gîndeşte-te.

— Ce să mă mai gîndesc, dom’ sergent? Dacă puteţi aranja treaba asta, mă duc.

— Po’ s-o aranjez. Hai să trecem chiar acum pe la Biroul de Repartiţii. N-o să-ţi pară rău.

În drum spre Biroul de Repartiţii, am trecut pe lîngă caporalul Baker. M-am uitat în ochii lui pentru o clipă, şi am văzut ura licărind în ei. Precis că, de la bun început, pe mine mă detestase mai tare decît pe Percy ori pe Mike. Şi totuşi pe ei, nu pe mine, îi făcuse să-şi ia unul viaţa, celălalt cîmpii.

1. Tip de construcţie de formă semicilindrică, din tablă ondulată, concepută de colonelul P.N. Nissen (1871-1930).

2. *M*ăsură englezească de capacitate, echivalentă cu aprox. 0,57 litri.

3. Aluzie la o dispută juridică între Londra şi Dublin, cu privire la legatul testamentar neautentificat al pictorului britanic de origine irlandeză Hugh Lane (1875-1915), prin care o colecţie de treizeci şi nouă de tablouri din creaţia sa era lăsată Galeriei Municipale de Artă Modernă din Dublin. În 1959, s-a ajuns la o soluţie de compromis, colecţia fiind împărţită între cele două muzee.

4. Aluzie la romanul *Officers and Gentlemen* (1955), de Evelyn Waugh.

5. Sexologul american Alfred Charles Kinsey a realizat două studii considerate capitale despre comportamentul sexual al bărbatului (1948), respectiv al femeii (1953).

6. Personaje din piesa *Furtuna* de William Shakespeare.

7. Plictis (fr.).

8. Un fel de musaca de carne cu cartofi.

9. Textual, „Picanterii“. Titlul unei reviste umoristice.

10. Aluzie la poemul lui T.S. Eliot *Cîntecul de dragoste al lui J. Alfred Prufrock* (*The Love-Song of J. Alfred Prufrock*, 1917).

11. Aluzie la obiceiul englezesc de a adăuga, după numele persoanei, iniţialele diverselor decoraţii şi ordine primite, de exemplu: O.B.E. (Order of the British Empire – Ordinul Imperiului Britanic), D.S.O. (Distinguished Service Order – Ordinul Serviciului [Militar] Meritoriu) etc.

12. Noutăţile lumii.

13. Înaintea/în faţa judecătorului (lat.). Din versul lui Horaţiu: *Grammatici certant et adhuc sub iudice lis est* (Grămăticii se ceartă şi deocamdată procesul se află înaintea judecătorului – *Arta poetică*, v. 78). Este vorba despre o chestiune rămasă, deocamdată, deschisă.

Cinci

Pînă spre seară, cerul se înnorase, arcuindu-se ca un capac de metal cenuşiu peste cazarmă. Se făcuse mai cald, şi nu mai rece, prevestind o furtună. Fără nici o tragere de inimă, mi-am schimbat pantalonii de lucru, lustruiţi şi uzaţi de-atîta purtat, cu pantalonii mei cei mai buni, groşi, care îmi dădeau mîncărimi, pentru că stofa era încă virgină, şi nu se tocise cîtuşi de puţin. După ce mi-am tras mînecile cămăşii în jos şi mi-am încheiat vestonul pînă la gît, am început să transpir. Cadoul de despărţire de la Henry l-am mutat din buzunarul port-hart al pantalonilor pe care-i dădusem jos de pe mine în portofel.

Am ieşit din cuşetă, ca să-mi inspectez singur ţinuta în oglinda lungă şi subţire; plin de invidie m-am uitat la un grup de cîţiva inşi care jucau cărţi adunaţi în jurul unui pat. Erau îmbrăcaţi lejer, în tricouri subţiri de bumbac şi jeanşi. Toţi au început să-mi arate, care-mai-de-care, cît erau de deştepţi:

— Tras la patru ace, dom’ caporal?

— Să nu ne treziţi mîine prea devreme!

— Mamă, da’ ce bocanci daţi dracului aveţi-acolo!

— Jock Gordonstone i-i face, bă. Poponar puturos ce e – pe-ai lui nu şi-i face niciodată!

— Vezi cum vorbeşti, soldat, am zis eu, bătînd din picioare, ca să-mi cadă pantalonii drepţi peste jambiere.

— Vreţi nişte greutăţi, dom’ caporal?

Era o practică obişnuită, deşi ilegală, să-ţi pui greutăţi de plumb, sau chiar bucăţi de lanţ de bicicletă, în tivul de la pantaloni, ca să ţi-i întindă bine peste jambiere şi să rămînă şi dunga dreaptă.

— Nu, mulţumesc.

— Auziţ', dom' caporal, ce mărime-s bocancii ăştia?

— Patruş'patru.

— Atîta port şi io. Ce-ar fi să facem schim', pînă plecaţi?

— N-aş prea crede. Pe-ai tăi n-o să mi-i accepte la Stoc. Parcă ţi-ar fi trecut un Centurion peste ei.

— Nu p-ăştia, dom' caporal, p-ăia buni.

— Păi de-ăia buni vorbeam şi eu.

Toţi ceilalţi au izbucnit în rîs.

Mă obişnuisem deja cu imaginea care se uita la mine din oglindă; şi totuşi, nu reuşeam să mă dezbar de sentimentul ridicolului. Parcă nu eu purtam uniforma, ci ea mă purta pe mine – şi-mi dădea o vagă senzaţie de impostură. Din cauza kakiului, toată pielea mea căpăta o culoare gălbejită, bolnăvicioasă, iar boneta, prea mare pentru capul meu, îmi ajungea aiurea pînă pe frunte, făcîndu-mi o mutră ascuţită şi colţuroasă. Pauline spunea că, prima oară cînd mă văzuse, arătam ca un refugiat pe care armata de eliberare îl îmbrăcase în mare grabă în ce se găsise mai la îndemînă. Niciodată nu mă duceam la ea în uniformă, dacă aveam o altă soluţie. Cînd să plec din faţa oglinzii, mi-am dat seama că uitasem să-mi mut semnele de armă de pe umărul vestonului numărul doi pe umărul vestonului pe care-l aveam pe mine. Am intrat înapoi în cuşetă, le-am luat şi mi le-am tras pe epoleţi. Trei dungi – maro, roşu şi verde. După cum spunea deviza regimentului: „Prin noroi şi sînge la cîmpiile verzi de-apoi“. Prin sastiseală şi ciufuţenie la civilia slăvită de-apoi. Gîndul la liberare m-a mai înviorat.

— Ei, băieţi, asta-i ultima gardă pe care-o mai fac, i-am anunţat pe cartofori, aplecîndu-mă să-mi iau bocceaua, adică pătura, termosul, cartea şi ţigările.

Cînd am ajuns la Camera de Gardă, botezată Montgomery[1], l-am găsit pe Chalky White care aştepta în faţa intrării.

— Ce faci aici, Chalky? l-am întrebat.

— Ca şi tine. Fac de gardă în locul lui Nobby Clarke, iar el face în locul meu vineri. Am nevoie de-o-nvoire săptămîna viitoare, mi-a explicat, fin'că am un angajament cu formaţia sîmbătă, şi-ncepe devreme. Pe urmă, a adăugat: Mă pui planton unu-n seara asta, Jon, te rog?

— O.K., Chalky.

Treptat, treptat, au început să se adune şi alţi soldaţi, mergînd cît mai încet şi mai fără vlagă înspre Camera de Gardă.

— Uite-l şi pe nenorocitu-ăla căcăcios, a bombănit Chalky, arătîndu-mi un genist cu o ţinută impecabilă, care se apropia şi el de noi. Pun pariu că tot el ia bagheta.

Chalky se referea la un ritual cel puţin ciudat, numit „Bagheta Comandantului“, un obiect de fapt inexistent, acordat în mod simbolic soldatului care se prezenta la inspecţia dinaintea gărzii cu ţinuta cea mai bine întreţinută, drept care era scutit de serviciul de gardă.

— Nu mi-ar strica să iau şi io bagheta-n seara asta, a comentat Chalky, căscînd. Întotdeauna parcă-s năuc lunea, după weekend.

Am căscat şi eu, în semn de solidaritate. Precis că în curînd aveam să simt cît de puţin dormisem în noaptea dinainte, iar a doua zi – să fiu frînt de oboseală. Noroc că, în gardă, treaba caporalului era mai uşoară decît a soldatului. Şi la ora şase dimineaţa, aveam să fiu un om fericit, scăpat de ultima corvoadă anostă, care mai avea o singură zi – una singură – pînă la liberare.

La un moment dat, l-am văzut apropiindu-se de noi, dinspre popota sergenţilor, pe sergentul-major Fotherby, purtînd eşarfă la brîu.

— Doamne, iartă-mă! Nu-mi spune că pe Fotherby-l avem subofiţer de gardă, în noaptea asta! am exclamat eu.

— Tu nu citeşti niciodată ordinele? s-a interesat Chalky.

— De ce să-mi bat capul? Toţi din jurul meu s-au întrecut care să-mi spună ce scria-n ele.

A trebuit să fac eforturi ca să-mi păstrez calmul în timp ce se apropia sergentul-major Fotherby. Dacă stăteam şi mă gîndeam bine, apelul meu din dimineaţa respectivă la înţelegerea lui i se păruse, probabil, cea mai mare impertinenţă.

Fotherby era flancat de sergentul Earnshaw şi de sergentul Mayhew, cei doi subofiţeri care răspundeau primul de Camera de Gardă Montgomery, celălalt de camera de gardă de la Parcul Auto. Earnshaw era un prost şi un puturos, dar rău-voitor nu era şi ne puteam baza pe el ca să ne ajute, pe toţi cei implicaţi, să trecem prin gardă cu minimum de efort. Fotherby s-a uitat la ceasul de la mînă şi ne-a spus să intrăm în formaţie. Ne-am răsfirat pe tot platoul şi ne-am aliniat în faţa Camerei de Gardă. Dispozitivul de la Parcul Auto era cel mai mare, pentru că acolo era nevoie de cîte trei santinele pe fiecare planton, care să patruleze pe la toate hangarele şi parcurile de tancuri. La Montgomery era nevoie numai de cîte o santinelă pe planton, care să patruleze la intrarea în cazarmă. Drept care, în afară de mine, mai erau numai trei soldaţi în echipa lui Earnshaw: Chalky, genistul cu uniforma impecabilă şi unul mic de statură şi cu o mutră nefericită, din Compania B, pe care nu ştiam cum îl cheamă.

În spatele nostru, era Pichetul Înarmat, adică soldaţii care ar fi trebuit să apere cazarma de atacurile lansate de I.R.A., care, cu un an în urmă, pusese Armata într-o postură caraghioasă, după o serie de raiduri încununate de

succes asupra unor depozite militare de armament din nordul ţării. Această ameninţare trecuse de mult, dar Pichetul Înarmat continua să existe, după o cutumă binecunoscută în Armată: măsurile adoptate în situaţii de urgenţă nu se revocă niciodată, ci sînt absorbite în ritualul zilnic al unităţii şi în jurul lor se acumulează din ce în ce mai multe reglementări, pe măsură ce motivaţia lor iniţială se estompează undeva în negura vremurilor. Pichetul Înarmat dormea, complet echipat şi cu bocancii în picioare, într-o baracă din apropiere de Camera de Gardă Montgomery, de unde putea fi alertat cu ajutorul unei sonerii electrice. După inspecţia gărzii, pichetiştii şi-au încărcat puştile, după care le-au încuiat într-un rastel în perete. La auzul soneriei respective, subofiţerul care răspundea de Pichet descuia rastelul, distribuia puştile şi-şi conducea subordonaţii la luptă. Aşa, cel puţin, suna teoria. În realitate, Pichetul în sine era mai curînd o ameninţare – la adresa lui însuşi şi a noastră, a celorlalţi, decît a oricărui eventual agresor. Militarii de la Badmore nu erau obişnuiţi să mînuiască arme de foc şi imediat începeau să se agite, cînd se mai dădea cîte o alarmă de exerciţiu. Puţine asemenea situaţii treceau, fără să auzi că s-a mai descărcat o puşcă din greşeală, iar un soldat chiar fusese împuşcat în picior şi lăsat la vatră ca fiind inapt, spre marea lui bucurie.

Stînd noi pe loc repaus, pînă cînd sergentul-major Fotherby îşi făcea inspecţia preliminară, sergentul Earnshaw m-a întrebat:

— Nu ne lipseşte un om, caporal? De obicei sînt cîte patru inşi la acest post la inspecţie.

Avea dreptate. Al patrulea urma să-l înlocuiască pe cel care primea bagheta, afară de cazul în care o primea chiar el.

— Aveţi dreptate, dom’ sergent. Dar nu ştiu cine lipseşte.

— Auzi, că vine.

S-a auzit o tropăială greoaie şi, de după depozitul de cazarmament, s-a rostogolit o siluetă frustă binecunoscută – Norman.

— Mişcă-ţi curu', soldat, a strigat sergentul-major Fotherby, uitîndu-se abătut la ceas. Încă zece secunde şi treceai direc' la sancţiuni.

Norman s-a apropiat gîfîind, mi-a făcut mie cu ochiul şi şi-a luat locul la capăt de rînd. Fotherby şi-a început inspecţia.

Din moment ce Badmore era coşul de hîrtii al C.R.B.-ului, unde te putea dezbăra în mod corespunzător de personalul cu probleme sau cu deficienţe, nu mă mirasem cîtuşi de puţin să-l văd apărînd acolo pe Norman, cam cu un an înainte. La Badmore a reuşit şi el, în cele din urmă, să se realizeze. „Şi pentru tine este loc în Armata Regulată“ – îi spuseseră afişele de recrutare cînd se înrolase. Iată că, în sfîrşit, la Badmore, îşi găsise locul acela: i se dăduse în grijă porcăreaţa – crescătoria de porci a unităţii. Tancurile şi maşinile de scris erau nişte lucruri care, odată ajunse în mîinile lui Norman, produceau brusc cîte o nenorocire; dar porcii – nici măcar Norman n-ar fi putut strica porcii. Ba chiar se stabilise între ei un anume *rapport*[2]. Lui Norman îi sticleau ochii de afecţiune ori de cîte ori deşerta cîte o găleată de lături în troacă şi-şi supraveghea subiecţii cum înfulecau obscenitatea aia rece de varză, cartofi, tocături, grăsimi, zemuri şi creme, adică resturile de mîncare de la trupe. Norman, produsul unei mahalale industriale, se întorsese la agricultură. Îl mai vedeai cîteodată umblînd cu un pai în gură şi se gîndea să „se apuce de porci“, cînd i se terminau cei trei ani.

Sergentul-major Fotherby şi-a prelungit inspecţia mai mult decît era considerat normal. Probabil că, la regimentul de unde venea el, se obişnuise să fie Ofiţer de Serviciu, dar aici, la Badmore, era o pletoră întreagă de ofiţeri şi majoritatea subofiţerilor cu brevet, cum era şi el, trebuiau să se mulţumească să fie Subofiţeri de Serviciu. Fotherby s-a întors pe verandă, iar noi am rămas pe loc repaus sub cerul sumbru şi sufocant, în aşteptarea

Aghiotantului. Dintr-o baracă, a ieşit un soldat într-un tricou roşu şi o pereche de jeanşi, cu un prosop în jurul gîtului, care s-a îndreptat spre baia comună, fluierînd cît putea de tare. Cînd a dat cu ochii de rîndurile noastre tăcute şi inexpresive, fluieratul i s-a blegit brusc, pînă s-a stins de tot. Din stînga mea, venea un vag iz de porci, de la Norman care încă mai gîfîia.

Mîrîitul înfundat al unui motor puternic ne-a anunţat pe toţi că sosea Jaguar-ul Aghiotantului, transformîndu-se într-un tors la intrarea în cazarmă. O simplă mîngîiere a frînei şi maşina verde şi joasă s-a oprit parcă trasă pe aţă la peronul Camerei de Gardă. Şoferul a mai rulat o dată motorul, ostentativ, şi abia apoi l-a stins. Din maşină a ieşit căpitanul Gresley şi a luat poziţia de drepţi, în toată strălucirea bizară a uniformei lui de paradă: caschetă de culoare verde-închis, cu şnur auriu şi cozoroc-oglindă, veston maroniu-închis, pantaloni verde-închis, cu o vipuşcă lată aurie şi atît de strîmţi pe picior, cum n-a visat nici un bulevardist, neam de neamul lui, nici în cele mai dezlănţuite excese ale imaginaţiei lui vestimentare. Pe umeri, parcă îi ninsese cu zale argintii, iar de călcîiele cizmelor avea ataşaţi pinteni – tot argintii. S-a îndreptat spre sergentul-major Fotherby zornăind la fiecare pas şi l-a salutat cu un zîmbet, pentru că amîndoi proveneau de la acelaşi regiment de cavalerie.

— Mă, da’ frumos mai e! mi-a şoptit Chalky.

— Cum tre’ s-arate toţi cînd se-adună la popotă? i-am răspuns eu. Ca la conferinţa comisionarilor[3].

Aşa cum profeţise Chalky, genistul cel cu uniforma impecabilă a primit bagheta. Soldăţelul cu mutră nefericită de la Compania B, care am aflat că se numea Hobson, a fost frecat zdravăn şi de căpitanul Gresley, şi de sergentul-major Fotherby, drept care avea o mutră mai nefericită ca niciodată. Ghinionul lui era că ţinea de acelaşi regiment ca şi ei. Hobson nu fusese niciodată, de fapt, la regimentul cu pricina, habar n-avea despre el şi

– mi-am închipuit eu – spera din tot sufletul să nici nu aibă vreodată ocazia să-şi lărgească aria de cunoaştere în domeniu. Inspecţia s-a încheiat fără alte incidente şi am părăsit platoul; garda de la Parcul Auto s-a urcat în camionul de serviciu cu care trebuia să ajungă la cealaltă Cameră de Gardă. Eu am luat panoul mizer pe care se lipeau ordinele gărzii şi le-am citit răspicat celor trei „tună şi-i adună“ ai mei: pe Chalky l-am pus planton unu, pe Hobson – planton doi, iar pe Norman – planton trei.

În Camera de Gardă, era zăpuşeală şi aer îmbîcsit. Căpitanul Gresley umbla de colo-colo prin cameră, verificînd cu atenţie să fie totul în regulă. În celule, nu era nici un arestat. A apăsat pe butonul soneriei şi s-a auzit un ţîrîit ascuţit din baraca Pichetului Înarmat. În cele din urmă, a plecat, luîndu-l cu el şi pe sergentul-major Fotherby. Am început să ne pregătim pentru noaptea care urma.

Sergentul Earnshaw s-a aşezat la un birou înalt şi s-a apucat să completeze de zor raportul de gardă. Norman a scos o carte cu colţurile îndoite, intitulată *Plaja Infernului*: de pe copertă rînjea ameninţător un puşcaş marin care trăgea de zor cu pistolul-mitralieră ţinut la brîu. Nu era lipsită de semnificaţie, m-am gîndit eu, ironia faptului că soldaţii Armatei moderne preferau, ca lecturi care să-i ajute să evadeze din realitate, nu porcoşenii sau poveşti cu cowboy, ci romane de război. Eu am scos din taşcă cele *Şapte tipuri de ambiguitate*, cartea lui Empson. Hobson s-a aşezat pe pat, uitîndu-se în gol: nu-şi adusese nimic de citit. Sau poate că nu ştia să citească. La un moment dat, m-a întrebat:

— Auziţi, dom’ caporal…, o să fie întuneric în schimbul doi?

— Întuneric? Presupun că da, de pe-acum e-ntuneric. Mă gîndesc că vine vreo furtună. De ce?

A stat el o vreme şi s-a gîndit, apoi a zis:

— Mie nu-mi place garda asta nenorocită.

— Nici mie, dacă vrei să ştii. Dar e ultima pe care-o mai am de făcut, i-am răspuns.

— Îţ’ vine liberarea? a întrebat Norman.

— Miercuri.

— Creşte pipota, ă?

— Tu ce crezi?

Ne-am reluat fiecare cititul.

— E vorba de *tancu*-ăla nenorocit, a rupt tăcerea Hobson.

— Ă?

— Tancu-ăla. Tancu’ nemţesc. Nu-mi place să stau pe lîngă tancu-ăla pe-ntuneric.

— Aaa, am priceput… Fantoma. Norman, lu’ băiatu-ăsta i-e frică de fantomă. Vrei tu să-l ţii de mînă-n schimbu’ doi?

— Nici io nu mă prea dau în vîn’ după tancu-ăla, a bombănit el încruntat.

— Ce tot vorbiţi acolo de tanc? s-a interesat sergentul Earnshaw de după biroul lui.

— N-aţ’ auzi’, dom’ sergent? Cică e bîntui’ de fantoma unui soldat german.

— Şi-are faţa arsă – toată faţa, a adăugat Hobson, cît înspăimîntat, cît jubilînd.

— Fantomă? Pfff! a scuipat Earnshaw, dispreţuitor. N-am mai auzit asemenea prostii. Sînteţi nervoşi ca nişte fete mari, bă, bibanilor!

Liniştea s-a lăsat din nou, tulburată numai de ticăitul ceasului şi de paşii lui Chalky care-şi făcea turul prin faţa Camerei de Gardă, pe la depozitele de cazarmament, la depozitul de muniţie, la baraca Pichetului Înarmat, la garajul în care-şi ţinea maşina Comandantul. Le dădea ocol după ocol, ca un satelit care se roteşte în jurul unei planete muribunde. Eu citeam din

Empson, admirînd felul delicat în care dezasambla o poezie metafizică, etalîndu-ţi în faţă, pentru inspecţie, elementele componente, apoi le reasambla la loc cu precizie, punea mecanismul înapoi în funcţiune şi ţi-l făcea să răsune triumfător în ureche. Simplul exerciţiu intelectual de a-l urmări era flatant şi lăsa în urmă un fel de premoniţie plăcută a vieţii care mă aştepta: căldura bibliotecii în amurg, cărţile noi, netede la pipăit, mirosul celor vechi, hazul şi deşertăciunea notelor de subsol şi a mulţumirilor. Am zîmbit de unul singur, văzînd cum scutura Empson ultimele scame ale mantiei de bard de pe un strălucit poet de secol nouăsprezece.

— Ce-i aia ce citeşti? a întrebat sergentul Earnshaw, care se ridicase de la birou.

Ca să nu mă mai obosesc să-i explic, i-am întins cartea. El s-a uitat la titlul de pe cotor şi şi-a aruncat ochii pe pagina la care îi dădusem eu cartea deschisă. Sprîncenele i s-au unit.

— Despre ce-i?

— Despre literatură.

— Da, bine, da’ *despre ce* e? Adică e ceva de capu’ ei?

— Nu e o povestire. E critică literară. E…

— Ce-ţ’ trebuie să citeş’ căcaturi de-astea? mi-a tăiat-o el, întinzîndu-mi înapoi cartea.

— Pe mine mă interesează, i-am răspuns.

— Da’ n-o să-ţ’ folosească la nimic, este?

— Ba să ştiţi c-o să-mi folosească, deşi nu de-asta o citesc.

— Zău? Şi la ce-o să-ţ’ folosească?

— Sper să-mi fac o carieră din studiul literaturii.

— Te faci profesor, ast-am priceput. Da’ la ce-o să-ţ’ *folosească*? Ţie sau la copiii la care-o să fii tu profesor. Ce să *faci* cu literatura?

Am deschis gura, vrînd să mă lansez într-o apologie a studiului literaturii: …ca să ajungi să cunoşti, în toate chestiunile care ne privesc pe toţi, ce-au gîndit şi au exprimat cel mai bine… Dar pe urmă am închis gura la loc. Nu aveam de gînd să mă întorc la universitate fiindcă aş fi crezut că rezultatul cercetărilor mele ar fi folosit la ceva – mie însumi sau altcuiva. Toate activităţile omeneşti erau inutile, numai că unele erau mai plăcute decît altele. Atîta filosofie de viaţă mă învăţase şi pe mine Armata. O formă de comunicare despre care să se poată spune că opera la nivelul întregii societăţi – nu exista aşa ceva. Nici aşa-numita societate nu exista propriu-zis, ci numai o colecţie întreagă de cutiuţe, fiecare suficientă sieşi, legate între ele fără nici o noimă şi lăsate să plutească în derivă, fără nici un azimut, pe oceanele timpului, ocupanţii fiecărei cutiuţe fiind convinşi că a lor era cutiuţa numărul unu ca importanţă, indiferent de ce pretindeau ceilalţi. Succesul nu însemna să ajungi în cutiuţa în care se exercita cea mai multă putere: cîţi oameni nu erau şi puternici, şi nefericiţi? Succesul însemna să afli în care cutiuţă te-ai fi simţit tu însuţi cel mai bine, şi acolo să te bagi. Iar dacă ţi se întîmpla să fii obligat să rămîi o vreme într-o cutiuţă neplăcută, atunci să fi făcut măcar în aşa fel, încît să-ţi fie cît mai puţin neplăcut cu putinţă, pînă reuşeai să scapi. Norocul şi şmecheria erau cele două calităţi care te făceau să răzbaţi cel mai eficient pe lumea asta, iar pe şmecherie, deşi acţiona mai lent, măcar te puteai baza.

— Şi-apropo, ce mai înseamnă şi numele-ăsta? a întrebat sergentul Earnshaw, care se întorsese la biroul lui.

— Care nume?

— Cartea aia a ta. Şapte tipuri de nu-ştiu-ce…

— A, de *ambiguitate*… Înseamnă un cuvînt, sau o expresie, care poate avea mai multe înţelesuri, nu numai unul.

Earnshaw a pufnit într-un rîs circumspect şi a conchis:

— Să mor io, parc-ai fi poponar.

Norocul sau şmecheria. Nu le-aveai nici pe una, nici pe cealaltă? Ca Mike ajungeai, să nu-ţi găseşti locul în nici o cutiuţă şi încercînd în zadar să nu ţii cont de existenţa cutiuţelor, aruncat de colo-colo şi bătut de vînturile nemiloase care suflau în afara lor. Fiindcă, zău aşa, era mai bine să te găseşti în cea mai neplăcută dintre cutiuţe, decît afară, la discreţia elementelor dezlănţuite.

— Iete, dacă eşti aşa deştept, a zis sergentul Earnshaw, apropiindu-se din nou de patul meu. Vez' dacă poţi să faci asta.

A trîntit şase monede de cîte un penny într-un triunghi şi mi-a spus să le aşez în linie dreaptă din numai două mutări. Cum eu m-am dovedit incapabil să rezolv testul, convingerea lui că toată ştiinţa mea de carte nu-mi folosea la nimic şi-a aflat confirmarea. În depărtare, s-au auzit nişte bubuituri surde.

— Tună. Ia să vez' cum vine furtuna, a zis tot el, adunîndu-şi monedele în palmă.

Dar furtuna ori n-a mai venit, ori se învîrtea în cerc. Orele au trecut una după alta şi de atmosfera închisă şi apăsătoare tot nu mai scăpam.

La ora zece, Earnshaw mi-a spus că se ducea să se culce o vreme.

— Scoală-mă la două, şi p-ormă tragi şi tu pe dreapta. Şi stai c-urechile sculate, să nu vin-Aghiotantu'. E-al dracu', moşu', ca şi Fotherby. Sînt în stare să vină să ne prind-aţipiţi.

— O.K., dom' sergent.

M-am aşezat la biroul lui şi mi-am turnat o cană de cafea din termosul pe care-l luasem cu mine. Bezna de-afară o mai spulbera, pentru o clipă, cîte un fulger orizontal departe, tocmai la orizont. L-am auzit pe Hobson tîrşîindu-şi bocancii pe aleea din faţă. Nu se îndepărta prea mult de Camera de Gardă. M-am dus la fereastră şi i-am strigat sec:

— Ideea este să patrulezi toată zona asta, ştii foarte bine. Nu sta tot timpu’ numai aici.

Mi-a aruncat o privire speriată şi plină de reproşuri şi a pornit înspre tanc.

Chalky îi povestea lui Norman despre un scoţian din baraca lui, care-şi povestea aventurile sexuale în somn. Mi-am ciulit şi eu urechea, să aud ce spunea:

— „Ţi-e frig“, zice – probabil că i-a tras-o la curva asta în vreun şanţ, undeva –, „ţi-e frig, Jenny? O-leo-leo, uite, Jenny, ţîţucile tale, le e frig, hai să ţi le-ncălzesc eu“. Zău că nu glumesc, po’ să-ntrebi pe oricare din baracă. „Bagă capu’ la cutie, Jenny, că vine cineva“ – zice. Bă, ne-am strîns toţi în jurul lui, ne pişam pe noi de rîs, da’ nu voiam să rîdem tare, să-l trezim. Şi p-ormă Nobby Clarke şi-a pus casca lîngă Jock ăsta şi tipu’ a mîngîiat-o, a netezit-o cu mîna şi ’ce: „O-leo-leo, ce cur bun ai, Jenny“…

Eram la ora viselor lubrice. M-am întrebat aşa, într-o doară, eu cînd şi cum aveam să descopăr ultimele secrete ale trupului cel proaspăt mirositor al Paulinei, cînd aveam să gust acel anestezic mental pe care-l bănuiam între pulpele ei albe şi moi la pipăit. Poate că într-o cameră de hotel, la ora siestei de după-masă, cu soarele nemilos al Mediteranei făcut fîşii-fîşii de storurile veneţiene pe pieptul ei dezgolit. Sau poate în timp ce ne ştergeam unul pe celălalt şi ne frecam zdravăn cu prosoapele după o baie făcută la miezul nopţii, cînd pielea ei ar fi avut gustul sărat…

Am auzit un zgomot, ca şi cum cineva ar fi fugit înspre Camera de Gardă, pe urmă nişte bătăi disperate în uşă. Sergentul Earnshaw şi-a azvîrlit pătura de pe el şi a sărit în picioare, înjurînd în bărbie.

— Du-te şi vezi cine e, mi-a spus el, legîndu-şi centura.

Am deschis uşa. Era Hobson, care mai-mai să se prăbuşească peste prag, palid la faţă şi tremurînd tot de frică. A deschis gura, dar n-am auzit

nimic.

— Ce e? a întrebat Earnshaw.

— Am… văzu' fantoma! a bălmăjit Hobson.

Earnshaw şi-a desfăcut centura, scîrbit.

— Ce pizda mă-sii, pentru asta m-ai trezit?! Zău dacă nu-m' vine să te tre' la sancţiuni.

Hobson s-a întors către mine, parcă m-ar fi implorat:

— Zău aşa, dom' caporal! L-am văzu', lîngă tanc. A fost un fulger şi l-am văzut. Avea o manta d-aia lungă, nemţească, cum vez' pîn filme.

— De ce nu l-ai somat? a întrebat sergentul.

— Păi cum, dom' sergent…, dacă-i fantomă?! a zis Hobson, uitîndu-se în pămînt.

Earnshaw s-a apropiat de Hobson, l-a apucat de gulerele vestonului şi l-a săltat în sus pe bietul tinerel care s-a ridicat pe vîrfurile bocancilor.

— Ascultă bine ce-ţi spun, a urlat el, nu e nici o fantom-afară, ai înţeles?! Dacă nu te mişti la postu' tău în următoarele zece secunde, te bag io 'napoi în Camera de Gardă, de-ţi mer' fulgii!

Expresia i-a ieşit pe gură pînă să-şi dea seama că eram deja în Camera de Gardă, însă şi-a făcut efectul scontat. Hobson a ieşit înapoi în beznă, împleticindu-se ca vai de el. Sergentul s-a întors către mine:

— Du-te, mai bine, şi-arunc-o privire. Să nu se fi fofila' careva pe-aici.

Am luat o lanternă şi am ieşit pe verandă. Aerul cald şi îmbîcsit parcă se desfăcea înaintea mea şi se refăcea la loc în spate, ca apa.

— Hai cu mine, să ne uităm împreună, i-am spus lui Hobson, care se lipise de-un perete.

S-a ţinut după mine cît timp ne-am apropiat de tanc, dar a rămas mai în urmă cînd un alt fulger a proiectat deasupra orizontului silueta străveche a maşinăriei. De felul meu, n-am fost tulburat niciodată de frica de

supranatural, drept care mă bîntuia un sentiment de superioritate în faţa soldatului din ce în ce mai îngrozit, pe măsură ce ne apropiam de tanc. Nu era decît o cochilie, o carcasă golită de maţe a unui animal preistoric. Partea din spate îi fusese scoasă, ca să te poţi căţăra înăuntru. M-am urcat pe el şi mi-am rotit lanterna de jur-împrejur, dar n-am luminat nimic – numai nişte chiştoace de ţigări şi o grămăjoară de rahat de cîine. Greu de crezut că această încăpere strîmtă şi urît-mirositoare scurmase vreodată prin noroaiele Flandrei, zdrobind oasele unor muribunzi şi încasînd rafale de gloanţe pe platoşa ei altfel destul de subţire. Tancurile – „sicrie pe roţi“, cum le-a spus Mike odată. Era mai simplu să-ţi imaginezi că acesta fusese cîndva mormîntul cuprins de flăcări al unui soldat german: avea şi aspectul, şi mirosul unui mormînt părăsit de locatar.

Pămîntul din jur era tare şi n-am găsit nici un indiciu.

— Poate c-ai visat tu, i-am spus lui Hobson pe drumul de întoarcere.

— N-am visat, dom' caporal, credeţi-mă. Pe urmă, renunţînd la încercarea de a mă convinge, a adăugat ceva ce i s-a părut mai presant: Şi vă rog, nu mă mai puneţi să stau aici.

M-am uitat la ceas.

— Uite, e-aproape zece-jumate. Mai stai şi tu cîteva minute pe lîngă Camera de Gardă, şi-ţi trimit schimbul, să te-nlocuiască.

Unu fără zece. „Punctul fix al unei lumi rotitoare.“ Stăteam cocoţat pe un scaun înalt lîngă biroul înalt şi el, sub lumina electrică nemiloasă. Paşii lui Chalky se apropiau încet, treceau, se îndepărtau şi începeau un nou ocol. Earnshaw şi Norman sforăiau enervant, în ritmuri diferite. O vreme sforăiau alternativ, după care Norman îl ajungea, încet-încet, pe Earnshaw, sforăiau amîndoi în paralel şi-l lăsa în urmă. Hobson ofta şi gemea în somn, cu pătura trasă peste ochi, ca să nu-l deranjeze lumina – sau fantoma. Cuvintele lui Empson îmi dansau deja în faţa ochilor injectaţi. Am dat

cartea deoparte şi am luat un ziar pe care-l adusese Earnshaw. Am frunzărit agale paginile crîmpoţite: rubrica de bîrfe, pagina de femei, o actriţă de cinema care stătea aplecată ca să-şi arate sînii, tot felul de concursuri. CîŞtigă un nou aston-martin sau 3 000 £ în numerar. Oare cine alegea maşinile-astea de prin concursuri? m-am întrebat. Dacă nimeni, de ce nu se dădeau banii şi gata? Chiar acum! Un nou mod de viaţă! zicea o reclamă, care arăta o pereche tînără pe un pat princiar, uitîndu-se la un televizor aşezat pe o poliţă la picioarele patului „George! Lasă mîna jos! Urmează «Caravana de căruţe»!“ Ei, asta e, dacă lor le plăcea! Un articol mi-a atras atenţia:

> „Ministrul Apărării a anunţat ieri, în Camera Comunelor, că Guvernul îşi propune să desfiinţeze obligativitatea Serviciului Militar, în următorii patru ani.
>
> Naţiunea este mîndră de militarii ei în termen. Sînt oameni care au luptat vitejeşte, umăr la umăr cu cei din Trupele Regulate, în Coreea, în Malaiezia, în Cipru, în zona Suezului. Industria în plin avînt a Marii Britanii va primi cu braţele deschise forţa de muncă devenită disponibilă ca urmare a desfiinţării serviciului militar obligatoriu. Mamele vor avea un somn mai liniştit noaptea.
>
> Dar acest ultim gînd ne duce la altul. Serviciul Militar Naţional a contribuit cu mult la deprinderea noii generaţii cu spiritul de independenţă, de iniţiativă, de responsabilitate – calităţi pe care această naţiune s-a sprijinit în deplină siguranţă de-a lungul a două războaie mondiale. Nu trebuie să trimitem tineretul britanic de pe platoul cazărmii la colţ de stradă. Trebuie găsit un înlocuitor, care să aibă aceleaşi efecte benefice asupra formării caracterului, cum a avut Serviciul Militar…“

În sinea mea, am formulat o replică: „Eu cred că va fi greu de găsit un înlocuitor care să inculce obiceiurile proaste, vorbitul urît, comoditatea, trîndăvia, beţia sau minunata filosofie de viaţă «Bă, mie să-mi fie bine» măcar pe jumătate din cum a reuşit Serviciul Militar…“ Dar ziarele nu ştiau nimic, şi nici nu voiau să ştie. Gazetăria – altă activitate inutilă, automulţumitoare, ca şi cercetarea literară, ca şi soldăţeala.

Liderul de opinie care semna articolul propunea, în continuare, ca soluţie, extinderea programului de Tabere Tematice. Eu, unul, n-aveam nimic împotriva taberelor tematice. Dacă erau cîte unii care voiau să-l impresioneze pe Ducele de Edinburgh[4] căţărîndu-se pe munţi şi dormind sub cerul liber, cine aş fi fost eu să-i opresc? Poate că în asta consta plăcerea lor. Dar ideea că asemenea activităţi ar fi semănat cîtuşi de puţin cu Serviciul Militar mi se părea scandaloasă. Nu dormisem nici măcar o singură dată sub cerul liber, nici măcar în cort, în toţi aceşti doi ani; şi, ca să fiu sincer pînă la capăt, nu participasem la nici un exerciţiu tactic, nu trăsesem cu puşca decît de cel mult două ori, şi nici nu făcusem sau învăţasem ceva care să-mi fi fost de cel mai mic folos într-un eventual război – ceva ce să nu fi ştiut deja cînd am luat pentru prima oară trenul de Catterick, din gara King’s Cross. De mult nu mă mai iritau aceste lucruri, dar mă irita simpla sugestie că ele ar fi stat altfel.

Într-adevăr, de mult nu mă mai irita nimic legat de Serviciul Militar. O dată ce acceptai ideea că tot circul nu avea nici un sens şi nu ducea nicăieri, îţi venea destul de uşor să te împaci cu pretenţiile lui stupide şi să-ţi faci singur viaţa cît mai comodă cu putinţă. Şi totuşi, dacă nu avea *nici* un sens, de ce în aceste ultime zile gîndurile mi se întorceau atît de insistent la primele săptămîni petrecute la Catterick, ca şi cînd din perioada aceea, şi

din contrastul dintre ea şi existenţa mea de aici, de la Badmore, aş fi sperat că storc vreo semnificaţie?

Poate că la mijloc este numai felul insidios de a fi al timpului, care ne face să credem că lucrurile care se apropie de sfîrşit trebuie să fi însemnat ceva, trebuie să fi fost semnificative. Cine a părăsit vreodată spitalul, unde a avut parte de suferinţă, chin, durere şi stînjeneală, fără să fie cuprins, brusc, de un val de regrete înşelătoare, de o undă de afecţiune iraţională faţă de ceilalţi pacienţi care nu l-au lăsat să doarmă cu gemetele lor egoiste, faţă de surorile care i-au introdus perfuzia ca lumea abia la a treia încercare, faţă de doctorul care i-a lăsat rana să se infecteze? Presupun că şi puşcăriaşii eliberaţi se simt la fel atunci cînd văd cum se închid porţile închisorii în urma lor; sau chiar, de ce nu?, sufletele care-şi iau zborul spre Purgatoriu cînd le sună ceasul pe lumea asta.

Serviciul Militar era o foarte lungă şi foarte plictisitoare călătorie pe Cercul Interior. Te urcai în tren cu o mulţime de alţii ca şi tine şi, pentru o vreme, trenul era foarte aglomerat, foarte incomod; după vremea aceea însă, rîndurile se mai subţiau, îţi găseai şi un loc, se urcau feţe noi, coborau feţe vechi; lozincile din reclame deveneau obositor de arhicunoscute, dar stăteai la locul tău pînă cînd, după mult mai multă vreme, îţi venea rîndul să cobori şi tu – în aceeaşi gară din care luaseşi trenul, la început de tot – şi scara rulantă te scotea înapoi la lumină şi la aer. Drept care, era ceva firesc, pe măsură ce te apropiai de destinaţie, să încerci să legi între ele cele două capete ale călătoriei tale, să încerci să-ţi aduci aminte de toate siluetele şi formele omeneşti pe care le văzuseşi îngrămădindu-se, îmbrîncindu-se, încăierîndu-se sau, pur şi simplu, sforăind în compartimentul acela îngust, care se legăna pe roţi: Fallowfield – mai curînd seminarist decît cadet; Peterson, cu zîmbetul lui de pus pe perete la Eton; Gordon Kemp, binevoitor şi generos; Hardcastle, care se lua de piept cu Mike, amîndoi la

bustul gol, deasupra lui Percy, îngenuncheat; micuţul Barnes, care-ţi recomanda să citeşti *Stăpîna lacului*; Baker, cu faţa lui contorsionată de un rînjet răutăcios; Mason, care-şi ţinea seminariile pe teme sexuale în baraca supraîncălzită… Mulţi nici nu aveau nume: debilul mintal care părăsea Tabăra Amiens în haine civile, bălăbănindu-se fericit pe drum; sau soldatul – parcă Jones îl chema – care căuta în zadar al cincilea tub în iarba udă din jurul meu. Un şir nesfîrşit de figuri – multe pe care timpul le-a şters – se iveau şi defilau prin mintea mea precum fantomele din *Macbeth*. Unde erau ele toate acum? Una dintre ele sforăia la doar cîţiva metri depărtare. Dar Norman – culmea! – nu făcea nici o legătură între primele şi ultimele zile petrecute de mine în Armată. Norman de la Badmore era o altă creatură faţă de Norman de la Catterick: ca o formă bizară şi sinistră din dormitorul întunecat al unui copil, care la lumina zilei se dovedeşte a fi doar o mobilă urîtă, dar inofensivă. Unde erau toţi ceilalţi acum? Oare toţi făceau ce făceam eu – îşi aşteptau liberarea, îşi lustruiau bocancii pentru ultima oară, îşi făceau ultima gardă, îşi zgîndăreau viitorii foşti camarazi?

Nu, nici vorbă. Unii nu se mai liberau. Percy nu se mai libera. Nici Gordon Kemp nu se mai libera, pentru că fusese împuşcat în spate în timp ce mergea pe o stradă însorită din Cipru. Iar Fallowfield se liberase deja: fiindcă stresul cursului de ofiţeri-cadeţi se dovedise a fi prea mult pentru el, luase o supradoză de aspirină, dar fusese găsit la timp şi lăsat la vatră pe motive medicale. Ironia sorţii ca tocmai el, dintre toţi, să fi regăsit o libertate pe care nu şi-o dorea. Bine, şi ceilalţi – ei unde erau acum?

Zău dacă-mi păsa. Nu însemnau nimic pentru mine, cu excepţia faptului că, la un moment dat, fuseseră fragmente dintr-un mozaic mai mare, peste care se proiectase o anumită experienţă de-a mea. Acum mă aplecasem să şterg praful de pe doi ani din viaţa mea şi de sub praf ieşeau la iveală feţe uitate; dar, o dată cu trecerea anilor, aveam să calc din nou peste chipurile

lor, din ce în ce mai indiferent la imaginea de ansamblu care se tocea, puţin cîte puţin, sub tălpile mele. Un singur chip avea să se şteargă mai greu şi cu mai mult efort, iar deocamdată îşi ţinea ochii aţintiţi în sus către mine, ca un sfînt bizantin uscăţiv, şi nu voia să-mi dea drumul. Fantoma asta nu era deloc uşor de alungat.

Deodată, a sunat telefonul. Un telefon de rutină de la Camera de Gardă Parc-Auto. M-am îndreptat agale către telefonul din partea cealaltă a camerei.

— Camera de Gardă Montgomery. Caporal Browne.

Vocea de la celălalt capăt al firului era gîfîită şi agitată.

— Sergent Mayhew, Camera de Gardă Parc-Auto. Cineva a plecat cu un camion.

— Poftim?!

— Un camion. S-a furat un nenoroci' de camion. Cineva a intrat în 'angar şi-a trecu' cu el pe lîngă santinele.

— Cine?

— De unde, Doamne iartă-mă, să ştiu?! Aţ' face bine să trimiteţi aici Pichetu-narmat.

— Aşteptaţi o clipă.

M-am dus la sergentul Earnshaw şi l-am scuturat de umăr. S-a trezit din somn bombănind:

— Ce mai e?

— Parcu'-Auto la telefon. Cică s-a furat un camion. Vor să trimitem Pichetu-narmat.

Earnshaw s-a uitat fix la mine o clipă, după care a sărit în picioare.

— Păi, ce mai aştepţi?! Apasă dracului pe soneri-aia!

A alergat el însuşi în partea cealaltă a camerei, să apese pe sonerie. Am ascultat, dar nu s-a auzit nimic.

— S-o fi stricat, porcăria dracului. Du-te şi trezeşte-i. Ai plecat?!

El a pus mîna pe telefon şi a început să vorbească agitat cu Mayhew. Eu am ieşit din Camera de Gardă şi am luat-o la fugă spre baraca Pichetului Înarmat. Am aprins lumina şi am început să bat cu pumnul într-un dulap de metal.

— Deşteptarea! Hai, deşteptarea!

Cîţiva s-au ridicat în fund, clipind şi frecîndu-se la ochi de prea multă lumină. Cu oarecare dificultate, l-am localizat şi pe subofiţer şi l-am trezit.

— Vai ce-mi place joac-asta idioată! a mormăit el, trăgîndu-şi bocancii.

— Nu-i nici o joacă. S-a furat un camion de la Parcul Auto.

— Şi noi ce să facem? Or fi ajuns deja la jum'atea drumului spre Salisbury, pîn-acu'.

— Nu ştiu, dar e cazul să vă mişcaţi mai repede.

În următorul sfert de oră, confuzia a fost cuvîntul de ordine. Majoritatea soldaţilor îşi scoseseră bocancii, şi-acum se moşmondeau cu şireturile. Subofiţerul nu găsea cheia de la rastelul în care încuiase armele şi a trebuit forţată încuietoarea. Pînă la urmă, au fost distribuite puştile şi Pichetul Înarmat a plecat, cu camionul de serviciu. Fulgerele se îndesiseră şi s-a auzit un tunet cumplit. Fugind înapoi spre Camera de Gardă, m-am ciocnit de Chalky.

— Unde arde?

— Camion – furat – Parcu'-Auto.

— Să fiu al dracu'! Careva tot o-ncurcă! Auzi, n-ai vreo foaie de cort, că, uite, o să-nceapă să plouă.

— N-am timp acum – şi-am fugit mai departe.

Sergentul Earnshaw era tot la telefon cînd am intrat înapoi în Camera de Gardă.

— Încerc să dau de-Aghiotant, a zis el. Da' se pare că nu-i la Popotă.

— Pichetu-narmat s-a dus.

— Al dracu’ de mul’ le-a trebuit. Scoală-i şi pe puturoşii-ăia, a adăugat el, tot cu telefonul la ureche, făcîndu-mi semn înspre Norman şi Hobson care, curios lucru, încă mai dormeau.

Am dat să mă duc către ei, cînd am auzit o bătaie în uşă.

— Tre’ să fie-Aghiotantu’. Dă-i drumu-năuntru, a zis Earnshaw.

Am deschis uşa, dar n-am văzut nimic altceva decît umbra mea, care se întindea peste verandă. Am păşit peste prag. Deodată, un braţ m-a lovit în beregată ca o rangă de fier. M-am sufocat şi m-am simţit tras într-o parte. Mi s-a pus un căluş peste gură şi am auzit vocea Aghiotantului şoptindu-mi în ureche:

— Calmează-te, caporal.

Aghiotantul şi sergentul-major Fotherby stăteau unul lîngă altul în mijlocul Camerei de Gardă, îmbrăcaţi în pulovere şi avînd încălţări de gumă în picioare. Gîfîiau şi le curgea transpiraţia pe feţele înnegrite cu fum, dar amîndoi radiau o atitudine de cocoşi triumfători. Aghiotantul încerca să păstreze o figură gravă, dar nu se putea abţine să rînjească spre Fotherby. Chalky şi cu mine stăteam şi noi unul lîngă altul, frecîndu-ne la gît şi la gură. Norman şi Hobson încercau să-şi încheie nasturii la vestoane cît mai discret cu putinţă. Sergentul Earnshaw se aşezase pe marginea unui pat şi arăta ca şi cum i se făcuse rău.

— Nu ţi-e bine, sergent? a întrebat Aghiotantul.

Earnshaw a bălmăjit ceva legat de inimă.

— Oricum, tu te-ai luptat bine. Spre deosebire de unii dintre aşa-zişii soldaţi din unitatea asta – şi ne-a măturat pe toţi cu o privire dispreţuitoare. De exemplu, tu, caporal, mi s-a adresat mie. Aşa faci de obicei, deschizi uşa fără să-ntrebi cine e?

Nu mi-a trecut prin minte nici un răspuns.

— O fi crezu' că vă jucaţi de-a „Uite, bate poştaşu'", a comentat Fotherby, zîmbindu-şi în bărbie.

Aghiotantul s-a întors spre Chalky:

— Şi tu, soldat. Cîteva minute bune te-am spionat: nu te-ai uitat nici în dreapta, nici în stînga. Iar voi doi… – Norman a lăsat capul în jos, Hobson a început să se legene înainte şi înapoi –, puteam să vă luăm toată amărîta de cazarmă de sub voi, şi *tot* nu v-aţi fi trezit. Ei, a continuat el, mergînd de colo-colo prin Camera de Gardă, în orice caz, sînt mai bogat cu douăzeci de lire. Am pus pariu cu Comandantul că nu-mi trebuie decît un singur om – din regimentul meu, bineînţeles (şi i-a zîmbit lui Fotherby) – ca să fur un camion de la Parcul Auto şi să pun stăpînire pe Camera de Gardă Montgomery. Ceea ce am şi făcut. Mă-ndoiesc c-o să-l găsiţi prea bine-dispus cînd o să vă-ntîlniţi cu el mîine dimineaţă.

Afară, un fulger a luminat tot cerul, urmat imediat de un tunet asurzitor şi norii s-au rupt peste capetele noastre ca o pungă de hîrtie care se sparge. Ploaia a început să răpăie pe acoperiş şi să şuiere pe betonul din faţa Camerei de Gardă. N-a trecut mult şi a găsit o gaură în acoperiş, iar de-acolo a început să cadă direct pe podea, înăuntru. În primele cîteva momente, potopul ne-a amuţit pe toţi. Pe urmă, dacă a văzut că scade în intensitate, sergentul Earnshaw s-a găsit să întrebe:

— Deci nu ne sancţionaţi, domnule?

— Nu te sancţionez pe tine, sergent, pentru că măcar tu ai opus rezistenţă. Dar santinelele care ne-au lăsat să plecăm cu camionul, şi tu, soldat – a făcut semn cu capul înspre Chalky, după care am înlemnit, pentru că s-a întors spre mine –, şi tu, caporal, toţi aţi dat dovadă de neglijenţă şi toţi va trebui să daţi şi socoteală pentru asta. Paza acestei unităţi e de toată

ruşinea şi nu m-ar mira să se facă o anchetă pe linie de Armată în această direcţie.

M-am luptat să ţin în frîu întrebările, replicile şi protestele care fierbeau deja în sinea mea. Exasperarea în faţa umilinţei şi a absurdităţii întregii poveşti se conjuga cu nerăbdarea, rezultatul fiind o stare de groază legată de eventualele efecte asupra lăsării mele la vatră. Aveam programul foarte strîns. Dacă nu mă liberam miercuri, Pauline şi cu mine nu mai prindeam *charter*-ul de joi dis-de-dimineaţă, şi alt zbor nu mai era. În mintea mea au început să se întretaie tot felul de calcule şi de eventuale soluţii alternative, dacă linia aeriană ne-ar mai fi rambursat costul biletelor şi, dacă da, cu cît timp înainte trebuia anunţat, şi-aşa mai departe. Pe urmă, tot eu mi-am strunit furios gîndurile către chestiunea principală. Care putea fi rezultatul acestei cocoşeli prosteşti a Aghiotantului? Să mi se ia o tresă, probabil. Asta nu mă afecta şi n-ar fi trebuit să mă-ntîrzie prea mult. Se putea rezolva totul chiar mîine. Şi dacă nu se rezolva? Şi mai era şi ideea asta sinistră cu ancheta pe linie de Armată. Oare aveau de gînd să mă mai ţină pîn-atunci? Oare *puteau* să mă mai ţină pîn-atunci? În orice caz, pînă joi puteau foarte bine să mă mai ţină, fiindcă aceea era, de fapt, ziua oficială de lăsare la vatră. N-am mai putut păstra tăcerea. Aghiotantul era la telefon, încercînd să obţină legătura cu centrala.

— Iertaţi-mă, domnule…, am zis.

— Ce vrei?

— Sînt programat să fiu lăsat la vatră miercuri, domnule. Credeţi că se mai poate-acum? Fiindc-am reţinut…

— Nu ştiu să-ţi spun, caporal, şi mi-a întors spatele, bătînd nerăbdător în furca telefonului, în timp ce sergentul-major Fotherby se uita la mine evident încîntat. După alte cîteva bătăi în furcă, a adăugat: Telefonul ăsta pare a fi mort, sergent Earnshaw.

— Acum cîteva minute mergea foarte bine, domnule.

— O fi din cauza furtunii. Caporal, fugi, te rog, pînă la Corpul de Gardă şi dă telefon de-acolo. Sună la Camera de Gardă de la Parcul Auto şi explică-le situaţia. Spune-i sergentului Mayhew să adune Pichetul Înarmat şi să-i trimită înapoi aici. Vreau să vorbesc cu subofiţerul care răspunde de ei. Cît le-a durat ca să iasă, sergent-major? a întrebat el, întorcîndu-se către Fotherby.

— Mă rog, noi eram deja aici de zece minute bune pîn-au plecat ei, domnule. Aşa că vreo douăj' de minute-n total, aş zice eu.

— O ruşine.

— Soneria n-a funcţionat, domnule, a intervenit sergentul Earnshaw. Caporalul Browne a trebuit să alerge pîn-acolo să-i trezească.

— Mai devreme funcţiona. Oricum, asta nu-i o scuză. Cît ar fi durat mai puţin – cîteva minute? Asta-i tot, caporal, dă-i drumul.

După ce am închis uşa Camerei de Gardă, m-am trezit faţă în faţă cu o perdea de apă. Nu aveam pelerină, şi totuşi m-am aruncat cu capul înainte în potop. Ploaia era caldă ca sîngele. Stropii mari şi grei mi se spărgeau pe faţă, mi se scurgeau pe gît, mi-au transformat în sugativă tot ce aveam kaki pe mine şi mi-au ajuns cu bulbuci la picioare. Pleoscăiam orbeşte înspre Corpul de Gardă, meditînd la lovitura neaşteptată pe care o primeau planurile mele. Şi totuşi, nu chestiunile tehnice apărute mă ofuscau cel mai mult, ci sentimentul mai general că mecanismul acela, care de atîta timp se lăsa condus de mine atît de lin, brusc o luase razna. Aşteptasem cu nerăbdare şi cu bucurie ultimele zile pe care le aveam de petrecut la Badmore: urma să părăsesc Armata într-o stare de spirit de plăcută relaxare, cu frîiele ţinute de mine sub strict control pînă în ultima clipă. Urma să fie un fel de ceremonial, de ritual, poate că banal ca formă, dar profund semnificativ prin rezultatul său, pentru că în esenţă era vorba despre o

transsubstanţializare de la soldat la omul liber. Dar acum ştiam că, orice s-ar fi întîmplat, chiar dacă reuşeam cumva să scap la timp pentru a mai prinde avionul, ultimele ceasuri petrecute la Badmore n-ar mai fi fost de satisfacţie senină faţă de ceremonialul respectiv – dimpotrivă, de anxietate, de incertitudine, de neputinţă, nişte emoţii pe care le crezusem demult lăsate în urmă, la Catterick.

A trebuit să bat de mai multe ori la uşa Corpului de Gardă: incredibil, dar furierul de serviciu părea să fi dormit buştean, în ciuda furtunii. Într-un tîrziu, mi-a deschis uşa, căscînd şi frecîndu-se la ochi, şi m-a întrebat prosteşte:

— Ce face, plouă?

Stăteam în cadrul uşii, cu uniforma udă leoarcă, şi sub mine creştea o băltoacă văzînd cu ochii.

— Nu, se pişă careva de pe acoperiş, i-am răspuns. Dă-mi voie să dau telefon de la tine. Cel de la Camera de Gardă a murit cu zile.

M-am strecurat pe lîngă patul de campanie aşezat în mijlocul biroului.

— Vezi ce faci, nu-mi uda patu’, a zis furierul.

I-am ignorat protestele şi m-am aşezat la picioarele patului ca să dau telefonul. Camera de Gardă de la Parcul Auto era în continuare profund zăpăcită, cu atît mai mult, cu cît nu puteau comunica în nici un fel cu Camera de Gardă Montgomery. Mi-a luat ceva timp ca să-i explic situaţia sergentului Mayhew, să-i răspund la întrebări şi să-i ascult înjurăturile.

— Pichetu-narmat a ieşi’ pe coclauri, mi-a spus. O să dureze pînă reuşes’ să-i adun pe toţi.

— O.K. Îi comunic Aghiotantului.

— O să mă u’ ca dracu’ dacă mă du’ să-i caut.

— N-o să fiţi singurul.

— Uite ce-ai făcu’, ce balta dracului mi-ai lăsa’ pe pat, mi-a arătat furierul de serviciu, după ce am pus telefonul în furcă şi m-am ridicat în picioare.

Pe urmă, curiozitatea s-a dovedit mai puternică decît nemulţumirea şi m-a luat la descusut despre ce şi cum se întîmplase în noaptea aceea. I-am servit cîteva răspunsuri scurte şi ciufute şi am plecat.

Cînd am ajuns la o anumită distanţă de Camera de Gardă, scepticismul meu în materie de fenomene supranaturale a primit şi el o grea lovitură. Un fulger mi-a scos la iveală, prin ploaia torenţială, o siluetă îmbrăcată cu o manta lungă, strînsă cu centură, care corespundea îngrijorător de bine descrierii făcute mai devreme fantomei de către Hobson. M-am oprit pe loc, cu inima bubuindu-mi în piept mai tare decît tunetul. Am încercat să zăresc ceva prin beznă. Fulgerul a luminat din nou, dar silueta dispăruse. Am mai făcut cîţiva paşi şi m-am mai apropiat de Camera de Gardă, iar imaginea pe care am văzut-o pe fereastră, înăuntru, mi-a pus la încercare puterea de înţelegere mai mult decît orice fantomă. Aghiotantul şi sergentul-major Fotherby stăteau cu spatele spre mine şi cu mîinile în sus. Între ei, se vedea un bărbat mascat, care stătea lîngă uşă cu o armă automată Sten.

Mai tîrziu, am fost felicitat pentru sîngele rece cu care am acţionat după acest moment, dar nimeni nu ştia cît de mult din sîngele meu rece se datora dorinţei simple, omeneşti, de a pricepe ce se întîmpla. Evenimentele din acea noapte anume au fost mai ciudate şi mai dramatice decît tot ce mi s-a întîmplat în toate zilele şi nopţile petrecute la Badmore, puse la un loc. Eram mult prea uimit ca să acţionez impulsiv.

Am făcut un ocol prudent şi am ajuns pe veranda Serviciului Intendenţă, aşezată cu faţa înspre o latură a Camerei de Gardă. Ascuns în umbră, am privit cu atenţie ce se întîmpla înăuntru. Din cauza ploii care răpăia pe acoperişul verandei, nici un sunet care ar fi răzbătut pe ferestrele Camerei

de Gardă nu putea ajunge pînă la mine. Parcă m-aş fi uitat la un film a cărui coloană sonoră se blocase: violenţele se desfăşurau şi emoţiile se consumau într-o tăcere care le făcea comice. Toţi erau la fel cum îi lăsasem, în Camera de Gardă, dar li se adăugase o persoană în pijama: l-am recunoscut pe paznicul de la depozitul de armament. Era în toi un raid, acum însă de-adevăratelea; iar atacatorii loviseră într-un moment mai mult decît propice, cînd Pichetul Înarmat era răspîndit pe coclaurii mustind de apă, la aproape doi kilometri depărtare, iar telefonul era scos din funcţiune; ceea ce precis că era chiar mîna lor, m-am gîndit eu, ca şi alarma întreruptă. Plus aşa-zisa fantomă, care trebuie să fi fost unul dintre ei.

În Camera de Gardă a intrat un alt bărbat, tot cu mască pe faţă, care i-a spus ceva celui cu Sten-ul. Acesta a încuviinţat din cap şi le-a făcut semn Aghiotantului şi celorlalţi către celule. Celălalt a luat cheile din rastelul de chei de pe perete, fiecare cu eticheta ei, ca să se descurce mai uşor, şi a început să-i închidă pe prizonieri în celule.

Am deliberat în sinea mea ce trebuia să fac. Mult mai tîrziu mi-am pus întrebarea de ce anume am plecat de la premisa că trebuia să fac ceva. La numai vreo cincizeci de metri de locul unde mă aflam erau soldaţi care dormeau, dar ce puteau ei face, neînarmaţi şi cu ochii cîrpiţi de somn, presupunînd că aş fi reuşit să-i trezesc la timp? În biroul Intendenţei era un telefon, dar uşa era încuiată. Cel mai apropiat telefon accesibil era tot cel din Corpul de Gardă, numai că, pînă ajungeam eu acolo, atacatorii puteau să fie de mult plecaţi.

Mi-am scos bocancii şi jambierele şi m-am strecurat de-a lungul verandei, pînă cînd am ieşit din raza vizuală a celor din Camera din Gardă, pe urmă am tulit-o repede prin spaţiul dintre Serviciul Intendenţă şi depozitul de armament. Între depozitul de armament şi cel de cazarmament era o trecere îngustă şi foşnitoare. Mi-am croit drumul spre fundul

clădirilor, m-am trîntit fără nici o tragere de inimă în noroi şi am tras cu ochiul în jurul meu. Am zărit formele neclare ale unei furgonete Bedford şi unei maşini Ford Consul. Din spatele furgonetei se auzeau zgomote de obiecte grele încărcate în ea. Lumina din afara depozitului de armament fusese stinsă, dar un fulger a luminat cele două maşini. Eu m-am topit în bezna dintre clădiri. Furgoneta Bedford era cenuşie, Consulul era negru. Am scos capul din nou, ca o broască ţestoasă. A bubuit tunetul. Am aşteptat cu nerăbdare următorul fulger şi, la lumina lui, am zărit numărul de înmatriculare al Bedford-ului: MUP 5… N-am reuşit să-l văd pe tot. Am aşteptat un alt fulger, dar pînă să vină, am auzit uşa furgonetei trîntindu-se, după care voci şi paşi grăbiţi. M-am retras între clădiri şi m-am tîrît înapoi cu spatele. Cînd mi s-a părut mie că eram în siguranţă, m-am ridicat şi am fugit înapoi. Motoarele s-au pus în funcţiune şi cele două maşini au plecat. Am fugit pînă pe veranda Serviciului Intendenţă, de unde se vedea intrarea în tabără. Bedford-ul a cotit la stînga, Fordul la dreapta şi amîndouă s-au făcut nevăzute. Am alergat din nou pînă la Corpul de Gardă numai în ciorapi, repetîndu-mi întruna în gînd: „MUP 5…, MUP 5…“

— Ce pizda mă-sii mai vrei acum? s-a oţărît furierul. Unde-ţi sînt bocancii? s-a mirat el făcînd o faţă lungă.

— Dă-mi număru’ de-acas-al Comandantului, i-am spus eu, strecurîndu-mă din nou pe lîngă el, spre telefon.

Mai întîi am telefonat la poliţie, apoi la Brigadă, apoi Comandantului, care mi-a spus că uite-acum pornea spre unitate.

Am plecat înapoi spre Camera de Gardă, lipăind prin apă. Ploaia se mai domolise. Mintea mea începea să-şi reia funcţionarea reflexivă, care fusese practic suspendată în timpul acţiunii. Un gînd plăcut lua din ce în ce mai mult contur: că era posibil să-mi fie recunoscute anumite merite pentru ceea ce făcusem, atîta cît să acopere amintirea incidentului nefericit de mai

devreme şi să faciliteze liberarea mea promptă din Armată. În tot cazul, incidentul minor avea să fie înghiţit de cel major, iar Aghiotantul, mai mult ca sigur, să renunţe la ameninţarea cu sancţiunile. El însuşi avea de dat o sumedenie de explicaţii, fără doar şi poate, dacă sosea Comandantul şi-l găsea închis într-o aceeaşi celulă cu Norman şi Hobson, vopsit cu negreală pe faţă şi îmbrăcat în haine civile.

Întîi şi întîi, m-am dus pe veranda Serviciului Intendenţă, mi-am scos ciorapii, i-am stors bine, mi i-am pus înapoi şi mi-am tras bocancii peste ei. Atunci am auzit şi maşina Comandantului apropiindu-se.

— Aşadar, caporal Browne, ai făcut o treabă minunată pentru Armată în cursul acestei ultime săptămîni. Poliţia nu a avut nici o dificultate în a lua urma celor două vehicule, după descrierile făcute de dumneata. Şi ai făcut foarte bine că ai reţinut direcţiile în care au luat-o. Adevărul este că ai acţionat cu un remarcabil spirit de iniţiativă, dacă pot să spun aşa, cu un remarcabil spirit de iniţiativă.

I-am zîmbit cu modestie Comandantului şi am şoptit ceva în sens de dezaprobare. Autorii povestirilor pentru elevi, pe care le citisem şi eu în copilărie, îşi făcuseră treaba cum nu se putea mai bine; nu-mi venea în minte nici un alt motiv pentru care aş fi resimţit o asemenea plăcere în a fi eroul de moment. Îmi era satisfăcut un gust pe care pînă atunci nu ştiusem că-l aveam. Soarele dimineţii strălucea puternic în biroul Comandantului, decolorînd covorul şi faţa trasă a Aghiotantului. Grea noapte fusese şi pentru el. Atacatorii luaseră cu ei cheile de la celule şi a durat două ore pînă să fie găsite copiile lor.

— Cînd urma să fii lăsat la vatră, caporal? a întrebat Comandantul.

— Mîine, domnule.

— Aha. E o problemă: s-ar putea să te solicite poliţia în legătură cu toată povestea asta.

Am început să-mi fac din nou gînduri negre.

— Sper că nu, domnule. Mi-am aranjat să plec într-o vacanţă în Majorca joi. Avionul decolează joi dis-de-dimineaţă.

— A, bine, bine, să nu-ţi stricăm vacanţa atunci pentru atîta lucru, nu, ce zici? Cît timp ai de gînd să lipseşti?

— Două săptămîni.

— Aha. Aşteaptă un minut.

A pus mîna pe telefon şi i-a cerut centralistei să-i facă legătura la Şeful Poliţiei comitatului, căruia i s-a adresat spunîndu-i „Fred“. Eu m-am liniştit pe măsură ce conversaţia lor avansa. Comandantul a pus telefonul jos cu un zîmbet triumfător.

— Ei, pe-asta am aranjat-o, caporal. N-o să fie nevoie de dumneata în persoană pînă după ce te întorci. Pîn-atunci, am aranjat şi eu să dai o declaraţie la poliţie, în oraş, azi după-masă. Te duce şoferul meu cu maşina după prînz. O să poţi pleca la timp mîine dimineaţă.

— Vă mulţumesc, domnule. Rămîn foarte recunoscător.

— Plăcerea-i de partea mea, caporal. Badmore s-ar fi făcut de rîsul întregii Armate, dacă mocofanii ăia de la I.R.A. ar fi reuşit să scape. Nu-i aşa, Geoffrey?

Aghiotantul a încuviinţat acru din cap. Eu am salutat şi m-am întors să plec. În timp ce mă îndreptam către uşă, Comandantul a spus:

— Cred că asta-i de resortul tău, Geoffrey. Unul dintre mocofani se pare că era şi dezertor. Poliţia vrea să ştie dacă…

M-am întors încet cu faţa spre ei.

— Mă scuzaţi, domnule…

— Ce este, caporal?

— Dezertorul de care aţi pomenit… Ştiţi cumva cum îl cheamă?

— Ăăă, Brady cred că-l cheamă. Da, exact aşa, Brady.

— Nu cumva Michael Brady?

— Ba da, exact, Michael Brady. Da' ce-ai, băiatule? Eşti alb ca varul!

— N-am nimic, domnule. Atîta, că l-am cunoscut mai demult.

— Pe cine, pe Brady?! Sper că nu eşti prieten cu el. Are necazuri mari de tot.

— Nu, nu sîntem propriu-zis prieteni, domnule. Mă scuzaţi, domnule. Iertaţi-mă.

Am salutat cu jumătate de gură şi am ieşit din cameră sub privirile lor curioase. În timp ce mă învîrteam pe coridoarele care duceau la birourile Companiei A, cineva mi-a pus o mînă pe umăr. Am sărit în sus.

— Stai uşor! Ai conştiinţa-ncărcată sau ce? mi-a spus caporalul poştaş, zîmbindu-mi din toţi dinţii. Ai primit o scrisoare. 'R-aş al dracu', da' chiar c-arăţi ceva…

— N-am nimic, i-am spus.

Şi-a trecut plicul lung şi mov pe sub nas şi abia apoi mi l-a întins.

— Frumos miroase. Unii au to' norocu' din lume.

În loc să mă întorc în biroul meu, m-am dus la toaletă şi m-am aşezat pe un closet rece şi mirositor, ca să-mi pun ordine-n gînduri. În mintea mea, se legau deja o serie de factori care puteau schiţa evoluţia lui Mike de cînd dezertase. Ajunsese, cum-necum, în Irlanda, mai mult ca sigur cu ajutorul acelui italian misterios căruia îi era adresată scrisoarea lui Mike pusă de mine la poştă. În momentul acela mi-a bubuit mintea: „Gordiano Bruno“ era un pseudonim pentru Peter Nolan, irlandezul de la cîrciuma lui O'Connell. Bruno din Nola! Jocul de cuvinte preferat al lui Joyce. Iar Nolan era exact genul de om care s-ar fi asociat cu I.R.A. – poate chiar făcea parte din ea. Mike fusese scos fraudulos peste graniţă în Irlanda, iar acolo se

încurcase cumva cu I.R.A. Dar de ce? Din cauza trecutului de naţionalism militant al familiei lui. Bine, dar un om cu inteligenţa lui Mike nu putea să nu-şi dea seama că, în ziua de astăzi, I.R.A. nu mai era decît o glumă proastă – şi încă una mortal de primejdioasă. Să fi fost, oare, obsedat şi acum să răzbune moartea lui Percy şi să fi optat pentru I.R.A. ca instrument convenabil, aşa cum regele James s-a răzbunat folosindu-se de gîlcevile triviale din restul societăţii pentru a-şi atinge propriile scopuri obsesive?

Aceste întrebări au fost împinse treptat, însă, spre periferia interesului meu de presiunea din ce în ce mai mare a altui gînd. Mi-am dat seama, oripilat şi fascinat deopotrivă, că eu – şi nimeni altcineva – îl trădasem involuntar pe Mike prin acel unic gest din cariera mea de militar, care depăşise nivelul îndeplinirii minimale a datoriei. O providenţă maliţioasă mă adusese, dintr-un singur, dar puternic brînci în spate, în postura de a fi autorul unei duble trădări: pe de o parte, a lui Mike însuşi; pe de altă parte, a acelui cod al dispreţului faţă de Armată, pe care amîndoi îl practicaserăm cîndva. Sau să fi fost numai încoronarea unei trădări pe care o practicam încă de la dezertarea lui Mike, cîştigînd-o subtil pe Pauline de partea mea şi făcîndu-mi propriul culcuş călduţ la Badmore?

Încă mai aveam în mînă scrisoarea Paulinei. Am deschis plicul şi i-am citit scrisul ordonat şi rotund:

„Dragul meu Jonathan,

M-am gîndit că trebuia să-ţi scriu, deşi urmează să ne vedem atît de curînd, numai ca să-ţi spun că zău că nu trebuie să fii gelos pe Michael, pentru că foarte sincer îţi spun că nu mă mai gîndesc deloc la el. A fost primul meu prieten, dar dacă aş fi avut mai multă experienţă, mi-aş fi dat seama că nu ne-am fi putut înţelege niciodată şi aş fi pus capăt relaţiei înainte de a o începe. Adevărul este că prea departe n-am mers

cu această relaţie, chiar dacă s-a prelungit destul de mult. În ceea ce mă priveşte, Michael a ieşit din viaţa mea şi nu-mi doresc în mod deosebit să-l revăd. M-am gîndit să-ţi scriu şi să-mi descarc sufletul în privinţa asta, pentru că mi s-a părut că există o anumită încordare între noi din cauza lui. Am observat că o dată sau de două ori, cînd conversaţia aluneca în direcţia respectivă, tu tăceai brusc. Aşa încît eu cred că e bine că am pus problema pe tapet şi acum o putem uita. Haide să nu mai vorbim despre ea.

Aştept cu atîta nerăbdare să se facă miercuri şi sigur că sînt teribil de agitată în privinţa excursiei noastre. Nu m-am gîndit niciodată că Mami şi Tati ar putea fi de acord, dar să ştii că au încredere în tine! Ce zici de asta? Mi-am cumpărat o pereche de bikini! În fine, nu sînt propriu-zis bikini, e un costum în două piese, destul de îndrăzneţ pentru mine. Sper să-ţi placă. Oricum, o să mi-l pun miercuri seara, să vezi cum îmi stă şi să-mi spui dacă ţi se pare decent, fiindcă mi se pare că spaniolii sînt destul de reţinuţi…“

Am mototolit scrisoarea în pumn şi i-am dat drumul fără să mă uit, printre picioare, în WC.

După o interminabilă tocmeală, inspectorul a zis:

— Bine, caporal, bine… Îmi ceri să-ncalc toate regulamentele, dar te las cinci minute. Sergent, du-l jos, te rog.

— Da, domnule.

— O să fiu singur cu el, da?

— Nici nu se pune problema, caporal. Şi-aşa îţi permit mai mult decît ar trebui.

— Da, ştiu. Rămîn foarte recunoscător. Aşa facem atunci.

Sala Vizitatorilor era un fel de altoi între un confesional şi un oficiu poştal. M-am aşezat cu faţa spre grilajul de sîrmă şi l-am aşteptat pe Mike. După cîte eforturi făcusem ca să-l văd, acum ce să-i spun? Nu-mi venea nimic în cap. Am auzit paşi apropiindu-se din spatele grilajului.

Îl rugasem pe sergent să-i comunice lui Mike numele meu, ca să nu pierdem timpul pînă îşi revenea el din surpriza revederii. Chiar şi aşa, tot avea o expresie de mirare pe chip cînd a intrat în cameră.

— Jon?! Ce cauţi aici? Am…

Sergentul ne-a întrerupt cu nu-ştiu-ce instrucţiuni despre vorbitul clar şi alte reglementări, dar eu nici nu l-am auzit. Eram, la rîndul meu, mult prea surprins, şi anume de înfăţişarea lui Mike. Avea părul negru şi-şi lăsase o mustaţă lată, tot neagră, care-i ascundea buza de sus. Semăna cu un muncitor francez şi arăta mult mai bătrîn decît era. Sigur că era o prostie, dar prima întrebare pe care i-am pus-o a fost:

— Ce ţi-ai făcu' la păr?

— L-am vopsit. Da' tu, Jon, ce dracului cauţi aici? De unde-ai ştiut…?

— Eram în tabăra pe care-ai jefuit-o azi-noapte… Eram de gardă…

Mike a fluierat uşor, a pagubă.

— Noi ştiam că trebuia să fie un alt subofiţer. M-am fîţîit pe-acolo sperînd să dau de el. Doamne, iartă-mă, Jon, puteam să te ciomăgesc pe tine.

— Era mai bine pentru tine dacă făceai treaba asta. Aşa, v-am urmărit tot timpul. Am dat imediat telefon la poliţie. Dar n-am ştiut că erai şi tu acolo.

Am tăcut amîndoi, pentru ca Mike să digere informaţia.

— E foarte bine, Jon. Tu ţi-ai făcut datoria.

— Pizda mă-sii de datorie.

Sergentul s-a foit zgomotos pe scaun la cîţiva metri de noi.

— Văd că ai două trese, a zis Mike. Probabil că nu mai ai mult de stat, nu?

— Nu. Pînă mîine.

— Mîine?!

A tăcut. Ce se întîmpla în spatele acelor ochi albaştri palizi? Nici nu îndrăzneam să m-apuc de speculaţii.

— Mike, trebuie să ştiu şi eu, dacă poţi să-mi spui…, am tras cu coada ochiului spre sergent. De ce te-ai amestecat cu indivizii ăia?

— Cu Armata Republicană Irlandeză? a întrebat el, rostogolind silabele una cîte una pe limbă. E-o poveste lungă. Ei m-au scos din Anglia, după cum probabil ţi-ai dat seama. M-au ascuns într-o mănăstire o vreme – asta-i altă poveste lungă. Într-un fel, m-au înrolat automat. N-am prea avut de-ales. Nu-i frumos? Dintr-o armată într-alta. Nu-i mare diferenţă între ele, ascultă-mă pe mine. Şi să ştii că atîta timp cît nu se punea problema decît să spargem depozite de armament şi să facem de rîs Armata, n-am avut nici o problemă. Dar acum cîteva săptămîni, nişte tîmpiţi au aruncat în aer o cabină telefonică la Armagh şi au rănit cîteva persoane. Mie mi-a ajuns. Am făcut o înţelegere cu ei, că eu îi ajut la raidul ăsta şi ei mă trimit în America de Sud. Restul îl ştii.

— Gata, a trecut timpul, a zis sergentul.

— Jon, a zis Mike, ridicîndu-se în picioare.

— Da?

— N-ai mai văzut-o pe Pauline de curînd, nu?

— Ba da. Adevăru-i că ne-am văzut destul de des în ultima vreme.

— Ce mai face?

— Foarte bine.

— Spune-i de la mine că… toate bune. Îmi pare rău că nu i-am mai putut scrie. Dar era prea riscant. Poate-o să-i scriu acum.

— Haide, treci…, a zis sergentul.

— N-ai face bine, Mike. S-ar întrista.

Mike s-a uitat lung la mine o clipă, apoi a zis cu blîndeţe:

— Bine, Jon. Tu ştii mai bine.

— Îţi scriu să-ţi explic, am strigat eu disperat, în timp ce sergentul îl scotea din cameră. O să mai vin să te văd…

Pînă să se închidă uşa, Mike a ridicat o mînă în semn de…

…de ce anume? De „stai liniştit“? De „faci cum vrei“? De binecuvîntare? Aveam să aflu, oare, vreodată?

M-am rezemat de fereastra de pe culoar şi am aruncat o ultimă privire spre Badmore. Conductorul a fluierat şi peronul de lemn al haltei a plecat, încet-încet, către capătul trenului. La aproape doi kilometri depărtare, barăcile unităţii păreau lipite pe versantul unei coline. Dincolo de ele, tancurile se tîrau peste dealuri şi văi ca nişte gîndaci somnoroşi.

Cu trenul venisem în Armată şi tot cu trenul plecam. În compartimentele din spatele meu, călători între două vîrste, îmbrăcaţi în tweed, răsfoiau de zor paginile revistelor, căscau, molfăiau ciocolată, verificau mersul trenului uitîndu-se mereu la ceas. Pentru ei, era o călătorie anostă oarecare în direcţia Londra. De unde să fi ştiut ei cît de esenţială era pentru mine, cît de straniu mi se părea simplul fapt de a călători, într-o miercuri dimineaţa, îmbrăcat în haine civile…?

Dar nu aveam nici o tragere de inimă să duc mai departe aceste gînduri. Doi ani de zile aşteptasem cu sufletul la gură această călătorie, şi acum mă vedeam nevoit să-mi recunosc mie însumi că nu-mi făcea nici o plăcere. Iar motivul nu trebuia căutat departe. Stai liniştit? Faci cum vrei? Binecuvîntare?

Trenul a luat viteză. Am scos capul în vînt şi m-am uitat înapoi, în lungul şirului de vagoane din ce în ce mai mici. Încă se mai vedea cazarma – întinsă, neagră, urîtă sub soarele strălucitor de august. Dincolo de ea, au apărut turnurile oraşului-reşedinţă de comitat. Undeva, sub zidurile acelea, era prietenul meu.

— Răcane, nu ţi-e bine, i-am şoptit vîntului, care mi-a smuls silabele de pe buze şi le-a dus cu el, cum a dus şi o pungă de hîrtie aruncată de la o altă fereastră.

Trenul a ajuns la o curbă şi lungul şir de vagoane s-a arcuit şi mi-a ascuns vederii cazarma Badmore şi oraşul de dincolo de ea. Mi-am retras capul în vagon.

Prietenul meu. „Nu, nu sîntem propriu-zis prieteni, domnule.“ Chiar, ce prietenie ar putea exista între doi oameni cu temperamente şi destine atît de diferite? Temperamentul meu însemna prudenţă, iar destinul – reuşită; ale lui Mike, ce altceva decît nesăbuinţă şi eşec? Armata scosese în evidenţă deosebirile dintre noi cu o precizie de turnesol.

— Mă scuzaţi, domnule, a zis o voce servilă.

M-am lipit de peretele vagonului, ca să poată trece însoţitorul de la vagonul-restaurant

— Poftiţi la cafeaua de dimineaţă! a strigat el din toţi plămînii.

Iată că Mike nu-şi pierduse dexteritatea la capitolul săpat la temelia sentimentului meu de automulţumire. Călătoria aceasta nu-mi mai spunea nimic, iar viaţa plină de reuşite care mă aştepta la capătul ei mi se părea de pe-acum o sentinţă la fel de grea ca şi cea care-l aştepta pe Mike. Dar m-am cenzurat de unul singur: oare nu era vorba doar de o exagerare sentimentală? Pentru că reuşita se presupunea că era mai *plăcută* decît detenţia într-o închisoare militară. Filosofia mea de viaţă excludea ispăşirea. Chiar şi ideea nebunească de a renunţa la Pauline trebuia respinsă de îndată

ce mi se strecura în minte. Pentru că Pauline mă voia pe *mine*, nu pe Mike. Şi nici nu era de condamnat. Mike nu era un erou pentru ea, lui Mike „nu-i era bine“, deci nu avea ce căuta lîngă ea. Un singur lucru se putea spune în favoarea lui: că era „nevinovat“, cum se spunea odată despre cei cărora „nu le era bine“; şi dacă toată vorbăria aia supranaturală a credinţei lui se dovedea a fi adevărată şi aveam să ne regăsim cot la cot în boxa acuzaţilor de la judecata cea din urmă, ştiam de pe-acum cine avea să clipească şi să mijească ochii cel mai mult sub lumina ameţitoare. Dar, presupunînd că se întîmpla aşa ceva, oare Mike avea se simtă aceeaşi stinghereală în legătură cu mine, cum simţeam eu acum în legătură cu el? Oare Lazăr şi-o fi făcut multe probleme fiindcă n-a apucat să umezească limba uscată a bogatului cu un strop de apă?[5]

Întrebări… întrebări… Nici nu puteai să te abţii de a le pune, aruncînd pur şi simplu banul în aer şi strigînd „cap sau pajură?“; dar toate se regăseau în spatele unui perete care nu putea fi escaladat decît într-o singură direcţie. Deocamdată, aveam de sorbit cafeaua şi de savurat o ţigară în confortul pseudo-edwardian al vagonului Pullman, în timp ce pietrele de hotar binecunoscute dintre Londra şi Badmore zburau prin faţa ferestrei în ordinea preferabilă; aveam s-o întîmpin pe Pauline la gara Waterloo cu un sărut uşor pe obraz; aveam să mă bucur de frivolităţile inocente ale unei vacanţe mediteraneene; aveam de obţinut o nouă diplomă, de organizat o nuntă burgheză, de cumpărat o casă cu grădină, de construit o familie atent planificată…

Înainte de a mă aşeza la o masă în vagonul-restaurant, m-am dus la WC-ul trenului şi am tras apa după cadoul de despărţire de la Henry-frizerul.

Epilog

Mi-aduc aminte că îmi revedeam acest penultim paragraf, această viziune asupra viitorului meu, un amestec ciudat de suficienţă şi vinovăţie, cu doar cîteva ceasuri înainte ca Pauline să mi-o facă ţăndări definitiv cu vestea că era însărcinată. Asta se întîmpla la vreo două luni după ce ne întorseserăm din Majorca, două luni petrecute într-o intensă contemplare şi revizuire a povestirii mele de faţă. Curios lucru, cît de complicat se întrepătrunde povestirea cu osatura vieţii mele – nu numai prin experienţele pe care le evocă, dar şi prin ea însăşi. De exemplu, Michael, care stă pe oala lui de noapte chiar lîngă mine în timp ce scriu, îşi datorează existenţa acestei povestiri – într-un fel.

Aproape imediat după ce am ajuns în Majorca, Pauline s-a intoxicat rău de tot cu mîncarea şi a fost ţintuită la pat mai multe zile. De trei ori pe zi, îi făceam cîte o vizită în camera cu perdelele trase, în care zăcea acoperită cu un singur cearşaf, palidă şi trasă la faţă, cu părul năclăit de sudoare. Mi-a mărturisit, la un moment dat, mimînd cu greu cochetăria, că nu avea nimic pe ea sub cearşaf, dar pe mine informaţia m-a lăsat rece. Între aceste vizite în camera în care bolea ea, îmi vedeam de-ale mele. Nu mă simţeam prea grozav. Pentru distracţiile oferite de plajă mi-am pierdut interesul destul de repede: nu sînt un înotător grozav; din expunerea imprudentă la soare m-am ales cu o arsură chinuitoare; era prea cald ca să fac plimbări lungi, iar ca să poţi sta jos undeva la umbră, înţelesesem că trebuia – voiai, nu voiai – să-ţi

iei ceva de băut la un bar. Pauline ştia cîteva cuvinte în limba spaniolă, în schimb eu nu ştiam deloc şi incapacitatea mea de a comunica era un motiv constant de jenă şi iritare.

Am încercat să fac un efort de voinţă şi să mă bucur de vacanţa atît de mult aşteptată, reamintindu-mi că de-acum eram liber. Dar mă simţeam mai puţin în largul meu în staţiunea aceea strălucitoare, ostentativă, hedonistică, faţă de cum mă simţisem în Armată. Birourile prăfuite de la Badmore, barăcile sumbre de la Catterick se ţineau scai de gîndurile mele cu o insistenţă care aducea cu nostalgia. Şi toată stinghereala mea gravita, desigur, în jurul lui Mike, care-mi adresa reproşuri tăcute dintr-o celulă a închisorii districtuale.

Mă ferisem pînă atunci să-i povestesc Paulinei despre Mike, de teamă să nu-i stric vacanţa. Pe măsură ce zilele treceau, îmi venea din ce în ce mai greu să-i spun, cu toate că apăsarea gîndurilor mele tăinuite în legătură cu acest subiect sporea într-un ritm accelerat. Într-a patra zi, mi-am cumpărat un caiet şi am început să scriu. Am umplut cincizeci de pagini şi am uitat cu desăvîrşire să o vizitez pe Pauline la ora obişnuită.

Cînd a ieşit ea singură din camera de convalescenţă, a găsit un însoţitor cu mult schimbat faţă de cel care o adusese pînă acolo, în Majorca; mai bine spus, nu şi-a mai găsit însoţitorul. I-am spus în treacăt că scriam un roman despre Serviciul Militar Naţional şi, în primul moment, a fost impresionată şi mirată. Pe urmă, cînd a văzut că evitam să-i răspund la întrebări şi mai ales că viitoarea mea carte căpăta întîietate, în detrimentul ei şi al bunei ei dispoziţii, şi-a arătat, cum era şi firesc, nemulţumirea. Ea se dădea peste cap să recupereze cele cîteva zile irosite din scurta noastră vacanţă, iar eu, deşi o însoţeam fără să crîcnesc de la *pension* la plajă şi de la plajă la bar, mergeam peste tot însoţit de caietul soios, cu colţurile paginilor coşcovite,

care îi stîrnea Paulinei o gelozie atît de înveninată, de parcă ar fi fost vorba de o altă femeie.

— Eu mă-ntreb de ce te-ai mai obosit să vii cu mine în vacanţa asta, mi se plîngea ea îmbufnată. Zău aşa, de ce n-ai stat acasă cu caietul tău scump?

Cînd mă lua pe un asemenea ton, eu mă potoleam, lăsam deoparte manuscrisul şi ori o linguşeam pînă îi revenea buna dispoziţie, ori făceam o excursie cu vaporaşul, ori ne prosteam în apa călduţă. Dar nu-mi trebuia mult ca să devin din nou tăcut şi absent, fiindcă îmi revenea din străfundurile memoriei cîte un detaliu după care scormonisem, şi atunci parcă mă mîncau degetele de dorinţa de a apuca între ele stiloul. Biata Pauline! Ce vacanţă nenorocită mai avusese şi ea – plus că era ultima călătorie pe continent pentru multă vreme. În ultima seară petrecută în Majorca, a izbucnit în plîns şi mi-a spus că niciodată nu avusese o vacanţă atît de proastă – şi nu cred că exagera.

Întîmplarea făcea că ajunsesem cu viitoarea mea carte la o posibilă încheiere tocmai în după-amiaza respectivă, iar acum mă găseam în starea aceea euforică de relaxare şi uşurare de după creaţia literară: cînd inteligenţa şi imaginaţia sînt epuizate, dar celelalte simţuri se trezesc la viaţă şi te încearcă un sentiment de generozitate faţă de restul lumii. Am dus-o pe Pauline la un fel de club de noapte şi am pulverizat tot ce mai aveam ca *pesetas* pe masa şi şampania cele mai bune pe care le putea oferi localul. Ba chiar am călcat puţin podeaua în picioare, imitînd celelalte perechi de parcă aş fi fost beat, şi m-am comportat ca un amorez declarativ pe drumul de întoarcere spre *pension*, de-a lungul plajei, unde palmierii, lumina de lună şi clipocitul valurilor exaltau nocturn farmecul acela romantic despre care auzisem vorbindu-se şi citisem atît de mult. Pauline, demoralizată şi dezarmată de comportamentul meu inconsecvent, mi-a răspuns cu o dorinţă de sfîrşit de lume, aşa încît noaptea s-a încheiat în patul

ei. Unde, după multe eforturi şi puţină plăcere, am reuşit să-i străpung himenul şi să depun în trupul ei sperma transformată acum, iată, în băieţelul care produce un miros atît de respingător chiar aici, lîngă piciorul meu. După aceea, am rămas unul lîngă altul, lipicioşi, fără vlagă şi nesatisfăcuţi; mi-am aprins mai multe ţigări una după alta şi i-am povestit despre Mike. Cînd m-am dus în camera mea, am lăsat-o plîngînd – dar n-am ştiut niciodată dacă plîngea din cauza lui Mike, a fecioriei pierdute sau pur şi simplu a durerii fizice.

A doua zi dimineaţă, ea îşi revenise şi eu eram cel nefericit, meditînd la posibilele consecinţe ale nopţii precedente şi blestemînd impulsul de moment care mă făcuse să renunţ la siguranţa cadoului de despărţire de la Henry-frizerul. Dar Pauline mi-a spus că data era bună; iar odată revenit în Anglia, am plonjat în munca de revizuire a cărţii, ocupaţie care a exilat-o pe Pauline – şi orice alte gînduri legate de viitor – undeva pe muchia minţii mele.

Vestea cu care a venit Pauline, şi anume că rămăsese gravidă, mi-a provocat ceva ce majoritatea oamenilor ar numi cădere nervoasă, iar alţii, poate, criză spirituală. Am început să am simptome nevrotice, despre care acum îmi dau seama că nu erau decît nişte mecanisme de apărare menite să amîne luarea oricărei decizii. Singura soluţie posibilă era să renunţ la cercetarea postuniversitară, să mă însor cu Pauline şi să-mi caut o slujbă. Nu voiam să fac nici unul dintre aceste lucruri. A mai venit şi procesul îndelung amînat al lui Mike.

Relaţia mea cu Mike fusese ca o petardă vîrîtă la temelia automulţumirii mele, care arsese acolo mocnit timp de doi ani, iritîndu-mi nasul, din cînd în cînd, cu mirosul ei înţepător. Acum însă a detonat şi cu forţa acestei explozii mi s-a înfăţişat posibilitatea de a face şi eu, pentru prima dată în viaţă, un gest pozitiv şi altruist. Uitîndu-mă la Mike, cum stătea în boxa

acuzaţilor, tras la faţă şi cu ochi de fiară, şi asculta concluziile de rău-augur ale judecătorului, m-am întrebat disperat ce avea să se aleagă de el. Indiferent de sentinţa pe care ar fi primit-o, aceasta avea să se prelungească la infinit, datorită multelor lui acte de indisciplină. Nu era imposibil nici să încerce din nou să evadeze. Pentru el, nu mai existau odihnă sau măcar linişte. Pentru că lui Mike „nu-i era bine“. Atunci mi-a trecut prin cap ideea şi i-am zîmbit cît am putut de larg. Precis că, în clipa aceea, Mike s-a gîndit că *mie* „nu-mi era bine“.

M-am însurat cu Pauline în mare grabă – am făcut o nuntă liniştită, fără rochie albă, la biserica din parohia ei – şi, cum am aflat la ce închisoare fusese trimis Mike, ne-am mutat aici şi am închiriat căsuţa asta înghesuită. Gimnaziul local, de profil real, a fost fericit să mă angajeze, pentru că profesorii nu se prea înghesuie într-un loc atît de izolat şi de umed, unde singura instituţie mai serioasă este o închisoare. În prima duminică a fiecărei luni – şi asta de trei ani încoace –, îi fac cîte o vizită lui Mike. Numai o dată sau de două ori am lipsit, mai de curînd, de cînd am reuşit s-o conving pe doamna Brady să reia legăturile cu fiul-oaie neagră. Domnul Brady, care în sinea lui este mai degrabă mîndru de cazierul fiului său, a venit de mai multe ori tocmai de la Hastings, ca să-l viziteze pe Mike o dată cu mine. Cînd şi-a adus şi soţia, a trebuit să-i cedez ei locul meu, fiindcă nu se primesc mai mult de doi vizitatori. În acele duminici în care nu l-am văzut pe Mike, m-am simţit ciudat de nefericit.

Zdronc! Altă farfurie care s-a făcut ţăndări pe dalele de piatră din bucătăria-anexă. Fiind gravidă din nou, Paulinei i se împleticesc mîinile; plus că este şi mai nervoasă ca alteori, la perspectiva de a-l avea pe Mike musafir la prînz. De aproape cinci ani nu l-a mai văzut. De fiecare dată cînd m-am dus la închisoare, a băgat copilul înainte ca scuză de ce nu venea şi ea cu mine; dar motivele ei trebuie să fie mult mai profunde. O fi crezînd că

Mike încă o mai iubeşte. Iar eu nu prea pot să-i spun că n-o iubeşte, şi cu atît mai puţin că nici n-ar putea s-o iubească din nou, la felul în care arată ea acum. Alt zdronc! Numai că şi eu sînt nervos. Am început şi am lăsat baltă trei cărţi de azi-dimineaţă, pînă cînd am dezgropat acest manuscris dintr-un sertar. Peste numai douăzeci de minute, Mike va ieşi pe poarta închisorii în costumul lui ieftin, respirînd, în fine, aerul parfumat al libertăţii. N-a vrut să mă duc să-l aştept.

Sper să accepte să stea cu noi o vreme. De-atîta timp viaţa mea a gravitat în jurul lui, încît mă încearcă o gelozie bizară faţă de restul lumii, care se pregăteşte să-l reprimească în mijlocul ei. După cum mă încearcă şi un sentiment de panică, atunci cînd mă gîndesc că Mike nu va mai avea nevoie de sprijinul meu. Nu e vorba de ce se va face el fără mine, ci de ce mă voi face eu fără el. Iată că el e liber, iar eu sînt încătuşat – de o nevastă şi o familie pe care nu-i iubesc la nebunie şi de o carieră pe care o găsesc, în cel mai bun caz, tolerabilă.

Întotdeauna mi-am imaginat că aveam să ne întoarcem la Londra, după ce îmi încheiam eu „misiunea“ aici, şi să-mi reiau cercetarea în legătură cu acel anticar şi bibliograf de secol optsprezece, pe bună dreptate neglijat, pe care mi l-am ales ca subiect pentru teza de doctorat. Acum, parcă nu mai sînt atît de sigur. Am senzaţia că decizia pe care trebuie s-o iau acum este cel puţin la fel de importantă ca şi cea care ne-a adus aici, în urmă cu trei ani. Efortul de a face în acelaşi timp şi o slujbă de profesor cu normă întreagă, şi o jumătate de normă de cercetare ar fi prea mare; dar aceasta n-ar fi decît o altă scuză – pe lîngă cea curentă, bunăstarea lui Mike – pentru a nu-mi îndeplini decît îndatoririle minime ale unui soţ şi tată de familie. Pauline, absorbită şi copleşită de atîta maternitate, nu pare să realizeze că mariajului nostru i-ar lipsi ceva – deşi, pînă la urmă, îşi va da seama şi ea.

Deocamdată, trebuie să i-o iau înainte: trebuie să învăţ s-o iubesc. Şi am impresia că mi-ar veni mai uşor să-mi ating acest scop aici, decît la Londra.

Şi pe urmă, nici eu nu ştiu de ce m-am ataşat atît de mult de locul acesta, unde ceţurile încep din octombrie şi nu se mai risipesc pînă în primăvară. În comunitatea aceasta izolată, asediat de natură cîte şase luni pe an, simt că mi-aş putea construi o viaţă care să aibă o cît de modestă utilitate. Prelegerile pe care le-am ţinut la închisoare mi-au trezit interesul pentru activitatea curativă. De cînd Mike a început să facă studii la distanţă pentru diplomă, ideea a prins şi acum mai mulţi prizonieri se pregătesc să dea examene pentru atestatele de absolvire. Pentru Mike, a fost un noroc să fie judecat de autorităţile civile şi trimis la o închisoare cu un guvernator atît de luminat.

Va fi destul de greu să-i explic Paulinei de ce vreau să rămînem aici, dar, dacă se întîmplă ce cred eu şi mi se oferă postul de director adjunct al şcolii anul viitor, atunci s-ar putea să ne permitem o casă cu baie şi cu closetul înăuntru, două comodităţi cu care aş putea s-o mituiesc pe Pauline ca să obţin orice de la ea.

Ceasul bate de douăsprezece. Trebuie să-i schimb scutecul lui Michael, să pun masa şi să scot cidrul. A, da, şi Guinness-ul.

1. Bernard Law, viconte Montgomery de Alamein (1887-1976), mareşal britanic, învingătorul lui Rommel în bătălia de la El-Alamein (1942), Erou de Război, Adjunct al Comandantului Suprem al Trupelor NATO din Europa (1951-1958).

2. Raport, relaţie (fr.).

3. Aluzie la Corpul Comisionarilor, o asociaţie a foştilor soldaţi şi marinari, înfiinţată la Londra în 1859, cu scopul de a le găsi membrilor ei slujbe de comisionari, portari etc.

4. Prinţul-Consort al Marii Britanii, soţul Reginei Elisabeta II.

5. Aluzie la un pasaj din *Evanghelia după Luca*, cap. 16, vv. 19-25.

Postfaţă

O întrebare adresată frecvent romancierilor este următoarea: cum se naşte ideea unui roman – sub ce formă sau în ce mod capătă contur? În ceea ce mă priveşte, se naşte o dată cu intuiţia că un segment oarecare din propria mea experienţă are ceva ce s-ar putea numi unitate tematică, plus o semnificaţie mai mult decît strict personală, care ar putea fi explorată cu ajutorul unei povestiri în proză. Cu alte cuvinte, romanul începe sub forma unui răspuns concis la întrebarea care se va pune, în cele din urmă, pe marginea lui, după cum se pune pe marginea oricărui roman: „despre ce“ este?

Răcane, nu ţi-e bine! este un exemplu foarte la obiect în acest sens. Este un roman „despre“ Serviciul Militar Naţional pe timp de pace, ca instituţie şi ca experienţă – trăită de majoritatea tinerilor născuţi cam între anii 1928 şi 1941. Avînd în vedere că a fost o experienţă atît de comună, este poate surprinzător de constatat cît de puţine romane postbelice se referă în mod direct la Serviciul Militar, mai ales dacă sînt lăsate deoparte cele a căror acţiune se desfăşoară în locuri unde soldaţii încorporaţi au luat parte la lupte reale, de exemplu în Malaiezia, Coreea sau zona Suezului. Romanele din această categorie aparţin literaturii de război. Pentru marea majoritate a militarilor în termen, perspectiva de a lupta, într-adevăr, pentru ţara lor părea infinit de îndepărtată, iar rutina de fiecare zi a vieţii militare, fiind lipsită, în cea mai mare parte a timpului, de orice ocupaţie cu adevărat utilă, nu era de natură să le inspire dorinţa de a fi oricînd gata să-şi facă datoria patriotică. Acesta este motivul pentru care cei mai mulţi militari în termen erau nemulţumiţi – la diverse grade şi niveluri de supărare – de faptul că le era confiscată libertatea timp de doi ani din viaţă, dintre anii lor cei mai frumoşi. Şi Serviciul în sine, şi guvernele care s-au succedat au eşuat lamentabil în a conferi Serviciului Militar orice semnificaţie pozitivă sau constructivă. Cei care am trecut prin el am simţit nu că am fi fost pregătiţi pentru a fi de folos într-o stare de criză naţională – instrucţia pe care o primeam, atîta cîtă era, se putea încheia în trei luni sau chiar şi mai puţin –, ci că eram ţinuţi în postura de armată permanentă ieftină, care se ocupa cu lucruri inutile şi înjositoare.

Bineînţeles că nu toţi adoptau o viziune atît de negativistă. Pentru mulţi, Serviciul Militar era o ocazie de a pleca de acasă, de a vedea ţări străine, de a se deda la frivolităţi – într-o perioadă în care asemenea lucruri erau mai greu de realizat decît sînt astăzi. Pentru cei care aveau calificarea necesară de a deveni ofiţeri şi care erau pregătiţi să intre în competiţia pentru privilegii, o promovare pe linia Serviciului Militar se putea dovedi un punct important într-un viitor *curriculum vitae*. Dar, pentru marea majoritate, Serviciul Militar Naţional era doar o suspendare plictisitoare a libertăţii, ca şi cum

ai fi fost obligat, ca adult, să te întorci la şcoală – la o şcoală cu internat, de cea mai rea speţă, în care profesorii erau brutali, snobi, cinici şi incompetenţi.

Cei mai mulţi militari în termen nici nu ieşiseră, de fapt, de prea mult timp din şcoală, iar mulţi veneau direct de acolo, aşa încît s-au adaptat fără prea multe greutăţi tratamentului brutal-condescendent la care erau supuşi de ofiţeri şi subofiţeri. Aceia însă care îşi amînaseră Serviciul Militar pentru a obţine o diplomă universitară şi care erau convocaţi la vîrste de peste douăzeci de ani, după ce ajunseseră la un anumit nivel de maturitate intelectuală şi de independenţă mentală, mai mult ca sigur că aveau să se simtă ultragiaţi de umilinţele instrucţiei de bază şi îngroziţi de perspectiva celor doi ani de servituţi care urmau după ea – mai ales dacă, dintr-un motiv sau altul, le era refuzată posibilitatea de a-şi asigura anumite comodităţi de ordin personal prin intermediul promovării. *Răcane, nu ţi-e bine!* prezintă Serviciul Militar tocmai din această ultimă perspectivă, care a fost şi a mea.

Ca şi povestitorul meu, Jonathan Browne, şi eu am fost încorporat în Corpul Regal de Blindate, la scurt timp după ce îmi luasem licenţa în Limbă şi Literatură Engleză la Universitatea din Londra (mai precis în august 1955). Mi-am făcut instrucţia de bază şi pregătirea de specialitate la Baza Catterick, după care am fost repartizat în cadrul personalului permanent al Şcolii de Conducere şi Întreţinere a C.R.B.-ului de la Baza Bovington, în Dorset, unde am lucrat ca furier pînă în august 1957, cînd am fost lăsat la vatră, în toată această perioadă ajungînd pînă la gradul de caporal. În interesul autenticităţii – indiferent ce alte slăbiciuni ar avea ca roman, nu cred că la acest capitol i se vor putea găsi defecte –, *Răcane, nu ţi-e bine!* urmăreşte îndeaproape contururile propriului meu serviciu militar. Deşi povestea celor trei personaje centrale ţine de ficţiune, nu există practic, în roman, personaj episodic, incident ilustrativ sau detaliu de decor care să nu fie rupt din viaţă.

Nevoia unei povestiri care să ţină de ficţiune era evidentă, pentru că experienţa mea de militar a fost aproape total lipsită de orice interes narativ. Atitudinea mea faţă de Armată a evoluat de la rezistenţa morală indignată pe care am opus-o valorilor ei (de exemplu, am iniţiat o renunţare la statutul de Potenţial Ofiţer din partea mai multor recruţi licenţiaţi din seria mea, în timpul instrucţiei de bază), pînă la hotărîrea pragmatică de a-mi face viaţa acolo cît mai comodă şi de a-mi consuma timpul într-un mod cît mai profitabil cu putinţă (la Bovington, mi-am smuls dreptul de a ocupa o „cuşetă“ de serviciu dintr-o clădire de birouri mai izolată, obţinînd astfel solitudinea, liniştea şi pacea în care să pot citi şi scrie; acolo am şi scris o bună parte din primul meu roman, *Cine merge la film* [*The Picturegoers*]. În *Răcane, nu ţi-e bine!*, am separat aceste atitudini în două personaje, pe care le-am făcut să interacţioneze. Pentru a sublinia contrastul dintre ele, i-am atribuit rebelului o biografie de irlandez catolic şi republican (cu părul roşu ca focul, desigur), iar pe conformistul pragmatic l-am făcut agnostic. Iar pentru ca destinele lor oscilante să fie şi mai interesante, am aşezat între ei o fată.

Povestitorul, Jonathan Browne, este agnosticul, dar, din mai toate punctele de vedere, *el* seamănă cu mine, mai degrabă decît nechibzuitul, impulsivul şi extrovertitul Mike Brady, supranumit „Racul“, şi nu am ezitat nici o clipă să-l aleg pe primul, şi nu pe celălalt, drept lentila prin care descriu Serviciul Militar. *Răcane, nu ţi-e bine!* este singurul meu roman de pînă acum, în care am folosit un povestitor „la persoana întîi“. La vremea respectivă, mi s-a părut că numai aşa puteam să înregistrez,

în mod credibil şi firesc, impactul vieţii cazone asupra unei firi sensibile nepregătite – sau greşit pregătite – pentru ea. Pentru a scăpa de tentaţiile autojustificării şi autocompătimirii, care merg mînă în mînă cu folosirea unor povestitori cvasiautobiografici, i-am atribuit lui Jonathan cîteva trăsături dezagreabile – invidie, egoism, îngîmfare –, menite să implice o anumită detaşare a autorului de personaj, dar care riscă totodată să-l priveze de simpatia cititorului. Pentru a contracara acest efect, am aşezat povestirea principală între două paranteze – un prolog şi un epilog –, în care Jonathan se arată vag înclinat spre autoevaluare şi autorevizuire morală, dar acum nu sînt sigur dacă nu cumva am procedat astfel din lipsă de curaj. Iar în cei douăzeci de ani de cînd am scris romanul, Jonathan a căpătat cîteva noi vicii, de care nici el, nici creatorul lui nu auziseră – de exemplu, e misogin. Îmi dau seama că multe dintre remarcele lui Jonathan şi-ar găsi foarte bine locul astăzi în rubrica „Maimuţa goală“ din ziarul *Guardian*. Ceea ce nu e deloc surprinzător: recrutarea, fiind discriminatorie din punct de vedere sexual, încuraja atitudinile misogine.

O altă problemă a fost împărţirea timpului. Atît în realitate, cît şi în prima formă a naraţiunii mele, marea dramă a Serviciului Militar se concentra în primele cîteva luni, dar şi exasperanta banalitate a celorlalte era un element esenţial al răspunsului la întrebarea „despre ce“ este romanul. O structură lineară, cronologică, risca să eşueze în dezinteresul şi plictiseala pe care îşi propunea să le evoce. Soluţia cea mai bună la această problemă a părut a fi o tehnică sistematică a flashbackului, în sensul că Jonathan revede începuturile vieţii de militar – a lui şi a prietenului lui – în contextul în care descrie ultimele sale cîteva zile de stagiu şi „nişa“ relativ comodă pe care şi-a creat-o între timp.

Mult mai tîrziu, după ce am publicat romanul, mi-am dat seama că împrumutasem această structură, subliminal, din *Americanul liniştit* al lui Graham Greene, un scriitor care m-a influenţat profund în anii mei de adolescent în formare şi de tînăr adult şi a cărui operă am studiat-o îndeaproape în cursul cercetărilor mele postuniversitare dintre momentul cînd am părăsit Armata şi perioada în care am scris *Răcane, nu ţi-e bine!* Mă gîndesc că am fost influenţat nu numai de utilizarea complexă a flashbackului în *Americanul liniştit*, ci şi de relaţia dintre Fowler, povestitorul cinic şi sceptic de acolo, şi Pyle, entuziastul naiv şi primejdios, care-i zdruncină lui Fowler mulţumirea de sine şi-l lasă – chiar dacă, în ultimă instanţă, victorios în rivalitatea sexuală dintre ei – să se lupte cu sentimentul vinovăţiei şi cu remuşcările. Poate că o anumită contribuţie a avut şi Maurice Bendrix, povestitorul agnostic din puternicul roman religios al lui Greene *Sfîrşitul unei iubiri*, a cărui testare obsesivă a propriei gelozii este, într-un anume sens, tot o căutare de ordin spiritual. Există o frază, în primul paragraf din *Răcane, nu ţi-e bine!*, despre care îmi dau seama acum că este esenţialmente greeniană prin felul în care jonglează cu paradoxurile vieţii morale, prin sintaxa ei cadenţată şi prin abstracţiunile ei răsunătoare: „N-aş mai putea pentru nimic în lume să scriu atît de puţin măgulitor despre mine însumi cum este relatarea din paginile ce urmează, pentru că s-ar ivi atît de multe şi de cumplite posibilităţi de amendare“.

Faptul că influenţa lui Graham Greene asupra *Răcanului* nu mi-a fost evidentă din prima clipă nici măcar mie, ca autor, pe vremea cînd l-am scris (numele povestitorului, Browne „cu *e* la coadă“, va fi fost o recunoaştere subconştientă a îndatorării), se datorează, poate, afinităţilor mult mai vizibile ale *Răcanului* cu genul de roman pe care-l scriau, în anii 1950, autori aparţinînd unei generaţii mai

tinere decît domnul Greene, scriitori etichetaţi, destul de neplăcut, drept „Tineri Furioşi“. Prototipul de erou al acestei noi culturi era, desigur, Jimmy Porter din piesa lui Osborne *Priveşte înapoi cu mînie* (*Look Back in Anger*), pusă în scenă pentru prima oară în 1956. Am mers să văd această piesă, la Teatrul Royal Court, într-o învoire de weekend şi îmi aduc aminte foarte bine cîtă plăcere şi voie-bună mi-a indus retorica ei antiinstituţională şi cît de exact se potrivea stării mele de spirit din acea etapă a vieţii mele.

Expresia „Tineri Furioşi“ era pe gustul cronicarilor literari, pentru că putea fi aplicată în egală măsură autorilor şi personajelor. Printre romanele care au fost adeseori discutate în acest context se numără *Coboară mai repede*, de John Wain, *Camera de sus*, de John Braine, *Sîmbătă seara şi duminică dimineaţa*, de Alan Sillitoe, *Un fel de iubitor*, de Stan Barstow, iar, în registrul comic, *Jim Norocosul*, de Kingsley Amis şi *Billy mincinosul*, de Keith Waterhouse. Deşi nu se poate vorbi de uniformitate, există între aceste romane un fel de asemănare de familie, dată de următoarele trăsături: realismul lipsit de echivoc, observarea exactă a diferenţelor regionale sau de clasă din societatea britanică, perspectiva mic-burgheză sau muncitorească, atitudinile antiinstituţionale, ostilitatea faţă de orice formă de făţărnicie şi snobism, aplecarea către persoana întîi, tehnica naraţiunii confesive. Cînd *Răcane, nu ţi-e bine!* a apărut în America, unul dintre textele de prezentare de pe coperta cărţii chiar conţinea cuvîntul „furios“.

Ce era cu aceşti „Tineri Furioşi“? Nimic ce ar putea fi formulat în termeni politici sau ideologici, după cum a demonstrat foarte clar evoluţia lor ulterioară. În esenţă, cred că erau furioşi pe ritmul lent al schimbării din societatea britanică. Structural vorbind, lucrurile se schimbaseră irevocabil în urma „Războiului Popular“ şi a instituirii aşa-numitului Stat al Bunăstării Sociale, de către Guvernul laburist din 1945. Vechea societate împărţită rigid în clase, în care moştenirea privilegiilor era acceptată ca atare de marea majoritate a populaţiei, fusese – sau ar fi trebuit să fie – înlăturată prin intermediul unor politici sociale, economice şi educaţionale egalitare. Evelyn Waugh, de exemplu, crezînd că această evoluţie era inevitabilă după victoria laburiştilor din 1945, a venit cu o propunere cu două tăişuri, tipică pentru el, şi anume de a transforma comitatul Gloucestershire, în care locuia el însuşi, într-un fel de rezervaţie de vînătoare, în care aristocraţia şi nobilimea să fie păstrate în starea lor naturală, spre educarea şi amuzamentul generaţiilor viitoare de proletari. Şi totuşi, instituţiile britanice s-au agăţat cu dinţii de putere şi privilegii. Nou-apăruta meritocraţie, produs al cursurilor liceale şi universitare scutite de taxe, a avut ocazia să descopere că vechiul sistem de relaţii, reţeaua de putere şi influenţă ţesută între Londra, Oxbridge şi şcolile publice, faptul de a poseda accentul, manierele şi stilul de viaţă corecte încă mai protejau interesele înaltei burghezii ereditare. Nicăieri nu ieşea mai bine în evidenţă acest adevăr, decît în Armată pe timp de pace, unde liniile de demarcaţie rigidă între ofiţeri, sergenţi şi alte grade se bazau, în continuare, pe distincţiile de clasă din societatea britanică antebelică – şi o conservau; şi nicăieri *în interiorul* Armatei nu ieşea mai bine în evidenţă, decît în Corpul Regal de Blindate, care includea toate regimentele de cavalerie, prin tradiţie „de elită“. Furia care se citeşte printre rînduri în *Răcane, nu ţi-e bine!* este, prin urmare, furia unui tînăr inteligent, fără îndoială plin de sine, conştient de posibilităţile incitante de realizare personală pe care i le oferă educaţia, dar care îşi vede avîntul întrerupt brutal timp de doi ani prin încorporarea

obligatorie într-o instituţie cu care nu se poate nici identifica, nici lupta. Dar, dacă romanul este, în sensul acesta, o reglare de conturi personală, sper că furia din el este una controlată, pentru că într-adins am lăsat să treacă mai mulţi ani, după ce mi-am satisfăcut serviciul militar, şi abia apoi l-am scris.

Am început să scriu *Răcane, nu ţi-e bine!* în 1960 şi l-am terminat în vara lui 1961. A apărut spre sfîrşitul anului următor la MacGibbon & Kee, aceiaşi editori (acum decedaţi) care îmi publicaseră şi primul meu roman, cel dinaintea acestuia, *Cine merge la film*. 1961 a fost, se ştie, anul procesului legat de *Doamna Chatterley*[1], al cărui verdict avea să afecteze profund convenţiile discursului literar din ţara noastră. După ce editorul, Penguin Books, a fost achitat, nu au mai putut fi condamnate pentru obscenităţi romanele cu pretenţii de seriozitate literară.

În doar cîţiva ani de la acest proces, scriitorii şi editorii lor şi-au luat libertatea unii de a descrie actul sexual oricît de explicit voiau, iar ceilalţi, de a tipări în clar cuvintele considerate vulgare. Această evoluţie a venit, totuşi, prea tîrziu pentru a mai afecta în vreun fel forma romanului *Răcane, nu ţi-e bine!* Nu e vorba că mi-aş fi propus să descriu în primul rînd actul sexual în acest roman, dar redarea fidelă a obscenităţii redundante tipice pentru aproape întreaga vorbire din Armată, mai ales în rîndurile soldaţilor, m-a preocupat în mod deosebit. Date fiind convenţiile perioadei respective, am adoptat artificiul lui Norman Mailer din *Cei goi şi cei morţi*, transcriind cel mai frecvent utilizat dintre cuvintele vulgare sub forma *fugg* [în loc de *fuck – n. tr.*]; şi am notat termenul vulgar desemnînd organul genital femeiesc sub forma *c–t* [în loc de *cunt – n. tr.*]. Curios este că această linie a fost prelungită de culegătorul de la MacGibbon & Kee, poate pentru ca eventualul cititor inocent să ghicească mai greu despre ce cuvînt este vorba, crezînd că are opt litere, în loc de patru. Chiar şi aşa, am găsit cu cale să introduc o notă de avertizare la începutul cărţii, care suna astfel: „Grosolănia vorbirii şi a comportamentului militarilor este un fapt binecunoscut; reprezentarea ei mi s-a părut necesară scopului meu din acest roman. Să fie deci avertizaţi cititorii cărora această reprezentare li s-ar putea părea ofensatoare sau de prost gust“.

Cîţiva ani mai tîrziu, în 1970, la a doua ediţie broşată a romanului, apărută la editura Panther, această notă părea deja excesiv de scrupuloasă. Am scos-o şi am profitat de retipărire pentru a revizui textul în sensul de a reprezenta în clar limbajul obscen. A fost o experienţă bizară pentru mine să iau un exemplar al propriei mele cărţi şi, precum vandalii conştiincioşi din bibliotecile publice, să scriu obscenităţi în marginea aproape a fiecărei pagini.

Prezenta reeditare a cărţii *Răcane, nu ţi-e bine!* reproduce textul blînd cenzurat al primei ediţii, ceea ce se şi cuvine, poate, unui roman care acum mi se pare chiar şi mie o scriere ce ţine de o perioadă – de anii 1950 mai degrabă decît 1960. Ultima serie de recruţi au fost încorporaţi în Serviciul Militar Naţional în 1960. Tineretul nostru a intrat atunci într-un deceniu de abundenţă, libertate şi permisivitate fără precedent şi nu a mai fost ameninţat de ceea ce personajul meu, Jonathan Browne, descria drept „o perspectivă sumbră: o cazarmă bătută de vînturi, apa rece dis-de-dimineaţă, ordinele răstite ale unor superiori tîmpiţi, monotonia cenuşie a zilelor care abia se mişcau…“ Cultura predominantă în rîndurile tineretului în anii 1960 – muzica, vestimentaţia, coafurile, experimentele în materie de sex, droguri şi stil de viaţă – nu ar fi fost posibilă fără

desfiinţarea serviciului militar obligatoriu. Sper că romanul meu mai prezintă un interes, ca evocare – sau dezvăluire – a acelor ani dinaintea potopului.

David Lodge (decembrie 1981)

1. Este vorba de romanul lui D.H. Lawrence *Amantul doamnei Chatterley* (1928).